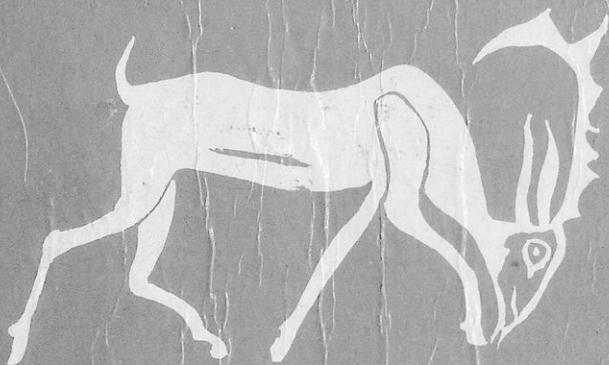

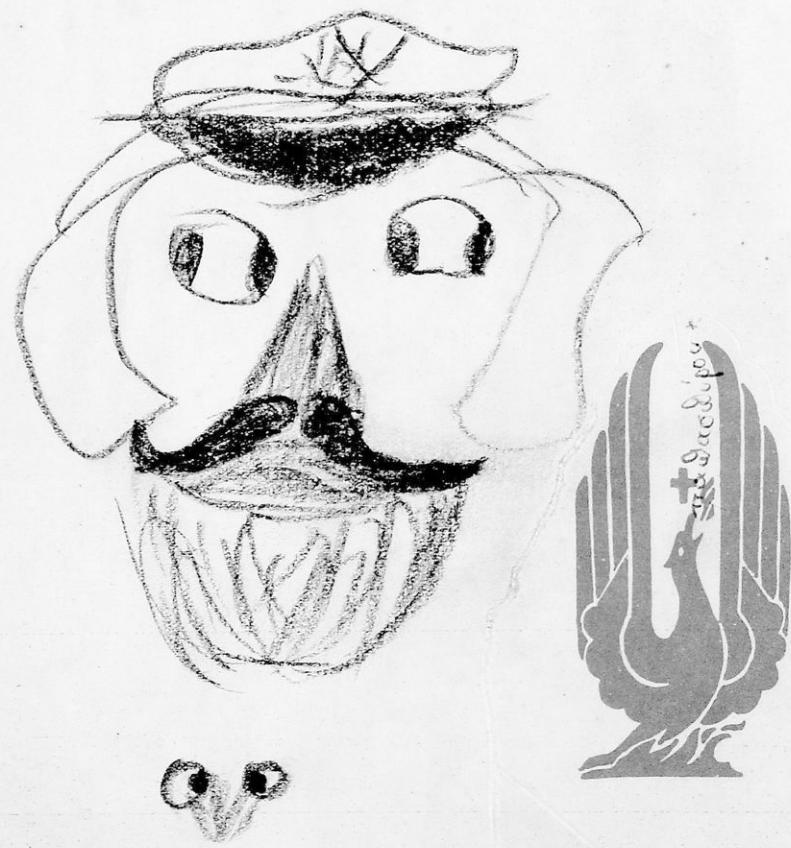
Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΦΕΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α'. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1966

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΔΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, "ΣΤ." ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ — Σ. ΔΟΥΦΕΖΗ

ΠΑΟ <→ Ιωνίας Επαρχίας

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Παπασπύρου κ.

ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
ΚΕΝΕΤΑΝΖ

Σπύρος Ι. Παπασπύρου

Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΓ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1966

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

ΤΥΡΤΑΙΟΥ: ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

Τί τιμὴ στὸ παλληκάρι, ὅταν πρῶτο στὴ φωτὶα
σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στὴ δεξιά.
Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήνῃ τὴν πατρίδα τὴ γλυκιά,
τὰ καλά του τὰ χωράφια καὶ νὰ ζῆ μὲ διακονιά,
μὲ γονιὸ νὰ παραδέρνῃ, μὲ γυναίκα δύμορφονιά,
μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιά.
Κι ἀπ' τὴ στέρηση καὶ φτώχεια ὅπου πάη, ὅπου σταθῇ,
νὰ γνωρίζῃ ὅτ' εἶναι σ' ὄλους ἡ ζωὴ του μισητή.
Νὰ ντροπιάζῃ τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται κι αὐτός,
καὶ ποτὲ νὰ μὴν τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ στήθη ὁ στεναγμός.
Τέτοιον ἀνθρωπὸ καθένας ζωτανὸ καταφρονᾶ,
μῆδ', ἀφοῦ στὸν τάφο πέσῃ, τ' ὄνομά του μελετᾶ.
Μὲς στὴ μάχη ἀς χυθοῦμε ὄλοι μ' ἀφοβῇ καρδιά,
στὴ φωτὶα, παλληκαράδες, γίνετ' ὄλοι ἔνα κορμί,
στὴ φωτὶα μὴν ντροπιαστῆτε σὰ φυγάδες, σὰ δειλοῖ.
Λεοντόκαρδο τὸ στήθος καθενός σας ἀς φανῆ,
τοὺς ἐχθροὺς σας πολεμώντας μὴν ψηφᾶτε τὴ ζωὴ.
Τί ντροπή! ντροπὴ μεγάλη! ἀπὸ πίσω νά ναι ὁ νιὸς
κι ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθάνῃ μπροστινός,
ποὺ 'χει κάτασπρα τὰ γένια, κάτασπρη τὴν κεφαλή,
καὶ στὰ χώματα ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδούλωτη ψυχή.
"Ολ' οἱ κίνδυνοι, οἱ πολέμοι, ὄλοι πρέπουνε στὸ νιό,
ναι, στὸ νιὸ πολέμοι πρέπουν, ποὺ τὸ σῶμα ἔχει ἀνθηρό.
"Ας ριχτῇ μπροστὰ στὸ γέρο κι ἀσειστος ἀς στυλωθῇ,
καὶ τὰ δόντια του ἀς σφίξῃ, μὲς στὸ αἷμα ἀς κυλιστῇ.

Μετάφρασις Σπ. Τρικούπη

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

"Ω ΝΕΟΙ τοῦ Γένους, σεῖς, τοὺς ὅποίους ἐπαράβαλαν μὲ τὴν ἐαρινὴν ὥραν τοῦ ἔτους, διότι καὶ ἀληθῶς τῆς ἡλικίας σας τὸ ἀνθος ὁμοιάζει τὸ ἀνθηρὸν ἔαρ.

Αλλὰ τὰ ἄνθη ὑπόσχονται καὶ καρπούς, καὶ τούτους ἀπαιτεῖ, τούτους ἐλπίζει ἀπὸ σᾶς ἡ ἐρημωθεῖσα ἀπὸ τὸν ἄγριον τύραννον πατρίς σας. Μὴ ματαιώσετε τὴν ἐλπίδα τῆς.

Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς νέους, ὅσοι ἔως τώρα ἐδράματε εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, οὐδ’ ἐφοβήθητε νὰ κενώσετε τὰς φλέβας σας ἀπὸ τὸ αἷμα, διὰ νὰ ἐκδικήσετε ὅσα αἴματα ἀθώων ἔχουσε καὶ χύνει καθ’ ἡμέραν ὁ παράνομος καὶ ἀνανδρος τύραννος τῆς Ἑλλάδος...

Οἱ ἔως τῆς ὥρας ταύτης ἀγῶνες σας εἶναι λαμπροί: τὸ ἐλευθερωθὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐγενήθη τοὺς ἐλπιζομένους ἀπὸ τὴν ἡλικίαν σας γλυκεῖς καρπούς καὶ καυχᾶται ἡ πατρίς σας εἰς τὴν γέννησιν τοιούτων τέκνων.

Αλλὰ σᾶς μένουν ἄλλοι ἀ συγκρίτως ἐνδοξότεροι τούτων ἀγῶνες, ὡς γενναῖα τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῶν παρόντων ἡλευθερώσατε τὴν Ἑλλάδα, τῶν δὲ νέων ἀγῶνων σκοπὸν πρέπει νὰ προβάλετε τὴν φύλαξιν τῆς Ἐλευθερίας, φύλαξιν δύσκολον καὶ διὰ τοῦτο προσοχῆς πολλῆς ἀξίαν.

Οἱ πρότεροι σας ἀγῶνες ἐκαθάρισαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ τυράννου, σᾶς μένει τώρα ὁ μέγας ἀγών, νὰ τὴν καθαρίσητε ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἀδικίας του, βάλλοντες εἰς τόπον αὐτῆς τὴν Δικαιοσύνην, τὴν μητέρα τῆς Εἰρήνης...

Αδ. Κοραής

ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ — ΜΕΓΑΛΟΙ ΛΟΓΟΙ — ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ

“Οτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ὅφασιν ἐξηκρίβωσεν, ὅτι πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦν λαοὶ πολεμικοί, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πολλοί, μεγαλύτεροι καὶ ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων.

Καὶ ηγαριστήθη πολὺ, διότι διέβλεπε νέον στάδιον πολεμικῆς δόξης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ προχωρήσῃ.

‘Αλλ’ οἱ στρατιῶται του, οἱ ὄποιοι ἐπολέμουν συνεχῶς ἐπὶ δύτῳ ἔτη, εἶχον ἀποκάμει. Καὶ ἐπιθυμίᾳ κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν νὰ ἐπανέλθουν πλέον εἰς τὴν πατρίδα, πλησίον τῶν γονέων, συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν.

‘Ο Μέγας Ἀλέξανδρος κατενόησε καλῶς τὸ πρᾶγμα καὶ, πρὶν γίνη ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλυτέρα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς εἰς συνεδρίασιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς :

— "Ανδρες "Ελληνες και σύμμαχοι, βλέπω ότι τώρα πλέον δὲν μὲ άκολουθεῖτε εἰς τοὺς κυνδύνους μὲ τὴν ἴδιαν προθυμίαν. Σᾶς ἐκάλεσα λοιπὸν ἐδῶ μὲ σκοπὸν νὰ σᾶς πείσω, ότι πρέπει νὰ ἔξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον ἐάν, ὅμως, πεισθῶ, ότι δὲν πρέπει νὰ γίνη τοῦτο, θὰ σταματήσωμεν ἔως ἐδῶ και θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Πατρίδα.

"Οσα κατωρθώσαμεν μὲ τοὺς μέχρι τοῦδε κοινούς μας ἀγῶνας, σᾶς εἶναι γνωστά. Κατέχομεν τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἐλλήσποντον, τὴν Φρυγίαν, τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Παφλαγονίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Καρίαν, τὴν Λυκίαν, τὴν Παμφυλίαν, τὴν Φοινίκην και τὴν Λιβύην, μέρη τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαθύλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας και ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ και πέραν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου.

Τώρα διατί διστάζετε νὰ προσθέσετε εἰς τὸ κράτος μας και τὰ ἔθνη, τὰ ὄποια ἔκτεινονται πέραν ἀπὸ τὸν "Υφασμά ποταμόν; "Η φοβερότης, μήπως προβάλουν ἀντίστασιν οἱ βάρβαροι; Δὲν βλέπετε, ότι ἄλλοι μὲν ἔρχονται και ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγουν και ἀφήνουν εἰς ἡμᾶς τὴν χώραν των ἔρημον, τὴν ὄποιαν ἡμεῖς δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς δόσους μᾶς παραδίδονται ἐκουσίως;

Οι ἀγαθοὶ ἄνδρες νομίζω ότι ἔχουν πάντοτε τοὺς κόπους ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των. Διὰ μεγάλων κόπων κατορθώνονται τὰ καλὰ και μεγάλα ἔργα.

'Εάν, ὅμως, σταματήσωμεν ἐδῶ τὴν ἐκστρατείαν μας, φοβοῦσμαι μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας οἱ ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι λαοὶ παρακινήσουν εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀγῶνες θὰ μπαταιωθοῦν. Τότε θὰ παραστῇ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας και νὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας και νέους κινδύνους.

"Ανδρες "Ελληνες και σύμμαχοι, οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες και ὅταν εὑρίσκωνται εἰς τὴν ζωήν, εὐχαριστοῦνται νὰ κοπιάζουν και ὅταν ἀποθάνουν, ἐγκαταλείπουν δόξαν ἀθένατον.

"Η δὲν ἐνθυμεῖσθε ότι ὁ 'Ηρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων εἰς τὴν Τίρυνθα ἢ εἰς τὸ "Αργος ἢ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ εἰς τὰς Θήβας ἔφθασεν εἰς τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται θεός;

Καὶ ἡμεῖς τί καλὸν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἐάν ἐκαθή-

μεθα εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐθεωροῦμεν ἀρχετὸν μόνον νὰ φυλάσσω-
μεν τὰς οἰκίας ἡμῶν;

Καὶ ἔὰν μὲν σεῖς μόνον ἐκοπιάζετε καὶ ἐκινδύνεύετε, ἐγὼ δὲ ὁ
ἀρχηγός σας ἀπέφευγον πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἴχετε δίκαιον νὰ πα-
ραπονῆσθε.

Ἄλλα τώρα βλέπετε ὅτι ὅλοι ἔξι ἵσου ὑποβαλλόμεθα εἰς τοὺς ιδίους
κόπους καὶ εἰς τοὺς ιδίους κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ
μέσον ὅλων, ὅσοι ἀγωνίζονται. Καὶ ἡ χώρα, τὴν ὅποιαν κατελάθομεν,
εἶναι ιδικὴ σας, καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα τὰ
περισσότερα δίδονται εἰς σᾶς.

Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν ὅλην τὴν Ἀσίαν, τότε σᾶς ὄρκίζομας
ὅτι θὰ σᾶς φορτώσω μὲν ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται κανεὶς ἀπὸ
σᾶς. Καὶ ὅσους μὲν θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των, θὰ
φροντίσω νὰ τοὺς ἀποστείλω ἢ καὶ θὰ τοὺς ὁδηγήσω ἐκεῖ ἐγὼ ὁ Ἰδιος,
ὅσους δὲ θέλουν νὰ μένουν, θὰ τοὺς καταστήσω ζηλευτούς εἰς τοὺς ἀπει-
χομένους.

Π. ΙΙ. Οἰκονόμου

ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΕΑΙ

«Ἄμμες ποκ' ἥμες ἀλκιμοι νεανίαι.

Ἄμμες δέ γ' εἰμές, αἱ δὲ λῆσ, πνῆσαι λάβε

Ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεθα ποιλῷ κάρονες».

Γενιά, ποὺ χρόνους καὶ καιροὺς εἶχες πιστὰ συντρόφια
στὰ κορφοβούνια τοὺς ἀιτούς, στὰ πέλαγα τοὺς γλάρους,
κι ἀπὸ τῆς κούνιας τὸ φιλὶ κι ὡς τὸ φιλὶ τοῦ τάφου
διπλὴ λαχτάρα σ' ἔθρεψεν : ἡ Πίστη καὶ ἡ Πατρίδα!
Καὶ σύ, γενιά, ποὺ ἐβλάστησες στὸ γέρικο κορμό της
καὶ δὲν ψηφᾶς φθινόπωρο τὰ φύλλα σου νὰ φιξη,
γιατὶ τὰ μαρμαρόδεσες μαρμαροχέρα ἡ Δόξα!
Καὶ σύ, γενιά νιοφτέρουγη, δειλὸ ξεπεταρούδι,
ποὺ παραιτώντας τὴ φωλιὰ πετᾶς ὀλόγυρά της,
γιὰ νά 'σαι πάντοτε κοντά στῆς μάνας σου τὰ χάδια!

Ω τρεῖς γενιές καλότυχες καὶ χρονοκαταλύτρες,

ἡ χθεσινὴ κι η̄ σημερνὴ κι η̄ αὔριανή, σᾶς εἶδα
τὶς τρεῖς μαζὶ στὸν ὑπὸ μου, στὴν ὑπνοφαντασιά μου.
Λαγκάδια, βράχοι καὶ βουνά καὶ πέλαγα καὶ κάμποι,
σὰν νά̄ χαν σμίξει ὅλες μαζὶ τὶς χάρες των καθένα
κι ἔκαναν κάτι ἀγνώριστο, σὰν ἔξω ἀπὸ τὴν πλάση.
Κι ἐκεὶ — ξάστερο τ' ὄνειρο — κι οἱ τρεῖς γενιὲς ἀντάμα
τριπλὸ τραγούδι ἐλέγανε, τριπλὸ χορὸ εἶχαν στήσει.

Κι ἔλεγ' η̄ χθεσινὴ γενιὰ μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

— "Ημαστε κάποτε κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια,
κι ἀν σκλάβοι ἐγεννηθήκαμε, δὲν ἤμαστε καὶ δοῦλοι.
Τὸν ὑπὸ δὲ χορτάσαμε τὴν νύχτα καραούλι,
τὰ ξημερώματα χορὸ καὶ τὴν ἡμέρα μάχη
ἀπὸ αλεισούρα σὲ γκρεμό κι ἀπὸ κορφὴ σὲ ράχη

.....

"Ως ὅτου πιὰ μὲ τὸ αἷμα μας, ποὺ χύνονταν πλημμύρα,
τὸ σάβανο τῆς Λευτεριᾶς τὸ κάναμε πορφύρα,
κι ἀφοῦ τὴν ἀναστήσαμε σ' ἄφθαστο μετερίζι
μὲ τὸ νερὸ τ' ἀθάνατο, ποὺ η̄ Πίστις ἀναβρύζει,
κορόνα τῆς φορέσαμε στ' ἀγτινωτὸ κεφάλι,
κορόνα, ποὺ διμορφότερη στὸν κόσμο δὲν εἰν' ἄλλη.
Ζαφείρια τὴ στολίζουνε καὶ τὰ ζαφείρια ἐκεῖνα
ἔχουν μπριλάντι ἥλιόφωτο στὴ μέση, τὴν 'Α θήνα.

Κι ἔλεγ' η̄ σημερνὴ γενιὰ μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια :

— Είμαστε σήμερα κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια.
Σκλάβοι δὲ γεννηθήκαμε σὲ θλιβερὰ κρεβάτια,
στ' ἄπλετο φῶς τῆς Λευτεριᾶς ἀνοίξαμε τὰ μάτια.

.....

'Η ξενοιασιὰ μᾶς ἔριχνε τὰ δολερά τῆς βράχια.
Γοργὰ ξεχοῦν οἱ νιόπλουτοι τὴν πρωτινή τους φτώχεια.
Πρωτότοκοι τῆς Λευτεριᾶς καὶ πρῶτοι κληρονόμοι,
γοργὰ κι ἐμεῖς ξεχάσαμε πῶς μένουν κι ὄλλοι ἀκόμη.
'Ως ὅτου ἀκούσθη μιὰ φωνὴ καὶ δεύτερη καὶ τρίτη
μέσ' ἀπ' τῶν ἄγιων τάφων σας τὴν ιερὴ τὴν κρύπτη.

"Ετσι στὸ θεῖο πρόσταγμα ποὺ ἔκαμ' ἡ ψυχὴ σας,
φωτὶὰ ἦταν τὸ ἀναστήκωμα κι ἀνεμος ἡ φωνὴ σας.

Καὶ νά ἡ γενιὰ ἡ αὐριανή, δειλὸς ξεπεταρούδι,
χορεύει ἀναθαρρεύοντας καὶ τέτοιο λέει τραγούδι :

— Φιλῶ τὸ χέρι σου, παππού, τὸ χέρι σου, πατέρα,
μὰ ἐμεῖς καλύτεροι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνωμε μιὰ μέρα.
"Ο, τι γρυνναῖο κι ὅ, τι ἴερὸ στὸ νοῦ μας σᾶς ύψωνει
θ' ἀστράφτη ἐμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ θὰ μᾶς τὰ θαυμάνη.
Κι ὅ, τι μικρὸ καὶ ταπεινὸ ἡ στήν ψυχὴ ἡ στή σκέψη
κακοὶ καὶ δίσεχτοι καιροὶ σᾶς ἔχουν δάσκαλέψει
στὰ θαυμάμενα μάτια μας θὰ χάνεται, θὰ σβήνη,
καὶ δάσκαλός μας κι ὀδηγὸς ἡ νίκη σας θὰ γίνη.

Κι ὄρκο σᾶς κάνομε βαρύ, κι ὄρκο ζωῆς, θανάτου,
πῶς γρήγορα μὲ τὸν καιρό, στὸ γοργοκύλισμά του,
θὰ φέρωμε καὶ μεῖς στερνὸ στολίδι στήν κορόνα
χρυσὸ δικέ φαλον ἀιτὸν νὰ λάμπῃ στὸν αἰώνα!

'Ιω. Ποιέμης

ΑΙ ΔΙΧΩΝΟΙΑΙ ΔΕΝ ΦΕΡΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Πρὸς ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΝ

*Ἐκ Παρισίου, 17 Ιουνίου 1824

Υἱὲ τῆς Ἑλλάδος, ἀγαπητὲ καὶ γενναῖτε τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὑπέρμαχε, Ὁδυσσεῦ!

Ἡ ἐπιστολὴ σου, τὴν ὁποίαν ἔλαβα τὴν 7ην Ιουνίου τοῦ παρόντος ἔτους, ἐκατέβρεξε τοὺς γηραλέους ὄφθαλμούς μου μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς, δτὶ βλέπω τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενα προθύμως·^ν ἀναστήσωσι τὴν νεκρωμένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα τῶν. Λύπης, δτὶ δλα της τὰ τέκνα δὲν δμοιάζουσι τὸν Ὁδυσσέα, ἀλλ' εὐρισκονταί τινες μεταξύ σας, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ καταλάβωσιν ὅτι αἱ διχόνοιαι δὲν θέλουν φέρει ποτὲ τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ ὅλη ἡ Ἑλλάς.

Φίλε 'Οδυσσεῦ, τὰ κατορθώματα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὄμοιών σου κατέστησαν τὴν νέαν Ἑλλάδα ὅχι διλγώτερον θαυμαστὴν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος· σᾶς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστήν, στολίζοντες την μὲ τὴν παιδείαν, ἵτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης ὄμονοιαν καὶ νὰ ἀνάγκασῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σᾶς ἀφήσωσιν ἀνενοχλήτους νὰ δργανώσετε τὴν πολιτείαν σας, ὡς εἶναι δίκαιον, ἐσεῖς μόνοι, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνοι ἔχύσατε αἷματα δι' αὐτήν.

Χωρὶς τὴν ιερὰν ταύτην ὄμονοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, υἱὲ ἀγαπητὲ (ἐπειδὴ μ' ἔκαμες τὴν τιμὴν νὰ ὀνομασθῆς υἱός μου), ὅτι καὶ ἔναν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἡρωικὰ σας ἀνδραγαθήματα δείξετε ἀκόμη ἡρωικῶτερα εἰς τὸ ἔξης ἄλλα, μὴν ἐλπίζετε τὴν ὄποιαν ἐπιθυμεῖτε ἀνεξαρτησίαν.

"Ω, Θεέ! τρέμει καὶ τὸ σῶμά μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλογιζομένου τὰ ἐκ τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα. Μετὰ τόσας θυσίας, μετὰ τόσους ἀγῶνας, τοὺς ὄποιους καὶ ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἤθελαν θαυμάσει, ἀν ἐπέστρεψαν εἰς τὸν κόσμον, ν' ἀναγκάσετε μὲ τὴν διχόνοιάν σας τοὺς ξένους νὰ δργανώσωσι τὴν πολιτείαν σας! Ἐσεῖς νὰ φυτεύσετε καὶ μὲ τὰ αἷματά σας νὰ ποτίσετε τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον, καὶ νὰ ἔλθωσιν ἔξωθεν ἄλλοι νὰ σᾶς διδάξωσι πῶς καὶ πότε νὰ γεύεσθε τοὺς καρπούς των!

Στρατιῶται, Στρατηγοί, Νομοθέται, Κυβερνῆται, πάσης τάξεως πολῖται, ὑποφέρετε νὰ πάθη τόσην καταισχύνην ἡ κοινὴ σας μήτηρ, ἡ Ἑλλάς; Καὶ ποίαν χάριν ἔχει νὰ σᾶς χρεωστῇ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσατε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐάν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀνεξάρτητον μὲ τὸν ιερὸν δεσμὸν τῆς ὄμονοίας;

"Οσα λέγω, φίλε 'Οδυσσεῦ, περὶ ὄμονοίας δὲν ἀποβλέπουν κατ' εὐθεῖαν ἐσέ· ἔδειξες μὲ τὴν ἔως τώρα διαγωγήν σου ὅτι δὲν ἔχεις χρείαν ἀπὸ τοιαύτας παραγγελίας. Ἐνδέχεται, δομως, νὰ εὑρίσκωνται μεταξύ σας τινές, ὅχι κακοὶ στρατηγοί, ὅχι κακοὶ πολῖται, δὲλλ' ἀνθρώποι ἀπατημένοι ἀπὸ φαρμακεράς συμβουλάς ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος· ἀνθρώποι νομίζοντες ὅτι, ὅστις κρατεῖ δόπλα, εἶναι καὶ ἐλεύθερος, εἶναι καὶ δυνατός, εἶναι καὶ ἀσφαλής, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ δόπλα.

Πλάνην μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαιπωροί.

Μόνη ἡ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν· δόπλα χωρὶς δικαιοσύνην, γίνονται δόπλα ληστῶν, ζώντων εἰς

καθημερινὸν κίνδυνον νὰ στερηθῶσι τὴν δύναμιν ἀπὸ ὄλλους ληστὰς ἢ καὶ νὰ κολασθῶσιν ὡς λησταὶ ἀπὸ νόμιμον ἔξουσίαν.

‘Η ἀνδρεία χωρὶς τὴν δικαιοσύνην εἶναι εὐτελές προτέρημα· ἡ δικαιοσύνη, ἀν ἐφύλασσετο ἀπὸ ὄλους, οὐδὲ χρείαν ὄλως εἶχε τῆς ἀνδρείας, ὡς ἔλεγεν ὁ ἔνδοξος καὶ μέγας στρατηγὸς Ἀγησάλαος: «Οὐδὲν ἀν δρείας χρήζουμεν, ἐὰν πάντες δύμεν δικαιοῦ». Καὶ αὐτῇ τοῦ Θεοῦ ἡ παντοδύναμία ἥθελ’ εῖσθαι χωρὶς ὅφελος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀν δὲν ἦταν ἑνωμένη μὲ τὴν ἀπειρον δικαιοσύνην του.

‘Ο Θεὸς τῶν δυνάμεων, υἱὲ τῆς Ἑλλάδος Ὅδυσσεῦ, νὰ εὐλογήσῃ τὰ ὅπλα σου, διὰ νὰ ἀληθεύσῃ εἰς μὲν ἐσᾶς τὸ «εἰς διώξεται χιλίους» εἰς δὲ τοὺς ἐγχριούς σας τὸ «γεννηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὄλι σθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς!».

‘Ο φίλος καὶ σοῦ καὶ τῆς κοινῆς πατέριδος.

«Ἐπιστολαί», τ. Γ'.

‘Αδ. Κοραῆ

Η ΔΙΧΟΝΟΙΑ

Παλληκάρια μου! οἱ πολέμοι
γιὰ σᾶς ὄλοι εἶναι χαρά
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

‘Απ’ ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμη ἐγχρική·
ἀλλὰ ἀνίκητη μιὰ μένει
ποὺ τές δάφνες σᾶς μαδεῖ·

μία, ποὺ ὅταν ὥσπεν λύκοι
ξαναρχόστενε ζεστοί,
κουρασμένοι ἀπὸ τὴ νίκη,
ἄχ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ.

‘Η Διχόνοια ποὺ βαστάει
ἴνα σκῆπτρο ἡ δόλερη
καθενὸς χαμογελάει,
«πάρ’ το» λέγοντας «κι ἐσύ».

Κειὸ τὸ σκῆπτρο ποὺ σᾶς δείχνει
ἔχει, ἀλήθεια, ὡραία θωριά:
μὴν τὸ πιάστε, γιατὶ ρίχνει
εἰσὲ δάκρυα θλιβερά.

'Απὸ στόμα ὅπου φθονάει,
παλληκάρια, ἀς μὴν 'πωθῆ
πὼς τὸ χέρι σας κτυπάει
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά:
ἐὰν μισοῦν ταῖς ἀνάμεσσό τους,
δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά.

Απόσπασμα ἀπὸ τὸν «"Τύμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν»

A. Σολωμός

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αύτὸν εἶναι τὸ ἱερὸν πανί, τὸ γαλανὸν καὶ τὸ ἀσπρό,
κομμάτι ἀπὸ ἀνοιξιάτικον καὶ ξάστερον οὐρανόν,
ποὺ εἶναι λευκὸν σὰν τὸν ἀφρὸν τοῦ κύματος ποὺ ἀνθίζει
σὲ περιγιάλι διλόγλυκο, σὲ πέλαο μαχρινό.
Αύτὸν εἶναι τὸ ἱερὸν πανί, ποὺ δταν περνάη μπροστά μας,
ύγραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρᾶ ἡ καρδιά μας.

Δὲν εἶναι ἡ αὔρα, ποὺ ἔρχεται γλυκὰ νὰ τὸ χαιδέψῃ,
δὲν τὸ ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὔρα ἡ σιγανή,
εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, ποὺ ὁρμάει νὰ ζωντανέψῃ
μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆγε κάποια μάγισσα καὶ τὸ ἵκαμες γλαμύδα
καὶ ζῆ σ' αὐτὸν καὶ πάλλεται διλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Εἶναι ἡ Σημαία! Τὴν βλόγγησαν παπάδες μ' ἄσπρα γένια
μὲς στῆς σκλαβιᾶς τὸ τρίσβαθο κι ἀπόκρυφο σχολειό,
ἔκλαψαν μάτια καὶ καρδιές ἐπάνω της, κι οἱ κόρες
τὴν νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.
Σὰ βόρειο σέλας ἀστραψε στὴ Λαύρα μιὰν ἡμέρα
κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἔβδομο οὐρανὸν κι ἀκόμη πέρα.

«Διάπλασις τῶν Παιδῶν», 1917

Στ. Δάφνης

ΑΥΤΟ ΉΤΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ 1940 - 1941

Οὐδέποτε εἰδὸν τοιαύτην ἀπόφασιν, τοιαύτην αὐθόρμητον καὶ φυ-
σικὴν πειθαρχίαν καὶ τοιαύτην καρτερικότητα. Καὶ ἡτο τότε, δταν
ἔνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὁ ὄποιος διοικοῦσεν ἔνα φρού-
ριον εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ἐκάλεσε τοὺς τριακοσίους ὅνομοι
γενεῖς ἄνδρας του καὶ τοὺς εἶπεν :

— Οἱ Γερμανοὶ εὑρίσκονται ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους πρὸς βορρᾶν. Πι-
θανὸν ἐντὸς δλίγου νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τοῦ φρουρίου μας. Πόσοι
ἀπὸ σᾶς εἶσθε ἔγγαμοι;

Ἐνενήκοντα περίπου ὑψώσαν τὰς χεῖράς των.

Από αύτήν τὴν στιγμὴν δίδω εἰς δόλους τοὺς ἐγγάμους δίμηνον ἀδειαν ἀπουσίας, ἐὰν τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ θὰ τοὺς ἀναπληρώσω μὲ ὅσους εἶναι ἄγαμοι. Πόσοι ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε νὰ πάρετε ἀδειαν;

Οὐδεὶς ἀπήντησε, καὶ οὐδεὶς ἐδέχθη νὰ λάβῃ ἀδειαν.

Βραδύτερον τὸ φρούριον ὑπέστη ἐπίθεσιν. Οἱ Γερμανοὶ τὸ προσέβαλλαν ἀδικλείπτως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπερασπιστῶν του ἐφονεύθησαν. Ἀλλὰ τὸ φρούριον δὲν ἔπεσεν. Οἱ Γερμανοὶ εἰσῆλασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κανὲν σχεδὸν ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ φρούρια δὲν ἐκυριεύθη.

Αὐτὸς ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἐν αὐτῷ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι δύσκολον ν' ἀναλυθῇ καὶ δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ. Γενικῶς, δύως οἱ Ἑλληνες δόλοι μετεῖχον τῆς παραδόξου καὶ ὑπερόχου ταύτης ἀποφασιστικότητος. Καὶ ἦτη αὕτη τὸ πλέον ἐμψυχωτικὸν πρᾶγμα, τὸ δόποιον ἐγνώρισα μέχρι τοῦδε.

Στάνιεῦ Κάσσον

*Απεσταλμένος ἀγγλικῆς ἐφημερίδος
εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον

ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΙ

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἔλεγεν: « Ἡμετέρα πυροβολαρχία ἔβαλε τὴν πρωΐαν σήμερον ἀπὸ προκεχωρημένης θέσεως ἐπιτυχέστατα κατὰ τῶν βουλγαρικῶν θέσεων ».

Αθόρυβα, σιωπηλά, τεχνικὰ ἡ πυροβολαρχία προχωρεῖ μέσα ἀπὸ τὶς χαράδρες. Περνᾶ ἀπὸ τὰ χαρακώματα τῆς πρώτης γραμμῆς καὶ οἱ ἀγρυπνοὶ φαντάροι, ποὺ φρουροῦν ἐκεῖ μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι, ἀνταλλάσσονται μιὰ βουβή, θερμὴ χειραψία μὲ τοὺς ἀδελφοὺς πυροβολητάς.

Τώρα ἡ πυροβολαρχία μακε προχωρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀδεσπότου ἐδάφους, ποὺ χωρίζει τὶς δυὸ ἀντίπαλες γραμμές. Βῆμα πρὸς βῆμα, γιὰ νὰ μὴν ἀκουσθοῦν τὰ πατήματα. Γύρω βαθιὰ σιγή. Μόνο τὸ μονότονο τραγούδι τοῦ τριζονιοῦ, ποὺ μοιάζει σὰν ἔνας ὅμνος πρὸς τὴ σιωπή, καὶ κάπου - κάπου, σὰν ἔνα μακρινὸ γάβγισμα σκυλιοῦ, ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ μακε...

Θὰ εἶναι τρεῖς ἡ ὥρα, ὅταν ἡ πυροβολαρχία μακε φθάνη στὸ σημεῖο ποὺ τῆς εἶχε δρισθῆ. Οἱ ἀξιωματικοὶ δίδουν ψιθυριστὰ σχεδὸν τὰς διαταγάς των. Τὰ κανόνια τοποθετοῦνται εἰς τάξιν μάχης κατὰ μῆκος τῆς χαράδρας. Γρήγορα - γρήγορα οἱ ἄνδρες ἐτοιμάζουν ἔνα πρό-

χειρο « καμουφλάζ » ἐπάνω ἀπὸ τὰ κανόνια μὲ μερικὰ χαμόκλαδα. "Ἐπειτα κάθονται ὅλοι χάμω ἀκίνητοι καὶ περιμένουν ἀνυπόμονα τὴν ὥρα.

Δὲν ἀργεῖ! Οἱ κορυφογραμμὲς τοῦ σκοτεινοῦ ὄγκου τοῦ Παγγαίου ἀρχίζουν νὰ διαγράφωνται ἐπάνω στὸν ὀλιγώτερο μαῦρο ὄριζοντα. Καὶ σιγὰ - σιγὰ ὁ ὄριζων αὐτὸς παίρνει ἀνοικτότερες ἀποχρώσεις.

'Απὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἀξιωματικοὶ βγάζουν τὰ ρολόγια τους Τὰ συννεφάκια ἐπάνω ἀπὸ τὸ βουνὸν γίνονται κρέμ, ἔπειτα κίτρινα, ἔπειτα πορτοκαλιά, ἔπειτα πορφυρά.

'Η χαρακυγή ἔπινησε τοὺς πτερωτοὺς κατοίκους τοῦ κάμπου. Τὸ φαιδρὸ τραγούδι τους ἀντηχεῖ σὰν ἔνα ὕρατο ἑωθινό.

Καὶ τώρα μία κατακόκκινη φωτεινὴ γλῶσσα ξεπροβάλλει ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παγγαῖο. 'Ο ἥλιος! Εἶναι 5 καὶ 25'. 'Ακόμη λίγα λεπτά...

"Ἐξαφνὰ τὴ γαλήνη τοῦ κάμπου διακόπτει ἀπότομα ἡ ὁμοβροντία τῶν κανονιῶν μας. Καὶ ἀμέσως κατόπιν ἄλλη. Καὶ ἔπειτα ἄλλη. 'Αλλεπάλληλοι αἱ ὁμοβροντίαι ἔπινοῦν τὴν κοιμισμένη ἥκω τῆς κοιλάδος. Καὶ ἔρχεται ἀδύνατη, σβησμένη ἡ ἀντήχηση ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴ σκλαβωμένη γῆ τῶν Σερρῶν, σὰν μία ἀπελπισμένη ίκεσία πρὸς τοὺς ἐλευθερωτάς της, σὰν ἔνα πνιγμένο « ἐλᾶτε, παιδιά, ἐλᾶτε »!

Κρατεῖ μιάμισι ὥρα ὁ βομβαρδισμός. Ρίχνει ἡ πυροβολαρχία μας ἐπάνω ἀπὸ 300 βλήματα. Καὶ ὁ παρατηρητής ἀπὸ τὴν ὑψηλή του θέση ἀναφέρει :

« Πανικὸς εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα. Αἱ ὀβίδες μας πέφτουν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰ χαρακώματα των. Οἱ Βούλγαροι τρέχουν ἀσκοπα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σὰν ἔφρνιασμένες μέλισσες κυψέλης ».

Οἱ πυροβοληταί μας ρίχνουν ἀκούσαστοι. Μεγάλες σταγόνες ίδρωτος βρέχουν τὰ ἥλιοκαμένα πρόσωπά των... 'Αλλ' ίδου ἐπὶ τέλους καὶ τὸ βουλγαρικὸ πυροβολικό. 'Απὸ τρεῖς διευθύνσεις οἱ Βούλγαροι κτυποῦν τοὺς δικούς μας.

Δυὸ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν μαῦρο σταυρὸ στὰ πτερύγιά τους σηκώνονται καὶ ἔρχονται νὰ ἐπισημάνουν τὴ θέση τῆς πυροβολαρχίας. Εύτυχως ὅμως τὰ κανόνια εἶναι σχετικῶς καλὰ καμουφλαρισμένα· καὶ οἱ ἀεροπόροι δὲν μποροῦν νὰ σημειώσουν ἀκριβῶς τὴ θέση τους.

'Εν τούτοις αἱ ἔχθρικαι ὀβίδες ἀρχίζουν νὰ σπάζουν γύρω ἀπὸ τὴν

χαράδρα καὶ ὑψώνουν θεόρατα σύννεφα σκόνης. Πέντε βουλγαρικαὶ πυροβολαρχίαι, βαρέοις καὶ πεδινοῦ πυροβόλουκοῦ, ἔχουν τώρα συγκεντρώσει τὸ πῦρ τους ἐναντίον τῆς Θέσεως, τὴν δποίαν τοὺς ὑπέδειξαν τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν ἀσύρματό τους.

Ο διοικητὴς τῆς μοίρας διατάσσει τότε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἀφῆσουν τὰ κανόνια καὶ νὰ πᾶνε νὰ κρυφθοῦν σὲ μιὰ συστάδα θάμνων λίγο πιὸ πίσω. Κανές, ὅμως, δὲν ὑπακούει.

—'Εσεῖς γιατὶ δὲν φεύγετε, κύριε μοίραρχε; ρωτᾷ ἔνας πυροβολητής.

—'Εγώ, παιδί μου, δὲν μπορῶ ν' ἀφήσω τὰ κανόνια μου.

— Τότε γιατὶ νὰ τ' ἀφήσωμε ἐμεῖς, κύριε μοίραρχε; Εδῶ θὰ μείνωμε!

Καί, σὰν ἄλλοι τριακόσιοι τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ γενναῖοι αὐτὸι πυροβοληταὶ μένουν ἀπτόητοι στὶς θέσεις τους, ἐνῶ αἱ βουλγαρικαὶ ὁβίδες βουλίζουν γύρω τους.

"Ἐνα θραῦσμα ὁβίδος πληγώνει τὸν ἀρχισκοπευτὴ δεκανέα Πατσᾶν Νικ. κάτω ἀπὸ τὸ μάτι. 'Ο μοίραρχος διατάσσει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν πᾶνε πίσω καὶ νὰ τὸν περιποιηθοῦν. 'Ο γενναῖος ὅμως Λαρισινὸς ἀρνεῖται:

— Θὰ μείνω στὴ θέση μου, κύριε μοίραρχε.

Δέν ἀφήνει καὶ οὕτε νὰ ἐπιδέσουν τὸ τραῦμα του, ἀπὸ τὸ δποῖο ρέει ἀφθονο τὸ αἷμα. 'Αρκεῖται μόνο νὰ τὸ ἀλείψῃ μόνος του μὲ λίγο λώδιο. Καὶ μένει στὴ θέση του.

"Ἐνα ἄλλο θραῦσμα πληγώνει σοβαρὰ στὸ στῆθος τὸν ἀνθυπίατρο Κωστάκη καὶ τέσσερεις πυροβολητὰς καὶ φέρνει κάποια μικρὴ βλάβη σ' ἔνα κανόνι.

"Ο ἀνθυπίατρος ἐπιβλέπει μόνος του τὴν ἐπίδεση τῶν τραυμάτων καὶ ἔπειτα ἀφήνει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν μεταφέρουν, σχεδὸν ἀνασθήτη πιά, πρὸς τὰ πίσω.

"Ολη τὴ μέρα οἱ γενναῖοι μας, ἀπτόητοι, γαλήνιοι, μειδιῶτες, ἀστειευόμενοι ἔμειναν στὶς θέσεις τους, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ὑποστοῦν καμία ἄλλη ἀπώλεια ἢ ζημία. Καὶ μόνο κατὰ τὶς 9 τὸ βράδυ ἡ πυροβολαρχία, σύμφωνα μὲ τὰς διαταγὰς ποὺ εἶχε, μπῆκε εἰς τάξιν πορείας καὶ ἥσυχα - ἥσυχα, σὰν νὰ ἐπέστρεφε ἀπὸ γυμνάσια, ἐγύρισε πίσω στὴ θέση της. 'Η γενναία πυροβολαρχία ἐγράψη μὲ ἀσβεστού γράμματα στὴν ἑθνικὴ βίβλο τῶν ἀφανῶν ἥρωών.

Η ΝΙΚΗ

'Εδῶ στὸ ἔλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἵδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθίουνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαυμπώνουν, μᾶς μεθίουνε
νεράιδες, ἥρωες, θεοί.

'Εδῶ στὸ ἔλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἵδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτινή,
τὴν εἶδα ἐμπρός μου νὰ προβάλλῃ
μὲ φορεσιὰ ὄλοφωτεινή.

«Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», 1888

K. Παλαμᾶς

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

...Νωρὶς τὸ πρωὶ ξεκίνησε ἡ «"Ολγα» γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς τὴ Λέρο. Σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τοῦ Ναυαρχέου ἔπρεπε νὰ ὑπολογίση ἔτσι τὴν ἔκκινηση καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὡστε νὰ βρεθῇ κοντὰ στὰ ἀνατολικὰ παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἀρχιζε ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομή, μέσα σὲ μιὰ περιοχή, ὅπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, οἱ τορπιλάκατοι καὶ τὰ ὑποβρύχια, καὶ ὅπου ὁ κίνδυνος καραδοκοῦσε σὲ κάθε μίλι.

"Αρχίζε νὰ πέφτη τὸ σκοτάδι, ὅταν ἀντίκρισαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βουνά τῆς Κρήτης. "Οσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, ἀνέβηκαν νὰ δοῦν,

γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔστω, τὸ θέαμα αὐτό. Βοθιὰ συγκίνηση τοὺς συνεῖχε δῆλους. Ἡταν ἡ πρώτη φορά, ἐπειτα ἀπὸ χρόνια ὁλόκληρα ἐκπατρισμοῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος, ποὺ ἀντίκριζαν ἑλληνικὰ βουνά. Καὶ ξυπνοῦσε μέσα τους αὐτὸ τὸ θέαμα τόσους πόθους, τόσες νοσταλγίες! Ἀλλὰ τὸ σκοτάδι ἐπεισ πολὺ γρήγορα καὶ ἔκρυψε ἐντελῶς ἀπὸ τὰ μάτια τους τὰ ἑλληνικὰ βουνά. Τὸ ἔδιο, δμως, σκοτάδι βοήθησε τὴ «Βασίλισσα Ὁλγα» καὶ τὸ ἀγγλικὸ ἀντιτορπιλικὸ «Ιντρέπιντ», ποὺ τὴν συνόδευε μὲ ἀνάλαφρο φορτίο, νὰ περάσουν χωρὶς ἀπευκταῖο τὰ τόσο ἐπικίνδυνα νερά τοῦ Αἰγαίου, νὰ διαφύγουν τὴν ἄγρυπνη προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ φτάσουν στὸ λιμάνι τῆς Λέρου.

Γιὰ πρώτη φορά, ἐπειτα ἀπὸ δυόμισι χρόνια, ἡ «Ὤλγα» ἦταν πάλι σὲ ἑλληνικὸ λιμάνι. Ἐβλεπαν γυμνοὺς λόφους μὲ τὶς χαρακτηριστικώτατες ἑλληνικὲς γραμμές, ὥραις καταπράσινα περιβόλια, ποὺ τοὺς θύμιζαν τὴν Αἴγινα καὶ τὸν Πόρο, σπιτάκια ὀλόσπαρα μὲ τὴν ἑλληνικὴ νησιώτικη ἀρχιτεκτονική, ποὺ δὲν μποροῦσαν ν' ἀλλοιώσουν οἱ ἀτέλειωτες ἰταλικὲς ἀποθήκες καὶ τὰ ἄλλα πολυάριθμα στρατιωτικὰ κτήρια. Καὶ ἐπειτα ἤζεραν ὅτι εἶναι στὰ Δωδεκάνησα, τὰ ἀξέχαστα καὶ πολυαγαπημένα ἑλληνικὰ νησιά, ποὺ τόσον καιρὸ περίμεναν μάταια τὴν ἀπελευθέρωσή τους. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ναυτικοὺς αὐτούς, ποὺ ἤζεραν τώρα ὅτι οἱ ἀγαπημένοι τους στὰ ἄλλα ἑλληνικὰ νησιά καὶ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια τραβοῦσαν τὰ βεσσανιστήρια τῆς σκλαβιάς, δὲν μποροῦσε νὰ κρύψῃ τὴ συγκίνησή του μπροστὰ στὸ θέαμα καὶ τὶς σκέψεις αὐτές.

Ἡ Λέρος εἶχε καταληφθῆ δυὸ μέρες νωρίτερα ἀπὸ τοὺς «κομμάντος», «Ελληνες καὶ Αγγλους, ποὺ μετέφεραν οἱ ἀτρόμητες «ἡμιολίες». Ἡ «Ὤλγα» μαζὶ μὲ τὸ «Ιντρέπιντ» ἦταν τὰ πρῶτα καθαυτὸ πολεμικὰ τῶν συμμάχων, ποὺ ἤρχοντο νὰ στεριώσουν τὴν κατοχὴν αὐτῆ, τόσο ἐπισφαλῆ καὶ ἀνεπαρκῆ, ἀλιμόνο!

Λίγοι, ἐλάχιστοι ἦταν οἱ κάτοικοι ποὺ εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τοὺς ἀμείλικτους διωγμοὺς στὸ νησί. Κι αὐτὸι ἦταν τόσο φοβισμένοι ἀπὸ τὴν τρομοκρατία δεκαετιῶν ὄλοκλήρων, εἶχαν τόση ἀγωνία ὅτι θὰ διαλυθῇ γρήγορα τὸ ἀπίστευτο δνειρό ποὺ ἐβλεπαν τώρα, ὥστε νὰ μὴν τολμοῦν νὰ ἐκδηλώσουν ἀκόμα τὴ χαρὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμό τους.

Δυὸ παιδάκια πλησίασαν μόνο μὲ μιὰ βαρκούλα, καὶ μὲ καθαρά, περιποιημένα ἑλληνικὰ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν ἀξιωματικὸ ποὺ ἦταν κοντά στὴ σκάλα νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἀδειὰ νὰ ἀνέβουν στὸ καράβι. Ἔτρεμαν ἀπὸ τὴ συγκίνηση τὰ παιδάκια αὐτά, ποὺ εἶχαν γεννηθῆ μέσα στὴν

Ιταλική τρομοκρατία, που δὲν είχαν δεῖ ποτὲ τὴ Γαλανόλευκη νὰ κυματίζῃ ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, που μόνο ἀπὸ τὸν παπποὺ καὶ τὴ γιαγιά τους θὰ είχαν ἀκούσει γιὰ τὴ μακρινὴ Πατρίδα, που δὲν τοὺς ξέχασε ποτὲ καὶ θὰ ἔφτανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

Σὰν ὑπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα που ἔβλεπαν ἐμπρός τους, προχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸν ἵστο, ὅπου κυμάτιζε ἡ σημαία τῆς «Ολγας». Γονάτισαν πρῶτα, ἔμειναν κάμποση ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχὴ τους καὶ, ἀφοῦ σηκώθηκαν, ἔπιασαν τὴν ἄκρη τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικὰ στὰ χεῖλη τους. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «Ολγας», που τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια ποὺ είχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίστακτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλη — γιὰ πρώτη φορά — ἐπάνω στὰ ἥλιοκαμένα μάγουλα.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο . . . δυὸς παιδάκια. Φίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, που τοὺς είχε ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβουν, καὶ κατέβηκαν πάλι στὴ βαρκούλα τους.

«Βασίλισσα «Ολγα», 1946

Αχ. Κύρου

ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ

Μὲ τὶς φωνὲς τῶν ἀγδονιῶν καὶ τὶς ἀνάσες τῶν ἀνθιῶν
τὸ πλέκει ὁ Μάνης μῆνας
τὸ πολυκέλαδο ἄγγελμα, τὸ εὐωδιασμένο μήνυμα
στοὺς αἵπους τῆς Ἀθήνας.

Τ' ἀκοῦς, κυρούλα τῶν κυρῶν; Τ' ἀκοῦς, μητέρα Ἐλλάδα μας;
Ἐλα καὶ πάλι δρθώσου
καὶ βάλε τὰ λαμπριάτικα τὰ ροῦχα σου, γιὰ νὰ δεχτῆς
τὴ Δωδεκάνησό σου.

Εἶναι κι αὐτὴ ἀπ' τὶς πιὸ ἀκριβὲς τὶς κόρες σου. Στὰ σίδερα
δεμένη σκλάβα αἰῶνες,
ἀπὸ τὸ πικροπότηρο τῶν θυσιῶν ἐρούφηξε
καὶ τὶς στερνὲς σταγόνες.

Μὰ οἱ τύραννοι δὲν μπόρεσαν τὸ αἷμα τῆς νὰ μολέψουνε
κι Ἐλληνοπούλα ἐστάθη
ἀμόλευτη, ἀσπιλη, λευκὴ μέσα στῆς πολυκύμαντης
τῆς Ἰστορίας τὰ βάθη.

Κι ἔρχεται τώρα! Κι ἔρχονται μαζί της ὅλες οἱ χαρές,
μαζί της ὅλοι οἱ πόθου!..

Ἄγχ, τέτοια, ἀλήθεια, Πασχαλιά, ἄγχ, τέτοια, ἀλήθεια, Ἀνάσταση
κάθε καρδιά τῇ νιώθει.

« Δωδεκάνησος », 1945

Σωτ. Σκίπης

Ο ΠΝΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΔΗ

(‘Η 5η μεραρχία ύπό τὸν συνταγματάρχην Ματθαιόπουλον κατὰ τὸν Βαλκανιοτουρκικὸν πόλεμον, τὸν Ὀκτωβρίον τοῦ 1912, ἀφοῦ ἔδωκε νικήφορον μάχην πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς Λαζαράδες, κατήρχετο πρὸς τὸν ‘Αλιάκμονα, ἵνα ζεύξῃ τοῦτον καὶ βαδίσῃ πρὸς τὴν Κοζάνην, διά νὰ ἀνακόψῃ τοῦ ἔχθροῦ τὴν ὑποχώρησιν ἢ παρεμποδίσῃ ἐπίθεσιν ἔχθρι-
κῶν ἐκ Σόροβιτς κατερχούμενων δυνάμεων).

’Ολίγον μετὰ τὸ μεσημέρι διετάχθησαν τὰ σώματα νὰ προγωρήσουν πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὥχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀφοῦ εἶχεν, ἐννοεῖται, προηγηθῆ τὸ μηχανικὸν τῆς μεραρχίας καὶ ἀπεπειρᾶτο τὴν ζεύξιν. Ἡ γέφυρα ἐπρόκειτο νὰ γίνη ἀκριβῶς εἰς κάποιον πόρον εὑρισκόμενον ἐκεῖθεν τοῦ χωρίου Λαζαράδες.

Πρὸ τοῦ πόρου ὑπάρχει μιὰ γραφικωτάτη κοιλάς μὲ δύος ἀπὸ ὑπερύψηλα δένδρα, τοὺς κορμοὺς τῶν ὄποιων, ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, ἐθέριζαν οἱ πελέκεις τῶν γεφυροποιῶν καὶ τὰ κτυπήματά των ἀντηχοῦσσαν ρυθμικό καὶ μονότονα.

Οἱ ὀλίγοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὄπλιται, οἱ ὄποιοι εὑρίσκοντο εἰς τὴν ὥχθην, ἦσαν ἐκτάκτως συγκεκινημένοι. Πρὸ δύο λεπτῶν εἶχε πνιγῆ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των μαζί μὲ τρεῖς ἴπτεῖς ὁ ἀνθυπίλαρχος Κορδῆς, ἕνας πρόθυμος καὶ θαρραλέος ἀξιωματικός, χωρὶς νὰ ἡμπορέσουν νὰ τοῦ δύσουν τὴν παραμυκροτέραν βοήθειαν. Ὁ Κορδῆς τὴν προηγουμένην νύκτα, ἐπιχειρῶν τολμηράν ἀναγνώρισιν, εἶχε διαβῆ ἔφιππος

τὸν πόρον, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κάμουν τὴν γέφυραν. "Η-θελε λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἐπομένην. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τὴν ραγδαίαν βροχὴν ἐνὸς ὄλο-κλήρου ἡμερονυκτίου εἶχε πλημμυρίσει ὁ ποταμός, εἶχε φουσκώσει, καὶ ὁ πόρος δὲν ἦτο πλέον βατός.

Πραγματικῶς ἡ περίφημος Βίστριτσα, τὴν ὁποίαν εἶχαμεν ἐμπρὸς μας, ἦτο πολὺ ὀργισμένη. Τὰ νερά της, δικαιολογοῦντα τελείως τὸ ὄνομα «Καρά σοῦ» — μαῦρα νερά —, τὸ δόπιον τῆς ἔδωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἐκό-χλαζαν καὶ ἐβούζαν μέσα εἰς τὴν πλατεῖαν τεναγώδη κοίτην, ὡσὰν μυριάδες τεράστια φίδια, που φεύγουν ἀκράτητα, κυνηγημένα, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποιὸν μυθολογικὸν ἥρωα. Ματαίως οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ συνάδελφοί του συνέστησαν ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Κορδῆν νὰ προσέ-ξῃ. 'Εσπηρούντε τὸ ἄλογό του καὶ ἐρίφθη εἰς τὸν ποταμόν. 'Ἐκεῖ εἰς τὸν πόρον, ὅπου ἡ κοίτη γίνεται ὀλιγώτερον βαθεῖα καὶ εἶναι στρω-μένη μὲν χαλίκια μεγάλα καὶ βράχους, τὰ φίδια ὑψώνονται, συστρέφον-ται. Γίνεται δίνη. Μόλις δὲ ἀνθυπίλαρχος ἐπλησίασεν ἐκεῖ, αὐτὰ τὰ φίδια τὸν ἔξωσαν, τὸν περιεκμένασαν, τὸν ἥρπασαν ἀπὸ τὴν σέλαν τοῦ ἀλόγου του καὶ τὸν ἐρρούφησαν. 'Απὸ τὴν ὅχθην δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ίδοῦν παρὰ μόνον τὰ χέρια του, που ἐπάλαισαν δι' ὀλίγα λεπτά.

Τὸ ἄλογον μὲ τὸν τράχηλον καμαρωτόν, τὰ ρουθούνια κατακόκ-κινα, τὴν χαίτην ἀνεμιστὴν προσπαθοῦσε νὰ δαμάσῃ τὴν ὄρμὴν τοῦ νεροῦ. "Εβγαζε διὰ μίαν στιγμὴν τὰ ποδάρια του ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἔχομέτιζεν, ἐρρουθούνιζε καὶ προχωροῦσε μὲν αἰφνίδια κυλίματα ὡσὰν τὸ δελφίνι, μέχρις οὖ ἔφθασεν εἰς τὴν ἀλλην ὅχθην. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἔμειναν δι' ὀλίγα λεπτὰ σὰν ἀπολιθωμένοι. Δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύουν ὅτι ἔχαθη ἔνα παλληκάρι ἔτσι γρήγορα, εἰς μίαν στιγμήν !

Σπ. Μελᾶς

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Δὲν εἶναι ἔδω ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
που κλαῖν οἱ σκλάβοι ἀδελφοὶ
στὸ σκλαβωμένο ἀγέρα.

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
φτάνει μακριὰ καὶ γύρα,
ώς τὴ μεγάλην ἐκκλησιὰ
μὲ τὴν αλεισμένη θύρα.

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ώς πέρα,
ποὺ τὸ σπαθί μας κι ὁ σταυρὸς
θὰ φτάσουνε μιὰ μέρα!

K. Márkos

ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ

‘Η ἀμαξοστοιχία πλήρης πυροβολητῶν ἔξεκίνησεν ἀργά - ἀργά ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης καὶ, ἀφήνουσα δύσιω τῆς πυκνὰ σύννεφα μοιλυβένιου καπνοῦ, ἔχυθη ώς πελώριος ὄφις πρὸς τοὺς Μύλους Ἀττικῆς.

Ἐπροχωροῦσε θορυβωδῶς μέσα ἀπὸ τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἡ ὅποια εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὑψωμα γυναικες συγκεντρωμέναι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παρθύρα ἔσειον τὰ πηλήκια τῶν, ἐνῷ ἀπὸ τὸ ὑψωμα μερικὰ ἀσπρα μανδήλια ἔκινήθησαν σπασμωδικά. Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἥκούσθη ἀπὸ τὰ βαχόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῷ ἀπὸ τὸ ὑψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλό!...

‘Η πόλις ἐχάνετο ἥδη δύσιω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὥρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρω μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν. “Εκλειστὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸς εἰς τρόπος νὰ μὴ ἀκούῃ κανείς. ‘Αλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸς εἶναι εἰς τρόπος νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἔαυτόν του, νὰ μείνῃ μόνος του μὲ τὰς σκέψεις του.

Καὶ ἐσκεπτόμην.

“Αφηγνα δύσιω μου μίαν πόλιν, τὴν δυοίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἐλλάς συνω-

μοιόγησε συμμαχίαν μὲ τὰ ἄλλα βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει
ὅλης έβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξύ αὐτὸς αἱ ἔτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραῖ,
ἐβροντοφωνοῦσαν ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἡμπορεῖν ν' ἀκουσθῆ τὸ
«τουφέκι». "Ολη ἡ Ἑλλάς εἶχε σκεπασθῆ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πηλή-
κιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἀγνωστα πρό-
σωπα, καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν
βαρὺν ἥχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποὺ ἔφευγον ἀτελείωτα διευ-
θυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ
καλοῦ συναδέλφου, μὲ τὸν ὁποῖον χρόνια εἶχον ἐργασθῆ εἰς τὸ ἵδιον
γραφεῖον, εἰς τὴν ἴδιαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διά-
ταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὃ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς
τὸν κατάλογον τῶν ἔθελοντῶν. Ἀλλὰ μία σκέψις τὸν ἐτρόμαζε. Πῶς
θὰ ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἔνα σεβαστὸν καὶ ἕρημον
γέροντα, ὃ ὅποις δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸς τὸ παιδί.
Ήτοι βέβαιον, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὃ συνάδελφός μου ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν καὶ μίαν ἐσπέ-
ραν, ὅταν ὅλα πλέον ἥσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἔθελονταὶ συνεκεντροῦντο εἰς
τὸν στρατῶνα, ὃ συνάδελφός μου ἐξωμοιογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν
πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχήν του.

'Αδάκρυτος ὁ γέρων, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε
τὸν υἱόν του μὲ λόγια, τὰ ὄποια θὰ ἐξήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς
τοῦ Λυκούργου:

— Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχή μου, εἶπεν. 'Η ὑποχρέωσις πρὸς
τὴν Πατρίδα εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα.
Κοίταξε νὰ κάμης τὸ καθῆκόν σου. "Αν μάθω πῶς ἐσκοτώθης, πιθανὸν
νὰ μῇ πεθάνω. "Αν μάθω ὅτι ἐδειλίασες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπήν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνὴν, ποὺ εἶδα μίαν ἐσπέραν,
ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς
τὴν θύραν ἐνὸς οἰκίσκου μιὰ μάνα ἀποχαιρετοῦσε τὸ παιδί της, ποὺ
ἔφευγε διὰ τὰ σύνορα :

— Στὸ καλό, τοῦ εἴπε. Κοίταξε νὰ γυρίσῃς, ὅπως σὲ θέλομεν ὅλοι.
"Αν σκοτωθῆς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

"Η μάνα, ποὺ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγ-
χρονος τοῦ Λεωνίδου. "Ήτοι γυναικούλα τῶν 'Αθηνῶν, ἀπ' ἐκείνας, ποὺ

ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἡρωισμός, ποὺ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἴστορίαν.

Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἡρωισμοῦ τῶν γονέων, ἥρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα, ὡς κρίκοι μιᾶς χρυσῆς ἀλύσεως, νὰ σκορπίσουν ἐλπίδας, νὰ ἐμπνεύσουν τὸ θάρρος.

Ἡ ἴστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἴστορία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ δόποια δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. 'Αλλ' ὅταν ἡ ἴστορία αὐτὴ θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἔνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821...

«'Απὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν», 1913

Γ. Τσοκόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

— Καλέ μου, οἱ 'Αι - Δημήτρηδες ἔχουν ἀνθίσει ὅλοι,
κι ἀσπρολογᾶ, σὰ νά 'πεσε χιόνι, τὸ περιβόλι.

"Οσοι περνοῦν στὴ γειτονιὰ κι ὅσοι τοὺς ἀντικρίζουν,
ὅλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυχίζουν.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιὰ κι ἀνθὸς κοιτᾶν νὰ κλέψουν,
ἕρχονται οἱ νιές καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲ δίνω κανενός. Καὶ μοναχὰ στεφάνι
γιὰ τ' 'Αι - Δημήτρη κάτασπρο τὸ εἰκόνισμα εἶχα κάνει.

'Ανήμερα τῆς χάρης του τὸ πῆγα μοναχή μου
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχή μου,

— ποὺ εἶναι στρατιώτης σὰν καὶ σὲ — οἱ φλόγες τοῦ πολέμου
νὰ μὴ σοῦ 'γγιάξουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλέ μου!

«Καιρὸς Πολέμου» 1919

Γ. 'Αθάνας

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τὴς ἐσπέραν τῆς ἀξιομνημονεύτου ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς 26ης Οκτωβρίου 1912, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε θέαμα, ὅμοιον τοῦ δόποιον σπανίως ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς ἴστορικοὺς νὰ περιγράψουν.

'Η ἡμέρα ἀπὸ πρωίας ἦτο βροχερά. 'Ο πνέων ἄνεμος ἐσκόρπιζε τὰς ψεκάδας, αἱ ὁποῖαι διαρκῶς κατέπιπτον ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα τὸν οὐρανὸν θολὸς σύννεφα. 'Ἐν τούτοις ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδούς, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ τὸ ἔορτάσιμον τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ἐξηκολούθησε ζωηροτάτη, ἐπιταθεῖσα ἰδίως κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας.

"Ηδη ἀπὸ δύο ἡ τριῶν ἡμερῶν ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ἡ ἐπρόκειτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος προήλαυνε παρὰ τὸν Ἀξιόν μετὰ τὴν ἔνδοξον μάχην τῶν Γιαννιτσῶν. 'Η ἀγωνία ὀλονὲν ηὔξανεν. Οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐτήρουν σιγὴν σφιγγός. Αἱ πρωιναὶ καὶ αἱ ἐσπεριναὶ ἐφημερίδες, τῶν ὁποίων αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις ἐξηντλοῦντο ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, περιεῖχον εἰδήσεις συγκεκαλυμμένας ἡ ἀντιφατικάς. 'Ἐν τοσούτῳ δὲ διαδόσεις ψιθυριζόμεναι κρυφίως ὑπὸ τινῶν, οἱ ὁποῖοι διισχυρίζοντο ὅτι διετέλουν ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι ἐλάχιμαν τὰς πληροφορίας των ἀπὸ φίλους των ἔνοντος διπλωμάτας, ἐβεβαίων τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν συζητήσεων, ὁ συνωστισμὸς ἦτο ἀσφυκτικός. 'Ἐπὶ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ τραπέζια χαρτῶν περιεφέροντο ἀκούραστοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ ἀκραι τῶν μολυβδοκονδύλων. 'Εσημειοῦντο αἱ διευθύνσεις τῆς πορείας τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὑπελογίζοντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐξήγοντο τὰ πιθανὰ συμπεράσματα. 'Αλλ' οἱ μᾶλλον ἀνυπόμονοι μεθ' ὅλην τὴν κακοκαιρίαν περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδούς, διὰ νὰ κορέσουν τὴν ἀσθεστὸν αὐτῶν περιέργειαν. 'Ἡρώτων τοὺς συναντωμένους γνωρίμους των, ἐσχημάτιζον ὄμιλους εἰς τὰ πεζοδρόμια μετὰ γνωστῶν καὶ ἀγνώστων ἡ συνωθοῦντο παρὰ τὴν εἰσόδον τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνεγίγνωσκον καὶ ἐσχολίαζον τὰ ἐκεῖ τοιχοκολάμενα τηλεγραφήματα.

Κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, ὅτε ἡ ἀγωνία εἶχε κορυφωθῆ, διεσπάρη αἴφνης ἡ φήμη, ὅτι ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ 'Υπουρ-

γείου ή εἰδησις, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὅτι παρεδόθη εἰς τὸν Διάδοχον ὁ ἐν τῇ πόλει ἔκεινη ὑπάρχων δθωμανικὸς στρατὸς ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἐκυκλοφόρησεν ἀδείᾳ τῆς κυβερνήσεως τὸ πρῶτον παράρτημα ἐφημερίδος, τὸ ὄποιον ἐπεβεβαίωνε τὴν φήμην.

Πάραυτα οἱ κώδωνες πάντων τῶν ναῶν τῆς πόλεως, εἰς τοὺς δόποιους ἀπὸ πρωίας ἀνεμένετο τὸ σύνθημα, ἥρχισαν νὰ κρούωνται χαρμοσύνως καὶ νὰ διαλαλοῦν μέχρι τῶν ἄκρων τῶν Ἀθηνῶν τὸ αἴσιον ἄγγελμα. Αἱ σημαῖαι ὑψώθησαν θριαμβευτικῶς εἰς τοὺς ἔξωστας. 'Η ὁδὸς Σταδίου, αἱ δύο πλατεῖαι, πολλαὶ οἰκίαι καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα ἐφωταγγήθησαν ἀμέσως, διότι εἶχεν ἐπέλθει ἡδη τὸ νυκτερινὸν σκότος. 'Η ἔως τότε συγκρατουμένη συγκίνησις ἐξέσπασεν εἰς μίαν μυριόστομον κραυγὴν ἀνακουφίσεως, ἀγαλλιάσεως, θριάμβου. Καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῶν συνοικιῶν, ἀπὸ πάσης ὁδοῦ τὰ πλάνη, ἐξορμήσαντα ὡς χείμαρροι, κατέκλυσαν τὰ κέντρα τῆς πόλεως.

"Ἡδη ἡ βροχὴ ἐνδυναμωθεῖσα κατέπιπτε κρουνηδόν. 'Αλλ' ἡ καταγίς δὲν ἡδύνατο νὰ κατασβέσῃ τὴν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊὰν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Πάντες ἐγκαταλείψαντες κατ' ἔκεινην τὴν ὥραν τὸ ἔργον των, τὴν ἀσχολίαν των τὰς κοινωνικάς των ὑποχρεώσεις, τὴν ἀνάπτασίν των, πρεσβῦται καὶ ἀσθενεῖς ἀκόμη, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, πολῖται καὶ στρατιῶται ἀπετέλεσαν τεραστίαν συγκέντρωσιν πλήθους. 'Η κίνησις ἐξηρκολούθησεν ἐπὶ ὥρας εἰς τὰς πλημμυρισμένας ἐκ τοῦ ὅμβρου ὁδούς, ἐνῷ ἀντήχουν διαρκῶς αἱ ζητωκραυγαί, τὰ πατριωτικὰ ἄσματα, τὰ ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια τῶν μουσικῶν καὶ οἱ χαρμόσυνοι καὶ πανηγυρικοὶ πυροβολισμοί.

'Η αἴγλη τῆς νίκης ἔλαμπεν εἰς τὰ πρόσωπα. 'Ο ἐνθουσιασμὸς ἐξεχίλιζεν. Αἱ κραυγαὶ ἐξεφέροντο μὲν ἰδιαίτερον τόνον παιᾶνος. Οἱ περισσότεροι δρθαλμοὶ ἤσαν ὑγροί. Μεταξὺ ξένων καὶ ἀγνώστων ἀντηλάσσοντο χειραψίαι καὶ ἀσπασμοί. Νηφάλιος ἐδείχθη ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τόσας ἡμέρας, καθ' ἃς ἀδιακόπως ἀνηγγέλοντο εἰς αὐτὸν τόσα ἀλλεπάλληλα κατορθώματα τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων καὶ τόσα εὔτυχη γεγονότα, σεμνὸς εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς του, ὡστε νὰ ἀποροῦν οἱ ξένοι. 'Αλλ' αἴφνης κατελήφθη ἐκ τῆς μεθῆς τοῦ θριάμβου καὶ μὲ σπασμούς νευρικῆς, ἀλλὰ χαρμοσύνου κρίσεως, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐτέλει ἕօρτην πατριωτικῶν Διονυσίων.

« Νίκαι κατὰ βαρβάρων »

Xαρ. "Αννινος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

'Η Σαλονίκη πού ἔσβηνε μὲ τοῦ καιροῦ τὸ διάβα
— καντήλι ποὺ τρεμόφωτο γιὰ λάδι λαχταρᾶ —
ἀποβραδίς κοιμήθηκε δυστυχισμένη σκλάβα,
καὶ τὴν αὔγουλα ἔπνησεν ἀρχόντισσα κυρά.

Τί νά 'βλεπε στὸν ὑπνο τῆς, τί νά 'ταν τ' ὅνειρό τῆς;
— Τὸν 'Αι - Δημήτρην ἔβλεπε στ'. ἀτὶ του τὸ γοργό,
ποὺ ροβολῶντας ἔκραζε μὲ τὴ φωνὴ τῆς νιότης:
« "Ανοιξε, πόρτα τῆς σκλαβιᾶς, ἡ Λευτεριὰ εἰμ' ἐγώ ! »

Κι ἄνοιξε' ἡ πόρτα ὀρθάνοιχτη μπροστὰ στὸν καβαλάρη
καὶ μπῆκ' ἐκεῖνος κι ἔλαμψε σὰν τὸν αὔγερινό,
κι ὑψώνοντας καὶ παίζοντας τ' ἀστραφτερὸ κοντάρι
ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο τοῦ Ὀλύμπου τὸ βουνό.

Κι ἔστρεψε' ἐκεῖ τὰ μάτια τῆς ἡ σκλάβα ἡ πονεμένη
κι ἀγνάντεψε ἀστραπόλαμπρη τοῦ Ὀλύμπου τὴν κορφὴ
κι εἶδε ἀπ' τὴν ράχη στὴν πλαγιὰ γοργά νὺ κατεβαίνη
ἡ ὅμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἥλιου ἡ ἀδερφή.

'Η κόμη τῆς ἀνέμιζεν, ἵτιὰ χρυσοκλωνάτη,
τὰ στήθη τῆς χιονόλευκα, τὰ μάτια γαλανά,
στὸ χέρι τῆς τὴν φλογερὴ γυμνὴ ρομφαία ἔκρατει,
κι ὄλογχυσα ἀντιφέγγιζαν τ' ἀπόμακρα βουνά.

Κατέβηκε καὶ διάβηκε τὴ διάπλατη τὴν πόρτα
ἡ ὅμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἥλιου ἡ ἀδερφή·
κι ὅπου πατοῦσε εὐώδιαζε, καὶ τ' ἀνανθα τὰ χόρτα
ρόδα καὶ κρίνους ἀνθιζαν σὲ κάθε τῆς στροφή.

Κι ἔπεσε ἡ σκλάβα ταπεινὰ μπρὸς στὴν ὡραία Παρθένα
γονατισμένη, ἀμιλητη, σκυμμένη, ντροπαλή·
κι ἐκείνη τὴν ἀνάγυρε μὲ χέρια ἀντρειωμένα
καὶ τὴν ἐσφιχταγκάλιασε μ' ἀτέλειωτο φιλί.

Καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ σμίξανε γιὰ τὸ φιλὶ τὰ χεῖλια,
ἔπεσαν, βροντοκόπησαν τὰ σίδερα βαριά,
οἱ ἀλυσίδες ἐσπασαν, στόματ' ἀγγέλων χίλια
ἀθώρητα τραχούδησαν τὸ «Χαῖρε Ἐλευθεριά!».

Κι ἡ σκλάβια ἔπνησε μεμιᾶς· πετιέται ἀπ' τὸ κρεβάτι,
τὰ ξαφνικούμενά μάτια της στὰ κάστρα της κολλᾶ.
"Οχι, δὲν ήταν ὄνειρο, νά τη ἡ Παρθένα, νά τη!
ὅμορφη, γαλανόλευκη μὲ τὸ σταυρὸ φηλά.

« Διάπλασις τῶν Πατέδων »

I. Πολέμης

ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα
μάτια πολλὰ τὸ λένε,
μάτια πολλὰ τὸ λένε,
ὅποι γελοῦν καὶ κλαῖνε.

Τὸ λένε πουλιὰ τῶν Γρεβενῶν
κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου,
ποὺ τά ὕσκιαζεν ἡ παγωνιὰ
κι ἀνατριχίλα φόβου.

Τὸ λένε χτύποι καὶ βροντές,
τὸ λένε κι οἱ καμπάνες,
τὸ λένε καὶ χαρούμενες
οἱ μαυροφόρες μάνες.

Τὸ λένε κι οἱ Γιαννιώτισσες,
ποὺ ζοῦσαν χρόνια βόργγου,
τὸ λένε κι οἱ Σουγιώτισσες
στὶς ράχες τοῦ Ζαλόγγου.

Γ. Σουρῆς

Ο ΠΑΠΑΣ

Ήσαν έννέα. Τους διεκρίνομεν καθαρά ἀπό τὰς θέσεις μας, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐξηπλωμένους εἰς διαφόρους στάσεις. Ό ενας πρηνής, ὁ ἄλλος ὑπτιος, κάποιος ἄλλος στηριζόμενος εἰς ἔνα κομμένον κορμὸν δένδρου. "Ολοι μὲ τὴν παγερὰν ἀκαμψίαν τοῦ Θανάτου εἰς τὰ μέλη ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἄταφοι. Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐβλέπομεν συῆγος κοράκων νὰ περιτταται ἀνυπόμονον παρ' ὅλας τὰς σφαίρας καὶ τὸν θόρυβον τῆς μάχης."

Είχον μείνει καὶ οἱ ἔννέα κατὰ τὴν πεισματώδη συμπλοκήν, ἵσποια ἐγένετο ἐπὶ τοῦ λόφου δύο ἡμέρας πρίν. "Εκτοτε ὁ λόφος ἐκρίθη ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τους ἄλλους ὡς μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ καὶ ἐγκατελείφθῃ μὲ τους ἔννέα νεκροὺς εὐζώνους ἐπὶ τῆς γυμνῆς βραχώδους κορυφῆς του.

Μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, κατόπιν διαρκοῦς βροχῆς καὶ δύσης, εἶχεν ἐπικρατήσει αιθρία καὶ ἔνας γλυκύτατος καὶ γαλήνιος οὐρανὸς ἐστέγαζε τους ἔξακολουθοῦντας νὰ μάχωνται διαρκῶς ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπὸ τῶν ίδίων θέσεων ἐκατέρωθεν τοῦ λόφου.

"Ολοι οἱ ἄλλοι νεκροὶ εἶχον περισυλλεγθῆ μέσα εἰς τὰς γαράδρας, τὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, ἀπὸ ὅλα τὰ δασώδη μέρη, καὶ εἶχον ταρῆ τὴν παραμονὴν μὲ τὰς εὐχάς τῆς Ἐκκλησίας. 'Αλλ' ἐκεῖνοι οἱ ἔννέα; Δις καὶ τρὶς ἐπεχείρησαν οἱ τραυματιοφορεῖς ἔρποντες νὰ τους τραβήξουν κάτω, καὶ τὴν αὐταπάρησίν των τὴν ἐπλήρωσαν ἀκριβά; οἱ ἔννέα εἶχον γίνει δώδεκα !

— Καὶ, δμως, πρέπει νὰ ταφοῦν! 'Εγώ δὲν τους ἀφήνω στὰ σπίνα, ἡκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ διοικητοῦ. Νὰ ταφοῦν ἐκεῖ ἐπάνω! Νὰ ταφοῦν ἐπὶ τόπου. Νὰ πάγη ἐκεῖ καὶ ὁ παπάς.

Νὰ πάγη ἐκεῖ καὶ ὁ παπάς! Ό ἀγαθώτατος παπα - Γεώργιος, ὁ ὄποιος ἀπὸ ἀπλοὺς καὶ εἰρηνικὸς ἐφήμεριος κάποιου δρεινοῦ χωρίου τῆς Ρούμελης εύρεθη ἔνα πρωὶ ἰερεὺς εὐζωνικοῦ τάγματος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν μεγάλον, ἄλλα καὶ ἀπὸ κάτι: ἄλλο ἀκόμη: Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὸ τάγμα ἥσαν ἀπὸ τὴν δρεινὴν περιοχὴν τῆς πατρίδος του. Τους ἐγνώριζε μὲ τὰ δνόματά των. "Ηξευρε τὰς μητέρας των, τὰς γυναῖκας των, τὰς ἀδελφάς των. Καὶ ὅλαι αὐταὶ τὸν εἶχον προτρέψει νὰ δεχθῇ, διὰ νὰ προστατεύῃ τὰ παιδιὰ μὲ τὸ σχῆμα του καὶ νὰ ἀποτρέπῃ τὸν κίν-

δυνον μὲ τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχεν ὑπερινικήσει τοὺς δισταγμούς του καὶ πρὸ πάντων εἶχε κατορθώσει νὰ πείσῃ τὴν παπαδίᾳ ὅτι αὐτὸ ποὺ κάμνει εἶναι θέλημα καὶ εὐχὴ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας καὶ εἰς τοὺς δύο πολέμους ἥκολούθει τὸ τάγμα, ἐσυνήθισεν εἰς τὰς στερήσεις μὲ ὅλα τὰ πενήντα ἔτη του, εἰς τὰς κακουχίας, εἰς τὴν πενταναν, εἰς τὸ ψῦχος ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνον.

Εἰς ἐν πρᾶγμα δὲν ἥδυνατο νὰ συνηθίσῃ.

Τοῦτο ἦτο, νὰ συγχρατῇ τὰ δάκρυά του καὶ μίαν φρικίασιν, ὅταν τὸν ἐκάλουν νὰ εἴπῃ τὰς εὐχάς τῶν νεκρῶν ἐπάνω εἰς κάποιαν τάφρον ἀπὸ τὰς ἀνοιγμένας εἰς κορυφὴν ἡ χαράδραν καὶ μέσα εἰς τὴν δοπίαν ἐτοποθετοῦντο μεθοδικώτατα, ὁ εἰς παραπλέυρως τοῦ ἄλλου, παραμορφωμένοι καὶ ἀγνώριστοι οἱ γνωστοί του τῆς χθές, διὰ τοὺς δόποιους τὴν ἴδιαν νύκτα ἔγραφεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ σύνηθες καὶ τακτικὸν του : « νὰ πῆς μὲ τρόπον στὴ γυναίκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ μάνα τοῦ δεῖνα πώς δὲν θὰ τὸν ξαναϊδῆ ».

— Νὰ πάγι καὶ ὁ παπάς ἐκεῖ, εἶχεν ἐπαναλάβει ὁ ταγματάρχης.

Πολὺ πρὶν ὁ ἥλιος ἀνατείλη, ἔξεινησαν οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας ἔκαστος μὲ ἔνα πτύον καὶ μίαν σκαπάνην ἐπ' ὄμου. Διέβησαν κάτω ἀπὸ τὴν δασώδη χαράδραν βαδίζοντες ἀραιά, ὁ εἰς δρισθεν τοῦ ἄλλου, καὶ ἐπλησίασαν τὴν πλαγιὰν τοῦ ἀπαισίου λόφου. Τελευταῖος ἥκολούθει μὲ ἔνα μικρὸν σκοῦφον φέροντα τὸ στέμμα, χωρὶς κάπαν, μὲ τὰ ξειθωριασμένα καὶ σχισμένα ράσα ὁ ἰερεύς, κρατώντας εἰς τὸ ἔνα χέρι τὸν σταυρὸν καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὑπὸ μάλης διπλωμένον τὸ πετραχήλο του.

“Οπως κάθε πρώι, πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτεν ἀκόμη τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. “Ολοι ἐτάχυναν τὸ βῆμα, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν. Ἐβάδιζον κατ’ ἀρχὰς ὅρθιοι. Μετ’ ὀλίγον ὁ πρῶτος ἐγονυπέτησε, τὸν ἐμμιήθησαν ἀμέσως καὶ οἱ ἄλλοι, καθὼς καὶ ὁ παπάς.

“Οταν ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ μικρὸν πλάτυσμα τῆς κορυφῆς, ἐπεσαν ἄλλοι πρηγεῖς, ἄλλοι εἰς τὰ πλάγια, καὶ βοηθούμενοι μὲ τὰς χειρας, μὲ τὰ γόνατα, ἔρποντες ἐπλησίασαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ἔσυραν ἔνα ὀπίσω ἀπὸ μίαν προεξοχὴν βραχώδη, ἡ ὅποια ἥδυνατο νὰ τοὺς προκαλύψῃ γονυπετεῖς τουλάχιστον. Ἐκεῖ συγκεντρωμένοι ἤρχισαν νὰ σκάπτουν μερικοὶ πλαγιασμένοι, ἄλλοι πρηγεῖς, ἔκαστος ὅπως ἥδυνατο τὴν τάφρον, ἡ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ τὰ πτώματα τῶν συντρόφων των.

‘Η ὁμίχλη εἶχεν ἀραιώσει ὀλίγον καὶ ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἔνας

ήλιος κατέρυθρος, μόλις άνατέλλων. Πότε-πότε έσφυριζε καμιά σφαῖρα τυχαία καὶ τούς ἔκαμνε νὰ σκύβουν ἀκόμη περισσότερον.

'Αφοῦ ἐτοποθέτησαν τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου τοὺς νεκρούς, εἰς γραμμὴν θλιβερὰν μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς τάφου, προτοῦ νὰ ρίψουν πάλιν ἐπάνω τὰ χώματα, ἐκάλεσαν ὅλοι μαζὶ τὸν παπᾶν μὲ φωνήν, ἡ ὁποία ἀντήχησεν εἰς τὰ ὤτά του ὡς κραυγὴ θανάτου, προερχομένη ἀπὸ τὸ βάθος τῆς τάφου :

—'Εμπρός, τώρα, πατεράκη, ἡ δουλειά ἡ δική σου.

"Ερπων καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ ἐκαλύφθη ὅπισθεν ἐνὸς τεμαχίου κορμοῦ καμένης δρυός. Δύο - τρεῖς ἀπὸ ἡμᾶς παρηκολούθουν περίεργοι μὲ τὰ δίοπτρα ἀπὸ τὸν ὅπισθεν λόφον.

Μόλις ἤκουσε τὴν φωνήν, ἐσύρθη σιγά - σιγά μὲ μυρίας προφυλάξεις καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφου. 'Εκεῖ ἐστάθη πρὸς στιγμήν, ὡσὰν νὰ ἐσκέπτετο κάτι, ὡσὰν νὰ ἐδίσταζεν, ἐξεδίπλωσε τὸ πετραχήλι του καὶ τὸ ἐφόρεσε. Οἱ ἄλλοι ἀπεκαλύφθησαν, ἔκαμπαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, πάντοτε κρυμμένοι ὅπισσα ἀπὸ τὴν προεξοχὴν τοῦ βράχου.

"Εξαφνα διακρίνομεν ἕνα μαῦρο ράσον νὰ σηκώνεται ὅρθιον, καὶ τὸ χρυσίζον πετραχήλι νὰ λαμποκοπῷ εἰς τὰς ἀκτῖνας ἐνὸς λαμπροῦ ἥλιου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαλύσει τὴν ὄμιχλην καὶ, ὡς ἐὰν τοῦτο ἦτο σύνθημα ἀναμενόμενον, ἤρχισε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη γενικὸν πῦρ. Αἱ βολίδες συρίζουν καὶ τὰ μικρὰ νέφη τῶν διαρρήξεων τῶν ὀβίδων σχίζουν τὸν γλαυκὸν οὐρανόν.

— Κάθισε κάτω, παπά ! Θὰ μᾶς δοῦν ! ἐφώναξαν οἱ ἄλλοι. 'Αλλ' αὐτὸς ἐφαίνετο, ὡς νὰ μὴ ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκείνην τὴν στιγμήν. 'Ανεστύλωσε περισσότερον τὸ μικρόν του ἀνάστημα, ὑψώσεν ὅσον ἥδυνατο ὑψηλὰ μὲ τὸ δεξιόν του χέρι τὸν σταυρὸν καὶ ἡ λευκάζουσα γενειάς του ἤρχισε νὰ κινήται, διότι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του ἀργά-ἀργά αἱ εὐχαὶ τῆς Ἔκκλησίας, ὅπως ὅταν εύρισκετο εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου του !

Οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας, ἀφοῦ ἐσκέπασαν ταχέως τοὺς νεκρούς, ἤρχισαν νὰ τρέχουν εἰς τὴν κατωφέρειαν καὶ ἐξηφανίσθησαν κάτω εἰς τὴν χαράδραν.

Αὐτὸς ἀτάραχος, ἀναστυλωμένος, ἐξηκολούθει νὰ μένῃ εἰς τὴν

στάσιν ἐκείνην, ἔως ὅτου καὶ ἡ τελευταία λέξις τῆς ἀκολουθίας τῶν νεκρῶν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἀφοῦ ἐτελέωσεν, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, συνέπτυξε τὸ πετραχήλι του ὑπὸ τὴν μασχάλην καὶ μὲ βῆμα βραδὺ καὶ σταύερὸν κατῆλθε τὴν ακιτύν, πάντοτε ὄφιος, ρίπτων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἥσυχον βλέμμα πρὸς τὰς ἐγχρικὰς θέσεις, ἔως ὅτου ἔφθασε κάτω εἰς τὴν καράδραν ἀσφαλῆς καὶ ἐκτὸς κινδύνου.

"Οταν τὸ βράδυ μετὰ τὴν μάχην ἐπῆγγα νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμόν μου, τὸν εὗρον νὰ κάθεται σταυροπόδι εἰς τὸ ἀντίσκηνόν του καὶ νὰ γράψῃ τὸ συνηθισμένο πρὸς τὴν παπαδιά :

— «Νὰ εἰπῆς μὲ τρόπον στὴ γυναίκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ μάνα τοῦ δεῖνα πώς δὲν θὰ τὸν ξαναιιδῆ».

N. Ηειμενᾶς

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

"Ηρχισε συστηματικὴ καὶ ἐπίμονος ἡ μάχη εἰς τὰ πρῶτα ὑψώματα τῆς εἰσόδου τῶν Πέντε Πηγαδίων. Οἱ ἀνδρες τοῦ Ιου τάγματος τοῦ 15ου συντάγματος εἶχον καταπονηθῆ, διάτι τὸ πῦρ ἐξηκολούθησε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ὑψώματων σφοδρὸν καὶ ἀκτάπαυστον· καὶ τοὺς ἡνάγκαζε νὰ μένουν διαρκῶς χωμένοι εἰς τὰ προχώματα, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ μετακινοῦνται οὔτε κατὰ τρίχα διὰ τὸν κίνδυνον τῶν ἐγχρικῶν πυροβόλων.

Συνέβη τότε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ν' ἀναπαύωνται μερικοὶ δι' ὀλίγα λεπτά, διὰ νὰ στρίψουν ἔνα τσιγάρο ἢ διὰ νὰ τανύσουν τὰ μουδιασμένα πόδια των. "Αλλωστε τὴν προηγουμένην νύκτα τὴν εἶχαν περάσει χωρὶς ἀντίσκηνα· καὶ τὸ ὅτι κατώρθωσαν τώρα νὰ κρατοῦν μάνλιγερ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀποτελεσματικῶς ήτο ἔνα ἀπὸ τὰ πολλὰ θαύματα, ποὺ ἐπέδειξεν ἡ ἐλληνικὴ ἀντοχή.

Τότε εἰς τὸ διάρον τῆς μαχημένης γραμμῆς ἐθεάθη ὁ στρατιώτης Μαυροδῆμος βγάζων ἀπὸ τὴν τσέπην του χαρτί, φάκελον καὶ μολύβι. Τοῦ εἶχεν ἔλθει ἡ ὅρεξις νὰ γράψῃ ἔνα γράμμα λίγων λεπτῶν· ἀπορροφημένος ἀπὸ τὰ γραφόμενά του, κατήντησε νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται ὅτι εἶχεν ἀποκαλυφθῆ δλίγον ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ τὸ ἐγχρικὸν πολυβόλον περνοῦσε δρεπάνι κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς τῶν προχώματων τους. Ο Μαυροδῆμος ἔγραψε τὸ γράμμα του ἥσυχα καὶ ἀργά, ώστα νὰ εὑρίσκετο

εἰς τὴν σειρὰν τῶν λαϊκῶν γραφείων τοῦ Ταχυδρομείου 'Αθηνῶν, τὸ ἐδίκτυο μὲν εὐχαριστημένην δψιν καὶ ἐπέγραψε τὸν φάκελον. Δὲν ἐπρό-
φθασε νὰ τὸν κλείσῃ καὶ ὅπως εὑρίσκετο γονατιστὸς ἔκλινεν αἰφνιδίως
τὸ κεφάλι πρὸς τὸ στῆθος, ἀκούμπησε μὲ τὸ πλευρὸν εἰς τὰς πέτρας, αἱ
ὄποιαι ὠρθοῦντο δεξιά του, ἐκρέμασε τὰ γέρια κατὰ μῆκος τοῦ κορμοῦ
καὶ παρουσίασε τὸ θέαμα ἀνθρώπου γονατισμένου καὶ καταληφθέντος
ἔξχρυν ἀπὸ ὕπνου. 'Ο εὔρισκόμενος πληγοῖ του ἐσύρθη μέχρι τῆς θέ-
σεώς του. 'Ο Μαυροδῆμος εἶχε φονευθῆ. Τὸ χιτώνιόν του, αίματωμένον
ἐμπρός, ἐμφράτυρε διὰ τὸν εἶχεν εύρει κατάκαρδα. Ἐμπρός
του ὑπῆρχε λοφίσκος ἀπὸ κάλυκας καὶ τὸ γράμμα ἀνοικτόν, ἀπευθυνό-
μενον εἰς τὸν πατέρο του:

«Οσον διὰ τὴν ζωὴν μου μὴν ἀνησυχῇς, πα-
τέρα, τοῦ ἔγγραφεν εὐρίσκομαι πάντοτε εἰς μέρος
ἀστραλέστατον καὶ δὲν διατρέχω κανέναν κιν-
δυνον. Περνῶ ὡραῖα καὶ θὰ ιδῆτε τί καλὰ θὰ εἴ-
μαι, ὅταν θὰ ξαναγυρίσω».

Τὸ γράμμα αὐτὸν ἐστάλη εἰς τὸν πατέρα τοῦ καλοῦ παλληκαριοῦ,
που δὲν ήθελε ν̄ ἀνησυχήσῃ τὴν οἰκογένειάν του μὲ περιγραφὲς μαχῶν
καὶ ἥρωισμάν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν ἐγνωστοποιήθη ὁ θάνατός του,
ὅ εὐγενέστερος ἀποχαιρετισμὸς ἐνὸς ἥρωος υἱοῦ.

A. Kόκκινος

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ, ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΣΕ

Τώρα ποὺ τόσο σ' ἔνιωσα χαρούμενο γιὰ νὰ 'σαι,
τραγούδι μου, φτερούγισε καὶ στὸ χωριό μου φτάσε.
Φτάσε, δ' σκοπὸς μαγιάτικος νὰ μοῦ καλημερίσῃ
τὸ φτωχικὸ σπιτάκι μας μὲ τὴν παλιά του βρύση.

Πάρε ἀπ' τὰ δάση, ως θὰ περνᾶς, τοῦ πεύκου ὅλα τὰ μύρα
καὶ πήγαινε τα, σκόρπια τα μὲς στὴν αὐλή, πλημμύρα,
ζωὴ καινούργια οἱ γλάστρες μας νὰ πάρουν, ποὺ ποιός ζέρει
ἄν βρέθηκε ἔνα σπλαχνικὸ νὰ τὶς ποτίζῃ χέρι.

Κι ἀν δῆς γυρτή στὴν πόρτα μας μιὰν ἀκακία ν' ἀνθίζῃ,
βάλ τὴ χαρά μου ἀπάνω της, ἀνθὸς κι αὐτὴ ν' ἀσπρίζῃ.

Κι ἄν, δίχως νὰ τὸ νιώσωμε, πῆρες μαζὶ ἔνα δάκρυ,
δροσούλα ἀς πέση ἀθόρυβη καὶ κεῖνο σὲ μιὰν ἄκρη.

Στὸ χαμηλὸ μπαλκόνι μας ἀν βρῆς τοῦ Μάη στεφάνι,
μιὰ πεταλούδα γίνεται στόλισέ το. Φτάνει.

Κι ἄν μιὰ χελιδονοφωλιὰ στὴ στέγη συναντήσης,
γίνεται πουλὶ καὶ κάθισε καὶ σὺ νὰ τραγουδήστης.

«Γαλάζιες ρίμες», 1947

Στ. Σπεραντιας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Εἶχαν πολεμήσει οἱ φαντάροι τῶν ὁχυρῶν τοῦ Ρούπελ τέσσερα μερόνυχτα χωρὶς στιγμὴν νὰ σταματήσουν. Εἶχαν κατανικήσει ὅλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, ὅταν κατὰ τὶς τέσσερεις τὸ ἀπόγευμα τῆς 9ης Απριλίου 1941 οἱ Γερμανοί — μετὰ τὴ διάσπαση τοῦ σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλονίκης — ἔστειλαν μπροστά σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἔνα τάνκ νὰ γυροφέρην σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οἱ "Ελληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιατὶ τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἀσπρη τους παντιέρα.

'Απὸ τὰ τάνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοση τῶν ὁχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ "Ελλην διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

'Αξιωματικοὶ καὶ φαντάροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτιά τους. 'Απὸ τὴν καύχηση ποὺ εἶχαν γιὰ τὴν ἡρωικὴ ἀντίστασή τους, ως τὴν καταστροφὴ ποὺ τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμή.

'Ως τώρα αὐτοὶ ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὅχι μόνο πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες, ἀλλὰ κι ἔξω στ' ἀνοιχτά, στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα χωρὶς νὰ νικηθοῦν;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἡ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους νὰ παραδώσουν τὰ ὁχυρά. Τότε ξεσπάει μαύρη ἀπελπισία. "Άλλοι κλαῖνε δυνατά, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυβόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρμητα, ποὺ σφίγγει τὴν καρδιὰ ὅσων τοὺς βλέπουν.

'Οστόσο ύπακούουν στή γραπτή διαταγή τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ δχυρὰ καὶ ἀναχωροῦν μὲν κατεύθυνση πρὸς τὰς Σέρρας.

Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὰς Σέρρας, βλέπουν ἐπάνω σ' ἔνα λοφάκι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸν ν' ἀνεμίζεται στὸν καθάριον οὐρανό. Ἐπειδὴ ή μυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾶ ἡ φάλαγγα δόλισα πρὸς τὸν ὄμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στήν κορφὴ τοῦ λόφου, εἶδαν ἔτοιμη θρακιά.

'Εκεὶ γύρω στή φωτιὰ εἶναι συγκεντρωμένο ἔνα τμῆμα τοῦ 26ου συντάγματος, ποὺ ὑπερασπίζοταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἶχε τσακίσει δόλοκληρη μεραρχία 'Αλπίνων.

Νά διοικητής περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νά διάρχιμανδρίτης, ποὺ βάζει τὰ ἱερὰ ἀμφιά.

— Θὰ λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἴδια πώς θὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πηλήκιά τους, σταυροκοπιοῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατάνυξη τίς εὔχεται ποὺ ἀρχίζει νὰ ψάλῃ ὁ παπάς. "Τσεπά προβάλλει στὸ κέντρο ὁ ὑπασπιστής κρατώντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ξεσκεπάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸ δεράκι, ἀτίμητο μνημεῖο δοξασμένων ἀγώνων.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σημαία, ἡ ἴδια, ποὺ τὸν Αύγουστο τοῦ 1922, ὅταν τὸ 26ο σύνταγμα κυκλώθηκε στήν κοιλάδα τοῦ 'Αλή - Βεράν τῆς Μικρᾶς 'Ασιας, τὴν ἀρπαξε ὁ τότε συνταγματάρχης του καὶ παρασύροντας τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἔξοδο κατόρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸν τουρκικὸν ακοιδ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμά του, χωρὶς ὅμως ὁ ἴδιος νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θυρουλικὸν κατόρθωμα, γιατί, ὅπως ἡ σημαία του, ἔτσι κι αὐτὸς εἶχε κατατρυπηθῆ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε κρατώντας στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

— Προσοχή! διατάζει ὁ διοικητής.

Οἱ φαντάροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωματικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. 'Ο ὑπασπιστής τότε κατεβάζει τὸ ἱερὸ λάβαρο στή φωτιά, ἐνῶ ὁ παπᾶς εὐλογεῖ αὐτὸν τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸν ὁδηγό. Τὸ μετάξι ἀργεῖ νὰ καῆ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης ποὺ ἔξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόντας νὰ ριγήσουν. Οὔτε ἔνας ἀξιωματικὸς δέν ἔμεινε ἀδάκρυτος. Οἱ φαντάροι καθὼς ἀντικρίζουν τοὺς φεούραρχους τους, ψημένους πολε-

μιστές, νὰ κλαῖνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ ξεσπὸν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σὲ λυγμούς κι ἀναφίλητά.

- Μὰ τὸ κλάμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχιμανδρίτης.
 — Σηκδστε τὸ χέρι νὰ ὀψιευθῆτε, τοὺς λέει.
 Τὸν ὑπακούουν, κι ἐκεῖνος ἀρχίζει :
 — Ὁρκίζομαι...
 — Ὁρκίζομαι...
 — "Οτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...
 — "Οτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...
 — "Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...
 — "Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...
 — Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα...
 — Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν
 ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

Ο δρος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα δύειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξωκαπιέρουν τὸ δρόμο τῶν Σερβῶν, αἰσθάνονται σὰν ζωγρονημένοι. Τώρα ἔχει βρεῖ πάλι σκοπὸν ἡ ζωή τους.

Χρ. Ζαλοκώστας

ΤΟ ΑΤΙΜΗΤΟ ΜΟΥ ΦΥΛΑΧΤΟ

"Αν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα
 λίγο σας γῶμα θησαυρός, ἀ μέρη ἀγαπημένα.
 Απὸ τὸ χῶμα τῆς κορφούλας τοῦ βουνοῦ
 τοῦ ἀντικριοῦ
 κι ἀπὸ τὴν ἄλμο τοῦ γιαλοῦ λίγα σπυριὰ ἔχω πάρει
 καὶ τὰ ἀκεισα σὲ φυλαχτό, σὰν τὸ μαργαριτάρι.
 "Αν κάποτε ξενιτευτῶ,
 τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό
 στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιὲς θὰ χύνη,
 ποὺ δὲ θὰ βρίσκω ἀλλοῦ:
 μοσκοβιόλιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ' τὴν κορφούλα ἐκείνη,
 καὶ μιὰ σᾶλη τοῦ ακθάριου μου γιαλοῦ.

« "Οταν φεύγουν οἱ ψρεες », 1922

Στ. Σπερίντσας

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὔλὴ
τὸ κοινότερο χορτάρι
γίνεται τὸ πιὸ δύμορφο
τοῦ Μαγιοῦ λουλούδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὔλὴ
τὸ χειρότερο πουλὶ^λ
λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι...

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὔλὴ
καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάδια
μάγισσες τὶς κάνουνε
τὶς γριές μουριές τὰ βράδια!

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὔλὴ
μιὰ βρυσούλα μοῦ μιλεῖ
γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὔλὴ
τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
ἔσπειρε καὶ τάγισε
τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

« Πρωινὸ ξεκίνημα », 1918

Γ. Αθάνας

ΜΗΤΡΙΚΗ ΑΥΤΑΠΑΡΝΗΣΙΣ

“ Ήτο καθ’ ἦν ἐποχὴν ἡ μήτηρ μας εἰργάζετο διὰ νὰ θρέψῃ τὴν θετὴν ἀδελφήν, καθὼς καὶ ἡμᾶς. Ἐγὼ τὴν συνώδευον κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν, μαθημάτων, παιζών πλησίον αὐτῆς, ἐνῷ ἔκεινη ἔσκαπτη ἡ ἔξεβοτάνιζε. Μίαν ἡμέραν διακόψαντες τὴν ἐργασίαν ἐπεστρέφο μεν ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς φεύγοντες τὸν ἀφόρητον καύσωνα, ἀπὸ τὸν ὁ ποῖον δλίγον ἔλειψε νὰ λιποθυμήσῃ ἡ μήτηρ μου. Καθ’ ὅδὸν κατελάνη φθημεν ὑπὸ ραγδαιοτάτης βροχῆς, ἐξ ἔκεινων αἴτινες συμβαίνουσι παρ’ ἡ μὲν συνήθως μετὰ προηγηθεῖσαν ζέστην ἡ λαύραν, καθὼς τὴν ὁνο-

μάζουν οι συντοπῆται μου. Δὲν ήμεθα πλέον πολὺ μακράν τοῦ χωρίου, διὸκ' ἔπρεπε νὰ διαβῶμεν ἐνα τείμαχορον, ὅστις πλημμυρήσας ἐκατέβαινεν ὄρμητικώτατος. 'Η μήτηρ μου ἡθέλησε νὰ μὲ σηκώσῃ εἰς τὸν ὄμβρον τῆς. 'Αλλ' ἐγὼ ἀπεποιήθην.

— Εἶσαι ἀδύνατη, τῆς εἴπον. Θὰ μὲ ρίψῃς μὲς στὸν ποταμόν.

Καὶ ἐσήκωσα τὰ φορέματά μου καὶ εἰσῆλθον δρομαίως εἰς τὸ ρεῦμα, πρὸς ἐκείνη προφύλασση νὰ μὲ κρατήσῃ. Εἶγον ἐμπιστευθῆ εἰς τὰς δυνάμεις μου πλέον ἡ δ. τι ἔπρεπε. Διότι πρὸς σκεψθῶ νὰ ὑποχωρήσω, τὰ γόνατά μου ἐλύγισαν, οἱ πόδες μου ἔχουσαν τὸ στήριγμά των καὶ ἀνατραπεῖς πυρεσύρθην ὑπὸ τοῦ γειμάρρου ὡς κέλυφος καρύου.

Μία σπαρακτικὴ κραυγὴ φρίκης εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα. 'Ητο ἡ φωνὴ τῆς μητρός μου, ἡτις ἐρρίφθη εἰς τὰ ρεύματα, διὸ νὰ μὲ σώσῃ.

Πῶς δὲν ἔγινα αἰτία νὰ πνιγῇ καὶ ἐκείνη μετ' ἐμοῦ, εἶναι θαῦμα. Διότι ὁ γειμάρρος ἐκείνος ἔχει κακὴν φήμην παρ' ἡμῖν. Καὶ ὅταν λέγουν περὶ τυπού « τὸν ἐπῆρε τὸ πατέρω », ἐννοοῦν διτὶ ἐπονίγη εἰς αὐτὸν τὸν γειμάρρον.

Καὶ δύως ἡ μήτηρ μου, κατάκοπος καθὼς ἦτο, βεβαρημένη ἀπὸ ἐπαρρικακὰ φορέματα, ίκκινα νὰ πνίξουν καὶ τὸν δεξιώτερον κολυμβητήν, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς κίνδυνον. 'Επρόκειτο νὰ μὲ σώσῃ.

"Οταν ἔφθισεν εἰς τὸν οἶκον καὶ μὲ ἀπέθεσε χαμπὶ ἀπὸ τὸν ὄμβρον τῆς, ἤμην ἀκόμη παραξαλισμένος. Διὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ αἰτιαθῶ τὴν ἀπρονοησίαν μου διὰ τὸ συμβάν, ἀπέδωκα αὐτὸν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς μητρός μου.

— Μή δουλεύῃς πιά, μάνα, τῆς εἴπον, ἐνῷ ἐκείνη μὲ ἐνέδυε στεγνὰ φορέματα.

— 'Αμ ποιός θὰ μᾶς θρέψῃ, παιδί μου, σὰν δὲν δουλεύω ἐγώ ; ήρωτησεν ἐκείνη στενάζουσα.

— 'Εγώ, μάνα, ἐγώ ! τῆς ἀπήντησα τότε μετὰ παιδικοῦ στόμφου.

— Καὶ τὸ φυγοπείδι μας;

— Κι ἐκείνην ἐγώ !

'Η μήτηρ ἐμειδίασεν ἀκούσιως διὰ τὴν ἐπιβλητικὴν στάσιν, τὴν ὅποιαν ἔλαβον προφέρων τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην. "Επειτα διέκοψε τὴν διμιλίαν ἐπειπούσα :

— 'Αμ θρέψε δὰ πρῶτα τὸν ἔαυτό σου καὶ ὕστερα βλέπουμε.

'Η μήτηρ βεβαίως οὐδ' ἐσημείωσε καν τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην.

'Εγώ όμως ένεθυμούμην πάντοτε ότι ή κύταπάρνησίς της μοί έχάρισε διὰ δευτέρου φοράν τὴν ζωήν, τὴν ὄποιν τῆς δύφειλον. Διὰ τοῦτο εἶχον τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην ἐπὶ τῆς καρδίας μου καὶ δσον ἐμεγάλων, τόσον σπουδαιότερον ἐνόμιζα τὸν ἔκτον μονούμενον πρὸς ἐκπλήρωσίν της.

— Μή κλαίγε, μητέρα, τῆς εἶπον ἀναγκωδῶν. 'Εγώ πηγαίνω πιὰ νὰ κάμω παράδεις. "Εννοια σου! Άπο τώρα καὶ πέρα θὰ σὲ τρέψω καὶ σένα καὶ τὸ παραπαῖδι μας. 'Αλλ' ἀκούεις; Δὲν θέλω πιὰ νὰ δουλεύῃ.

"Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητέρος μου", 1912
('Απόσπασμα)

Γ. Βιζυηνός

ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΙΣ

('Ο στρατιωτικὸς σύζυγος Γεώργιος Δορίδης καταστρέφεται οἰκονομικῶς ἀπὸ τὴν χαρτοπαικίαν καὶ καταλήγει εἰς ἀπόγυνωσιν. Εἶναι ἔτοιμος νὰ προβῇ εἰς ἀπονενομαένων διάβημα. 'Η καλή του σύζυγος τὸν ἐνθυσιάρνει καὶ τὸν συγκρετεῖ εἰς τὴν κακήν ὥραν... 'Ἐνα τυχερὸν λαχεῖσιν ἐπάνω εἰς τὴν κρίσιμων ὥραν ἔτεσε τὴν κατάστασιν καὶ διεφύλαξε τὴν ὑπόληψιν τοῦ Γεώργη').

"Μήν ἀνησυχῇς διὰ τίποτι, Γεώργη μου", τοῦ ἔλεγκτος. "Θὰ πεινάσουμε, θὰ στερηθοῦμε ἵσως γιὰ καιρό, ἀλλὰ θὰ στηκωθοῦμε πάλιν ἡρθοῖς. Εἶδες ἐκεῖ; Εἴμαστε ὅλοι γεροί δοξασμένοι νὰ εἰναι ὁ Θεός. Λοιπὸν ἔστροψε τὸν ψωμά, ὀλίγη προσφήτη καὶ τὸ κέρδος θὰ εἰναι διπλό. Θὰ μοῦ μένη ὅλη ἡ μέρα γιὰ τὸ βελόνι, μὰ ὅλη. "Οσο γιὰ τὰ νύχτα, εἰναι καὶ ὅλες δουλειές, νὰ μὴ κουρέψουνται τὰ μάτια. Τὰ βράτερια αὐτὰ τὰ γέρια, Γεώργη μου; Δεν τὰ τριμάζει κακιά δουλειά. Θὰ δουλέψω γερά· νὰ δηγε. Καὶ ποῦ εἰσαι ἀκόμη! Σὲ τρία γρόνια θὰ δοινέψῃ καὶ τὸ βελόνι τῶν κοριτσιών μας. Μὰ κάριε τὸ σπίτι μας; μι καρινεν ὅλο στάχτη; τίποτε δὲν ἀπόμεινε: Πάντα τὰ θεμέλια, ἡ γῆς μένουν· ἡ δουλειά, ἡ οἰκονομία. Θὰ τὸ στρατόπεδο μάζει τὸ σπιτάκι μας· νὰ δηγε. Θὰ τὸ ξαναγέίσουμε καὶ ἡς ματώνων τὰ δάχτυλά μας· καὶ ἡς πέφτουν τὰ νύχια μας. Τότε θὰ τὸ πονοῦμε πιὸ πολὺ· τότε θὰ εἰναι πιὸ γλυκιὰ ἡ εὐτυχία, γιατὶ πρῶτα τὴν εἰχαμε, ἔτσι νὰ ποῦμε, γάρισμα καὶ δὲν τὴν ψηφούσκεμε. Νὰ δηγε, Γεώργη μου, σὲ τρία γρόνια τὸ πολύ, αὐτὰ τὰ γρέη, ποὺ σοῦ τσιτσίριζουν τὴν καρδιά, θὰ τὰ πιληρώσουμε ὅλα, ώς αὐτὸν λεπτό· δὲ θέλουμε νὰ μᾶς γαρίστη κανένας τίποτα· καὶ ἔπειτα θὰ δραγίσουμε νὰ βάνουμε κατά μέρος πάλι γιὰ τὰ κορίτσια μας. 'Εγώ γιὰ γρόνια δὲ θέλω ἔξοδο γιὰ ρούχα. Δὲ θὰ βγαίνω· δοσο γιὰ τὴν ἐκκλη-

σία, ὁ Μεγαλοδύναμος θὰ καταδεχτῇ νὰ ἀκούῃ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι τὴν ταπεινή μου παράκληση, ὅταν θὰ τοῦ ζητῶ ὑγεία καὶ θάρρος. Ἀλλὰ τὴ στέρηση, τὴ φτώχεια νὰ τὴν δεχτῆς παλληκαρίσια, μὲ τὸ στῆθος μπρός, μὲ τὴ χαρὰ στὴν καρδιὰ καὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα! Εσύ δὲν μοῦ ἔλεγες πώς ἔτσι ἀντίκριζες πάντα τὸ στόμα τοῦ τουφεκιοῦ; Τί νομίζεις; Μιὰ παντοτινὴ μάχη εἶναι καὶ ἡ ζωή, Γεώργη μου».

Ἐλάλει μετὰ τόσου σθένους, ὥστε ἥθελε τὶς νομίσει ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς τελείας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀποκαρτερήσεως ἡ γυνὴ τοῦ στρατιώτου εἶχε λάβει ἀνὰ κεῖτας τὴν σάλπιγγα σαλπίζουσα ἡρωικὴν κατὰ τῆς συμφορᾶς ἐπέλασιν.

Καὶ οἱ λόγοι τῆς ἐξήρχοντο τοῦ στόματός της, ὡς χείμαρρος. Ἡσαν τραχεῖς, ἀσύνδετοι, ἀκαλαίσθητοι, ἀλλὰ στιβαροί, στερεοί καὶ ὑγιεῖς.

Ο δὲ Γεώργης ἐκυριεύετο κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν παραμυθητικῶν τούτων λόγων. Ἐδέχετο σταγόνα πρὸς σταγόνα τὴν δρόσον των, ὡς ὁ θυγῆσκων ἐκ δίψης εἰς αὐχμηρὰν ἔρημον! Ἐλησμόνησε πρὸς στιγμὴν τὴν πραγματικότητα καὶ ὑψώσεις δειλὸν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐλπίδα!

«Ο διαχειριστὴς τοῦ συντάγματος»

Ἐμμ. Λυκούδης

ΤΗΣ ΚΟΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικὸς εἰς ὅλον τὸ χωρίον. Ἄδυνατον νὰ μὴν ἐπερνοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ, ὅστις θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαινεν εἰς τὴν κάτω. Λιθόστρωτον ἀνηφορικόν, ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματρίζαινας τὸ σπίτι ἔως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Σαλονικιάς. Χίλια βῆματα, κάθε βῆμα καὶ ἀσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανάσανεν κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῇ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ καταβῇ.

Αμακ ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἀφηνεν ὄπίσω του τὸ μαγαζὶ τοῦ Καψοπύρου, τὸ σπίτι τοῦ Καφτάνη καὶ τὸ παλιόσπιτον τοῦ γερο - Παγούρη μὲ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλήν, εύρισκετο ἀπέναντι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ, μὲ τὸν αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κρημνός, μονότονος, προκαλῶν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ δλίγονυς ἔρποντας θάμνους ἐδῶ κι ἐκεῖ, οἱ ὄπιοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης, ὡς νὰ ἥσαν κακοποιοί ψηλαφοῦντες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλικάντζαροι ἐλλοχεύοντες καὶ

χαραδοκοῦντες, ώς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ εἰσβάλουν εἰς τὰς οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κύμα υποκώφως ἐφέλοισθιζεν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ κρημνοῦ, κατ' ἀκούραστος βορρᾶς, φυσῶν ἀπὸ προχθές, μαλακώσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήπλωνε τὲς ἀποθαλασσιές του ἔως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, ὁ παγκρατῆς χιονόμαλλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος.

'Απὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γερο - Παγούρη καὶ ἀντικρίζουσα μὲ τὸ τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ, ὑψοῦτο ἀτελείωτος οἰκοδομή, μὲ τέσσαρας τοίχους ὁρθοὺς μέχρι τοῦ πατώματος, μὲ τὰς ξυλώσεις χασκούσας ἔως τῆς ὁροφῆς, μὲ τὴν στέγην καταρρέουσαν, μὲ φαιοὺς καὶ φειρομένους τοὺς τοίχους, τὴν ὅποιαν ἡ ἐγκατάλειψις, ὁ ἄνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρείπιον καὶ χάλασμα. Τὰ παιδία, ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολεῖον καὶ ὅσα ἀνήρχοντο τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἀρτου ἀπὸ τὸ ἔρμαριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα, διὰ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν αἰγιαλόν, τῆς ἔρριπτον ἀφθόνους πέτρας, διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόμον τοὺς ἐπροξένει, ὅταν ἐτύχαινε νὰ περάσωσι τὴν νύκτα.

Οἱ παπάδες, ὅταν ἐπέστρεφαν τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου, μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας τῶν, ἀγιάζοντες οἰκίας, δρόμους καὶ μαγαζιά καὶ διώκοντες τοὺς καλικαντζάρους, ἐλησμόνουν νὰ ρίψωσι μικρὰν σταγόνα ἀγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἀτυχὸν ἐγκαταλειπμένην οἰκίαν, τὴν ὅποιαν δὲν εἶχε χαρῆ ὁ οἰκοκύρης, ὅστις τὴν ἔκτισε, καὶ ἡτις δὲν εἶχεν ἀξιωθῆ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνη κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἀσύλον ἵσως τῶν βρικολάκων, καὶ ἵσως δρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης, τῶν καλικαντζάρων.

Δὲν εἶχεν ἀξιωθῆ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. 'Ο καπετάν Γιαννάκος ὁ Συρμαής, ἀνήρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναιός, «μερακλῆς» δύσον κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, εἶχεν ~~θρωπέμη~~ ποτὲ εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Κοκκώνα — 'Αννίκαν, ὡραίαν, ὑψηλήν, μὲ χρυσόξανθα μαλλιά, λευκὴν καὶ μὲ χαρακτῆρας λεπτοτάτους. 'Ο πλοιάρχος ἡρραβωνίσθη ἐν τῇ Βασιλευούσῃ καὶ κατήλθε μὲ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μὲ σχέδιον κομψὸν καὶ ἀσύνηθες ἔως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικρὰν ὥραίαν οἰκίαν, σκοπεύων μὲ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἐπιπλα ἀπὸ τὴν

Βενετίαν, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμη ἀξίαν τῆς ἀβρᾶς Κοκκώνας, τὴν ὅποιαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλην.

‘Αλλ’ ἡ οἰκία δὲν ἔμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκώνα δὲν ἔμελλε νὰ κατέληθη. Ἡ Κοκκώνα, ὄκτω μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν, ἀπέθησκε φθισική εἰς τὸ Σταυροδόριμ, καὶ ἡ οἰκία ἔμεινε ἀτελείωτη, ἕρημη καὶ ἔχαρη ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κρημνώδη βράχον. ‘Ως ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης οἰκίας, ὡς ἀόριστος τραχικὴ εἰρῶνεις ἐπὶ τῆς τύχης τῆς, ἔμενε τὸ δόνομα «Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι».

Τὴν ἑσπέραν ἔκεινην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδάκια κατήρχοντο μὲ ζωηρὰ βήματα τὸ λιθόστρωτον, καὶ οἱ πόδες των, ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα, τὰ ὄποια εἶχον φορέσει ἵσως ἐκτάκτως τὴν ἑσπέραν ἔκεινην, ἔκαμνον μέγχαν κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότεροι ἔκρατουν ἐλαφρὺς ράβδους. ‘Ο εἰς ἔκρατει φανὸν μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα. Ἡτο ἐβδόμη ὥρα. Νῦξ ἀστροφεγγῆς καὶ ψυχρά. Σφοδρὸς ἄνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. ‘Ο ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφικτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένας θύρας νὰ στενάζωσιν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνοήν του. Τὰ παιδία ἐμάλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

— ‘Εγὼ εἰδα π’ σδῶκε ἔνα είκοσιπενταράκι, βρὲ ‘Αγγελή, ἔλεγε τὸ ἔν.

— “Οχι μά τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μιὰ πεντάρχ μᾶδωκε. Νά τηνε.

Καὶ ἔδεικνυε μεταξὺ τῶν δακτύλων του μίαν πεντάρχην.

— “Οχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὄποιον ἔκρατει τὸ φανάριον. Τὸ εἰδα ἐγὼ ποὺ ήταν είκοσιπενταράκι: δὲ μὲ γελᾶς.

— “Οχι, βρὲ Νάσο. Μιὰ πεντάρχα, σου λέω.

— Μ’ ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω; *

— Θὰ σ’ πέση τὸ φανάρι. *

Διὰ μιᾶς ὁ Νάσος ἀφῆσε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν ‘Αγγελήν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἐνεπιστεύοντο ἀλλήλους (ἥσαν δεκαετεῖς τὴν ἡλικίαν), εὐθὺς ἀμα κατήρχοντο ἀπὸ ἑκάστην τῶν οἰκιῶν, ὅπου ἀνέβαινον κι ἐτραχιούδοῦσαν τὰ Χριστούγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθὺς μερίδιον πεντάρχα καὶ πεντάρχη, καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἰναι «κάσσα» μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. ‘Αλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτευθῆ τὸν ‘Αγγελήν.

'Εν τῇ θέρμῃ τῆς λογομαχίας των, εἶχον λησμονήσει ότι ἔφθασαν ἥδη εἰς τὸ στενόν του λιθοστρώτου, τοῦ ἀγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εὑρίσκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπίτι τῆς Κοκκώνας, ὅπου ἔβγαιναν φαντάσματα. 'Εκεῖ εἶχον σταματήσει, καὶ ὁ Νάσος ἤρχισε νὰ φάχνῃ τὸν 'Αγγελήν. *

'Ο 'Αγγελής, ἐνόσῳ ὁ ἄλλος ἡρεύνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του, ἵστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἀμα ἡ χεὶρ ἀνῆλθε καὶ ἤρχισε νὰ φάνη τὸν κόλπον, ἔπιασεν ὁ ἔδιος τὸ γιλέκον του ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσην καὶ τὸ ἔσφιγγε μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἔως ἐκεῖ.

— Δὲν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω !

— "Αφράσε με ! Δὲν έχω τίποτε. *

— Εἶσαι ψεύτης !

'Ο 'Αγγελής ὑψώσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

— Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης !

'Ελαφρὸς κόλαφος ἡκούσθη καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδόξου ὅντος μελκονοῦ τὴν ὄψιν, μὲ μαλλιὰ ἀνατσουτσουρωμένα, μὲ ἀλλόχοτα ράκη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήγησε :

— Τί μαλώνετε, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιά ἀφῆκαν συγχρόνως διπλῆν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγήν, ἀφήνοντα τὸ φανάριον κατὰ γῆς. 'Αλλὰ τὸ παράδοξον ὅν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ δόπιον ἔσβησεν εὐθύς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδία.

— Ποιός εἶναι κάσσα, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιά ἤσπαιρον κι ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

— Μή φοβᾶσθε, δὲν σᾶς τρώω. Δῶστε μου τοὺς παράδεις σας, γιὰ νὰ μὴ μαλώσετε καὶ σκοτωθῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα καὶ σᾶς γλύτωσα.

'Εψαξε τὶς τσέπεις τῶν δύο παιδίων καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν του ἴσογέιου τῆς κατηρεπωμένης οἰκίας, ὃποθεν εἶχεν ἔξέλθει, ὡς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὅν. 'Εκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράνησιν ἔπισθεν τῆς θύρας, ὡχύρωσε τὸ ἄναιγμα μὲ τὸ ἔδιον σῶμά του καὶ ἔκχειν ἐν ἀνέσει τὸν 'Αγγελήν. Εὗρε δεκαπέντε ἡ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκια. Εἶτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὔρεν ςτηλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ θυλάκιον. 'Ακολούθως ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδία.

— Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. "Αλλη φορά νὰ μὴ μαλώνετε! *

‘Ο Γιάννης δ Παλούκας δὲν είχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἑορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα ἐκείνην τὴν χρονιά. Ὅτο συνήθως ἀσέργος, καὶ οἱ τεμπέλικες μικροδουλειές, τὰς ὁποίας ἔξετέλει κάποτε, κουβαλῶν νερὸ μὲ τὴν στάμναν ἐκ τῆς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουρούς, τοὺς ἀλωνιστὰς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιοιτριβέων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάρηδες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελειώτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἄμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν είχαν « σηκώσει » κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρκα μέρα; Τί ἐσοφίσθῃ;

Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, τὸ ὅποιον ἐφοιβοῦντο τὰ παιδία τῆς πολιχνῆς καὶ τὸ ὅποιον δὲν ἀγίαζαν οἱ παπάδες, ὅταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἀνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυρούς, ὅτο κατάληγος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῇ κανεὶς καὶ νὰ περάσῃ ὡς καλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ ἐκαλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε καὶ δ Παλούκας. ‘Απ’ ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ὅλα τὰ παιδία τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδίων τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, ὅτε θὰ είχαν ἵκανά κέρματα εἰς τὰ θυλάκια των.

‘Ο Παλούκας δὲν ἐσκέφθη περισσότερον. Ἐλαβε παλαιὸν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουντζουρώθη ὅλος εἰς τὸ πρόσωπον — μετέθεσε δηλ. δύο μῆνας πρωιμώτερον τὴν ἀποκριὰν — ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη, τὰ ὅποια ἐπρομηθεύθη κάπου, καὶ ἀπελθών, ἄμα ἐνύκτωσεν, ἐξεκάρφωσεν ἀθορύβως τὰς παλαιὰς σανίδας, τὰς σχηματιζούσας χιαστὶ πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἴσογειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκκώνας, καὶ ἐχώθη μέσα. Μίαν ὥραν ὕστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἡ πρώτη συνωρίς τῶν ἀδόντων παιδίων, δ Νάσος καὶ δ Ἀγγελής. Εἴδομεν πῶς ἥλθαν βοικιά τὰ πράγματα καὶ πῶς δ Παλούκας κατώρθωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτής μεταξὺ τῶν παιδίων ποὺ ἐμάλωναν.

‘Αφοῦ δ Νάσος καὶ δ Ἀγγελής ἐτράπησαν εἰς φυγήν, αἰσθανόμενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατῆλθον ἀλλα παιδία, εἰτα ἀλλα. ‘Ο Παλούκας ἤκουε μακρόθεν τὸν χρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθύμους φωνάς των καὶ ἐψιθύριζε:

— Μᾶς ἔρχεται ἀλλη λυγιά.

‘Η τελευταία λυγιά, ἥτις κατῆλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀργύρην, δύο φρονίμους παΐδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλωναν, ἀλλ’ ἐσχεδίαζαν μεγαλοφώνως τί νὰ κάμουν τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα ποὺ θὰ ἐμάζωναν ἐκείνην τὴν βραδιάν.

- Νὰ φτιάσωμε κι ἔνα σκερπανάκι, βρέ.
- Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.
- Νὰ πάρουμε φλαμούρι, νὰ κάμουμε καράβι.
- Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβόξυλα.

— 'Εσύ θὰ εἰσαι μαραγκός, κι ἐγὼ πρωτομάστορας.

— Βρέ! Καλῶς τοὺς μαστόρους, ἡκούσθη ἔξαφνα μία φωνή.

'Ο Παλούκας εἶχεν ἔξορμήσει, τρίτην ἢ τετάρτην φοράν, ἀπὸ τὴν χρύπτην του. 'Ο Στάμος καὶ ὁ Ἀργύρης ἀφῆκαν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἡθέλησαν νὰ φύγουν. 'Αλλ' ὁ Παλούκας ἐφήρμοσε τὴν μέθοδόν του καὶ τοὺς ἐλήστευσε.

— Εἶναι ἄλλη ζυγιά; ἡρώτησεν εἰτικ.

Τὰ παιδία τὸν ἐκοίταξαν μὲν ἀπλανὴ δηματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. 'Αλλ' ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο δωδεκατής καὶ ξυπνητός, ἐννόγησεν ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα. 'Ο φίβος του ἐμετριάσθη καὶ μετέδωκε θάρρος γαὶ εἰς τὸν Ἀργύρην.

— Εἶναι κι ἄλλη ζυγιά; ἐπανέλαβεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ξυνιωπος.

— Τί ζυγιά; ἡδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

— Εἶναι ἄλλα παιδιὰ νὰ κατεβοῦν ἀπ' τὸν ἀπάνω μαχαλά;

— Δὲν ξέρω, εἶπεν ὁ Στάμος.

Τὴν φορὰν αὐτὴν ὁ Παλούκας εἶχεν ὀλιγωρήσει νὰ σβήσῃ τὸν φανόν, διότι ἐκ τῆς μέγρι τοῦδε πείρας του ἐπείσθη ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώριζαν τὰ παιδία. 'Αλλ' ὁ Στάμος τὸν ἐκοίταξε τόπουν καλά, ὥστε «ἐγύριζε μὲς στὸ νοῦ του» ὅτι κάποιος ἦτο καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ τοῦ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ.

— Πέστε μου, βρέ, ἀν εἶναι κι ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας.

— Δὲν ξέρουμε, ἐπανέλαβεν ὁ Στάμος.

Τέλος ὁ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδία ἐλεύθερα.

 Παρηγόρθιον δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ γενναῖον πετροβόλημα ἡρχισε νὰ δέρνῃ τὴν στέγην, τὰς ξυλώσεις καὶ τὰς δοκούς τοῦ ἀφατνώτου πατώματος τῆς ἐρήμου οἰκίας. Πολλοὶ λίθοι, μὲν ὑπόκωφον | δοῦπον, διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν, καὶ ἄλλοι διὰ τῆς θύρας, ἐπιπτον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ἴσογείου.

Στράτευμα παιδίων εἶχεν ἔξορμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν

Τριῶν Ιεραρχῶν, τριακόσια ἡ τετρακόσια βήματα ἀπέχοντος, καὶ ἐξετέλει φοβερὸν ἔφοδον κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ καλικαντζάρου.

Τὰ πρῶτα ληστευθέντα παιδία, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελής, ἀφοῦ ἔφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τὴν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πρᾶγμα νὰ μαλώσουν, ἔκαμαν ἀγάπην. Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ παράδοξον ὅν, τὸ ὄποιον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἐπῆρεν οὔτε τὴν φωνὴν οὔτε τὸν νοῦν των, θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα, οὔτε βρικόλακας, καὶ ἀφοῦ δὲν ἔδοκίμασε νὰ τοὺς φάγῃ, θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν ἦτο οὔτε καλικάντζαρος. Τί δὴλο θὰ ἦτο λοιπόν; Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς δὲλλο.

‘Η δευτέρα ζυγιά τῶν παιδίων ἔφθασε μετ’ οὐ πολύ, εἴτα ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη. ‘Ολα τὰ ὄμοιοι πατέρη παιδία δὲν ἤργησαν νὰ συνεννογθῶσιν ὄμοιον. Τέλος ὁ Στάμος, ὅστις ἤλθε τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρη, ἐπρέτεινε, καὶ ὅλοι ἐψήφισαν, νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἔφοδον κατὰ τῆς οἰκίας.

‘Ο Παλούκας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδιστάζε καὶ εἶχεν ἀποφασίσει πλέον ν’ ἀποσυρθῇ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, ὅση θὰ ἤρκει διὰ νὰ μεθύσῃ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων ώς καὶ τὴν ἡμέραν τῶν Ἐπιλογίων καὶ τὴν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἀκόμη. ‘Ενῷ δὲ ἦτο ἔτοιμον νὰ φύγῃ καὶ πάλιν ἔμενεν, ἐπῆρθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

— Νά μια ζυγιά! ἐφώναξε φιλέκδικος ὁ Στάμος.

— Νά μια ζυγιά! ἐπανέλαβον ἐν χροῷ τὰ παιδία.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον. ἀν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ φύγῃ θὰ ἦτο ἐκτὸς βολῆς. Δυστυχῶς ἦτο ἀργά τώρα.

‘Απεφάσισε ν’ ἀρπάξῃ μίαν σκινίδα καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν ώς σπάθην ἄμα καὶ νὰ ἀσπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἔξοδον, διασχίζων τὰς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. ‘Αλλὰ δευτέρα, ραγδαιοτέρα χάλαζα λίθων τὸν ἔκαμε νὰ διπειθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγάς, εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν βορχίον.

— Νά κι ἥλη ζυγιά! ἐφώναξεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

— Νά κι ἥλη ζυγιά! ἥλαξεν τὰ παιδία.

‘Ο Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσωτέραν γωνίαν τοῦ ισογείου, στηρίζεις τὰ νότα τα εἰς τὸν τοῖχον, ζεραμένος ὑπό τηνα δοκὸν τοῦ πατώματος, σύρριζεις τὸν τοῖχον βραλμένην. ‘Αλλὰ κι ἐκεῖ μέγας λίθος κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐλόξευσε καὶ τὸν ἐπληγές, μετὰ μετρίας βίχεις, εἰς τὸν δύμον.

— Βρέ! ἀ πὸ σπόντα! ἐμουρμούρισε, γελῶν ἀκουσίως, δὲ Παλούκας.

Εὕτυχῶς δι' αὐτόν, οἱ ἔχθροὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἕως τὴν θύραν τοῦ ἰσωγείου. Λειψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσους. ✓

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετέίνετο, δὲ Παλούκας, μετὰ φρόνιμον σκέψιν, ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸν τοῖχον (ἐγνῶριζε ποῦ ὑπῆρχαν ὅπαὶ ἀπὸ τὰ ἱκρία καὶ τὸς ξυλωσιές τῆς οἰκοδομῆς), πατῶν ἀπὸ δύρην εἰς δύρην. Τὸ ἔκαμε ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς, καὶ ἀφοῦ ἐφθασσεν εἰς τὸ πάτωμα, ἀδρατος εἰς τὸν ἔχθρον ὅπισθεν λειψάνου ξυλοτοίχου, ἀποφασιστικῶς ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς τοῦ γερο-Παγούρη.

Ήτον ὡς δύο μπόγια ὑψηλά, ὅχι περισσότερον. Διότι τὸ ἔδαφος ἦτο ὑψηλότερον κατὰ τρεῖς ἡ τέσσαρας σπιθαμάς ἐσωθεν τοῦ αὐλογύρου.

Ο Παλούκας ἐπεσε βαρύς, ἐκτύπησεν εἰς τὸ γόνυ, ἀνετράπη, ἀνωρθώθη, ἔψαυσε τὰ μέλη του, καὶ βεβαιωθεὶς ὅτι δὲν τοῦ εἶχε σπάσει κανὲν κόκαλον, ἐτράπη εἰς φυγήν, τρέχων πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ αὐλογύρου, ὅπου ἤξευρεν ὅτι ὁ περίβολος ἐκλείετο ἀπὸ ἀπλοῦν φράκτην, συγκοινωνῶν πρὸς αὐλὴν συγγενικῆς οἰκίας.

Ο δοῦπος τῆς πτώσεως του ἡκούσθη ἐκεῖθεν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς.

Ο Στάμος ἐφώναξεν « ἐμπρός! » καὶ δοκιμάσας τὸ μάνδαλον τῆς θύρας τοῦ αὐλογύρου εἶδεν ὅτι ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτή. Εἰσώρμησε πρῶτος καὶ τὰ παιδιά τὸν ἡκολούθησαν.

Η πτῶσις τοῦ Παλούκα συνωδεύθη, ἐκτὸς τοῦ δούπου της καὶ ἀπὸ ἄλλον κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτὰ τοῦ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην.

Ο Παλούκας δὲν ἐγρύσισεν ὅπίσω νὰ τὰ μαζέψῃ.

Ο 'Αγγελής, ἐν τῶν παιδίων, ἤκουσε ζωηρότατα τὸν μεταλλικὸν κρότον, ἀγρίκησε πολὺ καλὰ τὸ μέρος εἰς τὸ ὅποιον εἶχον πέσει τὰ κέρματα καί, κύψας καί, ψηλαφῶν, ἤρχισε νὰ τὰ μαζώνη μὲ τὴν φούχταν, ἐνῷ τὰ ἄλλα παιδιά ἔτρεχαν κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παλούκα, φίπτοντα λίθους καὶ κράζοντα :

— Νά κι ἄλλη ζυγιά! Νά κι ἄλλη ζυγιά!

Κρότος παραθύρου ἀνοιγομένου ἡκούσθη ἥδη εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ γερο-Παγούρη, δστις ἀκούσας τὴν ἀκατανόητον ἔφοδον, τὴν γενομένην τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὸν αὐλόγυρόν του, ἤνοιγε τὸ παράθυρον καὶ ἤρώτα ἔκπληκτος :

— Τί είναι; Τί τρέχει;... Ποιός είναι;... Ποιοί είστε;... "Ε! δὲν ἀκοῦτε;
Ἐνῷ ὁ Ἀγγελὸς εἶχε μαζέψει ἥδη ὅλα τὰ λεπτὰ ὅσα ηὔρε καὶ
ἔφευγεν ὀπίσω διὰ τῆς μεσημβρινῆς θύρας, καὶ τὰ ἄλλα παιδία κατεδί-
ωκον πέραν τοῦ βορειοῦ φράκτου εἰς τὸν βρόντον τὸν Παλούκαν, ὅστις
εἶχε γίνει ἄφαντος ἥδη, ἐπαναλαμβάνοντα :

— Νά κι ἄλλη ζυγιά! Νά κι ἄλλη ζυγιά!

« Χριστουγεννιάτικα διηγήματα » 1912

Αλ. Παπαδιαμάρτης

ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Η ΜΑΝΑ

Φουρτούνιασεν ἡ θάλασσα καὶ βουρκωθῆκαν τὰ βουνά!
Εἶναι βουβά τ' ἀηδόνια μας καὶ τὰ οὐράνια σκοτεινά,
καὶ ἡ δόλια μου ματιὰ θολή,
παιδί μου, ὥρα σου καλή!

Εἶν' ἡ καρδιά μου κρύσταλλο καὶ τὸ κορμί μου παγωνιά,
σαλεύει ὁ νοῦς μου σὰν δενδρί, ποὺ στέκ' ἀντίκρυ στὸ χιονιά,
καὶ εἶναι ξέβαθο πολύ,
παιδί μου, ὥρα σου καλή!

Βοήσει τὸ κεφάλι μου σὰν τοῦ χειμώρου τὴ βοή!
Ξηράθηκαν τὰ χείλη μου καὶ μοῦ ἐκόπηκ' ἡ πνοή
σ' αὐτὸ τὸ ὔστερο φιλί,
παιδί μου, ὥρα σου καλή!

Νὰ σὲ παιδέψει ὁ Πλάστης μου, καταραμένη ξενιτιά!
Μᾶς παίρνεις τὰ παιδάκια μας καὶ μᾶς ἀφήνεις στὴ φωτιά,
καὶ πίνουμε τόση χολή,
δταν τὰ λέμε « ὥρα καλή ».

« Αθίδες Ανδραί », 1884

Γ. Βιζυηρός

ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Φυσᾶ βοριάς, φυσᾶ θρακιάς, γεννιέται μπόρα φοβερή,
μὲ παίρνουν, μάνα, σὰν φτερό, σὰν πεταλούδα τρυφερή,
καὶ δὲν μπορῶ νὰ κρατηθῶ.
Μάνα, μήν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ,

"Οσες γλυκάδες και χαρές μᾶς περιχύνει ὁ ἐρχομός,
τόσες πικράδες και χολές μᾶς δίνει ὁ μαῦρος χωρισμός!

"Ωχ ! "Άς μποροῦσα νὰ σταθῶ...

Μάνα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

Πλάκωσε γύρω καταχνιά, κι ἥρθε στὰ χείλη μου ἡ ψυχή !

Δῶσ' με τὴν ἄγια σου δεξιά, δῶσ' με συντρόφισσαν εὐχὴν

νὰ μὲ φυλάη, μὴ χαθῶ.

Μάνα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

«Τὰ ποιήματα»

Γ. Βιζυηνός

N A N O Y P I S M A

"Τηνε, ποὺ παίρνεις τὰ μωρά, ἔλα πάρε και τοῦτο,
μικρὸ μικρὸ σοῦ τό 'δωσα, μεγάλο φέρε μού το,
μεγάλο σὰν ψηλὸ βουνό, ἵσιο σὰν κυπαρίσσι,
κι οἱ κλῶνοι του ν' ἀπλώνουνται σ' 'Ανατολὴ και Δύση !

Δημοτικό

K O I M A T A I

Κοιμᾶται τὸ χρυσό μου τὸ πουλάκι,
κι ἔχει κρυφὸ χαμόγελο γλυκὸ
στὸ κόκκινό του ἐπάνω στοματάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

Κοιμᾶται γελαστὸ κι εύτυχισμένο
μὲς στὴ ζεστὴ τῆς μάνας του ἀγκαλιά.
Κοιμᾶται ἔν' ἀγγελάκι χορτασμένο
μὲ τόσα χάδια, γέλια και φιλιά.

Μὰ δὲν μπορεῖ γιὰ πάντα ἔτσι νὰ μείνη
στὸν ξέγνοιο τῶν ἀγγέλων τὸ χορό.
Μιὰ μέρα θὰ 'ρθη, ποὺ ἀντρας θὰ μοῦ γίνη
και μὲς στὸν κόσμο θὰ 'μπη τὸ σκληρό.

Καὶ τότε θά ’ρθιουν βάσανα καὶ πόθοι,
παλμοὶ καὶ λύπεις, ἔγνοιες καὶ δουλειά,
χρυσὰ καὶ τότε ὄνειρα θά νιώθη
σὰν τώρα σὲ μανούλας ἀγκαλιά;

Δέσποινα Πλανχιά, γλυκιὰ Ηπειρένα,
σῶζε το, ’Εσύ, ἀπὸ κάθε συμφορά,
ὅπως κι ’Εσύ, τό ’χω, Ηπειρένα μου, ἐνα,
μόνη μου ἐλπίδα, μόνη μου χρά.

Κάμε το τὸ ταξίδι νὰ περάσῃ
τοῦ κόσμου αὐτοῦ καλόκαρδο κι ἀγνό,
νὰ ζήσῃ εύτυχισμένο, νὰ γεράσῃ,
καὶ νὰ τὸ ξαναβρῶ στὸν οὐρανό.

Κοιμοῦ, μικρό μου, ἀθῶι μου πουλάκι.
Μακάρι ἔνα χαμόγελο γλυκὸ
στὸν ὅπνο πάντα νὰ ’χρις στὸ χειλάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

N. Χατζιδάκης

ΝΑ ΗΜΟΥΝΑ ΠΑΠΠΟΥΣ

« "Αχ ! ἔλεγε ὁ Κοκός,
παππούς νὰ ἥμουν τώρα,
νὰ κάνω τὸν σοφό,
νὰ βήγω, νὰ ρουφῶ
ταμπάκο κάθε ὥρα !

Νὰ ἔχω ἀσπρα γένια,
ποτὲ νὰ μὴ διαβάζω,
σχολειό νὰ μὴν πηγαίνω,
στὸ σπίτι μου νὰ μένω
καὶ ὅλο νὰ νυστάζω.

Νὰ παιίζω ὅλη μέρα
μὲν ἔνα κομπολόγι,

νὰ μὴ μοῦ λέν : δουλειά !
 καὶ νὰ φορῶ γυαλιά,
 καὶ νὰ γω καὶ ρολόγι.

Νὰ λέω παραμύθια
 ἀπάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα,
 καὶ ὅλοι στὴ μιλιά μου
 νὰ στέκουν ἐμπροστά μου
 μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

Νὰ μοῦ φιλοῦν τὸ γέροι,
 εὐχές πολλές νὰ δίνω,
 καὶ σ' ὅλους σεβαστός,
 νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω.

Νά γω καὶ μιὰ μαγκούρα
 νὰ κάνω τὸν κακό,
 κι ἄμα θυμός μὲ πάρη,
 ν' ἀρχίζω στὸ στυλιάρι
 καὶ τὸν τρελὸ - Κοκό ».

Αὕτα καὶ ὅλα λέει
 μὲ γνώση παιδική.
 Μὰ δ Κοκδές δὲν ξέρει
 πῶς θέλουν ὅλ' οἱ γέροι
 νὰ γίνουνε Κοκοί.

«Απαντά», 1909

I. Σούτης

ΑΘΩΟΙ ΦΟΒΟΙ

— Θέλω τὴ μάνα.

— Επέταξε καὶ στ' ἀστρα πάει νὰ ζήσῃ.

— Πῶς τόσο μάκρος ἀρρωστη δυνήθηκε νὰ σχίση;

— Έχουν φτεροῦγες οἱ ψυχές.

— Γιατί δὲν τὶς ἀπλώνει

τότε ἡ δική μας, μὴν αὐτὴ τρέξῃ στ' ἀστέρια μόνη;

- Δὲν εἰναι μόνη. Γύρω της φτεροκοποῦν ἀγγέλοι.
 — Σὰν ἄγγελό της μ' ἔλεγε, κοντά της θὰ μὲ θέλη.
 — Ω, δίχως κάλεσμα Θεοῦ ψῆλα κανεὶς δὲν πάει.
 Κοιμήσου τώρα· ήσύχασε.
 — Καὶ ποιός μοῦ τραχουδάει;
 — Εγώ, πουλάκι μου.
 — Εσύ κλαῖς.

- Οχι, σὲ μὲ ἀπιθώσου.
 « Ζάχαρη νά 'ναι ὁ ὑπνος σου καὶ μέλι τ' ὄνειρό σου ».
 — Νυστάζω. Ἀπὸ τὸ πλάγιο μου καθόλου μὴ σπαράξῃς.
 Δῶσ' μου τὸ χέρι. Σκιάζομαι μήπως κι ἐσύ πετάξῃς.

« Ποιητικὰ ἔργα », 1890

Γερ. Μαρκούδης

Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ανάθεμά τον ποὺ τὸ εἰπῆ : « Τ' ἀδέρφια δὲν πονιοῦνται ».
 Τ' ἀδέρφια σκίζουν τὰ βουνά καὶ δέντρα ξεριζώνουν.
 Τ' ἀδέρφια ἔκυνηγήσανε κι ἐνίκησαν τὸ Χάρο.

- Δυὸς ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφὴ στὸν κόσμο ξακουσμένη,
 τὴ φθόναγέν ἡ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἡ χώρα,
 τὴ ζήλεψε κι ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρη.
 Στὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντᾶ σὰ νά 'ταν νοικοκύρης :
 — Ανοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρω,
 τὶ ἐγὼ εἴμ' ὁ γιὸς τῆς μαύρης γῆς, τὲ ἀραχνιασμένης πέτρως.
 — Ασε με, Χάροντ', ἀσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρης,
 ταχιὰ Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴν' ὁ ἀλλάζω,
 καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχή μου ».
 — Απ' τὰ μαλλιὰ τὴν ἀρπαξε κι ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει
 νά καὶ τ' ἀδέρφια ποὺ 'φτασαν ψῆλα ἀπ' τὸ καρφοβούνι
 τὸ Χάροντα κυνήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

Δημοτικό

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ ΤΗΣ ΑΔΕΡΦΗΣ

Μὲ τὸ γλυκὸ φθινόπωρο ἅραξαν γιὰ λίγες μέρες στ' ὅμορφο νησὶ τὰ καράβια καὶ πάλι ἔκαναν πανιὰ γιὰ τὰ ταξίδια τὰ μακρινά. "Ολο τὸ νησὶ στὸ πόδι, ἄλλοι στὸ ἀκρογιάλι κι ἄλλοι στὰ λιακωτά. Κουνοῦν τ' ἀσπρά μαντήλια καὶ φωνάζουν :

— Στὸ καλό ! Στὸ καλό !

Τελευταία ἔμεινε ἡ γολέτα τοῦ καπετάν Παλιούρα, ἡ « Βαγγελίστρα ». Οἱ ναῦτες καὶ τὸ ναυτόπουλο εἶναι στὴ θέση τους, μὰ ὁ καπετάνιος ἀργεῖ. Θέλει ν' ἀκούσῃ λίγο ἀκόμη τὰ βιολιὰ καὶ νὰ κεράσῃ μιὰ φορὰ ἀκόμη τοὺς φίλους του. Τέλος μπαίνει κι αὐτὸς, καὶ ἡ γολέτα κίνησε.

Τὸ ναυτόπουλο ρίχνει μιὰ ματιὰ σ' ἔνα χαμηλὸ σπιτάκι ἀπάνω στὸ βράχο. Στὸ λιακωτὸ εἶναι ἡ μάνα του, χήρα μαυροντυμένη, καὶ τὸ μικρό του τὸ ἀδερφάκι. Κουνοῦν τὰ μαντήλια τους. Βγάζει κι αὐτὸς τὸ μαντήλι του, τοὺς χαιρετᾶ καὶ ρίχνεται γρήγορα στὴ δουλειά. Λύνει τὰ πανιὰ καὶ βοηθᾶ νὰ σηκώσουν τὴν ἄγκυρα.

Τὴν ὥρα ποὺ βασίλευε ὁ ἥλιος χανόταν σιγὰ - σιγὰ καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » στὸν ὄρίζοντα. Τὸ ναυτόπουλο ἀνεβασμένο στὸ ψηλὸ κατάρτι βλέπει γιὰ τελευταία φορὰ τὸ νησάκι, ποὺ χρυσώνεται ἀπὸ τὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ ἥλιου : Ψήλὰ στὴν κορυφὴ ἀσπρίζει τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Προφήτη Ἡλία. 'Εκεῖ θὰ πηγαίνῃ ταχτικὰ ἡ μάνα του ν' ἀνάβῃ τὰ καντήλια καὶ ν' ἀγναντεύῃ τὴ θάλασσα. Ν' ἀγναντεύῃ πότε θὰ γυρίσῃ ἡ « Βαγγελίστρα » μὲ τὸ γιό της, ποὺ θὰ φέρη τὴν προίκα νὰ παντρέψῃ τὴν ἀδερφή του!...

Ήρθε τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » δὲ φάνηκε. Οὔτε τὰ Χριστούγεννα οὔτε τὰ Φῶτα, ποὺ βαφτίζονται τὰ νερά. "Ἐνα γράμμα όρθε γιὰ τὴ μητέρα του τὴ χαροκαμένη. Τῆς γράφει τὸ ναυτόπουλο ἀπὸ τὴν Πόλη πώς ἐμποδίστηκε, γιατὶ βρῆκαν δουλειά. Νὰ μὴν ἔχῃ δμως φόβο, γιατὶ τὸ καράβι εἶναι καλοτάξιδο καὶ δὲ φοβᾶται τὶς φουρτούνες. Τώρα θὰ πάνε στὴ Μασσαλία κι ἀπὸ κεῖ τὴ Λαμπρή, πρῶτα ὁ Θεός, θὰ εἶναι στὴν ἀγκαλιά της. 'Εκεῖ στὴ Μασσαλία θὰ φωνίσῃ καὶ τὰ προικιά.)

✓ Εημερώνει τὸ Μεγάλο Σάββατο καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ νησὶ. Μὰ νὰ πιάσῃ στὸ λιμάνι δὲν μπορεῖ. 'Ως ἐδῶ πῆγε πρίμος ὁ καιρός. Τώρα ἄλλαζε κι ἔγινε βοριάς καραβοπνίχτης. Βουνὰ εἶναι τὰ κύ-

ματα και τὸ καράβι παιγνίδι τῶν κυμάτων. Σκισμένα τὰ πανιά, σπασμένα τὰ κατάρτια, κι εἶναι βαθὺ τὸ σκοτάδι και οἱ ζέρες κοντά του.

— Γιὰ τὸ Θεό ! λέει ὁ καπετάνιος θυμωμένος, ἔξω ἀπὸ τὸ νησί μας και νὰ χαθοῦμε !

— Μάνα μου ! συλλογίζεται τὸ ναυτόπουλο. 'Αντὶ νὰ βγάλης τὰ μαῦρα θὰ βάλης κι ἄλλα γιὰ μένα !...

Οἱ θαλασσινοί, ὅταν νιώσουν τὸν κίνδυνο, γίνονται ἄλλοι ἀνθρώποι. 'Ο καπετάν Παλιούρας θύμωσε μὲ τὸ βοριά.

— "Ε, γιὰ τὸ Θεό ! εἶπε πάλι. "Εξω ἀπὸ τὸ νησί μας νὰ χαθοῦμε !

'Αποφάσισε νὰ παλέψῃ και νὰ νικήσῃ. Εἶπε στοὺς ναῦτες νὰ πιάσουν τὶς θέσεις τους στὸ κατάστρωμα, πρόσταξε τὸ ναυτόπουλο ν' ἀνεβῇ στὸ κατάρτι και νὰ κοιτάζῃ ἄγρυπνα, κι ἐκεῖνος χύφτωσε μὲ τὸ δυνατό του χέρι τὸ τιμόνι.

απιώσει — Μάνικα πανιά ! πρόσταξε.

"Ιδρωσαν οἱ ναῦτες γιὰ νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ καπετάνιου. "Ιδρωσε κι ὁ καπετάνιος γιὰ νὰ ὄρθιπλωρίσῃ τὴ γολέτα στὸν ἄνεμο. Τὸ ναυτόπουλο στὸ ψηλὸ κατάρτι νιώθει τὸν ἄνεμο νὰ τοῦ βελονιάζῃ τὰ χέρια, και πολλές φορὲς τὸ κύμα τοῦ μπατάζει τὸ πρόσωπο. Τὰ μάτια του πονοῦν και δαχρύζουν, μὰ ποῦ νὰ τὰ κλείση. Κοιτάζει μέσα στὸ σκοτάδι και φωνάζει κάθε τόσο δυνατά :

— Ξέρα δεξιά !... Ξέρα ἀριστερά μας.

'Ακούει ὁ καπετάνιος, γυρίζει τὸ τιμόνι κι ἡ γολέτα ἀλλάζει τὸ δρόμο της.

Πήγαινε δεξιά, ἀριστερά γυρίζει.

Πήγαινε ἀριστερά, δεξιά ἀργοπολέει.

"Ετσι παιδεύτηκε γιὰ ὥρες τὸ πλήρωμα. 'Η γολέτα, σὰν πουλάρι ἀπολυμένο στὸν κάμπο, γυρίζει ἀδιάκοπα στὴ σκοτεινὴ και ἀγριεμένη θάλασσα. Οἱ ὥρες φαίνονται χρόνος !

Τέλος πῆρε νὰ γλυκοχαράζη, και φάνηκε σὰ μαῦρος ὅγκος τὸ νησί ἐμπρὸς στὸ σταχτόμαυρον ὁρίζοντα. 'Ο καπετάνιος μάντεψε τὸ πατρικὸ του λιμάνι και γύρισε κατὰ κεῖ τὴν πλώρη τῆς «Βαγγελίστρας».

Τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαιναν οἱ Επιτάφιοι ἀπὸ τὶς ἑκκλησίες, ἐμπαίνε και ἡ γολέτα στὸ λιμάνι.

— "Ηρθα, μάνα μου ! παραγγειλε τὸ ναυτόπουλο, μόλις ἔριξε τὴν ἄγκυρα.

Τὴ νύχτα, στὴν Ανάσταση, πῆγε τὸ ναυτόπουλο μὲ τοὺς δικούς του'

στήν ἐκκλησία. "Εφαγαν, ὅμα γύρισαν, καὶ ἔαπλώθηκε νὰ κοιμηθῇ.
"Ηταν τόσο κουρασμένο!

✓ Τὸ μεσημέρι ντύθηκε καὶ πῆγε στὴν Ἀγάπη. Ἀντιλαλοῦν τὰ σήμαντρα καὶ σημαίνουν οἱ καμπάνες. "Ολο τὸ νησὶ μοσκοβιῶλᾶ σὰν ἐκληγάσκει.

— Χριστὸς ἀνέστη!

— Αληθῶς ἀνέστη!

'Απὸ κεῖ πηγαίνουν στὸ χοροστάσι. Χορεύουν οἱ λυγερὲς μὲ τὰ κίτρινα φυκιόλια καὶ τὰ λαμπρὰ ροῦχα τους, χορεύουν καὶ οἱ λεβέντες μὲ τὰ πλεκτὰ ζωνάρια τους. Χόρεψε κι ἡ ἀδερφή του τὸ συρτὸ κι ὕστερα τὸν καλαματιανὸ μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικό της. Τὸ ναυτόπουλο κοιτάζει καὶ καμαρώνει.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ πάντερψε τὴν ἀδερφή του τὸ ναυτόπουλο.

"Ηλιος ἦταν προξενητής,
αὐγερινὸς στεφανωτής.
Χαρὰ στὴ μάνα τοῦ γαμπροῦ
καὶ σ' ὅλο τὸ πεθερικό,
ὅπου θὰ πάρουν τέτοια νιά,
ὄμορφη καὶ νοικουρά,
χρυσὸς καμάρι τοῦ σπιτιοῦ,
βασίλισσα τῆς γειτονιᾶς.

"Ἐπειτα ἥρθε ὁ γαμπρός, πῆγαν στὴν ἐκκλησία κι ὁ καπετάν Παλιούρας ἄλλαξε τὰ στέφανα.

— Καὶ στὰ δικά σου, Στάμο, εὐχήθηκε στὸ ναυτόπουλο ὁ καπετάνιος.

— Εὐχαριστῶ, μὰ τὰ δικά μου ἀργοῦν ἀκόμη!

"Ηθελε νὰ πῆ:

— Νὰ μεγαλώσῃ κι ὁ ἀδερφός μου, νὰ χτίσουμε δικό μας καράβι, νὰ γίνω καπετάνιος, καὶ τότε. ✓

Περιοδικό «Νεοελληνική ἀγωγὴ»

· Ανδρ. Καρκαβίτσας

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιὰ μάνα εἶχε τέσσερα παιδάκια καμαρένα,
τέσσερα παιδιά.

Καὶ τὰ ἔτη, τ' ἀνάθρεψε, τὰ προίκισ' ἐνα - ἐνα
μ' εὕθυμη καρδιά.

Καὶ βρῆκε καὶ τὰ πάντρεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικοκυριό.

Καὶ κεῖνα σπιτωθήκανε καὶ γίναντε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γρῖας τῆς μάνας των τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῖρα
ἀσχημην εὐχή.

Καὶ πέθανεν ὁ γέρος της! Κι ἀπόμειν' αὐτὴ χήρα,
χήρα καὶ φτωχή.

Κι αὐτὸ σὰν νὰ μὴν ἔφθανεν, ἀρρώστησε μιὰ μέρα,
μιὰ κακὴ βραδιά!

Φωνάζει ἔνον ἀνθρωπό, μηγὰ μ' αὐτόνε πέρα
νά 'ρθουν τὰ παιδιά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τοῦ γιόκα μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἥμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἤρθε καὶ λαλεῖ: «Τ' ἀμπέλι του θὰ φράξῃ!
Δὲν ἔχει καιρό!».

— Οἱ βάτοι νὰ φυτρώσουνε στὸ σῶμα του, εἰπε κείνη,
γιὰ παντοτινά!

Καὶ ἀπὸ τότ' ὁ κακογιὸς σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τῆς κόρης μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἥμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἤρθε καὶ λαλεῖ: «Υφαίνει τὸ μετάξι!
Δὲν ἔχει καιρό!».

— Νὰ ύφαίνη καὶ νὰ διάζεται καὶ νὰ 'ναι, εἶπε κείνη,
μὲ χωρὶς πανί!

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη ἀράχνη ἔχει γίνει,
ματαιοποεῖ !

— Νὰ πᾶς στὴν ἀληγ κόρη μου νὰ 'ρθῃ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἡμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἤρθε καὶ λαλεῖ : « Θὰ πλύνη καὶ θ' ἀλλάξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

— 'Η σκάφη πὰ στὴ ράχη της νὰ γείρη, εἶπε κείνη,
ἄπλυτ' ἀλλαγή !

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη χελώνα ἔχει γίνει,
σέρνεται στὴ γῆ !

— Νὰ πᾶς στὴν τρίτη κόρη μου νὰ 'ρθῃ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἡμπορῶ.

Πρὶν ἐπιστρέψῃ καὶ τῆς πῆ, ἡ κόρη εἶχε προφτάξει !
Ἐίχεν αὐτὴ καιρό.

— Γιατί στὰ χέρια, κόρη μου, στὰ δάχτυλα ζυμάρι
κι ἀλευρα ἐδῶ ;

— 'Εζύμωνα, μανούλα μου, μὰ εἰδῆσῃ ἔχω πάρει
κι ἤρθα νὰ σὲ ἴδω.

— 'Ανθόσκονη τ' ἀλεύρι σου κι ἡ σκάφη σου χυψέλη.
Βρῆκες τὸν καιρό !

"Οσο θὰ ζῆς νὰ γίνεται ὅ,τι κι ἀν πιάνης μέλι,
μέλι γλυκερό !

Λαλεῖ καὶ μὲ χαμόγελο ἀποκοιμιέται ἐκείνη
γιὰ παντοτινά !

Καὶ ἀπὸ τότε μέλισσα ἡ κόρη της ἐγίνη
καὶ καλοπερνᾶ.

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

“Εξαφν’ ἀπ’ τὸ χωριὸ κεῖ πέρα
τοῦ ἐσπερινοῦ τὸ σήμαντρον ἀργολαλεῖ,
πάλλει ἡ φωνὴ του μὲς στὸν βραδινὸν ἀέρα,
ώσὰν ὑπόμνησις στὸν κόσμο ὑψηλή.

Εἰρήνης πνεῦμα ἀπλώνεται στὴ γῆ,
τ’ ἄνθη συγκλίνουνε τὰ πέταλά των,
παύουνε τὰ πουλάκια τ’ ἀσματά των,
ἄγια βασιλεύει γύρωθε σιγή !

“Ολη τῆς πλάσεως ἡ γαλήνη ἡ εὐλογημένη,
ποὺ πνέει μέσ’ ἀπ’ τὸν ἥχο τῶν κωδώνων,
σὰν ἀπ’ τὸ βάθη χριστιανικῶν αἰώνων
μέσι στὴν φυχή μου κατεβαίνει.

«Τρεῖς δυνάμεις», 1926

·Αρ. Προβελέγγιος

ΑΡΑΤΕ ΠΥΛΑΣ

‘Ο μπαρμπα-Κώστας, ἔως 65 ἑτῶν γέρων, ἄγαμος καὶ ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλέον, εἶχε προσληφθῆ ἀπὸ 15 ἑτῶν ὡς ὑπηρέτης ἐν τῷ ναϊσκῷ τῆς κωμοπόλεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδήλανάπτης κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ.
“Ηξευρε καὶ ὀλίγα γραμματάκια. Ἡτο μέτριος τὸ ἀνάστημα.

Κατ’ ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον ἀκολουθῶν τὸ γενικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσινῆς πολίγνης. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας του κατώρθωσε ν’ ἀποκτήσῃ καὶ μικρὰν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποσοῦ, ἡμισύντριμμα ἀπό τινος ναυαγήσαντος ὀλλανδικοῦ ἴστιοφόρου, εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τοῦ ὅποίου εἰργάσθη, ἀνακαλύψας καὶ ἔνα κασκέτο ὀλλανδικὸν καὶ μίαν πίπαν. Ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν του ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἐκείνην λέμβον, τὴν σκαμπαβίαν, ὡς τὴν ὀνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὴν παροιμίαν «πολυτεχνίτης καὶ ρημοσπίτης», μόνος του ἐπιδιώρθωσε τὴν λέμβον, χαρίσας τὴν πίπαν εἰς τὸν δασοφύλακα, ὅστις τὸν ἀφησε νὰ κόψῃ κρυφὰ ἐκ τοῦ δάσους δύο πεῦκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον τὸ

κασκέτο, τὸ ὄποῖον ἐφόρει πάντοτε, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο «'Ολλανδέζος».

Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχηρὸς ὡς κυβερνήτης. Περισσότερον τυχηρὸς ἦτο, ὅταν δὲν εἶχε τίποτε. Πρέπει νὰ ἔνυχαγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαβίαν του ἐκείνην, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου μεταφέρων τὸν 'Ιούνιον θημωνίας σίτου ἀπὸ ἑνὸς ὅρμου εἰς ἕτερον, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὔβοιας τὸν Αὔγουστον, ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς μελισσάδες τῆς νήσου.

— "Ολο μές στὸ καλοκαίρι πέφτεις ὅξω, καημένε 'Ολλανδέζο, τῷ παρετήρουν οἱ κάτοικοι φιλοσκάμμονες πάντοτε.

— "Ελα ντέ! ἀπήντα ὁ θαλασσοπινγμένος ναύτης, ὅστις μετὰ τὸ νυαλγιον ἀνήρχετο τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς ὑψηλὰ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο, διότι κατώρθωνε νὰ ναυαγῇ καὶ νὰ διασώζεται.

Τέλος νῦντα τινὰ τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ἔγκλα ἀπὸ τῆς Κεχρεᾶς καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του, μόλις ἔσωσε τὴν ζωήν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὄλλανδικὸν ριφθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ 'Ασέληνου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ σκαμπαβία διελύθη εἰς τὰ ἔξι δῶν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφιά ἐβυθίσθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρησαν εἰς τὸ πέλαγος μεταβληθεῖσαι εἰς γιαλοκύλα. Καὶ τότε πλέον ἀνέβη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ ἔχῃ ὑψηλὰ τὴν κεφαλήν του ὁ ἀφελῆς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὀπών καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδόν, προσκρούων εἰς τὰ λιθάρια καὶ τὰ καλδερίμια. Τοῦ ἥλθεν ὡς ἐντροπὴ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀφιερώθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἀποκτήσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐφημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. 'Ιδίως, ὅμως, τὸν ἡγάπησαν τὰ μικρὰ παιδία, διότι τόσον καλά, μὲ τόσην τάξιν ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλυβα ὁ «'Ολλαντέζος», ὃστε ἐπαιροναν δῆλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο τηροῦντα σιωπήν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ τὸν ἔβλεπες ἐκεῖ τὸν μπαρμπα-Κώσταν μὲ τὸ ὄλλανδικὸν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδίων ὡς ἀπόμαχον πλοιάρχος; Καὶ μήπως δὲν « ἤπιε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κουτάλαν », ὡς λέγουν; Τί τάχα νὰ ταξιδεύῃ τις εἰς τοὺς φοβερούς ὀκεανοὺς ἢ εἰς τὰ κοιμώμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ: Τί τάχα νὰ ναυαγήσῃ τις εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον

ἢ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ; Τὸ ναυάγιον εἶναι πάντοτε ναυάγιον καὶ ὁ ἀνθρωπὸς πνίγεται ὅμοίως εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα. Καὶ εἰς μίαν χούφτα νερὸ διάκομη.

'Ο μπαρμπα-Κώστας κατέστη εἰδικός, ὅμως, εἰς μίαν ὑπηρεσίαν σπουδαίαν τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἡγαπᾶτο ἀπὸ ὀλόκληρον τὴν πολίχνην. 'Υπεκρίνετο θαυμάσια τὸν 'Ἄδην τὸ Μέγα Σάββατον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ 'Ἐπιταφίου.

Εἶναι συνήθεια ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν νῆσον, ἀφοῦ ὁ 'Ἐπιτάφιος ἐν λιτανείᾳ περιέλθῃ ἐν ὥραιῳ πανοράματι τὴν ἐνορίαν ὅλην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἡ εἰς αὐτὸν εἰσοδος τοῦ 'Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἡ σκηνὴ τῆς εἰς "Ἄδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε ὁ πρῶτος τῶν ἐφημερίων προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεύει ἐπιτακτικῶς κρούων αὐτὰς καὶ κράζων : «"Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες οὐδὲν ἔχετε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης!».

'Ο δὲ ἔσωθεν τῶν κεκλεισμένων πυλῶν παρὰ τὰ κλεῖθρα ὑποκρινόμενος τὸν "Ἄδην ἐρωτᾷ αὐθαδῶς : «Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης?».

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ μπαρμπα-Κώστας. 'Υπεκρίνετο τόσον ἐπιτυχῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀντάρτου "Ἄδου, τοῦ μὴ θέλοντος νὰ ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ Κύριον ἀνώτερόν του, ὥστε τρόμος κατελάμβανε τὸ πλῆθος, ὅτε ἤκουε τὰς τρομερὰς ἐκείνας ἐρωτήσεις του : «Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης?».

'Ετόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἵδιόν τινα τρόπον πολὺ τρομακτικόν. 'Εκίνει τὴν κεφαλήν του ἔσωθεν, ἡγρίευε τοὺς ὀφθαλμούς του, αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἀνεσουσουράνοντο, καθὼς τὸν περιέγραφον ὅσοι ἔμενον ἔνδον νὰ τὸν θαυμάσουν κατὰ τὴν θαυμάσιαν ὑπόκρισιν, ὅλον τὸ σῶμά του ἔτρεμε κι ἐν γένει ἐπαθαίνετο, ὡς νὰ ἥτο αὐτὸς ὁ "Ἄδης ἀληθῶς μὲ τὴν σατανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δύναμιν προαισθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ Μέγα Σάββατον, τὴν αὔγήν, ὁ μπαρμπα-Κώστας ἥτο εἰς τὴν θέσιν του ὑπερήφανος διὰ τὸ πρόσωπον τὸ φοβερὸν ὃπού ἥθελεν ὑποκριθῆ. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κενοῦ πλὴν καταφωτίστου ναοῦ, ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ 'Ἐπιταφίου ἔχων ὕφος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἥτο πλέον ὁ πτωχὸς κανδηλανάπτης μὲ τὴν

κεφαλήν κάτω. "Ιστατο ἀσκεπῆς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου κατωφλίου, ὡς εἰς ἔλεγεν : «'Εγώ ! δὲν δέχομαι κανένα μέσα, οὔτε τὸν Βασιλέα ».

'Ιδού ! ἀκούονται μακρόθεν ψαλμωδίαι γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς αλαυθμοί, ὡς θρῆνοι : « Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ». Ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ἄσμα : « Τὸν ἥλιον κρύψαντα », τὸ ἔξοδιον μέρος, τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ διποῖον συγχινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα : « Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

'Ο Ιωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλᾶτον, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ « τὸν ξένον τὴν Ἰησοῦν καὶ ὠνειδισμένον... ». Ψάλλουσιν οἱ μελιφοιγγοὶ φάλται ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ὑπηχεῖ ὁ λαὸς ὡς δι' ἐνὸς στόματος :

« Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

«Ω πατρίς μου μικρά, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου ! 'Η μελωδία γλυκυτάτη ὀλονὲν προσεγγίζει. 'Οπισθεν οἰκιῶν νεφέλαι φωτειναὶ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπάδων ἀναβαίνουσι πρὸς τὸ στερέωμα. 'Η εὐωδία τῶν θυμιαμάτων, τὰ διποῖα καίονται κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας ὅλας, φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα κύτης τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον :

« Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

Πρέπει νὰ ἰδῆτε τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγήν, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μὲ διάγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ διάγην φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἀστρα, καμιὰ φορὰ μὲ σελήνην λειψίφωτον, ὅτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικόν, μὲ διάγας ἀγδόνας καὶ πολλὰ πρωινὰ πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ διάγην εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρωινὸν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα καὶ κάτω τὸ κύμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαῖ λάμψεις !

'Ιδού ! 'Η ἱερὰ λιτανεία προσεγγίζει ἥδη εἰς τὸν ναόν. Προηγοῦνται τὸ ἔξαπτέρυγα καὶ ὁ μέγας ξύλινος "Αγιος Σταυρός. Εἴτα ὁ κλῆρος μὲ χρυσὰ βυζαντινὰ ἀμφιφα, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλτικῆς ἔξαστον. Καὶ εἴτα τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εὔμορφον λειτούργημα ! 'Ως νὰ ἥτο ἔζωγραφισμένον. Τετράγωνον ὄρθιογώνιον ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος ραντισμένος διὰ φύλλων ρόδου, βιολέτας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἀνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ ὡς θόλος νατσκού.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως

καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἔτοίμων ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρπάσωσιν εἴτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτήρια ἐν ταῖς τρικυμίαις. Καὶ ἐνῷ βαδίζουν οἱ βαστάζοντες, σείεται τὸ Κουβούκλιον καὶ τὰ λοιπὰ χρυσὰ καὶ ἀνθινά στολίσματα. "Οπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρῷ γραμμῇ τὸ πλῆθος λαμπαδηφόρον ἀποτελοῦν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει ἔνα φωτεινὸν ὥραῖον ρεῦμα μ' ἐλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματά του.

Ποσάκις δακρύων ἔξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς δὲ φιλάργυρος δὲ φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρόν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ - κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταφίου πομπὴν κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βαθέως ἐν ἀσθματι, ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἥθελον νὰ ροφήσω διὰ μιᾶς ὅλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγήν, ὡς νὰ ἥθελον νὰ χορτάσω ὅλην ἐκείνην τὴν ἀχύρταστον μαγείαν!

"Ηδὴ δὲ μπαρμπα-Κώστας ἔκλεισε τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. 'Η λιτανεία ἔστη πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ πλατείᾳ. Καὶ οὐ 'Ἐπιτάφιος ἔστη ὥσαύτως, πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδείως, μηδὲ γίνη προπετής διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίρως. 'Οπίσω δὲ εἰς δύο γραμμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μὲν τὰς λαμπάδας ἀναμμένας ἵστανται ἐν σιγῇ οἱ ἀνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναικες. Τὸ δόσμα ἔπαυσεν.

'Ο γέρων Οίκονόμος τότε ἀργὰ - ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμεως ικανῆς — τοὺς εἶχε ζωηρεύσει ὅλους τόσα χρόνια ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ μπαρμπα-Κώστα — κελεύει :

— «"Αρατε πύλας οἱ ἀρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης !!».

Καὶ πάραυτα ἀκούεται ἕσωθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἡχηρά, ὡς ὅταν φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἀλιεῖς, αὐθάδης φωνή :

— «Τίς ἔστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ;».

Τόσον δὲ ζωηρά, ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνεθυμοῦντο οἱ ἀνθρωποι. Τινὲς μάλιστα ἐψιθύρισαν δειλά :

— "Εχει ὅρεξιν ἐφέτος ὁ Ὄλλαντέζος.

Τότε τινές, ίδιως ἐκ τῶν ναυτῶν, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τὴν προπετῇ πρόκλησιν ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν τὰς χονδρὰς ἔξ ἐλαίας ράβδους των, νομίσαντες δτι θ' ἀρχισῃ ἀληθής πάλη πρὸς ἐκβίασιν τῆς εἰσόδου. Καὶ δὲ ερεύς τὴν τρίτην φορὰν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀγαθοῦ κανδηλανάπτου ἐκραύγαζεν ἐπιτακτικώτερον τὸ «"Αρατε...», ὡς νὰ ἥθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ

ἀδάρχου, καὶ συγχρόνως ὥθησε μετὰ δυνάμεως ἀσυνήθους τὰς πύλας διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἐπιδοκιμάζοντος τοῦ πλήθους. Καὶ πάραντα ἀνεώγθησαν πέρα - πέρα μετὰ πατάγου φοβεροῦ αἱ πύλαι καὶ κρότου μὴ ἀκουσθέντος ἄλλοτε. Καὶ ἔλαμψαν, ἵδού, οἱ ἀναμμένοι τοῦ ναοῦ πολυέλαιοι. Ὁ δὲ Ἱερεὺς ψάλλων τὸ «Ο Μονογενῆς Γίδος...» ἡτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ, ὅτε ἔξαλφνης καὶ συγχρόνως κραυγαὶ ἡκούσθησαν, κραυγαὶ ᾧς ἀπὸ δυστυχήματος ἀνελπίστου.

‘Ο μπαρμπα - Κώστας, ἀφιερωθεὶς ἐν τῇ προσφιλεῖ του ἀπομιμήσει, ἐλησμόνησε μετὰ τὴν τρίτην ἑρώτησιν νὰ παραμερίσῃ εἰς τὰ πλάγια, καὶ τὰ φύλλα τῆς βαρείας πύλης βιαίως ἀνοιγέντα τὸν ἐκτύπησαν εἰς τὰς σιαγόνας, διότι ὑπεκρίνετο ἐγγὺς τῆς ὁπῆς τῆς κλειδός, καὶ τὸν ἕρριψαν κάτω εἰς τὰς πλάκας βροντήσαντα ὡς κορμὸν δρυδὸς καταπεσούσης ὑπὸ καταιγίδος. Εύτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. Ὁ μπαρμπα - Κώστας ἦτο γερὸς κόκαλο, πέντε φοράς θαλασσοπνιγμένος. ‘Η Ἱερὰ τελετὴ ἔξηκολούθησεν ἐν τάξει καὶ ἔληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει. Καὶ αὐτὴ ἡ διαρραγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν «τακτικῇ ἀταξίᾳ». Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύπησε τὸ ἀπρόσιτον πάθημα τοῦ μπαρμπα - Κώστα, ὅστις ἀφοῦ ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποιήσεων καὶ κατόπιν ἐν τῷ οἰκίσκῳ του, ὑπομείνας ἀφορήτους τῷ ὄντι πόνους καὶ τυχών συντονωτάτης ἴατρικῆς περιθάλψεως ἐκ μέρους τῶν ἐπιτρόπων, ὅμως, ἔκειτο τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως πονῶν ἀκόμη καὶ ἀνευ ὀδόντων πλέον. Ἐν τῇ καταπτώσει ἔχασε καὶ τὰς δύο σειρὰς τῶν ὀδόντων του. Καὶ ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς καὶ ἐπόνει δριχτός τούς τὴν ἀπώλειαν τῶν ὀδόντων, ὃσον διότι δὲν θὰ ὑπεκρίνετο πλέον τὸν “Ἄδην, διότι ἡ ἔλευσιψ τῶν ὀδόντων θὰ ἡλάττωνε κωμικῶς τὰς πρώτης δυνάμεως τραγικὰς ἑρώτησεις του.

— Κι ἐδῶ ἐναυάρηθα !

“Ελεγε νωδῶς μετὰ ταῦτα παραπονούμενος διὰ τὴν τύχην του ὁ ἀγαθὸς μπαρμπα - Κώστας ὁ ‘Ολλαντέζος, ἀπλοῦς κανδηλανάπτης πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῆ τὰ διπλὰ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυαγίων, τὸ ὄλλανδικόν του κασκέτο καὶ τὰς ἀνευ ὀδόντων σιαγόνας. Ἄλλο ἀντὶ τῆς καλύβης του πλέον ἐκατοικοῦσεν εἰς ἔνα πολὺ εὔμορφον κελλίον, ὃπού τοῦ ἔκτισαν οἱ ἐπίτροποι ἐντὸς τοῦ κηπαρίου τοῦ ναοῦ καὶ ὅπου διῆλθε τὰ γηρατεῖα του ἀγαπώμενος ἀπὸ ὅλους.

« Διηγήματα », 1925

*Αλ. Μωραΐδης

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

'Ο ήλιος γέρνει στὸ βουνὸν
καὶ χάνεται καὶ σβήνει
κι ὅπισω του τ' ὄλόχρυσο
τὸ πέρασμά του ἀφήνει...

Χτυπάει ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὰ πόδια,
ὅ ζευγολάτης στάθηκε
καὶ σαλαγάει τὰ βόδια.

Γυρίζει, ἀκούει τὸν ἀχό^ν
τρεμουλιαστὰ ποὺ φτάνει,
στέκει..., κοιτάζει τὸ χωριό
καὶ τὸ σταυρό του κάνει.

"Ανοιχτὰ μυστικὰ"

Αλ. Φωτιάδης

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

✓ Τὸ χωρίον ὅλση εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἔχθρῶν, μὴ ἔχον δυνάμεις διὰ νὰ ἀντισταθῇ, ἔκρινε φρόνιμον καὶ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάρχης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ ὅποιον πολλάκις ὑπῆρξεν ἡ σωτηρία του, ἀπό τινων δὲ ἡμερῶν ἡ μόνη μετὰ τὸν Θεὸν ἐλπὶς καὶ καταφυγὴ του.

'Εκεῖθεν οὐδεὶς φόβος. Ζωοτροφίας εἶχον μετακομίσει ἥδη ικνάς, πέντε δὲ μόνον ἀνδρες ἥρκουν, ὅπως ὑπερασπίσουν ἐν ἀνάγκῃ τὴν μικρὰν καὶ χαμηλὴν ὄπήν, ἡ ὁπίσα, κρυμμένη ἐντὸς τῶν βράχων, ἔχορσίμευεν ὡς ἡ μόνη εἴσοδος.

'Εκατοντάς ἀνθρώπων εὐρίσκετο ἥδη εἰς τὸν δρόμον. Προηγοῦντο αἱ μητέρες φέρουσαι τὰ βρέφη των, γραῖαι κρατοῦσαι μικρὰ δέματα ἐνδυμάτων τῆς πρώτης ἀνάρχης. 'Ηκολούθουν δὲ οἱ ἀνδρες καὶ οἱ παιδεῖς ἐγείροντες δργάδη φορτία ἐφαπλωμάτων ἡ ἄλλων πολυτίμων διὰ τὴν περίστασιν εἰδῶν. 'Ο φόβος, ὅμως, συνήνωνεν ὅλους εἰς ἓνα ὅμιλον πυκνόν. "Αν ἐκ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ παρουσιάζοντο ἔχθροί, ἀλλοίμονον..."

Τὸ σπήλαιον ἀπεῖχε τοῦ χωρίου ἐν τέταρτον περίπου ἀλλ' ἐν τέταρτον ἐπίσης ἀπεῖχον τοῦ χωρίου οἱ ἔχθροι. ✓

Πότες καὶ πότες, ἐνῷ τὰ σώματα ἐφέροντο ταχέως πρὸς τὰ ἐμπρός, καὶ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰ ὅπιστα. Ἐπόθουν οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ ἔδουν ἀπαξέπτηστην διὰ παντὸς ἵσως τοὺς ἐγκαταλειπομένους προσφιλεῖς οἰκους. Ποιὸς ἐγνώριζεν, ἂν θὰ τοὺς ἐπανέβλεπον πλέον. Καὶ ἄλλοτε μόνον ἐρείπια πυρίκαυστα ἐπανεῦρον. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυον εἰς τὴν θέαν ἔκεινην τὴν θιβερὰν καὶ τὰ χείλη ἥμιανοίγοντο, ἵνα προφέρουν ἀκαταλήπτους συλλαβάς.

Εἶχον διανύσει ἡδη τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς ὁδοῦ. Δὲν ἀπεῖχον ἡ ἐκατοντάδας τινὰς βρημάτων ἀπὸ τὸ καταφύγιον. Ἡδη θὰ παρέκαμπτον τὸν λόφον, ὁ ὅποιος θὰ ἀπέκρυπτεν ἀπ' αὐτοὺς τὴν θέαν τοῦ χωρίου. Καὶ ἐστρέφοντο διὰ νὰ περιβάλλουν αὐτὸ μὲ τὰ τρυφερώτατα ἀποχαιρετιστήρια βλέμματα.

— "Αχ, τί ἔπαθε! ἡκούσθη μία ἀνδρικὴ φωνή.

— "Ολοι ἐστράφησαν. Ὁμίλει ὁ Μανόλης, ὑψηλόσωμος καὶ λεπτοκαμμένος νέος, ἐν ἀπὸ τὰ παλληκάρια τοῦ χωρίου. ✓

— "Αὐτοστιγμεὶ μία τῶν προπορευομένων γυναικῶν ὥρμησε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἡρώτησεν ἀνήσυχος :

— Τί ἔπαθες, γιέ μου;

— Μάνα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μάνα, ξέχασα τὸ 'κόνισμα τῆς Παναγίας.

— "Η γυνὴ ἐταράχθη, τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὠχρίασε.

— Καὶ τώρα; εἶπεν ὁ Μανόλης ἀτενίζων αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τώρα θὰ γυρίσω νὰ τὸ φέρω!

— "Η μήτηρ ὠχρίασε περισσότερον. Ο κίνδυνος ἦτο μέγας.

— Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἔχθροι θὰ ἤσαν τόσον πλησίον τοῦ χωρίου, ὡστε αἱ σφαῖραί των δὲν θὰ ἐλυποῦντο τὸν υἱόν της.

— Γιέ μου, μή, γιέ μου, κατώρθωσε ν' ἀρθρώσῃ ἴκετεύουσα αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.

— Θὰ γυρίσω, μάνα.

— Μή, γιέ μου, μή! ἐπανέλαβε κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν της ἥ δυστυχῆς γυνή.

— Μανόλη, εἶπε παρειμβαίνων ἔνας γέρων, ὅ,τι ἐγινε ἐγινε. Πᾶμε, θὰ σκοτώσης τὴ μάνα σου, ἀν γυρίσης.

— Ο Μανόλης ἀπεσπάσθη ἡρεμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καὶ μὲ ἐπιβάλλουσαν καὶ συγκινητικὴν φωνὴν εἶπεν :

— "Η μάνα μου εἶναι μάνα μου, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία.

Καὶ ὡς ἡλεκτρισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του λόγους ὥρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ ἐν ἀκόμη βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοβεῖτο, μήπως, ὅτι δὲν ἵσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἡ ἀπειλή, θὰ τὸ κατώρθωνον οἱ δυκρυσμένοι ὄφθαλμοί της.

✓ 'Η μῆτηρ ἀμίλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὁμμάτων τῆς τὸν Μανόλην. Οὐδὲ λέξιν προέφερε πλέον. "Ολαι αἱ αἰσθήσεις συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὄρασιν. 'Ο δυμιλος τῶν φυγάδων κατ' ἀνάγκην ἐστάθη. 'Η μῆτηρ θ' ἀνέμενε τὸν υἱόν της. Οἱ λοιποὶ θ' ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ μόνος ἂν ἦτο ὁ Μανόλης, θὰ τὸν ἀνέμενον, καὶ τοι δὲν ἦτο ὅλως ἀκίνδυνος ἡ στάσις.'

'Ηδη ταχὺς ὡς χειλιδών ὁ Μανόλης, διασκελίζων φράκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἵνα συντάμη τὴν ἀπόστασιν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του, τοὺς πρώτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

'Ολίγον ἔτι καὶ θὰ τὸν ἔχων ἀπὸ τὰ βλέμματά των κρυπτόμενον ὅπισθεν αὐτῶν.

'Η στιγμὴ ἦτο κρίσιμος δι' ὅλους. Φοβερὰ διὰ τὴν μητέρα. Εἴκοσι, δέκα, πέντε πηδήματα ἀκέμη καὶ δὲν θὰ τὸν βλέπη πλέον... Θὰ τὸν χάσῃ διὰ παντός...

Τὰ δάκρυα ἐγέμισαν καὶ πάλιν τοὺς ὄφθαλμούς της. Δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον.

— Μανόλη μου! ἔκραξεν ὀλοφυρομένη.

Οἱ ἔχθροὶ εἶχον εἰσέλθει ἥδη εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξήταζον τὰς πρώτας αὐτοῦ οἰκίας μὲν ὑβρεις καὶ βλασφημίας. "Ηλπιζον ὅτι θὰ εὔρισκον εἰς αὐτὸν καλὴν λείαν, ἀλλ' ἥδη ἔβλεπον ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τοὺς εἶχον ἀφῆσει οἱ Χριστιανοί.

'Ο Μανόλης δὲν τοὺς ἔβλεπεν ἀκόμη. "Ηκουσε τὰς φωνάς των, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασε.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίβασεν ἀπὸ ἔνα καπνισμένον κοίλωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

«'Η μάνα μου εἶναι μάνα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία». Αὐτὰ δὲν εἶχεν εἰπῆ; Καὶ θὰ ἀφηγε τοιπον τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων; Αὐτὴ ἡ ιδία ἡ μάνα του δὲν τοῦ εἶπε πρὸ τῆς ἀναγωρήσεως των: «Μανόλη, τὰ μάτια σου τέσσερα, μὴν ξεχάσῃς τὸ εἰκόνισμα!»;

Μετὰ τὴν ἀστραπιάν ταύτην σκέψιν ὁ Μανόλης ἡσπάσθη καὶ πάλιν τὸ εἰκόνισμα. "Ηδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ

λόγοι τοῦ πρεσβύτου : « Θὰ σκοτώσῃς τὴ μάνα σου », ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην του. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔβαζε τὸ χέρι της ἡ Παναγία ; ✓

Στιγμαὶ μόλις παρῆλθον, ἀφ' ὅτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανόλη ἐκράγεις εἰς δλοφυρμὸν ἔκραξε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ της. Στιγμαὶ μόλις, ἀλλὰ χρόνος ἀτελεύτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλέον αὐτὸν μητέρα. "Ηκουε μόνη αὐτῇ τοὺς πυροβολισμοὺς χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλλοι. "Εβλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἴματα... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἴφνης χαρμόσυνοι κραυγαὶ ἀντηχησαν πανταχόθεν. 'Ο Μανόλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν τελευταῖον τοῦ χωρίου οἰκισκον. 'Η μήτηρ ἐσφόγγισε τοὺς δόφιαλμούς, διὰ νὰ βλέπῃ εὐκρινέστερον.

— Γειά σου, Μανόλη ! ἐφώναζαν ὅλοι.

— 'Η Παναγία μαζί του, ήγυγήθη μεγαλοφώνως ἡ μήτηρ.

Καὶ ὁ Μανόλης ἔτρεχεν, ἤρχετο.

'Αλλ' ἵδον κάτι φοβερόν, φρίκη δι' ὅλους, κεραυνὸς διὰ τὴν μητέρα : δρομαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες αὐτὸν πέντε, δέκα, ἑκατὸν ἔχθροι.

Τὰ ὅπλα τῶν ὅλα στρέφονται κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωλῆνες τῶν γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρός.

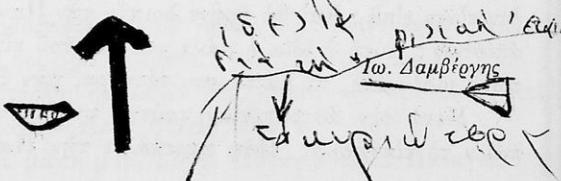
— 'Εχάθηκε ! κράζει ἡ δυστυχής.

— Παναγία μου !...

Τὰ ὅπλα ἐκπυρσοκροτοῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυλάνουν. 'Ο Μανόλης ὑπερπηδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ἔνορκλαδα κινοῦνται, τὰ λιθάρια ἀναπηδοῦν. 'Αλλ' ὁ Μανόλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἔχθροι πληθύνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, νέοι σωλῆνες ὅπλων ἀναφαίνονται, νέαι σφαῖραι ἔξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμὸς ἀντηχοῦν. 'Αλλ' ὁ Μανόλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. "Ηλθε.

Τὸ εἰκόνισμα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἔχθρῶν καὶ ἔσωσε τὸν Μανόλην ἀπὸ τὰς σφαῖράς των. "Ητο ἀπλοῦν συνηθισμένον εἰκόνισμα. "Έκτοτε, δύως, ἔγινε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπένοντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλῃ αὐτὸν διὰ τῆς 'Αγίας Της χάριτος.

« Οἱ Κρῆτες μου », 1896

ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Στήν ἔρημή σου ἔρχομαι καὶ πάλιν ἐκκλησία,
ἀγαπημένη Παναγία, χλωμή μου Παναγία !

"Ηρθα τὸν πόνο νὰ σοῦ πῶ ποὺ ἔχω στήν καρδιά μου.
Δὲν ἔχω ἄλλον ἀπὸ σέ, τὸ ἔσυρεις, Δέσποινά μου.
Μάνα τοῦ κόσμου ! πρόφθασε· ἡ Χάρις Σου ἀς μὲ ράνη,
μ' ἀρρώστησε ἡ Μαρία μου, φοβοῦμαι μὴν πεθάνη.
Βαστίσσα τῶν οὐρανῶν, λευκὴ τοῦ κόσμου σκέπη,
μονάχα τώρα ἡ χρυσή εἰκόνα Σου μὲ βλέπει.
"Οχι, δὲν ἥρθε σῆμερα, σὰν ἄλλοτε μ' ἐμένα
ν' ἀνάψῃ τὰ κανδήλια Σου, καὶ κρέμονται σβησμένα.
Ποιός θὰ σοῦ φέρη, Δέσποινα, στήν ἔρημιά λιβάνι,
ἄν ἵσως ἡ Μαρία μου, ἄν ἵσως ἀποθάνη ;
"Οχι, δὲν πῆγα σὲ γιατρούς, γλυκιά μου Παναγία,
ἥρθα σὲ Σένα νὰ τὸ πῶ νὰ γιάνης τὴ Μαρία.
"Αχ ! σ' ἔξορκίζω στὴ ματιὰ τοῦ τέκνου Σου τὴν πρώτη,
στὸ πρῶτο του χαμόγελο, στὴ σκεπτική του νιότη.
Σ' ὄρκίζω στὸ βαρύ σταυρό, στ' ἀκάνθινο στεφάνι,
νὰ γιάνης τὴ Μαρία μου, γιατὶ θὰ μοῦ πεθάνη.
"Αχ ! κάμε μού τηνε καλά, καλή μου Παναγία,
λαμπάδα στήν εἰκόνα Σου ν' ἀνάψω τὴν ἀγία.
Μεγάλη σὰν τὸ σῶμα της, λευκὴ σὰν τὴν ψυχή της,
ἐμπρός Σου ν' ἀκτινοβολῇ καθὼς οἱ ὀφθαλμοὶ της.
"Αχ ! κάμε μού τηνε καλά, ἡ Χάρη Σου ἀς τὴ γιάνη,
δὲν θέλω ἡ Μαρία μου, δὲν θέλω νὰ πεθάνη !
Ναί ! ἄν Σοῦ ἔφερχ ποτὲ λουλούδια μυρωμένα,
ἄν ἔχω τὴν εἰκόνα Σου κι ἔγὼ λιβανισμένα,
ἄν τοῦ παιδιοῦ Σου ἔκλαψα τὰ πάθη, Παναγία,
— κι ἔχετε ἔνα ὄνομα μαζὶ μὲ τὴ Μαρία —
δῶσ' μου, ἄχ ! δῶσ' μου τῆς ζωῆς τὸ δροσερὸ βοτάνι
νὰ δώσω τῆς Μαρίας μου μὴν τύχη καὶ πεθάνη !

'Αχ. Παράσχος

ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἄγια νύχτα τῇ Χριστουγεννιάτικῃ
λυγοῦν τὰ πόδια
καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ τῇ φάτνη τους
τ' ἀδολα βόδια.

* * *

Κι ὁ ζευγολάτης ξαγρυπνος θωρώντας τα
σταυροκοπίέται,
καὶ λέει μὲ πίστη ἀπ' τῆς ψυχῆς τ' ἀπόβαθα
Χριστὸς γεννιέται.

* *

Τὴν ἄγια νύχτα τῇ Χριστουγεννιάτικῃ
κάποιοι ποιμένες
ξυπνοῦν ἀπὸ φωνὲς ὑμνων μεσούρανες
στὴ γῆ σταλμένες.

* *

Κι ἀκούοντας τὰ « ὥσαννὰ » ἀπ' ἀγγέλων στόματα
στὸ σκόρπιο ἀέρα,
τὰ δικλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ λιοφάτιστα
μὲ τὴ φλογέρα.

* *

Τὴν ἄγια νύχτα τῇ Χριστουγεννιάτικῃ
—ποιός δὲν τὸ ζέρει;—
τῶν Μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
λάμπει τὸ ἀστέρι.

* *

Κι ὅποιος τὸ βρῆ μὲς στ' ἄλλα ἀστέρια ἀνάμεσα
καὶ δὲν τὸ χάσῃ
σὲ μιὰ ἄλλη Βηθλεέμ ἀκολουθώντας το
μπορεῖ νὰ φτάσῃ.

« Φευγάτα Χελιδόνια » 1935,

Γ. Δροσίνης

ΧΡΙΣΤΟΥΓΓΕΝΝΑ

Ξημέρωσαν Χριστούγεννα ! Οι έκκλησιές σημαίνουν,
κουνιοῦνται τὰ καμπαναριά, καὶ οἱ φωνὲς ποὺ βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθὺ καὶ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' τὸ οὐράνιο δῶμα

Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν ἀγγέλοι,
καὶ κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, ποὺ κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία ! γλυκιὰ μάνα,
τί δύμορφη δίνεις ἐσύ λαλιὰ καὶ στήν καμπάνα,

καὶ πόσο ἔκείνη ἡ λαλιὰ σαλεύει τὴν καρδιά μας !
Πόσες ἔκεινος δὲ Σταυρὸς ἀπὸ τὰ καμπαναριά μας
στήν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσὲς ἀχτίδες
χύνει βαθιά μας, στήν ψυχή, γλυκιὲς χρυσὲς ἐλπίδες !

Κι οἱ δυὸς ἔκεινες χαραυγές, ποὺ ἀγγέλοι κατεβαίνουν
μέσ' ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ψηλὰ κι ἔρχονται καὶ σημαίνουν
Χριστούγεννα κι Ἀνάσταση ὡ ! τί μυστήριο χύνουν !
τί χαραυγοῦλες εἰν' αὐτές, πόση ζωὴ μᾶς δίνουν !

Ξημέρωσαν Χριστούγεννα ! Θύρες δλοῦθε ἀνοίγουν
κι δλοῦθε τώρα οἱ Χριστιανοὶ στὶς ἔκκλησιές μας σμίγουν !

«Ο καλόγηρος τῆς Κλεισούρας», 1939 K. Κρουστάλλης

 ✓ / O AINEIAS KAI O PATHR TOY

Ο Αἰνείας ήτο εἰς τῶν σημαντικωτέρων ἡρώων οἱ ὅποιοι μετὰ τοῦ "Ἐκτορος γενναίως ὑπερήσπισαν τὴν Τρωάδα κατὰ τὴν δεκαετῆ πολιορκίαν τῶν Ἑλλήνων. Διηγοῦνται δὲ ὅτι, ὁφοῦ ἔκυρίευσαν ἐπὶ τέλους τὴν Τρωάδα οἱ "Ἑλληνες, εὐσπλαγχνισθέντες τὴν δυστυχίαν τῶν νικηθέντων ἐκήρυξαν ὅτι ἔκαστος αὐτῶν ἥδύνατο νὰ λάβῃ μεθ' ἔαυτοῦ ἐν τῶν πολυτιμοτέρων του καὶ ν' ἀναχωρήσῃ.

Ο Αἰνείας παραβλέψας πᾶν ἄλλο ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸ δγαλμα

τῆς ἐφεστίου θεότητός του, διὰ νὰ ἔχῃ αὐτὴν βοηθόν, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἔξελθῃ.

'Αλλ' οἱ "Ἐλληνες εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐσυγχώρησαν τότε εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεύτερον τῶν πολυτιμοτέρων ἀντικειμένων του. 'Ο δὲ Αἰνεῖας ἀγαπῶν μετὰ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα του Ἀγχίσην, ὅντα ὑπέργηρων, ἀσθενῆ καὶ τυφλόν, ἔλαβεν ἀμέσως καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὄμμων του καὶ ἐκίνησε παραβλέψας πάντα ἄλλον θησαυρόν. Τόσον δὲ ηὐχαριστήθησαν οἱ "Ἐλληνες ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦ Αἰνείου, ὡστε τῷ ἀπέδωκαν ἀμέσως ὅλην τὴν πολύτιμον του περιουσίαν, ἀποδείξαντες οὕτως ὅτι τοὺς εὐσέβεις καὶ φιλοστόργους υἱοὺς καὶ αὐτοὶ οἱ ἔχθροί των τιμοῦν καὶ σέβονται.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας οἱ Σπαρτιάται διεκρίνοντο διὰ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἐν γένει διὰ τὸ πρὸς τοὺς γέροντας σέβας των καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἦσαν καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλοι λαοῦ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πατρίδα των.

'Η πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπη εἶναι ἡ πρώτη ἀγάπη, τὴν ὅποιαν ὁ ἄνθρωπος αἰσθανται ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι δὲ καὶ τὸ πρῶτον δεῦγμα τῆς ἀγαθῆς, τῆς εὐαισθήτου καὶ ἐναρέτου καρδίας. 'Ο ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς του δύναται ν' ἀγαπήσῃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπολίτας του καὶ τὴν κοινὴν μητέρα, τὴν πατρίδα. 'Αλλ' ο μὴ αἰσθανόμενος εὐγνωμοσύνην, σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ ἀναθρέψαντας αὐτὸν γονεῖς πᾶς εἶναι ποτὲ δυνατὸν ν' ἀγαπήσῃ ἄλλους, νὰ εὐγνωμονήσῃ πρὸς τοὺς εὐεργέτας, νὰ σεβασθῇ ἀνωτέρους καὶ ν' ἀφωσιωθῇ εἰς τὴν πατρίδα;

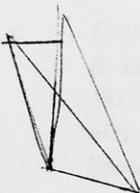
«Γεροστάθης», 1858

Λ. Μελας

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

"Ησουν βουνὸ καὶ ταπεινὸ καὶ στεῖρο
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γύρω
μόλις ἐφύτρωναν φτωχὰ χορτάρια.

'Η φρίκη στὴν κορφή σου τριγυρνοῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἐπατοῦσε
τὰ αἰματοκυλισμένα σου λιθάρια.

"Ησουν σπαρμένο μὲ ληστῶν κρανία,
βογγοῦσε θάνατος καὶ ἀμαρτία
μὲς στὸν ἀφορισμένο σου ἄγέρα.

Μὰ φορτωμένος τὸ Σταυρὸ στὸν ὄμο
ώσὰν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν ὁ Λυτρωτής μιὰ μέρα.

Καὶ τ' οὐρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα,
κι ἀπὸ τὴν ὥραν ἀγιασες ἐκείνη,

γιατὶ μὲ τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο
τὸ πιὸ βαθὺ καὶ ὑψηλὸ μυστήριο
στὰ ὕψη σου, ὡ Γολγοθᾶ, ἐγίνη.

«Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα», 1896

•
Αρ. Προβελέγγιος

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην πρώι, ἀφοῦ ἐγύρισαν ἀπὸ τὴν ἔκκλησίαν,
ὅπου εἶχον μεταλάβει ὅλοι, ἡ καλὴ καὶ προκομμένη μήτηρ ἀνασκούμπω-
νεται καὶ ἀρχίζει νὰ βάφη ἐν τῇ χύτρᾳ τὰ αὐγά.

"Ἐπειτα ἥρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν θύραν ἀνὰ ζεύγη τὰ παιδιὰ
τῆς πολίχνης μὲ τὸν ὑψηλὸν καλάμινον σταυρόν, στεφανωμένον μὲ ρό-
δα, δενδρολίβανον καὶ ποικιλόχροα ἀγριολούλουδα.

"Ἐψαλλον δὲ τὸ ἄσμα :

Βλέπεις ἔκεῖνο τὸ βουνὸ ποὺ φαίνεται ἀπὸ πέρα.
ἔκεῖ σταυρῶσαν τὸ Χριστό, τῶν πάντων Βασιλέα.

.....
Σύρε, μητέρα μ', στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα,
κι ἐμένα νὰ μὲ καρτερῆς τὸ Σάββατο τὸ βράδυ,
ὅταν σημαίνουν οἱ ἔκκλησίες καὶ ψάλλουν οἱ παπάδες,
τότε καὶ σύ, μανούλα μου, νά 'χης χαρὲς μεγάλες.

Καὶ τί χαρὲς μεγάλες, τῷ δόντι, τί χαρὲς δι' ὅλα τὰ παιδιά. Καὶ ἡ καλὴ ἡ μήτηρ ἔδιδε προθυμότατα ἀνὰ δύο κόκκινα αὐγὰ εἰς ὅλα τὰ παιδιά !

Μετὰ ταῦτα ἡ μήτηρ ἤρχιζε νὰ ζυμώνῃ καὶ νὰ πλάθῃ ἀρκετὲς κουλούρες μετ' αὐγῶν διὰ τὸν σύζυγον, διὰ τὴν πενθεράν της, διὰ τὸν ἑαυτόν της ὡς καὶ μικρές « κοκκώνες » διὰ τὰ μικρὰ τέκνα τῆς τὴν Μόρφω καὶ τὸν Εὐαγγελινὸν καὶ διὰ τὰ πτωχὰ παιδιά τῆς γειτονιᾶς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μικρὸς Εὐαγγελινὸς μετὰ τὸ μοίρασμα ἔκλαιε λέγων δτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη ἡ « κοκκώνα » του, ἡ μήτηρ τοῦ ἔδιδεν ἄλλην, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἡμέρωνε. Τὸ βέβαιον εἶναι δτι τὰς ἥθελε διὰ τὸν ἑαυτόν του. Καὶ τότε ἡ μήτηρ τὸν ἐπαρηγόρει λέγουσα :

— Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ θὰ 'ρθῇ ἡ κουρούνα « κρὰ κρά ! », νὰ φέρη τὸ τυρὶ καὶ τὸ κρέας « τσὶ τσὶ ! », καὶ τότε νὰ ἰδῆς χαρές, σὰν ἀκούστης « κρὰ κρά ! », τὴν κουρούνα νὰ χτυπᾷ τὸ πυραθύρι : « Πάρε, Βαγγελινέ, πάρε καὶ τὸ τσὶ τσὶ νὰ φάτε ».

Καὶ ὁ μικρὸς ἐψέλλιζε καὶ αὐτός. « Θὰ θῇ κουρούνα νὰ φέη τὸ τσὶ τσὶ » καὶ ἐνώνων τὰς χεῖρας, δακτύλους μετοξύ δακτύλων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρός, ἐμιμεῖτο τὴν κίνησιν τῶν πτερῶν τῆς κουρούνας. Τὸ δὲ παιδίον τῆς γειτόνισσας ἔξαετές, ἀνιπτόν, ραχένδυτον, καθισμένον εἰς μίαν γωνίαν μὲ τὴν « κοκκώναν » εἰς τὰ χέρια του, διεμαρτύρετο καὶ ἔλεγε :

— Ναι, θὰ 'ρθῇ ἡ κουρούνα, ἀμ δὲ θὰ 'ρθῇ !

Καὶ τὴν Μεγάλην Παρασκευήν, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἡ μήτηρ ὠδήγησε τὰ δύο παιδίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ ἔκαμπαν τρεῖς γονυκλίσιας πρὸ τοῦ Κουβουκλίου καὶ ἡσπάσθησαν εὐλαβῶς τὸν Ἐπιτάφιον. Κατόπιν ἡσπάσθησαν τὸ ἀργυρόχρυσον Εὐαγγέλιον μὲ τ' ἀγγελούδια καὶ τὸν Σταυρὸν (τί χαρά, τί δόξα !) καὶ ἐπέρασαν τρεῖς φοράς ὑπὸ τὸν ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ Ἐπιτάφιον.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἡ μήτηρ ἔξυπνησε τὸν Εὐαγγελινὸν καὶ τὴν Μόρφω, καὶ ἐνῷ ἐσήμαιναν διὰ μακρῶν οἱ κώδωνες, ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐψάλη τὸ « ὡ γλυκύ μου ἔαρ... » καὶ ἄλλα παθητικὰ ἄσματα.

“Επειτα οἱ πιστοὶ ὅλοι μὲ ἀναμμένας λαμπάδας ἔξηλθον εἰς τὸ θυματήριον κάτω ἀπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, ἥτις ἔφθινεν, ἐνῷ ἡ αὐγὴ ἤρχισεν πλέον νὰ λάμπῃ ροδίνη καὶ ξανθή.

Προπέμπουν καὶ ἀκολουθοῦν ὅλοι τὸν Ἐπιτάφιον μὲ σειρὰς ἀναμ-

μένων κηρίων. 'Η αὔρα ἐκίνει ἡρέμα τὰς φλόγας τῶν λαμπάδων, χωρὶς νὰ τὰς σβήνῃ, καὶ ἡ ἄνοιξις ἔστελνε τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματά της εἰς τὸν Πλαθόντα καὶ Ταφέντα, ὡσὰν νὰ φάλλη καὶ αὐτή :

— «Ω γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον ! ».

Τὰ δὲ παιδία προπορευόμενα τῆς πομπῆς ἔκραζον μεγαλοφώνως :

— «Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον» ! Καὶ δὲ Εὐαγγελινὸς ἐψέλλιζε μετὰ τῶν ἄλλων : «Κύιε ἐησον ! Κύιε ἐησον ! ».

Καὶ ὑστερον, ὅταν ἀνέτειλεν δὲ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, δὲ Εὐαγγελινὸς ἐξέπνησεν ἀπὸ τὰ βελάσματα τοῦ ἀρνίου, τὸ ὅποιον ἦτοι μάζετο νὰ σφάξῃ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ καπετάν Κομνιανοῦ δὲ γείτονας Νικόλαος, δὲ σύζυγος τῆς Μηλιάς.

'Ο Εὐαγγελινὸς καὶ ἡ Μόρφω ἐξῆλθον εἰς τὸ προαύλιον. Τί ὠραῖον ! τί ἱερεμόν ! τί λευκόμαλλον ποὺ ἥτο τὸ ἀρνί ! Καὶ πῶς ἐβέλαζε «μπὲ μπὲ» τὸ καημένο.

Τὴν ἑσπέραν ἔφερεν δὲ πατήρ τὰς πασχαλινὰς λαμπάδας, ὡραίας, λεπτάς, περιτέχνους. Τί χαρά, τί θρίαμβος ! Φαντασθῆτε ὡραίας μικρὰς λαμπάδας μὲ ἀνθη τεχνητά, μὲ χρυσόχαρτα.

'Ο Εὐαγγελινὸς ἤθελε νὰ πάρῃ τὴν τῆς ἀδελφῆς του, λέγων ὅτι ἔκεινη εἶναι μεγαλυτέρα. 'Η μήτηρ του τὴν ἔδωκεν, ἀλλ' δὲ μικρὸς τὴν ἔσπασεν, ἔκει ποὺ ἔπαιζε μὲ αὐτήν, ἔσπασε καὶ τὴν ἴδικήν του καὶ ὑστερον ἔβαλε τὰ κλάματα. 'Ο πατήρ ἡγόρασεν ἄλλην, ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ὑποσχεθῇ δὲν θὰ τὴν πιάσῃ εἰς τὴν χεῖρα ἔως τὰ μεσάνυχτα, ὅταν θὰ ὑπάγουν εἰς τὴν 'Ανάστασιν.

'Ο μικρὸς ἀπεκοιμήθη κλαίων καὶ χαίρων.

Μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἔγινεν ἡ 'Ανάστασις. "Ηστραψεν δὲ ναὸς ὅλος, ἥστραψε καὶ ἡ πλατεῖα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων. Τὰ παιδία ἤρχισαν νὰ καίουν μετὰ κρότου σπίρτα καὶ μικρὰ πυροκρόταλα ἔξω εἰς τὸν πρόναον.

"Αλλα μικρὰ παιδιά, ἀγοράκια καὶ παιδίσκαι τετραετεῖς, μὲ τὰς κομψὰς ποικίλας λαμπάδας ἐτάχθησαν ἀνὰ τὸν χορόν, περὶ τὰ δύο ἀναλόγια καὶ παρὰ τὸ εἰκονοστάσιον καὶ ἤρχισαν νὰ θορυβῶσι, νὰ παίζωσι καὶ νὰ τσουγκρίζωσι τ' αὐγά των.

Μία παιδίσκη καὶ ἐν ἀγόρᾳ πέντε ἐτῶν ἤρχισαν νὰ φιλονικῶσι περὶ τοῦ τίνος ἡ λαμπάδα ἥτο εύμορφοτέρα.

— "Οχι, ἡ δική μου ἡ λαμπάδα εἶναι καλύτερη.

— "Οχι, ἡ δική μου.

— 'Εμένα δὲ πατέρας μ' τὴν ἐδιάλεξε καὶ εἶναι πιὸ καλή.

- 'Εμένα ή μάνα μ' τὴν ἐστόλισε μοναχή της.
- Καὶ ξέρει νὰ κάνῃ λαμπάδες ή μάνα σ';
- "Οχι, δὲν ξέρει; Σὰν τὴ δική σ'.
- Τέτοια παλιολαμπάδα!

Καὶ ἔξηκολούθησεν ἡ φιλονικία των, ἔως ὅτου ἐσπασαν τὰς λαμπάδας των καὶ κατέληξαν εἰς κλάματα.

Τὸ ἀπόγευμα πάλιν, ἀφοῦ ἐψάλη ἡ δευτέρα Ἀνάστασις καὶ ἔγινεν ἡ Ἀγάπη, ἔξῆλθον ὅλοι εἰς τὴν πλατεῖαν.

"Γιτερον ἡ μήτηρ ἐστρωσε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ παρέθεσε τὰ αὐγά τὰ κόκκινα, τὸ τυρὶ ποὺ εἶχε φέρει ἡ κουρούνα, καὶ τὸ ἀρνὶ ψημένον. Τὰ παιδιά ἐστάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἤρχισαν νὰ τσουγκρίζουν τ' αὐγά των.

Τί χαρά, τί ἀγαλλίασις!

« Πασχαλινὰ Διηγήματα », 1912

ΑΝΣ
ΕΛΛΑΣ Η ΑΓ. ΕΝΩ. Ζ
ΦΙΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ Ζ
Αλ. Παπαδιαμάντης Ζ

ΕΞΟΧΙΚΗ ΛΑΜΠΡΗ

Καλὰ τὸ ἔλεγεν ὁ μπαρμπα-Μηλιώς, ὅτι τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκινδύνευον νὰ μείνουν οἱ ἄνθρωποι οἱ Χριστιανοί, οἱ ξωμερίτες, τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἀλειτούργητοι. Καὶ οὐδέποτε πρόρρησις ἐφθασε τόσον ἐγγύς νὰ πληρωθῇ, ὅσον αὐτή· διότι δίς ἐκινδύνευσε νὰ ἐπαληθεύσῃ, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Θεὸς ἔδωκε καλὴν φώτισιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους καὶ οἱ πτωχοὶ χωρικοί, οἱ γεωργοποιμένες τοῦ μέρους ἐκείνου, ἥξισθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀκούσωσι τὸν καλὸν λόγον καὶ νὰ φάγωσι καὶ αὐτοὶ τὸ κόκκινον αὐγό.

"Ολα αὐτά, διότι τὸ μὲν ταχύπλουν, αὐτὸ τὸ προκομμένον πλοῖον, τὸ δόποῖον ἔκτελεν δῆθεν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἀτυχῶν νήσων καὶ τῆς ἀπέναντι ἀξένου ἀκτῆς, σχεδὸν τακτικῶς δίς τοῦ ἔτους, ἥτοι κατὰ τὶς δύο ἀλλαξικαιριές, τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ, βυθίζεται καὶ συνήθως χάνεται αὕτανδρον· εἴτα γίνεται νέα δημοπρασία, καὶ εὑρίσκεται τολμητίας τις πτωχὸς κυβερνήτης, ὅστις δὲν σωφρονίζεται ἀπὸ τὸ πάθημα τοῦ προκατόχου του, ἀναλαμβάνων ἐκάστοτε τὸ κινδύνωνδέστατον ἔργον· καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ταχύπλουν, λήγοντος τοῦ Μαρτίου, τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ χειμῶνος γενομένου, εἶχε βυθισθῆ. 'Ο δὲ παπα-Βαγγέλης, ὁ ἐφημέριος ἄμα καὶ ἥγούμενος καὶ μόνος ἀδελφὸς τοῦ μονυδρίου τοῦ 'Αγίου 'Αθανασίου, ἔχων κατ' εὔνοιαν τοῦ ἐπισκόπου καὶ

τὸ ἀξίωμα τοῦ ἔξαρχου καὶ τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἀπέναντι χωρίων, καίτοι γέρων ἡδη, ἐπλεις τετράκις τοῦ ἔτους, ἥτοι κατὰ πᾶσαν τεσσαρακοστήν, εἰς τὰς ἀντίκρυ ἐκτεινομένας ἀκτάς, ὅπως ἔξομολογήσῃ καὶ καταρτίσῃ πνευματικῶς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐγκαίρως εἰς τὴν μονήν του, ὅπως ἑορτάσῃ τὸ Πάσχα. 'Αλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὸ ταχύπλουν εἶχε βυθισθῆ, ὡς εἴπομεν, ἡ συγκοινωνία ἐκόπη ἐπί τινας ἡμέρας καὶ οὕτως ὁ παπα-Βαγγέλης ἔμεινεν ἀκουσίως ἡναγκασμένος νὰ ἑορτάσῃ τὸ Πάσχα πέραν τῆς πολυκυμάντου καὶ βροειπλήκτου θαλάσσης, τὸ δὲ μικρὸν ποίμνιόν του, οἱ γείτονες τοῦ 'Αγίου 'Αθανασίου, οἱ χωρικοὶ τῶν Καλυβιῶν, ἔκινδύνευον νὰ μείνωσιν ἀλειτούργητοι.

Τινὲς εἶπον γνώμην νὰ παραλάβωσι τὰς γυναικας καὶ τὰ τέκνα των καὶ νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πολίγνην, ὅπως ἀκούσωσι τὴν 'Ανάστασιν καὶ λειτουργήθωσιν. 'Αλλ' ὁ μπαρμπα - Μηλιός, δστις ἔκαμνε τὸν προεστὸν εἰς τὰ Καλύβια καὶ ἤθελε νὰ ἑορτάσῃ τὸ Πάσχα ὅπως αὐτὸς ἐνός, καὶ δι μπαρμπ' - 'Αναγνώστης, χωρικός, δστις « τὰ ἡζευρεν ἀπ' ἔξω ὅλα τὰ γράμματα τῆς Λαμπρῆς », ἀλλὰ δὲν ἦδύνατο ν' ἀναγνώσῃ τίποτε « ἀπὸ μέσα » καὶ ἐπεθύμει νὰ φάλη τὸ « Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε » — οἱ δύο οὗτοι ἐπέμειναν καὶ πολλοὶ ἡσπάσθησαν τὴν γνώμην των, διτι ἐπρεπεν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ πείσωσιν ἔνα τῶν ἐν τῇ πόλει ἐφημερίων ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ Καλύβια, νὰ τοὺς λειτουργήσῃ.

'Ο καταλληλότερος δέ, κατὰ τὴν γνώμην πάντων, ιερεὺς τῆς πόλεως ἥτον δι παπα - Κυριάκος, δστις δὲν ἥτο « ἀπὸ μεγάλῳ τζάκῳ », εἶχε μάλιστα καὶ συγγένειαν μέ τινας τῶν ἔξωμεριτῶν καὶ τοὺς κατεδέχετο. 'Ο ἐφημέριος οὗτος, ὡς οἱ πλεῖστοι τοῦ γνησίου ἑλληνικοῦ αλήρου, ἥτο κατὰ πάντα ἀμεμπτος. 'Ο παπα - Κυριάκος ἐπεθύμει νὰ ὑπάγῃ μὲν νὰ κάμη 'Ανάστασιν εἰς τοὺς χωρικούς, διότι ἥτο ἀνοιχτόναρδος καὶ ἤθελε νὰ γαρῇ καὶ αὐτὸς ὀλίγην 'Ανάστασιν καὶ ὀλίγην ἀνοιξιν, ἀλλὰ δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὴν ἐνορίαν μὲ ἔνα μόνον ιερέα τοιαύτην ἡμέραν.

'Αλλ' αὐτὸς δι παπα - Θοδωρῆς δι Σφοντύλας δι συνεφημέριός του, τὸν παρεκίνησε νὰ ὑπάγῃ εἰπών διτι καλὸν ἥτο νὰ μὴ χάσωσι καὶ τὸ εἰσόδημα τῶν Καλυβιῶν, αἰνιττόμενος διτι, τά τε ἐκ τοῦ ἐνοριακοῦ ἔσοδα καὶ τὰ τῆς ἔξοχικῆς παροικίας, ἀμφότερα ἔξισου θὰ τὰ ἐμοιράζοντο.

Τοῦτο ἐπεισε τὸν παπα - Κυριάκον νὰ ὑπάγῃ.

'Η πούλια ἥτο ἡδη ὑψηλὰ « τέσσαρες ὅρες νὰ φέζῃ », καὶ δι μπαρμπ' - 'Αναγνώστης, ἀφοῦ ἔξυπνησε τὸν ιερέα, κατασκευάσας πρόχειρον

σήμαντρον ἐκ στερεοῦ ξύλου καρυᾶς καὶ πλῆκτρον, περιήρχετο τὰ Καλύβια θορυβωδῶς κρούων, ὅπως ἔξεγείρῃ τοὺς χωρικούς.

Εἰσῆλθον εἰς τὸ μικρὸν ἔξωκλήσιον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Εἶς μετὰ τὸν ἄλλον προσῆρχοντο οἱ χωρικοὶ μὲ τὰς χωρικάς των καὶ μὲ τὰ καλά των ἐνδύματα.

‘Ο ιερεὺς ἔβαλεν Εὐλογητόν.

‘Ο μπαρμπ’ - ‘Αναγνώστης ἤρχισε νὰ τὰ λέγῃ ὅλα ἀπ’ ἔξω, τὴν προκαταρκτικὴν προσευχὴν καὶ τὸν «Κανόνα», τὸ «Κύματι θαλάσσης...».

‘Ο παπα - Κυριάκος προέκυψεν εἰς τὰ βημάτυρα ψάλλων τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς».

“Ηναψαν τὰς λαμπάδας καὶ ἔξῆλθον ὅλοι εἰς τὸ ὕπαιθρον ν’ ἀκούσωσι τὴν Ἀνάστασιν. Γλυκεῖαν καὶ κατανυκτικὴν Ἀνάστασιν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθούντων δένδρων, ὑπὸ ἐλαφρᾶς αὔρας σειομένων εὐωδῶν θάμνων καὶ τῶν λευκῶν ἀνθέων τῆς ἀγραμπελιᾶς.

Ψαλέντος τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» εἰσῆλθον πάντες εἰς τὸν ναόν. Θὰ ἥσαν τὸ πολὺ ἐβδομήκοντα ἀνθρώποι, ἄνδρες, γυναικες καὶ παιδες.

‘Ο μπαρμπ’ - ‘Αναγνώστης ἤρχισε νὰ ψάλῃ τὸν Κανόνα τοῦ Πάσχα, ὁ δὲ ιερεὺς, ἀμα ἀντιψάλλων αὐτῷ ἔξ ανάγκης ἀπὸ τοῦ ιεροῦ Βήματος, ἐπροχώρησε καὶ ἀπετελείωσε τὴν λειτουργίαν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν, μετὰ τὴν δευτέραν Ἀνάστασιν, οἱ χωρικοὶ τὸ ἔστρωσαν ὑπὸ τὰς πλατάνους παρὰ τὴν δροσερὰν πηγήν.

‘Η δροσερὰ αὔρα ἔκινει μετὰ θροῦ τοὺς κλῶνας τῶν δένδρων καὶ ὁ Φταμηνίτης μὲ τὴν λύραν του ἀντέδιδε φθόγγους λιγυρούς.

‘Ο παπα - Κυριάκος προήδρευε τοῦ συμποσίου. Περὶ τὴν δείλην εἶχεν ἀρχίσει ὁ χορός, χορὸς κλέφτικος. Καὶ ὁ παπα - Κυριάκος μετὰ τῆς παπαδιᾶς καὶ τοῦ υἱοῦ του Ζάχου ἀποχαιρετίσαντες τὴν συντροφιὰν κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

«Πασχαλινὰ Διηγήματα», 1912
(‘Απόσπασμα)

‘ΑΙ. Παπαδιαμάντης

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
 τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι,
 σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἀπερνοῦσε
 τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη·
 καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
 τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
 ποὺ λὲς καὶ λέει μὲς στῆς χαρδᾶς τὰ φύλλα:
 « Γλυκιὰ ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα ».

Χριστὸς 'Ανέστη! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
 ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι, ἔτοιμαστήτε·
 μέσα στὲς ἐκκλησίες τὲς δαφνοφόρες
 μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτήτε·
 ἀνοίξετε ἀγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
 ὅμπροστὰ στοὺς 'Αγίους καὶ φιληθῆτε·
 φιληθῆτε γλυκὰ χείλη μὲ χείλη,
 πέστε Χριστὸς 'Ανέστη ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

« 'Ο Λάμπρος » ('Απόσπασμα)

Δ. Σολωμός

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

'Ο Θεὸς τὸν Θάνατον λυτρωτὴν τῶν πόνων
 ἔπειμψεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον,
 νὰ τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων
 καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.

"Ἐφθασεν δὲ Θάνατος καὶ ἐπὶ τῆς καλύβης
 τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν ὡς ἡ ὄρνις ίβις.
 Στεναγμοὶ ἡκούοντο, οἴμωγαὶ καὶ θρῆνοι,
 ὅλη κατεσείετο δὲ στέγη δὲ καλαμίνη.

Πέντε ἔξ ἀνήλικα καὶ ἀπὸ μητέρα
 ὀρφανὰ τὸν θνήσκοντα ἐκλαιον πατέρα.

— Θυήσκεις, πάτερ! ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης,
 καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα, ἄχ, ποὺ μᾶς ἀφήνεις;

"Ηκουσεν δ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
οἰκτιρμὸν ἥσθιανθησαν τ' ἀπονά του στήθη.
"Απρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Κύριόν του,
κι ἐν ταύτῳ φοβούμενος τὸν φρικτὸν θυμόν του,

- ἀφωνος εἰς τ' οὐρανοῦ ἵστατο τὰς θύρας.
- Διατί, ὡ Θάνατε, μὲ κενὰς τὰς χεῖρας ;
- Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,
ὅταν καὶ δ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ ;
- Τρέξε, εἶπ' δ "Αναρχος, τρέξε ν' ἀποσπάσῃς
λίθον ἀπὸ τ' ἀμετρα βάθη τῆς θαλάσσης !
Εἴπε κι εἰς τὴν ἀβύσσον, δίχως νὰ βραδύνῃ,
ώς βολὶς δ Θάνατος πίπτει μολυβδίνη.

Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.
— Θραῦσέ τον ! Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει κι ἔνδον του σκώληξ ζῶν ἐφάνη.

Τότε δ Πανάγαθος ἔκραξεν δργίλως,
καὶ δ θόλος ἔτρεμε τ' οὐρανοῦ δ κοῖλος :
— Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθη, ἀποκρίσου,
συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου ;

Τίς ὁμοῦ δι' ἄπαντα προνοεῖ τὰ ὅντα ;
Τίς γιγνώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα ;
Τίς ἐμοῦ, ω βέβηλε, κάλλιον γνωρίζει
ἢ ζωὴν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ ;

Κι ἐν ταύτῳ τὸ σκῆπτρόν του αἱρει ἡ δεξιά του,
δίδει εἰς τὸ μετάφρενον μίαν τοῦ θανάτου.

"Ηστραψε κι ἐβρόντησε, τὸν κατακωφαίνει,
καὶ κωφὸς δ θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὑπά του δ κλαυθμός μας κρούει.
Δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

'Iω. Καρασούτσας

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ
(οἰκονομικὸς — γεωργικὸς — ναυτικὸς)

ΚΟΥΠΙ ΚΑΙ ΤΙΜΟΝΙ

‘Ησυχάς’ ή θάλασσα, τὸ κουπὶ θυμώνει,
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι :
—Σκλάβος ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσήκωτα καὶ τὰ κουβαλῶ,
μανιασμένα κύματα σχίζω καὶ παλεύω,
βγαίνω στὸ γιαλό.

Κι ἐνῷ γὰρ μερόνυχτα στὴ δουλειὰ πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ξένοιαστο καὶ ξεκουρασμένο
ἀκουμπᾶς στὴν πρύμη σου, καὶ δουλειά σου μόνη
νὰ γυρίζῃς ἡσυχο καὶ καμαρωτό...
Φύγε, ξεφορτώσου με, ἀχρηστο τιμόνι,
εἴσαι περιττό !

Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κύμ' ἀφίζει,
τὸ κουπὶ ἀνδρειεύεται, τὸν ἄγώνα ἀρχίζει.
Μανιασμέν' ή θάλασσα σὰν θεριὸ φουσκώνει
κι ἀψηφᾶ στὴ λύσσα της χίλια δυὸ κουπιά...
Τὸ κουπὶ ραγίζεται : — Πρόφθασε, τιμόνι,

«Αλάβαστρα», 1900

δὲν ἀντέχω πιά ! *ἀνάλυσις Ραντιγραφής τοῦ οἰκοδομεῖου*
Ιω. Πολέμης

EΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

Οὐδεὶς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ δλίγοι εἰς ἄλλας πόλεις ὑπάρχουσι δρόμοι μακρότεροι τοῦ ἔκτεινομένου ἀπὸ τὸν φανὸν τοῦ Διογένους μέχρι τοῦ Θησείου, ἐπωνύμου τοῦ Ἀδριανοῦ. Κατὰ τὴν ποικιλίαν δὲν γνωρίζομεν ἐφάμιλλον αὐτοῦ κανένα. Πᾶν ὅ, τι θέλει καὶ πρὸ πάντων δσα δὲν θέλει εὑρίσκει τις εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ : ἐλληνικὰ καὶ ρωμαϊκὰ ἐρείπια· χάρβαλα τῆς τουρκοκρατίας, στρατῶνας, τζαμία, δεσμωτήρια· κρεοπωλεῖα, μπαχαρικά, ὑπαίθρια τηγανιστήρια· ἀμαξοπηγεῖα, ἀγγειοπλαστεῖα, φοίνικας, πλατάνους, δρυνθῶνας· λύκεια, παρθενοτροφεῖα, δημοτικὰ σχολεῖα· στάβλους, σφραγῖς· φαρμακοπωλεῖα, ίατρούς, φερετροποιούς· κυπαρίσσους καὶ ὅ, τι ἄλλο χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὅσον ζῇ καὶ ἀφοῦ πεθάνη.

Κατάλληλος πρὸς ἐπισκόπησιν πάντων τούτων ὥρα τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας εἶναι τὸ θέρος, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἥλιου. Ἐκεῖ διακρίνει τις εἰς τὸ βάθος αὐλῆς, ὅπισθεν κομψοῦ κιγκλιδώματος, κατακόκκινον

ἄλσος ροδοδαφνῶν. Εἰς τὴν ἀντικρινὴν πρωταγωνιστεῖ μεγάλη μορέα καὶ ἡ παρέκει οἰκία ἐπισκιάζεται ὑπὸ πυκνῆς ἀμπέλου. Εύθυς ἔπειτα ἐκτείνεται εἰς μῆκος ὑπερεκατὸν βημάτων ὑψηλός, παχὺς τοῦχος, τοῦ διποίου μόνον τὸ χρῶμα κατώρθωσεν ὁ χρόνος νὰ ἀμαυρώσῃ, χωρὶς νὰ δυνηθῇ οὕτε μίαν νὰ χαράξῃ ρωγμὴν ἢ καὖ ἀμυχὴν ἐπὶ τῆς σκληρᾶς του ἐπιφανείας. 'Ὑπεράνω αὐτοῦ δύναται τις νὰ θαυμάζῃ τὰς ὑψηλοτέρας κυπαρισσους τῶν Ἀθηνῶν, πυκνὰ φυλλώματα πλατάνων καὶ ἀκακιῶν καὶ φοίνικα ἄξιον τῆς χώρας τῶν Φαραώ. Τὸ σύνολον ἔχει τὴν σοβαρὰν μεγαλοπρέπειαν παλαιῶν μοναστηρίων.

Εἰς τὴν ὄδὸν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς παρακειμένας στενωπούς πᾶσα αὐλὴ εἶναι μικροσκοπικὸν τεμάχιον ἔξοχῆς. Πλὴν τῶν δένδρων, τῆς ἀμπέλου, τῆς βρύσεως, τοῦ ὄνου, τῆς αἰγάρος, τῶν δρυίθων, τῶν χηρῶν καὶ τῶν παιδαρίων κοσμοῦσιν αὐτὴν περὶ τὸ ἐσπέρας φαιδροὶ ὅμιλοι γυναικῶν πάσης ἡλικίας, καθημένων εἰς τὰ σκαλοπάτια τῆς ἐσωτερικῆς κλίμακος ἢ ἐπὶ χαμηλῶν σκαμνίων, ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς πλατάνου ἢ τῆς μορέας. Αἱ γυναικες ἔκεινοράζονται, δροσίζονται, τρώγουν, φλυαροῦν καὶ καμαρώνουν τὸ δύοντα ἥλιον ἢ τὴν ἀνατέλλουσαν σελήνην συναθροιζόμεναι εἰς τὰ πεζοδρόμια· αἱ νοικοκυραὶ πράττουν ταῦτα ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας των. 'Η. Πλάκα παρουσιάζει τὸ τελειότερον πρότυπον τῆς ἀθηναϊκῆς ταύτης οἰκοκυρᾶς, τῆς ἔχουσης τὸ «ἰδικόν της» καὶ περιοριζούσης τὰ ἔξοδά της εἰς τὸ ἥμισυ τῶν ἐσόδων, δσάκις ταῦτα ὑπερβαίνουν τὰ πρὸς λιτότατον βίον ἀναγκαῖα. 'Η τοιαύτη αὐτάρκεια καὶ ἀσφάλεια τοῦ ἀρτου τῆς ἐπιούσης μεταδίδουν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τῶν καλῶν τούτων γυναικῶν ἰδιαζουσάν τινα ἔκφρασιν γαλήνης καὶ ἡρεμίας, δυσεύρετον εἰς τε τὰς πτωχικὰς καὶ τὰς ἀριστοκρατικὰς συνοικίας, ὅπου διεξάγεται ἀγριώτερος «περὶ ὑπάρξεως ἀγών». Αἱ γραῖαι Πλακιώτισσαι κάθηνται συνήθως μεμονωμέναι ἐκεῖ· ἀναπνέουν ἐν σιωπῇ μακαριότητι τὴν ἐσπερινὴν αὔραν, ἀναπαύονται ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, τὸ μαχειρεῖον, τὸ ζύμωμα, τὸ ράψιμον, τὸ πλύσιμον ἢ καὶ τὸ σφουγγάρισμα. Οἱ κόποι οὗτοι ἔχουν τὸ πλεονέκτημα ν' αὐξάνουν τὴν ἡδονὴν τῆς ἐσπερινῆς ἀναπαύσεως εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὡστε οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ εἶναι ὁ διαβάτης ψυχολόγος, διὰ νὰ τὴν διαχρίνῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου των καὶ νὰ τὴν ζηλεύσῃ ἐξ ὅλης καρδίας, ὅπως τὸ κηπάριον, τὴν βρύσιν, τὰς δρυίθας, τὴν ροδοδάφνην καὶ ὅσα ἄλλα χρυσώνουν εἰς τὰς αὐλάς των αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύοντος ἥλιου...

«Ἐστίx», 1896

Ἐμμ. Ροΐδης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' ἀσπρα σπιτάκια του ἔνα, ἔνα,
σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάρια,
στή θάλασσα ἀντικρύ ἀπλωμένα
σὰ μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' ἀσπρα σπιτάκια του χρυμμένα
μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
ἡλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ἀσβεστόχριστα, καθάρια,
πρώτη φορὰ ὅποιος τὰ θωρεῖ
γλυκιά ἀνοιξιάτικην ἡμέρα
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴν ράχη πέρα,
κάτασπρα ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ,
ποὺ βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σὲ χλωροπράσινο λιβάδι.

Γ. Δροσίνης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικρούλια, κατακαίνουργα,
γυρμένα στ' ἀκρογιάλι
θὰ πίστευες τὰ κύματα
πῶς μόλις τὰ 'χαν βγάλει,
σὰ νὰ τὰ σάρωνε ἀπαλὰ
θαλασσινὴ φρεσκάδα,
φτωχὰ σπιτάκια χαμηλά,
γεμάτ' ἀσπράδα.

Καλοκαιριοῦ τὰ χρύσωνε
ἡμέρα ἡλιοκαμένη,
ἀλλὰ ψυχὴ δὲ θά 'βλεπες
μὲς στὸ χωριὸ νὰ μένη,
οὔτε τραγούδι οὔτε μιλιά
νὰ τρέχη στὸν ἀέρα.
Ἐλειπταν ὅλοι στὴ δουλειά,
στὸν τρύγο πέρα.

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε,
βαλανιδιές, πλατάνια
δὲν ἔριχναν τοῦ ἵσκιου τους
σ' αὐτὸ τὴν περηφάνεια.
Μονάχ' ἀπὸ καμιὰ μεριὰ
ξεμύτιζε μυρτούλα,
ἄλλοιο ροδιὰ καὶ λυγαριά,
καὶ μιὰ βρυσούλα.

'Απ' τὸ βουνό, ποὺ ὑψώνονταν
στὰ βάθη, ἀντικρινά του,
Θ' ἀγνάντευες στῆς θάλασσας
τὴν ἄκρη τὴ θωριά του
σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκά,
πότυχ' ἐκεῖ ν' ἀπλώσουν
κάποια χεράκια ἐργατικά,
γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικρούλι, κατακαίνουργο,
γυρμένο στ' ἀκρογιάλι,
βρέφος θὰ τὸ στοχάζοσουν
μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
ὅπον γυρτὸ σὰν τὸ θωρῆ
μὲ τὸ φύλι στὸ στόμα,
πηγαίνει δ ὕπνος νὰ τὸ βρῆ
καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βεσίλισσα
τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
ἡ θάλασσα ἡχολόγας
γλυκὰ - γλυκὰ κι ἐκείνη:
—Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
κοιμίζεις, ὡ μητέρα,
μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
νύχτα καὶ μέρα.

K. Παλαμᾶς

ΟΙ ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Αἱ πρῶται σκιαὶ τοῦ λυκόφωτος ἀπλώνονται εἰς τὰ σπιτάκια τῆς "Γδρας". Οἱ ἥλιοις—πελωρία αἴματόχρωμη σφαῖρα—έβυθίσθη εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ ὄριζοντος καὶ οἱ τελευταῖαι μελαγχολίαι τῶν χρωμάτων ἐχάθησαν σιγὰ—σιγά, ὑποχωροῦσαι εἰς τὴν ἥμερον γαλήνην τῆς σκιᾶς.

'Ἐν τούτοις, μολονότι ἡ ζωὴ τῆς φύσεως φαίνεται νὰ καταλαγιάζῃ, φωναί, τραγούδια καὶ βιολιὰ φθύνουν ἀπὸ παντοῦ τῆς κωμοπόλεως. Βρυασμὸς ἀσυνήθιστος γεμίζει τὰ ἀνηφορικὰ δρομάκια καὶ τὴν προκυμαίαν, ὅπου τὰ σπογγαλιευτικὰ καΐκια καὶ τεπόζιτα σαλεύονται ἐλαφρὰ εἰς τὸν νωχελῆ κυματισμὸν τῆς ἐσπέρας.

"Ομίλοι ναυτικῶν, μορφαὶ χαρακωμέναι καὶ ψημέναι εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς θαλάσσης, ἀγκαλιασμένοι συνοδεύουν μὲ βραχνὰ ξεφωνητὰ τὸ τραγούδι τοῦ συντρόφου των.

Ἐίναι οἱ σπογγαλιεῖς, ποὺ ἔτοιμάζονται διὰ τὸ ταξίδι καὶ οἱ ὄποιοι ἀποχαιρετοῦν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἔγρας.

'Αλλ' ἡ διασκέδασις αὐτὴ εἶναι πένθιμος, διότι κανεὶς δὲν εἶναι βέβαιος, ἂν θὰ ἐπανίδῃ τὸν Ὁκτώβριον τὰ βουνὰ τῆς 'Ελλάδος καὶ τὸ ἀσβεστόχριστο σπιτάκι, ὅπου εἶδε τὸ φῶς.

Καὶ ἡ εἰκὼν ἔξακολουθεῖ.

'Ἐδῶ κάποιοις ἐφοπλιστὴς συμφωνεῖ ἔνα δύτην. Δύο τρεῖς ροδάδες καὶ κουπάδες μετροῦν τὰ χρήματα, τὰ ὄποια ἔχουν πάρει. Καὶ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρομίσκου ὀλόκληρος οἰκογένεια, σύζυγος, παιδιά, γέροι γονεῖς, ἀδέλφια, συνοδεύουν εἰς τὴν παραλίαν τὸν ἀγαπημένον των, τοῦ ὄποιου τὸ καΐκι κάνει ἀπόψε πανιά.

Εἰς τὴν νεόβαφην καὶ νεοπαλαμισμένην βρατσέραν ὁ παπα - Πάμφιλος κρατῶν θυμιατὸν εἰς τὸ χέρι, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀσκεπεῖς σπογγαλιεῖς, σκορπίζει γύρω τὸν καπνὸν τοῦ μοσχολιβανιοῦ.

«Κρὶν - κράν ! Κρὶν - κράν !».

'Η θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας, μεγαλοπρεπῶς ἐνθρονισμένη εἰς ἔνα κόρκωμα, προεδρεύει τῆς τελετῆς, ἔχουσα ἐμπρὸς ἀργυροῦν δοχεῖον μὲ τὸν ἀγιασμόν.

«Γέρερ εὐκρασίας δέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν...».

·Ψώνεται ἡ φωνὴ τοῦ γέρου παπᾶ μὲ τὸν χιονοστέφανον τῶν λευκῶν μαλλιών καὶ τὴν πατριαρχικὴν γενειάδα.

«'Υπέρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν...».

«'Υπέρ τοῦ ἀγιασθῆναι τὸ ὄδωρ τοῦτο...».

Γύρω οἱ σπογγαλιεῖς, καπετάνιος, κουπάδες, ροδάδες, κολαουζέρηδες, στέκουν εὐλαβῶς μὲ σταυρωμένα χέρια προσέχοντες εἰς τὴν παράκλησιν.

Εἶναι μαρφαλή λιονταριά καὶ ἀρρενωπά, κορμοὶ φημένοι ἀπὸ τὴν ἀλμηνή τῆς θαλάσσης, λαιμοὶ ταύρειοι καὶ βραχίονες στρογγυλοί, ἔχοντες τὴν ἀβρότητα σιδερένιων κοπάνων.

“Ηδη ὁ παπα-Πάμφιλος, βουτῶν τὸ κιαδὸν τοῦ βασιλικοῦ εἰς τὸ διαβασμένον νερό, ἀγιάζει τὸ σκάφος καὶ τὰ σκάφανδρα, ραντίζει τὰ ἄρμενα, τὰ μηχανοκάτια καὶ τὰς ἀντλίας.

“Σᾶσσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου...».

“Οἱοι σταυροκοποῦνται καὶ ἔρχονται νὰ ἀσπασθοῦν κατὰ σειρὰν τὸν σταυρόν, τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ τὸ χέρι τοῦ παπᾶ.

Ἐκεῖνος ραντίζει μὲ τὸν βρεγμένον βασιλικὸν τὰ χαρακωμένα μέτωπα καὶ δίδει ἔπειτα νὰ τοῦ φύγησουν τὸ χέρι.

— Καλὸ ταξίδι!... Καλὰ κέρδη!...

‘Ο διάκος παίρνει τότε εἰς τὰ χέρια τὴν εἰκόνα. ‘Η ἔξοδός της ἀπὸ τὴν βρατσέρα χαιρετίζεται μὲ βροντεροὺς πυροβολισμοὺς ἐκ τῶν δποίων ἀντηγεῖ ὁ λιμήν. ‘Ο ἵερεὺς προχωρεῖ εἰς ἄλλα σκάφη.

‘Ημέραν παρ’ ἡμέραν τέσσαρα ἡ πέντε σκάφη κάνουν ἔξαφνα πανὰ καὶ ὀλίγον κατ’ ὀλίγον χάνονται εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος.

‘Ο σφρουγγαράς εἶναι τὸ ἀγαπημένον παιδὶ τῆς ἐλληνικῆς θαλάσσης, ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Θράκης ἔως τοὺς τραχεῖς βράχους τοῦ Μαλέα, ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔως τὰς ἀκτὰς τοῦ Σαρωνικοῦ. Εἶναι δὲ μελαχροίνδος δαμαστῆς τοῦ κύματος καὶ δὲ ἐκβιαστῆς τῶν ὑγρῶν μυστικῶν του.

Ποία νῆσος τὸν εἶδε νὰ γεννηθῇ;

‘Η Αἴγινα ἄραγε, ἡ “Ύδρα, αἱ Σπέτσαι, ἡ Κάλυμνος, ἡ Σύμη ἢ τῆς Προπονίδος αἱ γαλαναὶ ἀκταί;

‘Αδιάφορον!

“Οπου καὶ ἀν εἶδε τὸ φῶς, τὸ κύμα τὸν ἐγέννησε, ἡ ἀλμη του τὸν ἔψησε καὶ ἡ μεγάλη του ζωὴ ἐπλασε τὴν ψυχὴν του. Ἐβύζασε νήπιον τὴν αἰθρίαν της καὶ ἐπάλαισεν ἔφηβος μὲ τὴν ὄργήν της.

Παιδί της θαλάσσης, έζησε πάντοτε εἰς αὐτὴν καὶ ἀλλην ζωὴν δὲν δύναται οὔτε νὰ φαντασθῇ οὔτε νὰ ζήσῃ. Εἰπέτε του νὰ φύγῃ ἀλλοῦ, νὰ γίνη γεωργός, ἔμπορος, τεχνίτης, ὅ,τι ἄλλο ἐπάγγελμα προσοδοφόρον καὶ ἀναπαυτικόν. Θὰ κουνήσῃ μὲ περιφρόνησιν τὸ κεφάλι καὶ θὰ γελάσῃ τὸ ἀγαθὸν τοῦ θαλασσινοῦ γέλιο.

— "Ε, δὲν ξέρετε σεῖς!... λέγει ἐκεῖνο τὸ γέλιο.

Σᾶς χαρέζει ὅλα τὰ καλά σας, ὅλας τὰς ἀναπαύσεις, δλας τὰς ἀσφαλείας τῆς ήσυχου ζωῆς. Ἐκεῖνος ἐννοεῖ τὴν ζωὴν μὲ τὰς μεγάλας συγκυνήσεις.

Αὔριον θὰ κλεισθῇ εἰς τὴν βρατσέραν, καὶ τὸ μαϊστράλι θὰ τὸν σπρώξῃ σιγὰ - σιγὰ κατώ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς.

Βεγγάζη... Σφάξ... Τρίπολις!

Θ' ἀρχίσῃ πάλιν μῆνας ὄλοκλήρους εἰς τοὺς πυρωμένους ἐκείνους οὐρανοὺς τὸ παιγνύδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τὴν καθημερινὴν πάλην μὲ τὰ στοιχεῖα.

« Οἱ σποιγγαλιεῖς τοῦ Αἴγαλου », 1902

"Αγγ. Ταράγρας

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

"Ἐρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὁλότσικ
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονίσια.
Σὰ νεράιδα ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτὴ
τὴν χαϊδεύει ὁ μπάτης.

Μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιὰ κρατεῖ,
· ζηλευτὰ προικιά της.

"Ἐρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀργόντισσα βεργολυγερή
μὲ πολλὰ καμάρια,
πλούτη καὶ στολίδια τῆς ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιαλοῦ τὰ ψάρια.

« Γαλήνη », 1902

Γ. Δροσίνης

Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

Πιγμένη στ' ἀκρογιάλι ἡ πλανεμένη
βαρκούλα, σὰν ἐφείπιο τοῦ χρόνου
ἐκείτετ' ὡς τὰ χτές σκελετωμένη,
κομμάτι τῆς ζωῆς, ξεσκλίδι πόνου.

Ανέμοι στοὺς ἀρμοὺς τοὺς ἀνοιγμένους
φυσώντας ἀπ' τὴν πλώρη ὡς τὴν πρύμη,
περνοῦν καὶ παιρνούν πόθους πεθαμένους,
περνοῦν σὰν ὅρνια τρώγοντας ἀγρίμι.

Τὰ κύματ' ἀπαλά εἴτε μανιασμένα
φιλοῦντε τὴ βαρκούλα ἢ τὴ χτυπᾶνε —
τὰ μυστικά τῆς παιρνούν νεκρωμένα
καὶ στὸν βυθὸν τὸν ἄφαντο τὰ πᾶνε.

Μὰ νά ! οἱ ξυλοκόποι τὴ χαλοῦνε !
Ο γερο-ναύτης εἰπε στὰ παιδιά του :
τὰ κόκαλά του θέλει νὰ κλειστοῦνε
στὰ ξύλα πού 'χαν κλείσει τὴν καρδιά του.

Καὶ τώρα νεκροκρέβατο στὸ μνῆμα
μέσα ἡ βαρκούλα ἀγνώριστη ἔτσι εἴθαφτη,
νὰ ταξιδεύῃ αἰώνια δίχως κύμα
στὸ ἀτέλειωτο ταξίδι μὲ τὸ ναύτη.

Γιάννης Περγιαλίτης

ΣΤΟ ΨΑΡΟΛΙΜΑΝΟ

Ω καλοθύμητες βραδινὲς ὥρες !
 πρὶν ἀναφτοῦν στὰ σπίτια τὰ λυχνάρια,
 δένονται στὸ μουράγιο σὰ μουλάρια
 βαριὲς ἀπ' τὰ βρεγμένα δίχτυα οἱ πλῶρες.

Κι ἀνάμεσα ἀπὸ ξάρτια καὶ κατάρτια
 ψαράδων ἀδερφές, γυναικες, κόρες,
 φέρνουν ὀρθυστημένες κανηφόρες
 τὰ ψαροκόφινα γεμάτα ψάρια.

Στοῦ τηλεγράφου κελαηδοῦν τὰ τέλια
 δυὸς χελιδόνια. Οἱ πάπιες σκοῦν στὰ γέλια.
 Μιὰ χήνα τὰ λευκὰ φτερά της λούζει.

Κι ἡ θάλασσα, ποὺ τὴν χαιδεύει ὁ μπάτης,
 κυλώντας ἀπαλὰ τὰ ώματά της
 μοσκοβολᾶ σὰ νιόκοπο καρπούζι.

Γ. Δροσίνης

ΣΤΗ ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ

Μαῦρα τὰ βουνά,
 καταχνιὰ τὰ θάφτει,
 θύελλα περνᾶ
 καὶ βροντᾶ κι ἀστράφτει.

Γλάρος ποὺ πετᾶ
 φαγητὸ γυρεύει,
 βάρκα στ' ἀνοιχτά,
 ναύτης κινδυνεύει.

"Ανεμος φυσᾶ,
 ἡ καλύβια τρίζει,
 ὁ γιαλὸς λυσσᾶ
 καὶ βογγᾶ κι ἀφρίζει.

"Αχ, παρακαλῶ,
 κάμε, Πλάστη, χάρη,
 σῶσε τὸν καλό,
 τὸ φτωχὸ βαρκάρη !

«Ατθίδες αῆραι », 1884

Γ. Βιζυηνδς

ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΓΑΔΙ

Είναι όποιο τὰ ἑλκυστικώτερα ψαρεύματα τὸ ψάρευμα τοῦ παραγάδιοῦ.

Ἐπὶ ἔτη ἡσχολήθην εἰς τὸ ὕδατον αὐτὸν ψάρευμα κατὰ τὰ διάφορα παράλια τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ’ οἱ «καλάδες» (τὰ ριψίματα τοῦ παραγάδιοῦ), ποὺ ἔκαμα εἰς τὴν Σύρον, εἰς τὴν Κύθνον καὶ ἄλλας νήσους, μοῦ ἀφῆκαν τὰς ζωηροτέρας ἀναμνήσεις.

Εἶχον δύο ἴδια μου παραγάδια, τὰ ὅποια ἀνενέωσα ἐπανειλημένων. Ἡσαν ὕδατα παραγάδια, μὲ τριακόσια ἀγκίστρια ἔκαστον, καρφωμένα κυκλικῶς ἐπὶ φελλῶν εἰς τὸ χεῖλος δύο πανεριῶν, τὰ ὅποια ἐγέμιζεν ἡ μάνα τοῦ παραγάδιοῦ. Εἰς τὴν Σύρον εἶχον ἔνα τακτικὸν λεμβοῦχον, ἀφωπιωμένον ἄνθρωπον εἰς ἐμέ, δόστις ἦτο παλαιὸς ναύτης καὶ μὲ ἔθεωρει ἀδελφικὸν φίλον. Αὐτὸς λοιπόν, ἂμα ἦτο νηνεμία καὶ ἐπετύγχανε καλὸν δόλωμα, ἥρχετο εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐλάμβανε τὰ παραγάδια, ἐδόλωνε τὰ ἔξακόσια ἀγκίστρια των καὶ μὲ ἐκάλει. Ἡ λέμβος του ἦτο μεγάλη, καὶ εἶχεν οὕτω τὸ πλεονέκτημα νὰ χωρῇ διὰ ψάρευμα ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειάν μας, ὡς καὶ ἔνα δυὸ φίλους.

Ἐγνώριζε τοὺς ἔκει βυθούς, ὡσὰν νὰ ἦτο ὁ Ἰδιος ψάρι. Καὶ μολονότι εἴχομεν ψαρεύσει πολλάκις, πάντοτε μοῦ ἐπανειλάμβανε τὰς ὄδηγίας του.

Καὶ τώρα θὰ περιγράψω τὸ εύτυχέστερον συριανόν μου ψάρευμα τοῦ παραγάδιοῦ, ψάρευμα, τὸ ὅποιον ἔκαμα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου καὶ μὲ δύο προσκεκλημένους μου συναδέλφους.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν παραλίαν, τὸ «Νησάκι», τοῦ λιμένος τῆς Σύρου. Ἐγὼ ἥμην εἰς τὸ πηδάλιον, ἔκεινος εἰς τὰ κουπιά.

— Θώρειε δῶ, ἀφεντικό, μοῦ λέγει, μὲ προσοχὴ τὴν πρώτη γραμμὴ στὸν Κάβο-Σκαλιά τοῦ νησοῦ τοῦ Φαναριοῦ, καὶ, ἂμα φτάσωμε στὰ μισά, πάρε ἐπάνω τὸ τιμόνι κι ἀρχισε νὰ καλάρης τὸ παραγάδι. Ἀφοῦ καλάρης καμιὰ ἔκαποστὴ ἀγκίστρια, νὰ γυρίσωμε πλώρη ἀντικρίζοντας τὶς Δῆλες καὶ νὰ ρίξης τὸ ἀποδέλουπο.

— Τὰ ξέρω, Γιώργη, τὰ ξέρω. Πόσες φορὲς θὰ τὰ ποῦμε;

— Τὰ ξέρεις, ἀφεντικό, δὲ λέω ὅχι. Μὰ μὴ σοῦ κακοφαίνεται, καμιὰ φορὰ ξεχνιέσαι, βόσκει ἀλλοῦ ὁ νοῦς σου, κι ἔτσι καλάρομε τὸ παραγάδι ἐπάνω σὲ φυκιάδες καὶ ἀμμουδᾶ καὶ προκόβουμε!

‘Αλλ’ ἔκεινην τὴν ἥμέραν τὸ παραγάδι ἔτυχεν εἰς τὰς καλυτέρας

θέσεις. 'Εκεῖ όπου υπήρχον βράχοι και τραγάνες και ἀπογέες, όπως τὸ ἀπέδειξε τὸ ἀποτέλεσμα.

'Ηρχίσαμεν τὸ φάρευμα πρωὶ πολύ, ἀπὸ τὴν αὔγην. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνεσύραμεν χάνους, μεγάλους, δύμως, κοκκινωπούς χάνους. Εἶχον ἀρχίσει νὰ στενοχωροῦμαν και νὰ γογγύζω, μήπως μόνον αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ φάρευμά μας, ἀλλ' ὁ μπαρμπα-Γιώργης μὲ καθησύχασε :

— Μὴ γίνεσαι γκρινιάρης, ἀφεντικό. Δὲν βλέπεις ποὺ εἶναι χάνοι τῶν βράχων κοκκινοκίτρινοι; "Αν ἡταν ἀσπρουλιάρικοι, ἀμμουδίτες, τότες θὰ εἴχες δίκιο νὰ χολοσκᾶς, γιατί θὰ εἴχαμε πέσει σὲ ἄμμουδα. 'Αλλὰ τώρα ἔχε τὸ νοῦ σου, και θὰ δῆς λυθρίνια.

Καὶ τῷ ὅντι μετ' ὀλίγον ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωμαι ἐλαφρούς παλμούς εἰς τὴν χεῖρα ἀπὸ τὸ παραγάδι. "Ηξευρα τί σημαίνουν, και ἔσκυψα. Εἰς βάθος μέγα ἐφαίνοντο ἀκολουθοῦντα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο εἰς ἀπόστασιν ὅργιιῶν τρία μικρὰ ψάρια, τὰ δύοια ἐλεύκαζον ἐπλεον δὲ ἀκτινοειδῶς, κατὰ τὸ μῆκος τοῦ παράμαλλου, ὅπου ἦσαν ἀγκιστρωμένα. 'Εφ' ὅσον ἀνέσυρον τὸ παραγάδι, τόσον ἐμεγάλωνον προσήγγιζον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὄρθιας και ἀπὸ τὴν ἀναπνοήν των ἀνέβαινον φυσαλίδες. Μετ' ὀλίγον τὰ ἔξαγκιστρωνα. "Ησαν ὠραῖαι λυθρίνια σχεδὸν ἡμισείας ὀκᾶς, ἐρυθρόχρυσα, μὲ τὸν ἀνεκφράστου ὠραιότητος χρωματισμόν, ὁ δόποιος δευτερόλεπτα μόνον διαρκεῖ.

'Απὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης και ἐφεξῆς χάνοι και λυθρίνια ἀνεσύροντο συνεχῶς. 'Αλλ' ἔπειτα εἰς ίκανην ἔκτασιν τ' ἀγκιστρια ἀνεσύροντο μὲ τὰ δολώματα ἄθικτα. 'Ιδιοτροπίαι αὐταὶ τῶν πυθμένων! 'Αλλοῦ συναντᾶτε πλῆθος ψαριῶν και ἀλλοῦ, μολονότι αἱ συνθῆκαι εἶναι εύνοικαι, οὔτε ἔν. 'Ο ἀνθρωπος εἶναι ἀκόρεστος, και αὐτὴ ἡ σειρὰ τῶν ἀγκιστριῶν μὲ τὰ ἄθικτα δολώματα μὲ ἐστενοχώρει. 'Ανεσύροντο ἥδη τὰ τελευταῖα ἀγκιστρια. "Οταν ἔξαφνα ἡσθάνθη ἔνα τιναγμὸν ἴσχυρὸν και παρ' ὀλίγον νὰ μοῦ φύγῃ τὸ παραγάδι ἀπὸ τὴν χεῖρα. 'Ως ἀπὸ τὸ βάρος ἐνόησα, θὰ ἡτο ἡ πέτρα, ἡ δόποια δένεται εἰς τὸ τέλος τῆς μάνας, και εἴχεν ἀνασυρθῆ ἀπὸ τὸν πυθμένα. 'Αφοῦ ἀνέσυρα μερικὰς ὅργιιάς, τὸ ἔδωσα τὸ παραγάδι εἰς τὸν λεμβοῦχον και ἐπῆρα ἐγὼ τὰ κουπιά.

— Μεγάλο ψάρι, ἀφεντικό! Θὰ εἶναι κανένα σκυλόψαρο, τὸ δόποιον δὲν κατάφερε νὰ κόψῃ τὸ παράμαλλο. "Αν πέσαμε σὲ σκυλόψαρο, ὅ,τι πιάσαμε πιάσαμε. Δὲν ἔχει ἄλλο!

Και εἴχε δίκαιον, διότι εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ ψαράς δου-

λεύει διὰ λογαριασμὸν τοῦ σκυλόψαρου, τὸ δποῖον ἀκολουθεῖ τὸ ἀνάσυρμα καὶ τρώγει τὰ ἀγκιστρωμένα ψάρια. Τὸ πολὺ πολὺ ἀνασύρει τις τότε μερικὰ κεφάλια λυθρινῶν πρὸς παρηγορίαν. Διότι φαίνεται ὅτι τὰ κεφάλια τῶν λυθρινῶν δὲν ἀρέσουν εἰς τὰ σκυλόψαρα.

'Αλλ' εἶχομεν ἀπατηθῆ. Μᾶς ἀνέμενε δὲ πολὺ εὐχάριστος ἔκπληξις, διότι μετ' ὀλίγον τὸ ψάρι διεφαίνετο εἰς μέγα βάθος. "Εστιλβε! Δὲν ἦτο λοιπὸν σκυλόψαρο, τὸ δποῖον εἶναι βαθὺ φαιόχρουν, ὡς νὰ μιδοπενθηφορῇ. "Οταν ὑπελείποντο δύο ἢ τρεῖς ὄργυιαι διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μοῦ ἐφώναξεν ὁ βαρκάρης.

— Γιὰ τὸ Θεό, μὴ ζητήσῃς νὰ τὴν ἀνεβάσῃς μὲ τὸ παράμαλλο γιατὶ θὰ κοπῆ, ἂμα ξενερίσῃ ἀπὸ τὸ βάρος τ' ἀχείλι της, καὶ θὰ τὴν χάσουμε. Σιγὰ - σιγὰ καὶ πρὶν ξενερίσῃ θὰ βουτήξω τὸ χέρι μου μέσα στὰ σπάραχνα, καὶ θὰ τὴν ἀνεβάσω στερεὰ πιασμένη ἀπὸ τὸ κεφάλι. 'Αλλιῶς τὴν χάσαιμε.

Καὶ αὐτὸ τὸ ψάρι, τὸ δποῖον προσηγόρευεν εἰς θηλυκὸν γένος, ἦτο συναγρίς, συναγρίς πέντε ἔως ἕξ ὀκάδων, ἥτις μετ' ὀλίγον ἐσπαρτάριζε μέσα εἰς τὴν κουπαστήν.

Μετὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν ἀνεσύραμεν ἐπάνω σειρὰν ἀπὸ χειλιδονόψαρα. Εἶναι τοῦτο ψάρι, τὸ δποῖον πετῷ ἐκτὸς τῆς θαλάσσης, ὅταν καταδιώκεται, ὅχι ύψηλά, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν εἰς μικρὸν ὑψός. "Εχει πολὺ ἀσχημον κεφαλήν, πλακωτήν, μὲ μεγάλα μάτια, δομοιάζουσαν πολὺ μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς χελώνης. "Εχει λέπια σκληρά, χονδρὸν δέρμα καὶ πτερύγια ἀπὸ μεμβράνην σχεδὸν διαφανῆ μὲ διάφορα χρώματα, πτερύγια, τὰ δποῖα μοιάζουν εἰς τὸ σχῆμα τὰ πτερύγια τῆς νυκτερίδος.

Παράδοξα αὐτὰ τὰ ψάρια, τὰ δποῖα ἔβλεπον πρώτην φορὰν καὶ μὲ πολλὴν περιέργειαν οἱ δύο προσκεκλημένοι συνάδελφοί μου. Εὐθὺς ὡς τὰ ἀνέσυρον, ὁ μπαρμπα-Γιώργης ἀφηγε ὀμέσως τὰ κουπιά, ἀφήρει τὸ ἀγκιστριον μὲ πολλὴν προσοχὴν ἀπὸ τὰ χείλη των, καὶ τὰ ἔρριπτεν ἐκ νέου εἰς τὴν θάλασσαν. 'Εγνώριζεν ὁ καλὸς ἀνθρωπος ὅτι μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποφέρω τοὺς σπαρακτικοὺς θρήνους αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Διότι βογγᾷ καὶ στενάζει σπαρακτικῶς αὐτὸ τὸ ψάρι.

Τὸ τελευταῖον ψάρι, τὸ δποῖον ἔκρεματο εἰς ἀγκιστριον τοῦ πρώτου παραγαδιοῦ, ἦτο μία ἔκπληξις. Εἶναι ψάρι, τὸ δποῖον ψαρεύεται μὲ χονδρὰ παραγάδια τῆς νυκτὸς εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη, ὅπου ψαρεύονται οἱ βακαλάοι καὶ οἱ βάλχοι, ψάρια συγγένη τῶν ροφῶν καὶ πολ-

λάκις μεγαλύτερα τούτων. Καὶ ήτο τὸ φάρι τοῦτο ὁ λεγόμενος « σαν πιέρος » ἢ « χριστόψαρο » εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου δὲν εἰ σέδυσεν ἡ ἴταλικὴ δονομασία. Εἶναι λεπτὸν καὶ πλατύτατον, στακτο πράσινον, καὶ ἔχει τὸ ἴδιαίτερον χαρακτηριστικόν, ὅτι φέρει καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρᾶς ἀπὸ μίαν μαύρην βούλαν ὡς ἀποτύπωμα δακτύλων.

'Αλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὸ δεύτερον παραγάδι μᾶς ἔχαρο ποίησε μὲν φάρευμά τι ὅχι πολὺ σύνηθες. 'Ανέσυρον ἐν πρᾶγμα βαρύ ἐνόμιζε τις ὅτι εἴχε ποσοκολληθῆ πέτρα τῶν βυθῶν εἰς τι τῶν ἀγκυστρίων τοῦτο συμβαίνει συχνά. 'Ανασύρει δηλ. τὸ παραγάδι λίθου μὲ ὠραίους χρωματισμούς, διατρήτους, στολισμένους μὲ ποικίλα ζωφυτα καὶ μὲ περιεργότατα φυτὰ τῆς ἐναλίου χλωρίδος ὅλων τῶν χρωμάτων.

'Αλλὰ δὲν ήτο λίθος. Διότι, ὅταν ἔπιασε τὸ παραγάδι ὁ μπαρμπα-Γιώργης μὲ τὴν πολὺ μεγαλυτέραν πεῖραν του, μοῦ εἶπε :

— Δὲν αἰσθάνθηκες, λοιπόν, κακένα χτύπημα, ἀφεντικό ; διόλου ; Οὔτε τὸ χτύπημα ποὺ κάνει ὁ ἀστακός, χτυπώντας τὸ κορμί του μὲ τὴν οὐρά ; 'Αλλὰ τώρα δὲν ἀκούω καὶ ἐγὼ τίποτε. Μήπως ἡπατήθη ; 'Ασφαλῶς ἡπατήθην.

Καί, ὅμως, ήτο πράγματι ἀστακός, πελώριος ἀστακός δύο ὀκάδω περίπου. 'Αλλ' εἶχε συμβῆ τὸ ἔξης, ἔνεκα τοῦ ὁποίου ὁ μπαρμπα-Γιώργης δὲν ἡσθάνετο πλέον τὰς παλμικάς κινήσεις τῆς οὐρᾶς τοῖς ἀστακοῦ.

'Ἐνῷ τὸν ἀνεσύρομεν, ὀκτάπους πρώτου μεγέθους τὸν εἶχεν ἐναγκαλισθῆ τὸν περιέσφιγγε καὶ τοῦ ἔθλιβε τὰ κόκαλα μὲ τοὺς ἵσχυρούς πλοκάμους του, ἵνα τὸν ἀπομυζήσῃ διὰ τῶν ἀπομυζητικῶν θηλῶν του.

'Ἐννοεῖται ὅτι, ὅταν θὰ ἔφθανεν ὁ ἀστακός εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὁ ὀκτάπους θὰ μᾶς ἀπεχαιρέτα.

'Αλλ' ὁ μπαρμπα - Γιώργης ήτο ἀνθρωπος προνοητικός. Πάντοτε κατὰ τὸ φάρευμα εἶχε μαζί του καὶ τὴν ἀπόγην. Τὴν ἐβύθισε λοιπὸν μὲ προσοχήν, καὶ ἐνῷ τὸ ἐνηγκαλισμένον σύμπλεγμα εύρισκετο μίαν ὁργιάν κάτω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὄδατος, τὸ περιέκλεισεν εἰς τὸ δίκτυον τῆς ἀπόγης καὶ τὸ ἔρριψεν εἰς τὴν κουπαστήν.

« Ψαράδικες ιστορίες », 1921

Έμμ. Λυκούδης

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγο τὸ κοιμισμένο,
φύσα ἀγεράκι μου ἐσπερινό !
Μὲ γιόνι σήκωνε στεφανωμένο
τὸ κύμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό !

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,
ἀφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλᾶ,
ν' ἀνοίγη πίσω του βαθὺ αὐλάκι,
νὰ φεύγουν πλάγι μας βουνά ψηλά.

'Η νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό.
Τὸ τρεχαντήριο μου μὲ χάρη γέρνει
τ' ἀγέρι ήσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβτηλε, φεγγοβολεῖ !
Τρέχει, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ δροσοστόλιστη ἀνατολή !

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ή πατρίδα μου ! "Ω, τί χαρά !
'Εκεῖ ή μανούλα μου μὲ περιμένει,
Θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾶ.

Τρέξε στὰ πόδια της ! 'Απ' τ' ἀκρογιάλι
ρίχνει ἀνήσυχη ἔδω ματιά.
Πές της πῶς μ' ἔφερες δύσιω πάλι
ἔσν, ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ζενιτιά.

« Ποιήματα », 1916

Αρ. Προθελέγμιος

ΤΟ ΑΛΩΝΙΣΜΑ

Αἱ θημωνιαι τοῦ θερισμοῦ ὑψώνονται ὀλόχρυσοι μίαν φορὰν τὸ ἔτος, τὸν μῆνα 'Αλωνάρην - 'Ιούλιον, ὡσὰν πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἐπάνω κάθε χωρικὸς ἔχει τὴν θημωνιάν του, πλησίον τῆς ὁποίας ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον ἐργάζεται καὶ ζῇ. Τὰ ἀλώνια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουν στρωμένα, ἔτοιμα νὰ δεχθοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μὲ τὴν αὐγήν, διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ ἔν παμμέγιστον, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον, τοῦ γερο - Δήμου, τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγήν — πρωὶ - πρωὶ — ἀρχίσει τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρα ἀλογα πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τὰ διαλύουν καὶ συντρίβουν τὰ καρπερά των στάχυα.

Καὶ ὁ γερο - Δήμος μαστίζει καὶ παρακινεῖ τὰ ἀλογά του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των. Μέσα εἰς τὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνον τρέχει λαχανιασμένος κι ἀλωνίζει, ἐνῷ οἱ παραγιοί του παραστέκονται καὶ τὸν ὑπηρετοῦν.

"Α ! "Α ! ἀκούεται ἡ φωνή του πρώτη ὅπισθεν τῶν τεσσάρων ἀλόγων καὶ ἔξυπνη τοὺς ἄλλους γεωργούς, ποὺ ἀκόμη κοιμῶνται. 'Η κυρα - Δήμαρινα, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τῆς πάντοτε οἰκονόμος σαρώνει μὲ ἔνα ἀγροτικὸν σάρωθρον τὰ στάχυα, ποὺ σκορπίζουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὸ σιτάρι. Σαρώνει καὶ συνάμαχ μὲ τὸ σάρωθρόν της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὰς ὄρνιθας καὶ τὰς χήνας, αἴτινες δριμοῦν καὶ καταπίζουν ὀλόχληρα στάχυα.

Μετ' ὅλιγον ὅλα τὰ ἀλώνια ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. "Ολον τὸ ὄροπέδιον ἀντηγεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς κραυγὰς τῶν γεωργῶν, οἱ ὄποιοι μαστίζουν τὸ ἀλογα.

"Α ! "Α ! ἀκούεται ἡ φωνή των.

'Αλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γερο - Δήμος, ὁ πρωτογεωργός πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς διακρίνεται εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον. Κοντὸς καὶ παχὺς μὲ ἔνα πλατύγυρον σκιάδιον, ακατόκκινος, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη ἀλωνίζει καὶ φωνάζει: "Α ! "Α ! Χωμένος μέσα εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τῶν σταχύων μέχρι τῶν γονάτων παραπατεῖ καὶ πίπτει καὶ σηκώνεται καὶ ξαναπίπτει καὶ πάλιν σηκώνεται. Μόλις ἡμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς κύκλους τῶν ἀλόγων του, τὰ ὄποια ἐρεθίζει τὸ μαστίγιον καὶ ἡ αὐστηρὰ φωνή του.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου !

’Ακούεται παρέκει φωνὴ τρέμουσα γραίας, ἡ ὅποια βοηθεῖ τὸν υἱόν της τὸν Θανασόν, ὃπου μόνος μ' ἔνα ἀλογον ἀλωνίζει τὴν μικράν του θημωνιάν. ’Αφοῦ κατεπάτησε καὶ ὁ Ἰδιος μὲ τὰ πόδια του ὅπισθεν τοῦ ἀλόγου τὸ στάχυα, σωρεύει τώρα τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν.

’Αλλ' ὁ σωρὸς οὗτος φαίνεται ἀκόμη ὑψηλότερος εἰς τοὺς ὄφθαλμοὺς τῆς γραίας, ἡ ὅποια ὀνειρεύεται τὸν ἄρτον τῆς νέας ἐσοδείας. ’Ονειρεύεται καὶ συγκινεῖται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ φάγη μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρτον ἀπὸ ἐφετινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ υἱοῦ της ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικάς της εὐλογίας ψημένον, τὸν ἄρτον, ὃπου εἶπεν ὁ Θεός : « Μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου σου θὰ φάγῃς τὸν ἄρτον σου ».

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου !

’Τύψωθη ὁ ἥλιος ἔως δύο καλάμια εἰς τὸν ὄρβοντα. Καὶ ἴδον ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ διοσερὸν ἀεράκι, τὸ ὅποιον τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν καὶ δροσίζει τὰ στήθη των. Αἱ κορυφαὶ τῶν πεύκων ἐσείσθησαν πρῶται εἰς χαιρετισμόν.

« Χαιρεταὶ ὁ πεύκος, χαιρεταὶ,
χαιρεταὶ τὸν ἀέρα... »,

ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τότε μία συντροφιὰ χωρικῶν.

’Ο ἥλιος ὑψώνεται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ ζέφυρος ὀλονέν δυναμώνει καὶ διασκελίζει τὰ βουνά. Γλυκὺ ἱκούεται τὸ θρόισμα τῶν πεύκων, καὶ δροσίζει τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν...

’Εβράδιασεν. ’Ο γερο - Δῆμος ἔξέζεψε τὰ τέσσαρα ἀλογά του. ’Ελεύθερα τώρα, λυμένα, ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα καὶ τρώγουν ἥρέμα νεοπατημένην καλάμην. Καὶ ὁ γερο - Δῆμος ἀκουμβήσας εἰς μίαν ἀπομείνασαν θημωνιάν του ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγη τὸ δεῖπνόν του, ποὺ παρασκευάζει ἡ κυρα - Δήμαρινα ἐκεῖ πλησίον.

« Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα », 1924

’Αλ. Μωραΐτιδης

ΨΩΜΙ

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα ποὺ θά ρθη ἀπὸ τὸ μύλο,
πρωτόπλαστο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
Ζυμώνουν τ' ἀνασκούμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμία μὲ τὶς πολάμες
μὲς στὴν καλοπελεκήτῃ πινακωτὴ — προικιό της.
Τὸ φοῦρνο καίει, τεχνίτισσα στὸ φοῦρνο, ἡ γριὰ κυρούλα,
ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴν συντροφιὰ τῆς ρόκας.

'Ω βραδινὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου !
Κι ὃ μέθυσμα ἀπ' τὴν μυρωδιὰ πρώτου ψωμιοῦ ποὺ ἀχνίζει,
κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παππού χωρὶς μαγιάρι
καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, στὶς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια !

Καὶ σύ, θυσίᾳ τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλοσύνη,
σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλα,
καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
ποὺ θά κοπῆς τὴν Κυριακὴ μὲς στ' ἀργυρὸ ἀρτοφόρῳ
καὶ στ' ἄγιο δισκοπότηρο μὲ το κρασὶ θὰ σμίξῃς !

« Κλειστὰ Βλέφαρα », 1914

Γ. Δροσίνης

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

'Εγὼ εἶμαι ἡ βλογχημένη θημωνιά,
ποὺ ἀπὸ χρυσὰ πυργώνομαι δεμάτια.
"Ενα μονάχα μένει τὴ χρονιά,
νὐ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.
'Εγὼ εἶμαι ἡ βλογχημένη θημωνιά.

'Εμένα δὲ μὲ χτίζουν μὲ λιθάρια,
μὲ χώματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
Μὲ στήνουν λυγερές καὶ παλληκάρια
μὲ στάχνα, μὲ τραγύδια, μὲ γασά,
κι ὁ ἰδρώς μὲ ράινει μὲ μαργαριτάρια.

Ἐγὼ εἰμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυψέλη,
ποὺ κρύβω τὴν ἀτίμητη τροφή,
ποὺ κάθε χρόνο ἡ μάνα γῆ τοὺς στέλλει
μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνα μὲ στοργὴ κρυφή,
γλυκύτερην ἀκόμα κι ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σὰν ἥλιος, λάμπω σὰν φεγγάρι,
καὶ σέρνω σκλάβι ἐμπρός μου τὴ ζωὴ
μὲ τὸ χρυσόξανθό μου τὸ σιτάρι,
ποὺ λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
καὶ μὲ λατρεύουν σὰν προσκυνητάρι.

«Νέα ποιήματα», 1892

Γ. Στρατήγης

ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

↓ Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο μικροὶ ἵστανται. Ἡλιοκαῖ εἶναι τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τετριμένα. Ἀσκεπεῖς καὶ οἱ δύο καὶ ἡ δασεῖα κόμη των, ἀτακτος καὶ ἀκτένιστος, μόνη καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Ἀμφότεροι εἶναι τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μὲ δύμοιόμορφον περίπου τὴν πενιχρὸν περιβολήν, ἦν συμπληρώνει καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων μικρὰ ποδιά.

Ο εἰς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμῆμα χαρτίου κατερράκωμένον, κατεσπαλωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνονται ἔξιτηλα τ' ἀποτυπώματα πληθύος δακτύλων, ἐφ' ὃν διῆλθε. Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ προστριβόμενος εἰς αὐτὸν μηρὸν πρὸς μηρόν, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλείνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ ἀκμοάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γράμματος. Διέτι εἶναι γράμμα, καὶ ὁ φάκελος αὐτοῦ ἐρριμένος κεῖται πρὸ τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου. Εἶναι γράμμα δι' ἐπιτηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον μετ' ἐπιμελείας, μὲ εὐθείας τὰς σειράς, ὡς διὰ κάρακος τεθέντος ὑποκάτωθεν, ἵσως ἐπὶ τούτῳ, ὅπως τὰς σημειοῦ.

Καὶ ἀπευθύνεται, φάίνεται, πρὸς ἓνα τῶν μικρῶν, ἐκεῖνον ὃστις παρετήρει πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὃς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ κάρτου σημείων,

άτινα τῷ ἀπαγγέλλει ὁ σύντροφός του, δστις εἶναι πλέον γραμματισμένος, εἰς ὃν, δπως ἔξαγεται, κατέψυγεν ἵνα τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ.

Καὶ ἀναγινώσκει ὁ μικρὸς διερμηνεὺς πράγματι:

Καλαμάτα 27 Φεβρουαρίου 1884

Παιδί μου Γιώργη,

Πρῶτον ἔρχομαι νὰ ἐρωτήσω διὰ τὴν καλήν σου ὑγείαν καὶ δεύτερον, ἀν ἐρωτᾶς καὶ δι' ἡμᾶς, καλῶς ὑγιάζομεν.

Παιδί μου, σοῦ γράφω καὶ σοῦ λέω πῶς ἀφότου ἔψυγες εἶμαι εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ λαχταρίζω νύχτα καὶ ἡμέραν καθε ὥρα καὶ στιγμὴ πῶς νὰ βρίσκεσαι μοναχό σου σὲ τόσο μεγάλη πολιτείᾳ, ποὺ γάνονται οἱ μεγάλοι καὶ ὅχι ἐσύ δέκα χρονῶν παιδί, καὶ τί νὰ γίνεσαι. Τὸ γράμμα σου ἔλαβα, δποὺ μοῦ ἔγραφες πῶς ὁ μπάρμπας σου δ' Ἀντώνης ἐφρόντισε καὶ σ' ἔβαλε σ' ἔνα μαγαζὶ μὲ τριάντα δραχμὲς τὸ μήνα. "Εκαμα, παιδάκι μου, τὸ σταυρό μου καὶ παρακάλεσα τὸ Θεό μέρες νὰ μοῦ κάθη καὶ γρόνους νὰ σοῦ τὶς δίνη. "Ελαβα καὶ τὰ δύο τάλληρα ποὺ μοῦ ἔστειλες ἀπὸ τὸ μισθό σου μὲ τὸν Παναγιώτη, καὶ σὲ εὐχήθηκα ἡ δυστυχισμένη. Πέτρα νὰ πιάνης καὶ μάλαμα νὰ γίνεται. Τώρα, ἀπὸ τότε ἔχω νὰ μάθω γιὰ σένα. Τί κάνεις, τί γίνεσαι, δὲν ξέρω. Ξημερώνει, βραδιάζει, μὲ τὴν ἔννοια σου ξυπνῶ. 'Η ἀδελφή σου μοῦ λέει : « Μὰ μὴ στενογραφέσαι, τί κάνεις ἔτσι, θ' ἀρρωστήσῃς, καημένη μητέρα ! ». Μὰ ἐμένα ύπνος δὲν μοῦ πάξει νὰ συλλογίζωμαι ὄλοισνα ποῦ νὰ εῖσαι καὶ πῶς νὰ περνᾶς. "Οσους ἔρχονται αὐτοῦ πηγαίνω καὶ τοὺς ρωτῶ γιὰ σένα, μὰ ἀραιά καὶ ποῦ νὰ βρῶ κανένα νὰ μοῦ πῆ πῶς σὲ εἶδε. 'Η ἀδερφή σου μοῦ λέει πάλι : « Μὰ ποῦ νὰ τὸν ήδούνε, μάνα, τόσος κόσμος ἔκει πέρα... ». Μὰ ἐμένα μοῦ φαίνεται σὰ νὰ σ' ἔχω χαμένο καὶ σένα καὶ τὸν πατέρα σου ... ».

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἔξακολουθεῖ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ δι' ἀναλόγων φράσεων, ἀνησυχίαν καὶ λύπην καὶ ἀγωνίαν ἐκδηλοῦσσα. Προδήλως μητρὸς εἶναι τὸ κατερρακωμένον γράμμα, μητρὸς ἀγραμμάτου καὶ πτωχῆς — διὰ ξένης βέβαια χειρὸς γραφὲν — μητρός, ητις θὰ κατέψυγεν ἵσως καὶ αὐτὴ εἰς κανένα γραμματισμένον, διὰ νὰ τῆς τὸ γράψῃ ύπαγορεύουσα αὐτῷ, δπως ὁ υἱὸς τώρα εἰς τὸν μικρὸν φίλον του κατέψυγε, διὰ νὰ τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ. Καὶ ἡ ἀγωνία, ἦν ἐκφράζει, εἶναι ἡ ἀγωνία τῆς

χωρισμένης ἀπὸ τὸν νιόν της αὐτόν, δὸν ἔστειλε, φαίνεται, μακρὰν εἰς τὴν μεγάλην πολιτείαν, περὶ ἣς δύμιλεῖ, εἰς τὴν Ἀθήνα, εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀναγκασθεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τῆς δυστυχίας, διὰ νὰ εὕρῃ πόρον ζωῆς, καὶ ἀγνοεῖ ἕκτοτε τί γίνεται καὶ πονεῖ διὰ τὸν χωρισμόν του.

‘Ο μικρὸς ἀναγινώσκει ἀργά - ἀργά, πιστῶς, εὐσυνειδήτως, συλλαβιστά, ἀπομονῶν τὰς λέξεις, διαιρῶν αὐτὰς μίαν πρὸς μίαν, ὡς νὰ ταῖς ἀποδίδῃ ὑπέροχον ἔννοιαν. Καὶ ὁ ἄλλος ἀκούει ἐν σοβαρότητι, συγκεκινημένος κάπως, παραχολούθων τὸ βλέμμα τοῦ φίλου του φερόμενον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, διαπορούμενος ἵσως καθ’ ἔκυπτον πᾶς τ’ ἀψυχα αὐτὰ στοιχεῖα τὰ κεχαραχμένα διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ χάρτου νὰ ἡμποροῦν νὰ τῷ φέρουν τὴν φωνὴν τῆς μάνας του, νὰ τῷ φανερώνουν τί σκέπτεται, νὰ τῷ μεταδώσουν πληροφορίας, νὰ τῷ διαβιβάζουν ἐρωτήσεις, ὡς νὰ τὴν ἔχῃ ἐμπροστά του καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἰδίαν.

Πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν ἀφῆκεν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν Καλαμάταν, καὶ ἔφυγε καὶ ἥλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, πλησίον τοῦ θείου του Ἀντώνη, διὰ νὰ τὸν βάλῃ εἰς κανένα μαγαζί ἢ νὰ τὸν μάθῃ καμίαν τέχνην. Καὶ ἕκτοτε πλανᾶται τὸ παιδίον ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν μὲν τοῦ θείου των πάντοτε, ἀλλ’ ἀφειμένον εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις, ἐργαζόμενον ὅπως ζήσῃ, καὶ ἀμειβόμενον διὰ λογαριασμόν του, ὑπηρέτης εἰς ἓνα μαγαζί, εἰς τὸ ὄποιον τὸν ἔβαλε, μικροσκοπικὸς παλαιστὴς τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Καὶ ἰδού ὅποιον ἡ πτωχὴ μητέρα του, τὴν ὅποιαν ἐνόμιζεν, ὅταν ἔφευγεν, ὅτι τὴν ἔχανε διὰ παντός, ἡ ἀπομείνασκα ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον των, χήρα μὲ τ’ ἄλλα δύο τῆς μικρά, ἀποφασίσασα νὰ τὸ ἐμπιστευθῇ ὡς εἰς ἄλλην μητέρα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὴν Ἀθήνα, ὡς τὴν ὀνομάζει — ἰδού ὅποιον τοῦ γράφει τώρα — περίεργον! ὡς νὰ τοῦ δύμιλη — ἀπὸ τὴν ἀκρανὴν ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί κάνει καὶ νὰ μάθῃ τί γίνεται!...

α Η παιδί μου, λέγει ἡ ἐπιστολή, παιδί μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχή μου, ν’ ἀκοῦς τὸν μπάρμπα σου τὸν Ἀντώνη σὲ ὅ,τι καὶ ἀν σου λέπι, σὰ νὰ εἶμαι ἐγώ ἢ ἰδια. Νὰ κάνης τὴν δουλειά σου ἄξια καὶ τίμια καὶ νὰ γίνης καλὸς ἄνθρωπος, καὶ νὰ ἰδῶ καὶ ἐγώ καὶ τ’ ἀδέλφια σου καλὸ ἀπὸ σένα, μιὰ καὶ θέλησεν ὁ Θεός καὶ μᾶς πῆρε τὸν πατέρα σου καὶ μᾶς ἀφήσε στοὺς πέντε δρόμους. Ν’ ἀκοῦς τὸ ἀφεντικό σου καὶ νὰ κάνης ὅ,τι θελήματα σου λέσει. Τὰ λεπτά σου νὰ τὰ φυλάξ καὶ νὰ μὴν τὰ σκορπάς ἐδῶ κι ἐκεῖ, καὶ ἀμά σου περισσεύουν ἢ νὰ τὰ δίνης τοῦ μπάρμπα.

σου νὰ σοῦ τὰ φυλάχῃ ἢ νὰ βρίσκῃς ἄνθρωπον πιστὸν ἀπὸ τοὺς πατριώτας μας καὶ νὰ μοῦ τὰ στέλνῃς... Μοῦ εἰπαν πῶς αὐτοῦ εἶναι ἔνα σχολεῖο γιὰ τὰ φτωχὰ παιδιά, τῶν 'Απόρων, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μπάρμπα σου νὰ σὲ βάλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νὰ πηγαίνῃς, γιὰ νὰ μάθης καὶ λίγα γράμματα, γιατὶ σήμερα ὅποιος δὲν ξέρει γράμματα χάνεται....».

Τὸν συμβουλεύει δὲ οὕτω ἐπὶ μακρὸν ἐν ἀφελείᾳ, μετὰ πόνου φυγῆς, μετὰ κοινοτάτων, ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητι των ἐκφράσεων μητρὸς ποθούσης νὰ ἰδῃ τὸ τέκνον τῆς ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ γινόμενον ἄνδρα τέλειον καὶ ἀποκαθιστάμενον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν εὔτυχίᾳ. Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ τὸν νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἡ καλὴ ἐπαρχιῶτις. Τὸν νουθετεῖ πῶς πρέπει νὰ βαδίζῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀπαραλλάξτως, νομίζεις, ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγέτει ὅταν ἥτο βρέφος καὶ θὰ τοῦ ἐμάνθανε, πῶς νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ των οἰκίσκου.

Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προθήλως ἐπὶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον προβαίνει ἡ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του ἀποτυπούται ἔκφρασις ἐνδομέγχου ψυχικῆς ἐργασίας, ἡτις τελεῖται, φαίνεται, ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ γράμματος, καὶ ἐνίστεται τὸ δῆμα του πλέει διὰ μᾶς ὑγρὸν εἰς αἰφνίδιον δάκρου.

"Ομως ἀπὸ μᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέφος ἐσκίασε τοῦ παιδίου τὴν μορφήν. Τὰς παρειάς του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα καὶ λευκαίνονται τὰ χείλη του τρέμοντα. Οἱ δόθαλμοί του μεγεθύνονται ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

Προβαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολή :

"Παιδί μου Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώτας ἥρθε ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε πῶς εἶσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τακτικὰ εἰς τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπέρμπάντες στὰ σοκάκια καὶ ξοδεύεις τὰ λεπτά σου ὅπου τύχῃ. 'Εγώ, παιδί μου, δὲν τὸ πίστεψα, μὰ κοιτάξει καλὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατὶ δὲν θέλω πιὰ νὰ σὲ ξέρω γιὰ παιδί μου...'».

Εἶναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακοινωθεῖσα εἰς αὐτὴν ἡ εἰδησις ἢ εἶναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης νὰ δοκιμάσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ παιδίου; "Αδηλον. 'Αλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἀνάγνωσις, ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ συνεχόμενος πλέον :

- Ψέματα, ἀνακράζει αἰφνις ἐν δργῇ, εἶναι ψεύτης !
 - Ποιός νά' ἀντὸς τάχα ; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.
 - Τὸν ξέρω κι ἐγὼ τὸν ψεύτη ; ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὄργιζόμενος ὁ παῖς.
 - « Σὲ φιλῶ. 'Η μητέρα σου 'Αγγελική », ἐπανέλαβεν ὁ ἄλλος.
Ἐτελείωσεν ἡ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δύο μικροὶ ἀποχωρίζονται...
 - Πότε θά 'ρθης νὰ κάμουμε τὸ γράμμα ποὺ θὰ στείλω ; ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.
 - Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένης στὸ μαγαζί.
- Δίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῷ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἥδη, ὁ φίλος του ἵσταται ἀκόμη ἐπὶ μακρόν, διπλώνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιλωμένον χαρτίον, καὶ, ἐνῷ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του :
- Ψεῦτες ! ὑποτονθορίζει ἐκ νέου μεταξὺ τῶν ὀδόντων του θυμωδῶς. Ψεῦτες !...

Περιοδικὸν «Εστία»

Δημητρακοπούλος
M. Μητσάκης
Θεοφάνειος

Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

Ο Κώστας ἡτο δώδεκα ἔτῶν παιδί καὶ ἡγάπα πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο..., τὸ κολύμβημα.

Ω ! Πῶς τὸ ἡγάπα τὸ κολύμβημα !...

Ἡ μεγαλυτέρα του εὐτυχία ἡτο νὰ σχίζῃ τὴν θάλασσαν ἀφήνων δύπισω του ὕγρὸν αὐλάκια ὡσὰν βαρκούλα ἡ νὰ ταλαντεύεται γλυκάγλυκα ἐπάνω εἰς τὸ γαλαζοπράσινον νερόν. Τοῦ ἥρεσκε νὰ παιίζῃ σὰν ψάρι μέσω εἰς τὸ ἥσυχον κύμα, νὰ γιλιστρῷ σὰν δελφίνι, νὰ κάμηνη μακροβούτια, νὰ βλέπῃ θολά, σὰν ἀπὸ μέσα ἀπὸ γυαλί, τὸν βυθὸν κάτω τῆς θαλάσσης μὲ τὰ φύκια του, τὰ ὅποια ἐτραβοῦσε, διὰ νὰ προχωρῇ γρηγορώτερα. Νὰ παίρνῃ φόρα, νὰ βουτᾷ μὲ τὸ κεφάλι καὶ νὰ βγαίνῃ ἐπάνω ἀναπνέων μὲ δλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του, καὶ ἐπειτα νὰ ρίπτῃ τὴν ἄμμον, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἀπὸ κάτω μὲ τὴν φούκταν του.

Ἐπήγαινε βαθιά. "Οταν ἡτο γαλήνη καὶ ἡ θάλασσα ὡμοίαζε μὲ

καθρέπτην, όλλον κρότον δὲν ἤκουεν ἐκεῖ μέσα εἰς τ' ἀνοικτὰ παρὰ τὸν κρότον τῶν χειρῶν του, μὲ τὰς ὁποίας ἐτάραζε τὴν θάλασσαν. "Οταν ἦσαν κύματα, δὲν ἐφοβεῖτο. 'Η θάλασσα σιγά - σιγά τὸν εἶχε κάμει γενναῖον. 'Ἐπροχωροῦσε χωρὶς φόβον κατεπάνω τους καὶ μὲ ἔνα τράβηγμα τῶν χεριῶν, ποὺ τὸν ἐτίναζεν ὑψηλά, τὰ ἐπηδοῦσε, χωρὶς νὰ σπάσουν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ νὰ σκεπάσῃ ὁ ἀφρός τὸ κεφάλι του. Καὶ πότε τὸν ἀνέβαζαν ὑψηλά ὑψηλά, πότε τὸν κατέβαζαν χαμηλὰ χαμηλὰ μεταξὺ δύο θαλασσών τούχων. 'Εκινοῦντο τὰ κύματα, ἐβούλιζαν σὰν ζωντανὰ ὄντα, καὶ, ὅπως τὸν ἐσήκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο σὰν ἀλογα ἀτίθασα, τὰ ὅποια τὸν εἶχαν εἰς τὴν ράχιν των καὶ τὸν ἀνετίναζαν, διὰ νὰ τὸν κρημνίσουν, ἀλλ' αὐτὸς μὲ τὰ χέρια του ποὺ τ' ἀνοιγόκλειε διηγύθυνε τὰ ἀφρισμένα χαλινάρια των... .

Τὴν ἡγάπα πολὺ τὴν θάλασσαν ὁ Κώστας. Τὸν ἐνανιούριζε μὲ τὸν ἥσυχον φλοῦσβόν της, τοῦ ἐνέπνευς θάρρος μὲ τὸν ρόχθον τοῦ θυμοῦ της καὶ τὸν ἔκαμνεν' ἀγαπᾶ τὸν κίνδυνον. Καὶ τί δροσερὸν ποὺ ἦτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τί ὠραία ποὺ ἐμοσχῆσθαι σκοτεινούσκον τὰ φύκια της, ποὺ διαμοιάζαν σὰν πράσινα κεντήματα !

Μίαν Κυριακὴν ὁ Κώστας εἶχεν ὑπάγει πάλιν εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Ἐφυσοῦσεν ἥσυχος μπάτης. Τί ὠραία ἡμέρα διὰ κολύμβημα !

'Ο Κώστας παρετήρει μὲ ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του :

— Κολύμβα ! κολύμβα ! Τί ἔμορφη ποὺ εἶναι ἡ θάλασσα ! 'Ακόμη στέκεσαι ;

'Αλλ' ἂλλη φωνὴ τοῦ ἐψιθύριζε :

— Μή κολυμβᾶς, Κώστα, μή κολυμβᾶς ! Θυμήσου τί ὑπεσχέθης εἰς τὴν μητέρα σου !

Τὴν φωνὴν ταύτην ἐνόμιζεν ὁ Κώστας ὅτι ἤκουεν ἀπὸ τὴν καινούργιαν του φορεσιάν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην. 'Αλήθεια, πόσον κομψή, πόσον ὠραία φορεσιά ἦτο ἐκείνη ! Κάτασπρη, λινή. Τὴν εἶχε ράψει ἡ μητέρα του μὲ τὰ χέρια της καὶ εἶχε βάλει ἐπάνω της ὅλην τὴν καλαισθησίαν της καὶ ὅλην τὴν ἀγάπην ποὺ εἶχε διὰ τὸν υἱόν της.

Μὲ τί καμάρι τὴν εἶχε φορέσει ὁ Κώστας ! 'Απὸ τὴν αὐγὴν ἔκαμεν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν μάμμην του. "Επειτα ἐπῆγεν εἰς τὰς θείας του. "Επειτα εἰς δόλους τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς μακρινοὺς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι ήπορησαν διὰ τὴν ἔκτακτον ἐκείνην τιμήν. Καὶ ἀπὸ δὲ τὰ στόματα,

εἴτε γεροντικὰ εἴτε νεανικὰ εἴτε παιδικά, μίαν φωνὴν ἤκουε : « Τί ώραία φορεσιά ! ».

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ τὴν ἀποχωρισθῇ, νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια, νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν φύλαξιν της εἰς ἄλλα παιδιά, καὶ αὐτὸς νὰ δόλογυρνᾷ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν γυμνός ;

— “Οχι ! εἶπε. Δὲν θὰ κολυμβήσω.

Καὶ ἐπειδὴ εἶχε θέλησιν καὶ δὲν μετέβαλλε τὰς ἀποφάσεις του, δὲν παρετήρει μὲν ζήλειαν ἐν παιδίον, τὸ ὅποῖον ἐκολύμβα ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκεῖ πλησίον. Εύρηκε μόνον τὰ πιὸ καθαρὰ πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ἐκάθισεν ἐκεῖ μὲν προσοχὴν καὶ ἐκοίταζε τὰ πλοῖα ποὺ ἤσαν ἀραγμένα μακράν, καὶ τὰς λέμβους ποὺ ἤσαν δεμέναι ἀπὸ πίσω των.

Τί ἐσκέπτετο ὁ Κώστας ; Καὶ αὐτὸς δὲν τὸ ἥξευρε. "Αφηνε τὰς σκέψεις του ἐλευθέρως νὰ περιφέρωνται ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, ἔως τ' ἀντικρινὰ βουνά, τὰ ὅποια, ὅταν ἦτο ὁμίχλη, ἐφαίνοντο τόσον μακράν, καὶ τώρα, ἐπειδὴ ἦτο αἴθριος ὁ καιρός, ἐφαίνοντο ώς νὰ ἐκινήθησαν ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ νὰ ἐπληγίσασαν.

"Εξαφνα ὅμως ὁ Κώστας ἀκούει φωνὰς. πλησίον του, ὁ νοῦς του ἐπιστρέφει γρήγορα ἀπὸ τὸ μακρινὸν ταξίδιόν του εἰς τὴν παραλίαν.

— “Ο 'Αντώνης τῆς Μήτραινας πνίγεται ! Πάει ! Χάνεται !

'Εκεῖ ἐμπρός του, ἀρκετὰ βαθιά, ὁ Κώστας βλέπει δύο χέρια ποὺ κτυποῦν δυνατὰ τὴν θάλασσαν, ἀκούει μουγκρητὰ καὶ βλέπει ἔνα κεφάλι νὰ βουλιάζῃ, νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερόν. "Ητο τὸ παιδίον, τὸ ὅποῖον ἐκολύμβα, ἐνῷ ὁ Κώστας ἐκάθιστο εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Τὸ δυστυχές εἶχε προχωρήσει βαθιά, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἥξευρε νὰ κολυμβᾶ καλά, ἀπέκαμεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐπάλαις μὲ τὰ κύματα. Μερικὰ παιδιά τὸ εἶχον ἔδει καὶ ἔβαλαν τὶς φωνές.

'Ο Κώστας τινάζεται τότε ἐπάνω. Παρατηρεῖ τριγύρω, ἀλλὰ κανέναν ἄλλο παιδίον δὲν είναι εἰς τὴν θάλασσαν. Καμιὰ βάρκα δὲν περνᾷ.

Μετ' ὀλίγον φαίνεται πάλιν ἡ κεφαλή, ἀκούονται τὰ μουγκρητὰ καὶ τὰ δύο χέρια κτυποῦν μὲ ἀπελπισίαν τὴν θάλασσαν, ώς νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ νερόν. Αὐτὸς ὅμως δὲν πιάνεται, δὲν κρατεῖται. Καὶ τὸ παιδί βουλιάζει...

Αἱ φωναὶ εἶχον ἀκουούσθη μακρύτερα. Πέραν δύο ναῦται σπρώχνουν πρὸς τὴν θάλασσαν μίαν βάρκαν τραβηγμένην ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, καὶ εἰς ἄλλος τρέχει νὰ πάρῃ τὰ κουπιά ἀπὸ ἕνα μαγαζί. 'Αλλὰ θὰ

προφθάσουν; 'Από τὴν ἀκρογιαλιὰν ἀκούονται σπαρακτικαὶ φωναί: — Πνίγεται! Πνίγεται! Πάει, χάθηκε!

'Η καρδιὰ τοῦ Κώστα κτυπᾷ δυνατά. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ βάρκα. Τὸ γνωρίζει. Μίαν φορὰν ἀκόμη θ' ἀναβῆ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου κι ἔπειτα θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω μὲ μάτια ὀλάνοικτα, μὲ στόμα ἀνοικτό, χωρὶς ψυχήν.

'Ο Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾷ βιαστικὰ τὸ σακάκι του, τὸ πετάχι χωρὶς νὰ ἰδῇ ποὺ πέφτει, καὶ ὅρμῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Καλυμβᾷ μὲ γρηγοράδα. Σχίζει γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε νιώθει ἀν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα ποὺ φορεῖ.

Τὸ πλῆθος, τὸ ὄποιον ἐμαζεύθη ὀλίγον εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐμβάλλει δέξεῖν κραυγήν. "Ολοι φοβοῦνται μήπως ἀντὶ ἐνὸς παιδίου πνιγοῦν δύο. Καὶ παρατηροῦν δύοι μὲ ἀγωνίαν τί θὰ γίνη.

'Ο Κώστας εἶχε πλησιάσει τῷρα. "Ολην τὴν προσοχήν του εἶχεν εἰς τὸ κεφάλι, τὸ ὄποιον θ' ἀνέβαινε διὰ τελευταίαν φοράν, καὶ μόλις τὸ εἶδε, τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν καὶ τὸ κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν. Εἶχεν ἀναγνώσει ὅλλοτε πῶς πρέπει νὰ καταπιανώμεθα, διὰ νὰ σώσωμεν ἔναν ποὺ πνίγεται. 'Επρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ τὸ παιδί ποὺ ἐπαράδερνε καὶ νὰ σύρῃ καὶ ἐκεῖνον μαζὶ του εἰς τὸν βυθὸν διὰ παντός. Μὲ τὴν μίαν του χεῖρα τὸ σπρώχνει πρὸς τὴν ἀκρογιαλιάν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κολυμβᾷ. Φθάνουν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ρηχά. Πατεῖ μὲ τὰ πόδια του καὶ σύρει μὲ τὰ δυό του χέρια τὸ παιδί ἔως τὴν ἀκρογιαλιάν. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ βάρκα μὲ τοὺς ναύτας.

"Ολοι ἐτριγύριζαν τὸ παιδί καὶ ἔσκυψαν μὲ καρδιοχύπι ἀπ' ἐπάνω του. 'Ητο ἄραγε ζωντανὸν ἀκόμη ἡ εἶχεν ἀποθάνει; Θὰ τὸ προφθάσουν; Τὸ ἔβαλαν μπρούμυτα, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, διὰ νὰ βγάλῃ τὴν θάλασσαν ποὺ εἶχε καταπίει. 'Ητο κατάγχωμον ὡς νεκρόν. 'Εφθασε μετ' ὀλίγον ἡ κήρα ἡ μητέρα του μὲ λυμένα μαλλιά καὶ ἤρχισε νὰ κτυπιέται καὶ νὰ δέρνεται. 'Αλλ' εὐτυχῶς ὑστερά ἀπὸ λίγην ὥραν ἔνιωσαν μίαν ἀδύνατον ἀναπνοὴν νὰ ἔξερχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστὰ μάτια ἤνοιξαν καὶ ἀντίκρισαν τὰ μάτια τῆς μητέρας, ποὺ τὸ ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκαλιά της.

Τότε ἐνεθυμήθησαν τὸν σωτῆρα.

'Αλλὰ ματαίως τὸν ἐζητοῦσαν τριγύρω των. 'Ο Κώστας δὲν ἤτο ἐκεῖ. 'Αφοῦ παρέδωκεν εἰς τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητον

σῶμα, εἶχεν ἀποσυρθῆ παράμερα. Ὅτο τόσον κουρασμένος!... Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ λιγοθυμοῦσε. Τὰ αὐτιά του ἐβούζαν καὶ ὅλα γυρνοῦσαν ὀλόγυρά του. Δὲν ἡμποροῦσε νὰ σταθῇ εἰς τὰ πόδια του. Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καὶ ἀφοῦ συνῆλθεν ὀλίγον, ἐπῆρε τὸ σακάκι του καὶ ἐτράβηξε πρὸς τὸ σπίτι του.

Δὲν ἐπῆγεν ἀπὸ τὸν πλατύν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ὅπου ἦσαν τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα. Ἐχώθηκεν εἰς κάτι στενοὺς παράμερους δρομίσκους. Ἡ φορεσιά του, ὁ ὀλοκαίνουργη λινὴ φορεσιά του, ἥτο εἰς κακήν κατάστασιν. Τὸ σακάκι του τσαλακωμένον καὶ λερωμένον, τὸ γιλέκο καὶ τὸ πανταλόνι κολλημένον ἐπάνω του κι ἔσταζαν θάλασσαν!

"Οταν ἐπερνοῦσεν, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἐκοίταζαν μὲ βλέμμα ἐπιπλήξεως, ώς νὰ ἤθελαν νὰ τοῦ εἴπουν:

— Τὸ κακόπαιδον! "Επαιζε καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κρίμα στὰ δμορφα καινούργια ροῦχα..

'Ο Κώστας ἡμποροῦσε νὰ εἴπῃ εἰς αὐτάς:

— Δὲν ἔπαιζα, ἐγλύτωσα μίαν ζωήν!

'Αλλὰ δὲν εἴπε τίποτε. Τί τὸν ἔνοιαζε; "Ας ἔλεγαν δ, τι ἤθελαν.

'Ανέβη μὲ καρδιοχύπι τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί θὰ ἔλεγεν ἡ μητέρα του, ὅταν θὰ τὸν ἔβλεπεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν; Καὶ ἀλήθεια, ἔκπληξις, λύπη καὶ θυμὸς ἐξωγραφίσθησαν μονομιᾶς εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὅταν τὸν εἶδεν ἔτσι ἐμπρός της. Παρ' ὀλίγον πικρὸς λόγος νὰ ἔξελθῃ ἀπὸ τὰ χείλη της. 'Αλλ' ὁ Κώστας, ὡχρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἔξαντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς διηγήθη τί εἶχε συμβῆ.

Τότε ἤνοιξεν ἕκεινη τὴν ἀγκάλην της καὶ ὠρμησεν ὁ Κώστας καὶ ἡ μητέρα του τὸν ἔσφιγγε δυνατά.

— Καὶ ἀν ἐπινιγόσουν καὶ σύ, παιδί μου; τοῦ εἴπε μὲ τρέμουσαν φωνήν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς δρθαλμούς της. Καὶ τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, θωπευτικά, ώς ν' ἀνατρίχιαζε ἀκόμη ἡ μητρικὴ της καρδία ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου πού ἤγγισε τὸ παιδί της. 'Αλλ' ὁ Κώστας ἤσθάνετο ὅτι ἥτο πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτόν.

'Ο πατέρας τοῦ Κώστα ἥτο εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἐκεῖ ἔμαθε τὶ συνέβη. Ἡλθε βιαστικά εἰς τὸ σπίτι. "Οταν εἶδε τὸν Κώσταν, τὸν ἐσήκωσεν ὑψηλὰ καὶ τὸν ἐφίλησε, καὶ ἐσκούπισε κρυφὰ ἔνα δάκρυ αὐτός, δὲν ὄποιος ποτὲ δὲν ἐδάκρυε.

Αύτὰ φέρει εἰς τὸν νοῦν του τώρα δὲ Κώστας παρατηρῶν τὴν λινήν φορεσιάν, τὴν ὅποιαν μὲ στοργὴν φυλάττει ἀπὸ τότε. Βλέπων αὐτήν, ξαναβλέπει ἐμπρός του μίαν ἀπὸ τὰς ὥραιοτέρας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χείλη του τὰ φιλήματα τῆς μητέρας του καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν του τὸ δάκρυ τοῦ πατέρα του. 'Ασφαλῶς ή φορεσιὰ αὐτὴ εἶναι ή ὥραιοτέρα ἀπὸ ὅλας, ὅσας ἐφόρεσεν ἔως τώρα !

'Αρ. Κουρτίδης

Η ΣΤΑΦΙΔΑ ΤΟΥ ΓΕΙΤΟΝΑ

Γείτονά του δὲν ἀφηγεῖ ἀπείραχτον δὲ 'Αντώνης δὲ Κατσιβούλης. "Ολο καὶ φιλονικοῦσε γιὰ τὰ σύνορα τῆς σταφίδας του. "Αν δὲν παράβλεπαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς παίρνη κάθε χρόνο καὶ κάμποσο τόπο, ἐπρεπε νὰ περιμένουν δικαστήρια καὶ κάθε εἰδος ἀναποδιά. Μὰ περισσότερο εἴχε στενοχωρήσει τὸ Γιώργη τὸ Χριστοδουλιά. "Ενα χαντάκι χώριζε τὶς σταφίδες τους, τ' ἀλώνια τους καὶ τὰ σπίτια τους.

Κάποιον Αὔγουστο δὲ Κατσιβούλης κι ὁ Χριστοδουλιάς εἶχαν μαζέψει στὴν ἀποθήκη τὸ πρῶτο χέρι. Μὰ ή περισσότερη σταφίδα ἦταν στ' ἀλώνια.

"Ενα μαυραδάκι φάνηκε στὸν οὐρανό. 'Ο Κατσιβούλης μὲ τὴ γυναίκα του καὶ τὴ μεγαλύτερή του κόρη ἔλειπαν στὴν πόλη. Τὴ σταφίδα τὴν πρόσεγε τὸ μικρό τους ἀγόρι, δὲ Νάσος, ὡς δέκα χρονῶν. Τὸν εἶχαν ἀφῆσει ἐκεὶ γιὰ τὰ μάτια, γιατὶ κι ἀφύλαχτη νὰ ἦταν, κανεὶς δὲν τὴν πείραζε.

— Δὲν μ' ἀρέσει τὸ σημάδι, εἶπε στοὺς δικούς του δὲ Χριστοδουλιάς. Γρήγορα νὰ μαζέψουμε τὴ μαυρομάτα, νὰ μὴν ἔχουμε τὰ ἕδια τὰ περσινά.

Πέρσι ἔτυχε κι αὐτὸς νὰ λείπῃ. "Ηταν ή γυναίκα του, μὰ σὲ μιὰ δυνατὴ κι ἔξαφνη μπόρα ποὺ ἤρθε, λίγη σταφίδα πρόφτασε νὰ μαζέψῃ. 'Ο Κατσιβούλης μποροῦσε νὰ βοηθήσῃ, μὰ δὲν τὸ ἔκαμε. 'Απάνω ἀπὸ τὸν ἔξωστη καθόταν καὶ ἔβλεπε μὲ χαρὸ πῶς ἔπαιρνε τὸ νερὸ τὴν ξένη σταφίδα.

Τώρα δὲ Χριστοδουλιάς μὲ τοὺς δικούς του δούλευαν γρήγορα καὶ εἶχαν μαζεμένη τὴν περισσότερη σταφίδα. "Αρχισαν νὰ πέφτουν ο πρῶτες ἀραιὲς ραλαματιές. 'Ο Νάσος τοῦ Κατσιβούλη ἔβαλε τὶς φωνές Καταλάβαινε τὸ κακὸ ποὺ τοὺς εὔρισκε, μὰ καταλάβαινε καὶ τὴν ἀδυναμία του.

— "Ε, θὰ κλάψης καὶ σύ, ὅπως κλάψαμε καὶ μεῖς πέρσι, εἰπε τὸ ἀγόρι τοῦ Χριστοδουλιᾶ.

— Κάνε τὴ δουλειά σου καὶ τέτοια λόγια δὲ μ' ἀρέσουν. Τ' ἀκοῦς; ... Νὰ μὴ σ' ἀκούσω νὰ τὸ ξαναπῆς! εἰπε αὐστηρὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Δὲν ἥθελε τὸ κακὸ κανενός, μὰ καὶ δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ μαζέψῃ τὴ σταφίδα τοῦ Κατσιβούλη. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε! ...

"Ἐπειτα, ὅμως, συλλογίστηκε: « Καὶ τί φταιει τὸ μικρὸ νὰ πεινᾶ ὅλο τὸ χρόνο; Κι ἔπειτα ἔχει νὰ παντρέψῃ καὶ τὴν κόρη του καὶ τὴν προίκα θὰ τὴν δώσῃ ἀπὸ τούτη τὴ σταφίδα... Θὰ πῆς, κι ἐγὼ φτωχὸς ἥμουν κι εἶχα νὰ παντρέψω, κι ἐγὼ εἶχα μικρὰ καὶ πείνασαν. Τὰ σκέφτηκε ἔκεινος; Γιατί νὰ μὲ σκοτίζουν ἐμένα τώρα; ».

Ἡ σταφίδα του στὸ μεταξὺ ἦταν ἀσφαλισμένη. Τώρα μποροῦσε νὰ πάη σπιτάκι του. Δυνατὸς ἀέρας σήκωσε σύννεφο τὴ σκόνη, κι ὕστερα οἱ σταλαματιὲς ἄρχισαν νὰ πέφτουν πιὸ πυκνά. Μιὰ ἀστραπὴ θάμπωσε τὰ μάτια τους κι ἀκολούθησε βροντὴ ποὺ ἔσεισε τὴ γῆ.

— Κρίμα νὰ γιαθῇ ἡ μαυρομάτα! συλλογίστηκε.

Πέρασαν ἀπὸ τὸ νοῦ τὰ ἔξοδα καὶ τὰ βάσανα ποὺ περνοῦν, ὥσπου ν' ἀποθηκιάσουν τὴ σταφίδα καὶ νὰ τὴν πουλήσουν. Κλάδεμα, σκάψιμο, ξανασκάψιμο, βλαστολόγημα, κορφολόγημα, χαράκωμα, θειάφισμα καὶ ράντισμα μὲ γαλαζόπετρα. "Ἐπειτα τὸ καρδιοχύπι πὰ τρυγήθῃ ἡ σταφίδα, ν' ἀπλωθῇ στὸ ἀλώνι, νὰ ζεραθῇ, νὰ μαζευτῇ, νὰ τὴν βάλουν στὰ σακιὰ· καὶ... ιά 'ρθη κι ὁ ἔμπερος.

— Αμαρτία νὰ γιαθῇ ἡ μαυρομάτα! εἰπε πάλι ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Στάθηκε ἔπειτα γιὰ μιὰ στιγμὴ συλλογισμένος κι ἔπειτα φώναξε:

— Εμπρός, παιδιά, ἐλᾶτε νὰ μαζέψουμε καὶ τοῦ γείτονα τὴ σταφίδα.

Κάτι! Θέλησαν νὰ μουρμουρίσουν μερικοί, μὰ μὲ μιὰ ματιὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς τοὺς ἔδωσε νὰ καταλάβουν πῶς ἔπρεπε νὰ τρέξουν, σὰ νὰ ἦταν δική τους καὶ καλύτερα ἀκόμη. Δὲ δίστασαν περισσότερο, καὶ ὅλοι ρίχτηκαν πρόθυμα στὴ δουλειά.

Τὴν ὥρα ποὺ πλάκωσε ἡ δυνατὴ βροχὴ κι αὐλάκωναν τὸν οὐρανὸ οἱ ἀστραπὲς καὶ ξεκούφαιναν οἱ βροντές, δὲν ἦταν οὔτε σπυρὶ σταφίδα τ' ἀλώνια. Τὴν ἴδια ὥρα φάνηκε ἀπάνω στὸ ἄλογό του τρεχάτος ὁ Κατσιβούλης. "Εσταζαν κι οἱ δυὸ ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸν ἴδρωτα. Καθὼς εἶδε ἀπὸ μακριὰ τὸ ἀλώνι ἄδειο, ἔβαλε τὶς φωνές. "Οταν πλησίασε καὶ εἶδε τὸ Χριστοδουλιᾶ, τοῦ κόπηκε ἡ ἀναπνοή.

σ — "Εσύ νὰ μοῦ κάμης αὐτὸ τὸ καλό!

— Γιατί δχι; Γείτονες εῖμαστε, εἶπε μὲ γέλιο ό Χριστοδουλιάς. Πρῶτα θὰ δῆ κανεῖς τὸ γείτονά του κι ὕστερα τὸν ἥλιο.

'Ο 'Αντώνης ό Κατσιβούλης εἶχε ἀπομείνει ἄφωνος, σὰν ἀποσβόλωμένος. Αἰσθανόταν δυὸς πράγματα ἐντελῶς ἀντίθετα. Αἰσθανόταν καὶ εὐγνωμοσύνη καὶ ντροπή! Εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ γείτονά του καὶ ντροπὴ γιὰ τὸν ἔκυτό του!

Nόντας Έλατος

Ο ΦΟΙΝΙΞ

Τὸν εἰδὸν τὸ πρῶτον ἀνάγλυφον ἐπὶ χαλκοῦ, ὅταν, ἐπταετής μόλις, ἀπεθαύμαζον ὑπερμεγέθη δεκάραν.

Εἶχεν ἀπλωμένας τὰς πτέρυγας τὸ πτηνόν, καθήμενον ἐπὶ δέσμης ξύλων, ἀπὸ τὰ ὄποια γλῶσσαι πυρὸς περιέβαλλον τὸ σῶμά του. Τὸ πτηνὸν ἀτάραχον, μὲ λαιμὸν τεταμένον ἀνέβλεπε πρὸς ἀκτινοβόλον σταυρόν, ὃ ὄποιος ἦτο ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του.

Δὲν ἐγνώριζον οὔτε τί ἦτο τὸ νόμισμα, τὸ ὄποιον ἐκράτουν ἀνὰ χεῖρας, οὔτε ποῖον ἦτο ἐκεῖνο τὸ πτηνὸν οὔτε καὶ ἡδυνάμην νὰ ἀναγνώσω ἀκόμη τὰ γράμματα, τὰ ὄποια τὸ περιέβαλλον κύκλῳ καὶ τὰ ὄποια ἐσημείωναν ἔνσα ήγιασμένον ὄνομα, «Ιωάννης Καποδίστριας, Κυβερνήτης τῆς Ελλάδος», ὄνομα, τὸ ὄποιον δσάκις ἀναπολήσω, ἡ ψυχή μου κάμπτεται εἰς γονυκλισίαν.

Θὰ μὲ ἐρωτήσετε τί εἶναι τὸ πτηνὸν αὐτό; Εἶναι μόνον βέβαιον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν γαμψώνυχων καὶ τὸ γένος τῶν ἀετῶν. 'Αλλ' οὐδὲν ζωολογικὸν μουσεῖον τὸν φιλοξενεῖ, καὶ φοβοῦμαι ὅτι δυσκόλως θὰ ἀνεύρετε τῆς ὑπάρξεώς του μάρτυρας αὐτόπτας.

'Ο 'Ησιόδος καὶ ὁ 'Ηρόδοτος τὸν θέλουν ζῶντα ἡμίσειαν χιλιετῆρίδα. "Άλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ἴστορικοί, "Ελλήνες καὶ ξένοι διάσημοι, λέγουν:

«Αἱ Ἰνδίαι καὶ ἡ Αἴθιοπία γεννοῦν τὰ ὠραιότερα πτηνά. Τὸ περιφημότερον πάντων εἶναι ὁ φοῖνιξ, ἐάν τὰ περὶ ὑπάρξεώς του δὲν ἀποτελοῦν μῦθον. Ζῆ εἰς καὶ μόνος φοῖνιξ καθ' ἄπαντα τὸν κόσμον, δλίγοι δὲ τὸν εἰδαν.

» "Εχει, λέγουν, μέγεθος ἀετοῦ, γύρω δὲ εἰς τὸν λαιμὸν πτέρωμα λάμπον ὡς χρυσός· τὸ ἄλλο σῶμα ἔχει πτέρωμα πορφυροῦν, ἡ οὐρὰ εἶναι

κυανῆ μὲ παρένθετα ριδόχροοα πτερά, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἔχει λοφίον.

» Λέγουν δτὶ οὐδεὶς εἰδὲ ποτὲ τοῦτο νὰ τρώῃ.

»'Ο φοῖνιξ ζῇ εἰς τὴν Ἀραβίαν 509 ἔτη.

»"Οταν γηράσῃ ὁ φοῖνιξ κατασκευάζει φωλεὰν ἀπὸ κλάδους καστίας καὶ ἀπὸ ἄλλους εὐώδεις κλάδους ἔπειτα γεμίζει τὴν φωλεὰν αὐτὴν ἀπὸ ἀρώματα, θέτει πῦρ καὶ θηγάνης καιόμενος ἐπ' αὐτῆς.

»'Απὸ τὴν τέφραν καὶ τὰ ὅστα του γεννᾶται κατ' ἀρχὰς σκώληκ, ὁ ὄποιος μεταμορφοῦται εἰς φοίνικα.

» Τὸ πρῶτον καθῆκον τοῦ νέου φοίνικος εἶναι ν' ἀποδώσῃ ἐπικηδείους τιμὰς εἰς τὰ λείψανα τῆς πρώην αὐτοῦ ὑπάρξεως καὶ νὰ φέρῃ ταῦτα μεθ' ὀλοκλήρου τῆς φωλεᾶς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἡλίου ἐπὶ βωμοῦ ».

'Επειδὴ εἶναι τοιαύτη ἡ ποιητικωτάτη περὶ τοῦ πτηνοῦ παράδοσις, ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὄποιος ἔχει ὡς δόγμα τὴν ἀθανασίαν, τὴν νίκην τοῦ Θανάτου, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀτελεύτητον αὐθυπαρξίαν τῆς ψυχῆς, δὲν ἡδύνατο νὰ εὕρῃ οὐδὲν τὸ ποιητικώτερον καὶ παραστατικώτερον σύμβολον ἀπὸ τὸν φοίνικα.

Διὰ τοῦτο ἀπαντῶμεν ἐπὶ τῶν τάφων τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνάγλυφον τὸν φοίνικα, ὡς σύμβολον ἀναστάσεως εἰς νέαν ζωὴν. Καὶ τοιοῦτον σύμβολον θεωροῦν αὐτὸν οἱ Χριστιανοὶ πατέρες τῆς 'Εκκλησίας καὶ Χριστιανικοὶ συγγραφεῖς (Κλήμης, Ὁριγένης, Ναζιανζηνός).

Καὶ ἥδη, ὅταν ἡ 'Ελλάς σχίζουσα τὰ ἐντάφια σάβανα ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου, εἰς τὸν ὄποιον ἐπὶ τόσους αἰώνιας κατέκειτο, ὅταν ἀληθῶς ἐκ τῆς τέφρας τῆς ἐγεννήθη κατὰ τὸν ποιητὴν ἡ 'Ελευθερία,

σὰν τὴν σπίθα κρυμμένη στὴν στάχτη,

ποῖον παραστατικώτερον, ποῖον ποιητικώτερον σύμβολον ἡδύνατο νὰ ἐκλέξῃ ὡς αἰώνιον αὐτοῦ ἔμβλημα τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰν ἐλληνικὸν "Εθνος, παρὸ τὸν φοίνικα, τὸν ὄποιον ὁ πατήρ τοῦ" Εθνους καὶ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ὄποιος ἐπίστευεν ἀδιασείστως καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ θεμελιώσεως ἀληθοῦς ἐλληνικοῦ μέλλοντος, ἔταξεν ἔμβλημα αὐτοῦ;

» Ηδύνατο ἐπιτυχέστερον νὰ συμβολίσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς 'Ελλάδος ὁ μέγας τοῦ Εθνους πολίτης;

« Σελίδες», 1921

Εμμ. Λυκούρδης

ΑΕΤΟΣ ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

Τὸν ἀετὸν τὸν ἔκλεισαν μέσα σ' ἐνα κοτέτσι.

Κι ὁ κόκορας τὸν ρώτησε : « Γιατί πικραίνεσ' ἔτσι,
πού τά χεις ὅλα τώρα ;

Καὶ τὸ νερὸν στὸν τόπον του, καὶ τὸ φαῖ στὴν ὄρα,
καὶ στὰ κατσάβραχα δὲν πᾶς, ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
μὲς στὰ καλὰ καθούμενα νὰ φᾶς κανένα βέλος.

Γιά πές μου τί σοῦ λείπει
κι ὅλο σὲ δέρνει ἡ λύπη
καὶ τὴν καρδούλα σου χαλᾶς ; ».

Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε : « Σὰν κόκορας μιλᾶς ».

« Μύθοι », 1936

*Αλ. Φωτιάδης

Ο ΑΝΑΠΟΔΙΑΣΜΕΝΟΣ

Τὴν κοινὴν περιέργειαν εἶχε διαγείρει τὴν παραμονὴν τῶν Χρι-
στουγέννων ἡ γριὰ Σπύραινα. Τουλάχιστον δωδεκάκις ἀπὸ τῆς αὐγῆς
εἶχεν ἐμφανισθῆ ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀπὸ τοῦ δόποίου ἐφαίνετο ὁ λιμὴν τῆς
νήσου καὶ τὸ μακρινὸν πέλαγος.

— Τί νὰ ἔπαθεν ἄραγε ; ἔλεγον αἱ γειτόνισσαι.

— « Οὕτε καράβια στὸ γιαλὸ οὔτε πουλιὰ στὸν κάμπο ! », ἐμουρμούρι-
ζεν ἡ γριᾶ καὶ ἐπέστρεψε περίλυπος, ἐνῷ ὁ βορρᾶς ἐφύσα μανιώδης.

Ἐπνεεν ἥδη ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα. Εἰς τὰ βουνά ἐλεύκαζον αἱ χιόνες
καὶ ὁ βορρᾶς ἐμάινετο εἰς τὸ πέλαγος. Οὐδὲν ίστίον εἰς τὸν ἔρημον πόν-
τον. Τὰ πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀποκλεισμένα εἰς τοὺς λιμένας. Καὶ
αὐτοὶ οἱ ἀλιεῖς ἀπελπισθέντες πλέον ἔθεσαν ἐντὸς σάκων τὰ δίκτυα, ἔσυ-
ραν εἰς τὴν ἀκτὴν τὰ πλοιάριά των καὶ καθήμενοι εἰς τὰ καφενεῖα τῆς
παραλίας ἐρρόφων λαιμάργως τὸν ἀργιλέν των.

Τὸ πλέον δειλινόν. « Όλοι οἱ οἰκογενειάρχαι ἐπρομηθεύοντο ἐκ τῆς
ἀγορᾶς τὸ χοιρινὸν διὰ τὴν αὐριανὴν ἐορτὴν καὶ ὅσα ὅλα τρόφιμα ἀπή-
τει ἡ ἡμέρα. Καὶ ἡ γριὰ Σπύραινα ἐθεάθη καὶ πάλιν εἰς τὴν κορυφὴν
τοῦ βράχου. Ἐστρέφετο νὰ ἀπέλθῃ, δὲ τὴν ἐσταμάτησε νεαρὸς ναύτης
κατερχόμενος εἰς τὴν ἀγοράν :

— Τὸν Γεωργάκη περιμένεις, θειὰ Σπύραινα ; Μὲ ποιό καράβι τα-
ξίδεψε ;

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ, παιδάκι μου. Τὸν περιμένομεν ἀπὸ τὴ Σαλονίκη. Πῆγαν ἀλάτι ἀπὸ τὶς Φώκιες.

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ; λέγει ὁ ναύτης καὶ ἥρξατο γελῶν. Μὲ τὸν Ἀναποδιασμένο; Καὶ κάθεσαι καὶ τὸν καρτερεῖς, θειά Σπύραινα; Θὰ τὸν θύμωσαν οἱ ναῦτες, καὶ θὰ τὸν πείραξεν ὁ Γεωργάκης σὰν ἀστεῖος ποὺ εἶναι, καὶ θὰ τὸ ἔσπασε τὸ παλιοχάικο. Εέρεις τί ἀναποδιασμένος ποὺ εἶναι; Καλὰ Χριστούγεννα! προσέθηκεν ὁ ναύτης καὶ κατῆλθε πρὸς τὴν ἀγοράν.

‘Η γραῖα ἔμεινεν ἄφωνος, προσπαθοῦσα νὰ ἐμποδίσῃ δυὸ μεγάλα δάκρυα, τὰ ὅποια ἔλαμψαν εἰς τὰ μάτια τῆς ώσὰν διαιμάντια.

Κάτι ἥξερεν ἡ γραῖα: κάτι εἶχεν ὀκούσει περὶ τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ καὶ ἥρχισαν νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὴν μητρικήν της καρδίαν ἀδριστοὶ φόβοι. Καὶ ἐνῷ προηγουμένως εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ κρεοπωλείου καὶ νὰ προμηθευθῇ ὀλύγον χοιρινόν, τώρα τόσον ἐλυπήθη, ὡστε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μὲ κενάς τὰς χεῖρας.

—’Ακοῦς νὰ πάγη μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον!

Δὲν εἶναι παράξενον ἐπάνω εἰς τὸ γλέντι του νὰ ἔσπασε τὸ παλιοχάικο. √

↙ ‘Ο καπετὰν Κωνσταντῆς, τὸν ὅποιον οἱ ἀστεῖοι καὶ εἴρωνες νησιῶται ἀπεκάλουν ὃν α π ο δι α σ μ ἐ ν ο ν, ἥτο πλοιάρχος ἔξήκοντα πέντε περίπου ἑτῶν. Ξηρὸς καὶ αὐστηρός, διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν φιλεργίαν του καὶ τὴν ναυτικήν του ἴκανότητα. Πρώτος αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ ἐπιδείξῃ πλοῦν τῆς πατρίδος του, τὴν « Εὐαγγελίστριαν », εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης· ἥδύνατο νὰ μαντεύῃ ὅλας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ἡτο εἰς ἀκρον οἰκονόμος καὶ τὸ ὄνειρόν του ἥτο ν' ἀποκτῆσῃ μεγάλον βρίκιον. Καὶ τὸ κατώρθωσε.

Μὲ ποίαν καράν κατέπλευσε διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸ βρίκιον ἐκ τοῦ Δουνάβεως εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου! ‘Οταν ἀπεβιβάζετο διὰ τῆς λέμβου εἰς τὸ λιμεναρχεῖον, οἱ ναῦται ἐκωπηλάτουν καὶ αὐτὸς ἐκαμάρωνεν εἰς τὴν πρύμνην.

‘Αλλ’ εἶγε μίαν μεγάλην ἰδιοτροπίαν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς. Δὲν ἐδέγχετο ποτὲ ὁδηγίας καὶ παρατηρήσεις ἐκ μέρους τῶν ναυτῶν του διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου. ‘Οσάκις δὲ ναῦται ἀγνοοῦντες τὴν ἰδιοτροπίαν του αὐτὴν ἥθελον νὰ ὀδηγήσωσι τὸν καπετὰν Κωνσταντῆν, οὗτος ἐπρατεῖν ὅλως τὸ ἐναντίον, ἔστω καὶ μὲ βλάβην τοῦ πλοίου του.

Τρὶς εἶχε προσαράξει τὴν « Εὐαγγελίστριαν » ἐπὶ βράχων, διότι κατὰ τὸν πλοῦν τῷ ὑπεδείχθη παρὰ ναύτου νὰ προσέξῃ, ἐπειδὴ ἔκει κάπου ἦτο ὑφαλος ἄγνωστος τάχα εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ καπετάν Κωνσταντῆς τὴν ἐγνώριζεν. "Ηξερεν, ὡς ἔλεγε, « νὰ περάσῃ ὅλες τὶς ξέρες μὲ κλειστὰ μάτια »· ἀλλὰ τοῦ ἥρχετο ἀσχημα « νὰ τὸν δασκαλεύουν τὰ παιδιά του ».

"Οταν τῷ ὑπεδείχθη ποτὲ γνωστὴ εἰς αὐτὸν ὑφαλος :

— Σὺ θὰ μὲ μάθης, ἀγράμματε ; εἰπεν ὁ Κωνσταντῆς θυμωμένος. Καὶ ἐνῷ ἦτο ἔτοιμος μὲ δεξιωτάτην κίνησιν νὰ στρέψῃ τὴν πρῷραν καὶ νὰ παρακάμψῃ τὴν ὑφαλον, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὀδηγεῖται ἐξηκολούθησε νὰ πλέῃ κατ' εὐθεῖαν καὶ ἵδού :

Κράφφ ! ἔτριξεν ἡ « Εὐαγγελίστρια » ἐπὶ τῆς ὑφάλου.

Εὐτυχῶς καὶ τὰς τρεῖς φοράς οὐδὲν ἔπαθε τὸ ξύλινον σῶμα, ἐπὶ τοῦ ὅποιου ἐξεθύμαινε πάντοτε ἡ παράδοξος ἴδιοτροπία τοῦ καπετάν Κωνσταντῆ. ✓

✓· Η γριὰ Σπύραινα, λίσως ἀπὸ τὸν γεννηθέντα ἐν αὐτῇ φόβον, ἀπέκαμε περὶ τὴν ὥραν τοῦ ἐσπερινοῦ καὶ δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸν βράχον. Ἡτο καὶ τόσον δριμὺ τὸ ψῦχος... Μίαν στιγμὴν ἤκουόθη μία γειτόνισσα εἰς τὴν θύραν :

— Τὰ συχαρίκια. Ἡλθ' ὁ Γεωργάκης.

— Ἡλθε, παιδί μου ;

Τοῦτο μόνον εἶπεν ἡ γραῖα κι ἐξῆλθε τρέχουσα πρὸς τὴν παραλίαν. Ο καπετάν Κωνσταντῆς συνήθιζε πάντοτε τὰ Χριστούγεννα νὰ τὰ ἐορτάζῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ποιμήν τις ἀπὸ πρωίας ἴδων πλοιῶν κατερχόμενον ἐκ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὴν γραῖαν, ἡτις ὡς εἰδόμεν, τοσάκις παρετήρει τὸ πέλαγος ἀπὸ τοῦ βράχου.

Καὶ ἀληθῶς περὶ τὴν ἐσπέραν ἐφάνη ἡ « Εὐαγγελίστρια » κάμπτουσα τὴν πρὸ τοῦ λιμένος ξηρὰν νησῖδα καὶ προσπαθοῦσα διὰ λοξοδρομῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, διότι τὴν ὥραν ἔκεινην ἔπνεεν δξύτατος βορειοανατολικὸς ἄνεμος. Ἀλλὰ πολὺ ἐδυσκολεύετο νὰ προσεγγίσῃ τὸν λιμένα.

Ο Κωνσταντῆς ἐπεριποιεῖτο πολὺ τὸ πλοιόν του. Ἡγάπα πολὺ τὸ μαῦρο χρῶμα καὶ ἔστιλβε κατάμαυρη ἡ « Εὐαγγελίστρια ». Εἶχε συνηθίσει, ὅταν ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του νὰ ὑψώνῃ πλὴν τῆς μεγάλης σημιώτης τοῦ πλοίου του καὶ ὅλα τὰ παικιλέχρωμα ἔκεινα σήματα τὰ « σε-

νιάλα » λεγόμενα, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐν τῷ πελάγει συνεννόησιν.

— Θέλω νὰ μὲ καταλαβαίνουν σὰν ἔρχομαι, ἔλεγεν ὁ καπετάν Κωνσταντῆς.

Οἱ κάτοικοι εὐκόλως ἀνεγνώρισαν τὴν « Εὔαγγελίστριαν ». Συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ηγχαριστοῦντο βλέποντες τὸ μικρὸν βρίκιον ν' ἀψιφῆ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. 'Αλλ' ἀνέμενον πάντοτε καὶ καμίαν ἀναποδιάν του, διὰ νὰ γελάσουν. Δὲν ἐφαντάζοντο ὅμως καὶ δὲν ἐπεθύμουν τόσον θλιβερὸν ἀτύχημα.

Κατὰ τὴν τελευταίαν βόλταν ὁ Γεωργάκης ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς ὅτι ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ βλέπων ὅτι ὁ πλοιάρχος κακῶς διηγήθυνε τὸ πλοῖον, ἐλησμόνησε μὲ ποῖον εἶχε νὰ κάμη κι ἐφώναξε :

— Τί κάνεις, καπετάν Κωνσταντῆ;

'Ο καπετάν Κωνσταντῆς εἶχεν ἥδη ἀντιληφθῆ τὸ λάθος του καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὸ διορθώσῃ. 'Υπακούων ὅμως εἰς τὴν ἴδιοτροπίαν του ἐθεώρησε καλύτερον νὰ καταστρέψῃ τὸ πλοῖον, παρὰ νὰ φανῇ ὅτι δὲν ἔγνωριζε τὴν ναυτικήν. Καὶ ἀφῆκε τὸ πλοῖον εἰς τὸν ἐπικίνδυνον δρόμον του.

Καὶ ἵδου ἀπαίσιος τριγμὸς ἀκούγεται, ὡς νὰ ἐθραύνοντο τὰ ὄστα πελωρίου σκελετοῦ.

'Η « Εὔαγγελίστρια » εἶχε προσαράξει ἐπὶ τῆς βραχώδους ἔηρονήσου.

Περὶ τῆς σωτηρίας της οὐδεμίᾳ ὑπῆρχεν ἐλπίς. 'Αλαλαγμὸς ἡκούσθη πρὸς τὴν ἀγορὰν καὶ ὅλοι ἐσπευδαν πρὸς τὴν ἔηρονήσον. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ διεκρίνετο ὁ δλοιλυγμὸς τῆς γριᾶς Σπύραινας, ἡ οποίας διαρκῶς ἐμοιρμούριζε :

— 'Ακοῦς, νὰ πάῃ μὲ τὸν 'Αναποδιασμένον ! 'Ακοῦς ἔκεῖ !

"Αλλοτε πάλιν ἐφώναξεν πρὸς τὸν υἱόν της :

— "Εβγα ἔξω, Γεωργάκη ! "Εβγα ἔξω !

'Αλλ' οἱ ναῦται ἔμενον ὀκόμη ἐντὸς τοῦ σκάφους, νομίζοντες ὅτι καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν κατοίκων θὰ ἥδυναντο νὰ τὸ σώσουν.

'Ο καπετάν Κωνσταντῆς, ὡς νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε καὶ ὡς νὰ μὴ ἥτο αὐτὸς ὁ αἴτιος τῆς καταστροφῆς του, κατεγίνετο καὶ αὐτός, μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πρώτας εἰς τὴν πρύμνην καὶ ἐκφωνίζων ἀσυναρτήτους φράσεις.

'Αλλ' ὅλα εἰς μάτην. Εἰς δυνατὸς κλονισμὸς διέλυσε τὸ πλοῖον καὶ διεσπάρησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἴστοι, ἴστια, σχοινία, ξύλα καὶ διάφορα ἔπιπλα τοῦ πλοίου. Οἱ δὲ ναῦται μόλις ἐπρόθασαν καὶ ἐσωσαν τὰς κασέλας των.

Οι νησιώται τεθλιψμένοι βαθέως διελύθησαν. "Έκαστος μετέβη εἰς τὸν οἰκόν του, διὰ νὰ ἐγερθῇ μετὰ τὰ μεσάνυκτα εἰς τὴν χαρμόσυνον ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων. ∇

"Μετ' ὀλίγον ἔσβησαν καὶ τὰ φῶτα τῶν διλίγων οἰκιῶν, ἐν αἷς, φαίνεται, περισσότερον ἡγρύπνησαν. Πλὴν ἔξω εἰς τὰ 'Αλώνια οἰκίσκος τις μονάροφος διετήρει τὸ φῶς του ἀκόμη· ἐκεῖ ἡ γριὰ Σπύραινα, ἡ μητέρα τοῦ Γεωργάκη, ἡγρύπνει, καὶ φέρουσα καινουργὲς σάλι, ἀτάραχος καὶ γαληναία, καθημένη παρὰ τὴν ἑστίαν ἐγυάλιζε μετὰ μητρικῆς ἀγαλλιάσεως τὰ ὑποδήματα τοῦ υἱοῦ της· καὶ αὐτὸς πλησίον τῆς πυρᾶς ἀνεπαύετο τεταραγμένον ὑπονομάκρυνθη, διότι ἀνελογίζετο, ἵσως, εἰς τὸν ὑπονομὸν του, ὅτι ἐγένετο αἰτίᾳ τόσης καταστροφῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ τὴν ἴδιοτροπίαν τοῦ 'Αναποδιασμένου. ∇

"Διηγήματα", 1925

$\nabla \nabla \nabla \nabla$
Αλ. Μωραΐτιδης

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

τοις τομίνες κοριστούλαπ

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

“Οταν ἐχθροὶ καὶ βάρβαροι μὲ βέλη καὶ μὲ τόξα
σ' ἀπόδιωξαν, ὡ Δόξα,
ἀνέβηκες ἐκεῖ·

κι ἀθάνατη ἐμαρμάρωσες, καθώς στὸ παραμύθι,
ποὺ πέτρινη ἐκοιμήθη
ἡ κόρη ἡ εὐγενική.

‘Ο βράχος ἀξιώθηκε προσκύνημα νὰ γίνη¹
κι ἀθάνατος νὰ μείνη
στοῦ χρόνου τὴ βοή·
κι ἐμπνέει μεγάλα δνείρατα κι αἰσθήματα γενναῖα,
κι ἐνώνει αὐτὸς τὴ νέα
μὲ τὴν ἀρχαία ζωή.

Κι ὅλες οἱ σκόρπιες πέτρες του κι οἱ μαρμαρένιοι στύλοι
γενῆκαν τόσα χείλη
μὲ σάλπιγγος φωνή,
καὶ βροντερὰ σ' ἐκήρυξαν στὴ γῆ, στὴν οἰκουμένη,
ὡ Δόξα τιμημένη,
ὡ Δόξα ἀληθινή !

¹Iω. Πολέμης

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ

‘Η Ἀθηνᾶ δὲν ἦταν θεὰ πολεμικὴ μόνο. Προστάτευε τὸ ἀνθρώπινο γένος μὲ σοφὲς συμβουλές. Αὐτὴ ἐφεῦρε τὸ ἄροτρο κι ἔμαθε τοὺς ἀνθρώπους νὰ βάζουν τὰ βόδια στὸ ζυγό. “Επειτα ἐφεῦρε διάφορα γυναικεῖα ἐργόχειρα καὶ γι' αὐτὸ εἶχε δόνομασθη 'Εργάνη. Σ' αὐτὴν ὁφείλουν τὴν πρόοδό τους οἱ τέχνες καὶ οἱ ἐπιστῆμες. Σ' αὐτὴν ἀπεδίδετο ἡ ἐφεύρεση τῆς οἰκοδομικῆς, τῆς ποιητικῆς, τῆς ραπτικῆς. Ἀκόμη καὶ τῆς ἴατρικῆς. Αὐτὴ φρόντιζε γιὰ τὴ μόρφωση. “Αν δὲν ἦταν αὐτή, ἵσως ἴσως οἱ ‘Ἐλληνες δὲν θὰ νικοῦσαν στὴν Τροία. Δὲν μποροῦσε αὐτή, ἡ πολυσέβαστη παρθένος, νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀπαγωγὴ τῆς ‘Ἐλένης ἀπὸ τὸν Πάρη. Καὶ τοὺς βοήθησε νὰ βγάλουν τὴν ντροπή...

‘Η Ἀθηνᾶ ἦταν μιὰ θεά, ποὺ βρισκόταν σ’ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἁταν ἡ ἀθάνατη ποὺ ρίζωνε κι ἔτρεψε μέσα στὶς καρδιὲς τὸν πόθο τῆς δουλειᾶς, τὸν πόνο τῆς πατρίδας, καθε εὐγενικὸ αἴσθημα. Ο Παλαμᾶς τραγουδώντας τὶς θεῖες χάρες της λέει :

Τῶν τραγουδιῶν οἱ ἀντίλαλοι κι οἱ βρόντοι τῶν ἀρμάτων
ζευγαρωμένοι ἐκούγονται μὲς στὸ γοργό σου διάβα.
Περνᾶς, τὰ κάστρα τὰ ψηλά, τὰ σιδεροχτισμένα,
σωριάζονται, συντρίβονται σὰ νὰ ἥτανε γυαλένια,
ἀν ἔτυχε καὶ τὰ χτισαν τὰ χέρια τῶν ἀδίκων.

Περνᾶς, καὶ χῶρες ταπεινές, ξαρμάτωτες, μονάχες
θεριεύονται κι εἰν’ ἀνίκητες, φτάνει τὸ δίκιο νά ’χουν,
ἄπλωνεις τὴν ἀσπίδα σου καὶ τὶς ἀποσκεπάζεις.
Κι ἐνῶ κρατεῖς φαρμακερὸ κι ἀλάθευτο κοντάρι,
κι ἐνῶ προστάζεις δοῦλο σου τὸ θάνατο, τὸ φόβο,
ἔγεις πιστὴ συντρόφισσα τὴν πλούτοδότρα Εἰρήνη,
κι ἡ Νίκη ἐσέν’ ἀκολουθᾶ μὲ τὴ Δικαιοσύνη.

Περνᾶς, συνάζονται οἱ λαοὶ στὰ καρπερὰ χωράφια
κι οἱ βασιλιάδες κάθονται στὴ μέση σὰν πατέρες
καὶ διαλαλοῦνται οἱ φύλακες κι ἀκοῦνται τὴ φωνή τους
πεζοὶ καὶ καβαλάρηδες καὶ βγαίνονται καὶ παλεύονται,
τίμια στεφάνια ἀπ’ τὰ κλαριά τῆς δάφνης καὶ τῆς λεύκης
κι οἱ μεγαλόφωνοι ποιητὲς γεμάτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
στὴ λύρα τὴν ἑφτάχορδη τὴ νίκη τους παινεύονται.

Τὰ βόδια τὰ δουλευτικὰ τῆς γῆς τὰ σπλάγχνα ὀργώνουν
κι ἀκολουθᾶ κατάκοπος ὁ ζευγολάτης· ὅμως
μιὰ θύμηση ἀκριβώτατη τὸν κόπο του ἀλαφρώνει,
τὸν καρτερᾶ ἡ γυναίκα του στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του,
νὰ τὸν ποτίσῃ μὲ κρασὶ τὸ βράδυ σὰν γυρίση.

Παρέκει γάμοι γίνονται κι ἀντιλαλοῦν φλογέρες,
καὶ πᾶν ἐμπρὸς οἱ νιόνυφοι καὶ πίσω οἱ συμπεθέροι.

Στ' ἀμπέλια πλούσια κρέμουνται τὰ κόκκινα σταφύλια,
τρυγάνε οἱ νιοὶ καὶ πλάι τους νιὲς μὲ πλεχτὰ καλάθια,
κι ὅταν τελειώνῃ ὁ τρυγητός, χοροί, χαρὲς ἀρχίζουν,
καὶ λιγερόφωνο παιδὶ πικρὸ τραγούδι λέει,
λέει τὸ τραγούδι τὸ παλιὸ τοῦ νιοῦ, που πῆρε ὁ Χάρος
σὰ δροσερὸ τριαντάφυλλο στοῦ τρυγητοῦ τὸ κάμα.

Περγᾶς, κι ἀνθρωπινότερο τὸν ἄνθρωπο τὸν κάνεις,
σὰν ἀστραπή, σὰν ἀνεμος παντοῦ ταράζεις, λάμπεις,
τ' ἀστρα τὸ φῶς σου ζήλεψαν κι οἱ ἀιτοὶ τὸ πέταμά σου !

'Ο ποιητὴς τὴν βλέπει νὰ περνᾶ παντοῦ, νὰ βοηθῇ, νὰ μάχεται,
νὰ ἐμπνέῃ, νὰ καθοδηγῇ. Μὰ κάποτε ἡ Ἀθηνᾶ στάθηκε « ἐδῶ στὴ με-
γαλύπρεπην Ἀκρόπολιν ἐπάνω ». Καὶ τῆς λέει ὁ ποιητής :

Παλάτι σου εἶν' ὁ "Ολυμπος, κι ἡ 'Ελλάδα εἶναι ναός σου,
καὶ τοῦ ναοῦ σου ὁ πιὸ λαμπρὸς βωμὸς εἶν' ἡ 'Αθήνα !

"Τιμος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν", 1889

K. Παλαμᾶς

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΗΡΩΩΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ ΧΕΙΡΩΝΟΣ

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἰωλκὸν τῆς Θεσσαλίας ὁ οὐδὲς τοῦ Κρητέως Αἴσων. 'Ο Αἴσων εἶχεν ἀδελφὸν ἀπὸ ἄλλον πατέρα, τὸν Πελίαν. 'Η μήτηρ τοῦ Πελίου καὶ τοῦ Αἴσονος, ἡ Τυρώ, ὅταν ἐγένην σε τὸν Πελίαν, τὸν ἀπέθεσεν εἰς δασῶδες ὅρος. 'Εκεῖ ἔγριος ἵππος τον ἐπάτησεν ἐλαφρῶς εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ δόπιον ἔγινεν ἐκ τούτου « πελιόν », δηλαδὴ μαυροκίτρινον.

Κάποιος ποιμὴν εὗρε τυχαίως τὸ παιδίον, τὸ παρένθιτε καὶ τὸ ὡνόμασε Πελίαν ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου.

"Οτε ἐνηλικιώθη ὁ Πελίας, ἔγινε πολὺ σκινηρὸς καὶ ἀπόνθρωπος καὶ ὅλοι τὸν ἐφοβοῦντο. 'Ἐμαθε τότε ὅτι ὁ Αἴσων ἦτο ὁ μοιμήτριος ἀδελφός του καὶ κατώρθωσε νὰ γίνη αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Ἰωλκοῦ. 'Εντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος ὁ Πελίας ἥρχισε νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ φονεύῃ δλους τοὺς συγγενεῖς του. 'Ο Αἴσων ἀντελήφθη ὅτι ἐκινδύνευε σοβαρῶς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

"Ελαχιστοί λοιπόν τὸ μικρόν του τέχνον καὶ ἔφυγε διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰωλικόν. Ἀπὸ φόβον μήπως συλληφθῇ καθ' ὅδὸν ἀπὸ τοὺς φύλακας τοῦ Πελίου ἐβάδιζε διὰ μέσου ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου, πλησίον τοῦ μέρους, ἀπὸ τὸ ὄποιον πηγάζει ὁ χειμαρρός "Αναυρος.

Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ ἓν πυκνόφυλλον δένδρον, ἀνεπαύθη ὀλίγον μὲ τὸ τέχνον του καὶ κατὰ τὸ λυκαυγὲς ἥρχισε ν' ἀναβαίνη εἰς τὸ ὄρος ἀπὸ καρήμους καὶ δυσβάτους ἀτραποὺς καὶ μακρὰν ἀπὸ τὰς γνωστὰς διαβάσεις. Εἰς τὸν δρόμον του παρετήρησε πλησίον τῆς ρίζης μεγάλου πλατάνου πηγὴν ὑδατος διαυγοῦς καὶ εἰς τὸ βάθος μιᾶς δασώδους ἐκτάσεως σπήλαιον ἀπόκρημνον.

— Βλέπεις, υἱέ μου, εἶπεν ὁ Αἴσων, τὸ σκιερὸν ἐκεῖνο μέρος; Ἐκεῖ εἶναι τὸ περίφημον σπήλαιον ἐνὸς σοφοῦ Κενταύρου. Ο Κένταυρος αὐτὸς ὀνομάζεται Χείρων. Ἐξεπαιδεύθη ἀπὸ τὴν Ἀρτέμιδα καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Εἶναι μοναδικὸς εἰς τὴν θήραν, θαυμάσιος εἰς τὴν ιατρικήν, ἀφαστος εἰς τὴν μουσικήν, ἀνυπέρβλητος εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ διάσημος εἰς τὴν μαντικὴν τέχνην. "Ολοι οι ἐπιφανεῖς ἥρωες ὑπῆρξαν μαθηταὶ του. 'Αλλ' ἀς προχωρήσωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν πλησίον τοῦ σπηλαίου. Ἐστάθησαν καὶ ἔβλεπον μὲ πολὺν θαυμασμόν. Τὸ μέρος ἦτο καταπράσινον καὶ κατάφυτον ἀπὸ μεγάλα καὶ πυκνόφυλλα δένδρα· εἰς τοὺς κλάδους των εἶχον τὰς φωλεάς των ἀναρίθμητα πτηνῶν. Καὶ ἀπὸ τοὺς βράχους, ἀνωθεν τοῦ σπηλαίου, ἔκρεμοντο πρὸς τὰ κάτω κλήματα κατάφορτα ἀπὸ σταφυλάς. Ἀπὸ δύο δροσερὰς πηγὰς ἔτρεχεν ὑδωρ κρυσταλλώδες καὶ ἐκυλίετο ἡρέμα κάτω εἰς χλοερὰν κοιλάδα. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου ἥκούετο γλυκὺς ἥχος λύρας καὶ φωνὴ ἀνδρός, ὁ ὄποιος ἔψαλλε. Καὶ ὅλη ἡ γύρω ἔκτασις ἀντήγει ἀπὸ τὴν θείαν μελῳδίαν.

'Ο Αἴσων εἶπεν εἰς τὸ τέχνον του μὲ φωνὴν χαμηλήν:

— "Ὕπαγε, τέχνον μου, εἰς τὸ σπήλαιον. Θὰ εὔρης ἐκεῖ ἄνθρωπον παράδοξον. Μὴ τὸν φοβηθῆς· πλησίασον, βάλε τὰς χεῖράς σου ἐπάνω ἀπὸ τὰ γόνατά του καὶ εἰπέ του: « 'Ἐν ὀνόματι τοῦ Διός, τοῦ πατρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τίθεμαι ὑπὸ τὴν προστασίαν σου ». "

Τὸ παιδίον ὑπήκουσε μὲ προθυμίαν εἰς τοὺς λόγους του πατρός του καὶ μὲ θάρρος καὶ ἀφοβίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐπροχώρησεν εἰς τὸ βάθος, ὅπου εἶδε τὸν Κένταυρον Χείρωνα καθήμενον ἐπάνω εἰς κλάψηφιοποίηθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δους μυρσίνης καὶ δάφνης. Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ μέσου εἶχε μορφὴν ἀνθρώπου, πρὸς δὲ τὰ κάτω σῶμα ρωμαλέου ἴππου. Αἱ λευκαὶ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐκυμάτιζον ἐπάνω εἰς τοὺς πλατεῖς ὥμους του, δὲ δὲ χιονόλευκος καὶ μακρός του πώγων ἔπιπτε μεγαλοπρεπῶς ἐπάνω εἰς τὸ στῆθός του· οἱ ὄφθαλμοί του ἡσαν ἡμεροι καὶ γλυκεῖς, τὸ δὲ μέτωπόν του ὑψώνετο ὑπερήφανον.

Διὰ τῆς ἀριστερᾶς κειρός του ἐκράτει χρυσῆν λύραν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἔκρουνεν ἀρμονικῶς τὰς χορδὰς καὶ ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν. "Ἐψαλλε πᾶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἔγινε τὸ Χάος καὶ ἡ Γῆ· τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα καὶ ὁ κατασπρός Οὐρανός· τὰ ἀλμυρὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης καὶ οἱ αἰώνιοι θεοί, οἱ ὄποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου. "Ἐψαλλε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς· τὰ μέταλλα καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους· τὰ βότανα καὶ τὴν θεραπευτικήν των δύναμιν· τὴν φωνὴν τῶν πτηνῶν καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος. "Ἐψαλλε τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματος· τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναιότητα· τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς ὕμνους· τὸ κυνήγιον καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, διὰ τῶν ὄποιών τὰ σώματα τῶν ἥρωών ἀναπτύσσονται εἰς κάλλος καὶ ἀκμήν· ἔψαλλε τὸν πόλεμον καὶ τὸν ἔνδεξον θάνατον· τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἰσονομίαν· ἀκόμη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἡ ὄποια εἶναι ἡ βάσις τῆς κοινώνικῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

'Η μελῳδικὴ φωνὴ τοῦ Κενταύρου ἐξεχύνετο ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ ἀντήγουν αἱ βαθεῖαι φάραγγες· τὰ δὲ ἄγρια θηρία ἐπλησίαζον πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς, ὡσὰν νὺν ἐμαγεύοντο ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς μελῳδίας. 'Ἐπι τῶν δένδρων, ἔζω τοῦ σπηλαίου, ἦτο συνγθροισμένον πλῆθος παντοειδῶν πτηνῶν, τὰ ὄποια ἐπέταξαν ἐκεῖ διὰ ν' ἀκούσουν τοὺς ὕμνους τοῦ σοφοῦ.

Τὸ παιδίον ἔμενε σιωπηλόν· ἔβλεπε μὲ θαυμασμὸν τὸν σεβάσμιον Κένταυρον. "Ηκουε μὲ προσοχὴν τὸ ἄσμά του καὶ ἐλησμόνησεν ἐντελῶς τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρός του.

'Ο Χείρων ἀντελήφθη τὸ παιδίον καὶ τὸ προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ πλησίον του. 'Ο μικρὸς ὑπήκουσεν. "Εσπευσε πρὸς τὸν Χείρωνα καὶ ἡθέλησε νὰ θέσῃ τὰς χειράς του ἐπὶ τῶν γονάτων του· ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἡμπόδισε καὶ μὲ τρόπον ἥμερον τοῦ εἴπε:

—'Εγὼ γνωρίζω καλὰ καὶ σὲ καὶ τὸν πατέρα σου. Εἰπὲ εἰς τὸν πατέρα σου νὰ εἰσέλθῃ.

Τὸ παιδίον προθύμως ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Κενταύρου καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰσῆλθεν ὁ Αἴσων.

— Διατί δὲν ἤλθες ὅμοι μὲ τὸν υἱόν σου; ἡρώτησεν ὁ Χείρων.

— Ήθέλησα νὰ δοκιμάσω, ἀπεκρίθη ὁ Αἴσων, ἂν εἶναι τολμηρὸς καὶ ἀρρεβός, ὅπως ἀρμόζει εἰς υἱὸν ἥρωος. Ἀλλά, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Διός, λάβε τὸν υἱόν μου ὑπὸ τὴν προστασίαν σου καὶ ἐκπαιδεύσου αὐτὸν μετὰ τῶν υἱῶν τῶν ἄλλων ἥρωων. "Οταν δὲ μεγαλώσῃ, ἀς κατεβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν καὶ θὲ ἀπαιτήσῃ τὰ δίκαιά του.

"Ο Χείρων ἤκουσε μὲ εὐμένειαν καὶ καλωσύνην τοὺς λόγους τοῦ Αἴσονος· ἔσυρε πλησίον του τὸ παιδίον, ἔθεσε τὴν γεῖδά του εἰς τὴν ξανθήν του καρφαλήν καὶ εἶπεν:

— Πάκευσας τί εἶπεν ὁ πατέρος σου; Θέλεις νὰ μείνῃς πλησίον μου; Δὲν μὲ φοβεῖσκαι:

— Εὐχαρίστως θὰ μείνω πλησίον σου, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον μὲ θάρρος, διότι τὸ θέλει ὁ πατέρος μου· οὕτος σὲ φοβοῦμα.. Ήλα ἥθελα μάλιστα ἐγὼ νὰ εἴμαι Κένταυρος, ἂν ἡδυνάμιγνη νὰ ἔχω συγχρόνως καὶ τὸ χάρισμα τῆς φωνῆς σου.

'Ο Χείρων εἶπε μειδιῶν:

— Κάθισε λοιπὸν πλησίον μου· θὰ ἔλθουν καὶ οἱ συμμαχηταί σου!

"Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τὸν Αἴσονα καὶ εἶπε:

— Σὺ δέ, υἱὲ τοῦ Κρηθέως, ὑπαγε γῆσυχος. Ο υἱός σου δὲν θὰ κατεβῇ εἰς τὴν Ἰωλκόν, πρὶν γίνη ἄξιος νὰ δοξάσῃ καὶ σὲ καὶ τὸ γένος του.

Δὲν παρῆλθε πολλὴ ὥρα καὶ ἔφθασαν οἱ παιᾶνες τῶν ἥρωων φέροντες ἀφθονον κυνήγιον.

'Ο Χείρων θωπεύων διὰ τῶν χειρῶν τοὺς νεαροὺς κυνηγούς ἔλεγεν εἰς καθένα ἐπαινετικὸν λόγον.

'Αμέσως ἐσχισαν ἔύλα, ἤναψαν πυρὸν καὶ ἔψήσαν τὰ κρέατα τῶν αἵπατων καὶ τῶν ἐλάφων. "Ἐπειτα ἐλεύσθησαν μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἔφαγον μὲ πολλὴν ὅρεξιν καὶ ἔπιον ὕδωρ ἀπὸ τὴν πηγήν. 'Ο Χείρων δὲν ἐπέτρεπε νὰ πίουν οἶνον, διότι ἔλεγεν ὅτι ητο βλαβερὸς εἰς τοὺς νέους.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἀνεπαύθησαν ὀλίγην ὥραν συνομιλοῦντες ἡ ψάλλοντες ἡ παιζοντες λύραν. "Ἐπειτα ἐστηκαθή ὁ Κένταυρος καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἄκραν ὑψηλοῦ βράχου, ἀπὸ τὸν ὄποιον ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, τὴν ὄποιαν ἐφώτιζεν ἡ σελήνη καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ λάμπῃ ὡς ἀργυρος. 'Εκεῖ ἐστάθη, ἐστρεψε τὴν κεφαλήν του πρὸς τὸν οὔρανὸν καὶ ἤρχισε νὰ

χρούγη τὴν λύραν ἀρμονικῶς, ἐνῷ συγχρόνως ἔψαλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν ὕμνον εἰς τὴν νύκτα, τοὺς ἀστέρας, τὴν σελήνην.

Οἱ νέοι ἔμενον ἀκίνητοι καὶ ἥκουν μὲ εὐλάβειαν· ὅτε δὲ κατέβη ὁ Χείρων, ἔτρεξαν ὅλοι καὶ ἐφίλησαν τὰς γεῖράς του. "Ἐπειτα ἔκαστος κατέβη εἰς τὴν αἰλίνην του. 'Ο Κένταυρος, ὄμοιος, δὲν ἐκοιμήθη· ἔμεινε πολλὴν ὡραν ἄγρυπνος. Παρετήρει τὸν δρόμον τῆς σελήνης καὶ τὰς θέσεις τῶν ἀστέρων καὶ ἐχάραττεν ἐπάνω εἰς ὅστρακα τὰ συμπλέγματα τῶν ἀστερισμῶν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἐκοιμήθη εἰς στρῶμα μυρσίνης καὶ δάφνης σκεπασμένον μὲ πυκνόμαλλα δέρματα ἄρκτων.

Περὶ τὸ λυκαυγές, ὅτε ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Πηλίου ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς 'Ανατολῆς, ὁ ἀγαθὸς Χείρων ἐξύπνησε πρῶτος, ἐξῆλθε πρῶτος ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ μετέβη εἰς μίαν δροσερὰν πηγήν. "Ελουσε τὸ σῶμά του εἰς τὰ διαυγῆ ὄντα αὐτῆς καὶ προσηγάγη εἰς τοὺς θεούς, οἱ ὅποιοι δίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅλα τὰ ἀγαθά. "Ἐπειτα ἐπέστρεψεν, ἔλαβε κερατίνην σάλπιγγα καὶ ἐσάλπισε τρίς. Οἱ παῖδες ἐξύπνησαν· ἔτρεξαν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἐλούσθησαν· κατέπιν ἐξῆλθον εἰς τὰ μαχρὸν περίπατον, ὁ δὲ Κένταυρος προεπορεύετο διδάσκων.

Αἱ χρυσᾶ ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου ἤρχισαν νὰ φωτίζουν τὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων, ὅτε ὁ σοφὸς Κένταυρος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ προεγευμάτισαν. 'Η τροφή των ἥτο ἄρτος, μέλι, βούτυρον καὶ γάλα. "Ἐπειτα ἔλαβε καθεὶς τὴν λύραν του καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐπὶ πολλὴν ὡραν.

'Ο Χείρων, δόσακις ἥκουε παρατοίαν τινά, ἐλάμβανε τὸ πλῆκτρον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ μαθητοῦ καὶ μὲ μειδίαμα πατρικὸν ἐδίδασκε πῶς νὰ παιᾶῃ τὸν ἀρμόδιον τόνον.

"Η μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις καὶ αἱ ἄλλαι καὶ λαλαὶ ἡ λεγόμεναι τέχναι εἰς εὔγειρουν εὐγενῆ αἰσθήματα· ἐνθαρρύνουν εἰς ἔργα καλὰ καὶ μεγάλα· προκαλοῦν τὸ ἔλεος, ἐμπνέουν τὴν γαλήνην, ἀνυψώνουν τὸν ἀνθρωπὸν πρὸς τὸν Θεόν! ἔλεγεν ὁ σοφὸς Χείρων.

Μετὰ τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐσηκώθησαν ὅλοι. 'Εκάθισαν εἰς λίθινα καθίσματα πλησίον εἰς τὰς ρίζας μεγάλων δένδρων καὶ ἥκουσαν μὲ προσοχὴν ἐπὶ πολλὴν ὡραν τὸ «περὶ Θεοῦ καὶ περὶ δικαιοσύνης μάθημα».

— 'Η δικαιοσύνη, ἔλεγεν ὁ σοφὸς Κένταυρος, εἶναι ἡ βάσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας· ὅπου δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη ἐκεῖ συσσωρεύονται

ὅλα τὰ κακά, ὅσα βασανίζουν τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διώρισεν ἐπὶ τῆς βασιλεῖς, διὰ νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ ἐπιβλέπουν τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κράτους, νὰ μὴ παρεκτρέπωνται ἀπὸ τὴν ὄδὸν τῆς δικαιοσύνης· πάντα δὲ παρεκτρεπόμενον τὸν τιμωροῦν αὐστηρῶς. 'Ο βασιλεὺς ὅφείλει νὰ θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, πρέπει νὰ προσπαθῇ ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ καταστήσῃ τὸν λαόν του εὔτυχῆ καὶ τὴν βασιλείαν του κραταῖν καὶ ἔνδοξον.

Τοικῦτα ἔλεγεν εἰς τοὺς νεαροὺς ἥρωας, τῶν ὄποιων οἱ περισσότεροι ήσαν ἐπίδοξοι διάδοχοι κραταῖν βασιλέων.

Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐπορεύοντο εἰς μέρος καταπράσινον καὶ ἐπίπεδον 'Εκεῖ ἀπέβαλλον τὰ ἐνδύματά των καὶ ἥρχιζαν γυμναστικὰς ἀσκήσεις. 'Αλλοι ἐπυγμάχουν, ἄλλοι ἔτρεχον, ἄλλοι ἐπήδων καὶ ἄλλοι ἐπάλαιον ἀπὸ τὰς φωνὰς καὶ τοὺς γέλωτας αὐτῶν ἀντήχουν αἱ πέριξ κοιλάδες καὶ φάραγγες.

"Ἐπειτα ὁ Χείρων ἐλάμβανεν εἰς τὰς χεῖρας τὴν λύραν καὶ οἱ νέοι ἐσχημάτιζον χορόν. Καὶ ὁ μὲν γέρων ἔκρουε τὰς χορδὰς δρμονικῶς, ἐκεῖνοι δὲ ἔχόρευον ρυθμικῶς.

'Ο υἱὸς τοῦ Αἴσονος καθ' ἡμέραν διδασκόμενος καὶ γυμναζόμενος μετὰ τῶν συμμαθητῶν του ἀνεπτύσσετο καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ μετὰ παρέλεισιν καιροῦ ἔγινε θαλερὸς νεανίας, εὔρωστος καὶ δυνατός.

'Ο Χείρων τὸν ἐδίδαξεν ὅλα, ὅσα ἐθεώρει ἀναγκαῖα, διὰ νὰ τὸν καταστήσουν ἄξιον μαχητὴν καὶ τολμηρὸν ἥρωα· τὸν ἐδίδαξεν δχι μόνον τὴν μουσικὴν, ἄλλὰ καὶ πολλὰ μυστήρια τῆς ιατρικῆς. Καὶ κατέστη ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσονος ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὴν ιαματικὴν δύναμιν τῶν βοτάνων καὶ εἰς τὸ νὰ ιατρεύῃ πᾶσαν πληγήν. "Ενεκα τούτου ὀνυμάσθη Ἰάσων.

"Οταν ἤλθεν ὁ χρόνος ν' ἀναχωρήσῃ ὁ Ἰάσων, ἤκουισε τὸν σοφὸν Χείρωνα νὰ τοῦ λέγῃ: «'Ιάσων, πρόσεχε εἰς δύο πράγματα. Ποτὲ μὴ φερθῆς ἀποτόμως πρὸς κανένα καὶ νὰ κρατῇς πάντοτε τὰς ὑποσχέσεις σου».

'Ο Ἰάσων ὑπεσχέθη νὰ φυλάξῃ τὰς τοφὰς συμβουλὰς τοῦ σεβασμίου διδασκάλου του, τὸν κατεφίλησε μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνεχώρησεν.

«"Ἡρωες»

Μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου

Ο ΠΡΙΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ

‘Ο Πρίαμος μὲς στὴ σκηνὴ μπαίνει τοῦ ’Αχιλλέα.
 Τὰ γόνατά του ἀγκάλιασε καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια
 καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει :
 — Θυμήσου, παλληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
 Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραννοῦν ἄλλοι γειτόνοι γύρω
 καὶ νὰ μὴν ἔχῃ βοηθό. Μὰ ζῆ μὲ τὴν ἐλπίδα
 νὰ ἰδῃ τὸ λατρευτό του γιό. Μ’ ἀλιμονο σὲ μένα,
 ὃπού ἔχασα τόσα παιδιά ! Καὶ τὸ καλύτερό μου
 τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. ’Ετσι τό ’θελε ἡ μοίρα,
 ἔκεινου ποὺ μ’ ὀρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω...
 Λυπήσου με καὶ πάρ’ τηνε τὴν πλούσια ξαγορά μου,
 καὶ δῶσ’ μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι.

Σὰν είδε ἔτσι τὸν Πρίαμο δακρύζει ὁ ’Αχιλλέας.
 Κλαίει γιὰ τὸν πατέρα του, κλαίει καὶ γιὰ τὸν φίλο.
 Κλαίει καὶ ὁ γέρο βασιλιὰς γιὰ τ’ ἄμοιρο παιδί του.
 Κι ἄμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθη ὁ ’Αχιλλέας
 καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει :
 — Δυστυχισμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου
 νὰ ῥθῆς ἐδῶ σὲ μένανε, ποὺ σοῦ ’χω σκοτωμένα
 τόσον ἀντρειωμένα σου παιδιά ; Καρδιὰ ἔχεις σιδερένια.
 Μὰ σήκω τώρα, κάθισε, κι οἱ δύο μας τώρα πρέπει
 τις λύπες μας νὰ κλείσωμε στὰ βάθη, τῆς ψυχῆς μας.
 — Πῶς νὰ καθίσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἴδω τὸ γιό μου !
 Δῶσ’ μου τὸ παλληκάρι μου, καὶ πάρε, μὲ χαρά σου,
 τὰ πλούσια δῶρα πού ’φερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν
 πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου γιὰ τὸ καλὸ ποὺ κάνεις.

Τότε λοξὰ τὸν κοίταξε καὶ τοῦ ’πε ὁ ’Αχιλλέας :
 — Μή μ’ ἐρεθίζης, γέροντα, νὰ μὴ τὸ μετανιώσω,
 κεῖνο ποὺ θέλεις ἡ γνώμη μου καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.
 Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἶπε λόγο.
 Κι ἔκεινος σὰ λιοντάρι εύθυνς ἀπ’ τὴ σκηνὴ του βγαίνει
 κι οἱ παραγιοί του πᾶν κοντά. Εξεύουνε τ’ ἄμάξι
 καὶ παίρνουμε τοῦ ’Εκτορο τὴν ξαγορὰ τὴν πλούσια.

Κι ὁ Ἀχιλλέας φώναξε καὶ πρόσταξε τὶς σκλάβες
καλὰ νὺ πλύνουν τὸ νεκρό, νὺ τὸν ἀλείψουν λάδι,
ἐκεῖ κάπου παράμερα, μὴν τὸν ἰδῆ ὁ γέρος.

Καὶ οἱ σκλάβες σὰν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλεῖψαν
καὶ τὸν ὄμορφοστόλισαν. Καὶ τότε ὁ Ἀχιλλέας
μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρῶμα
κι οἱ παραγινί του, οἱ δυὸ μαζί, τὸν πήγανε στ' ἀμάξι..

"Τοστερα μπαίνει στὴ σκηνὴ, κάθεται στὸ θρονί του
κι εἶπε στὸ γερο - Πρίαμο, ποὺ ἀμίλητος καθότου :

— Λεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, ὅπως εἶπες,
ἥσυχο ἐκεῖ στὸ στρῶμα του. Κι ἥμα χαράξῃ ἡ μέρα,
πάρ' το καὶ σύρε στὸ καλό. Μόν' ἔλα τώρα, ἀς φῆμες.
Εἶπε κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλον ἀρνάκι,
τὸ ψήσανε, τὸ λιάνισαν καὶ κάθισαν νὺ φᾶνε.
Ο γέρος πίνοντας ἐκεῖ θαυμάζει τοῦ Ἀχιλλέα
τὸ στέριο λεβεντόκορμο καὶ τὴν ἀντρίκειαν ὅψη,

κι ὁ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου

καὶ τὴ γλυκιά του τὴ λαλιὰ καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.

Κι ἀφοῦ ἤπιαν κι ἀπόφαγαν, ὁ Πρίαμος τοῦ λέει :

— Παιδί μου, ἡ ὥρα πέρασε, πές τους νὺ μοῦ ἑτοιμάσουν
λίγο κι ἐγὼ νὺ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι,
ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.

Εἶπε ὁ Ἀχιλλέας κι ἑτοιμασσαν, καὶ ρώτησε τὸ γέρο :

— Πές μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν "Ἐκτορα νὰ κλάψης,
νὺ πῶ νὰ πάψη ὁ πόλεμος ; Κι ὁ Πρίαμος τοῦ εἶπε :

— Μέρες ἐννιὰ τὸ λείψανο θὰ κλαῖμε μὲς στὸν πύργο,
στὶς δέκα θὰ τὸν θάψωμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
τὴ μέρα τὴν ἐνδέκατη θὰ στήσωμε τὸ μνῆμα.

Τ' ἄλλο πρωὶ σηκώθηκεν ὁ πικραμένος γέρος,
πῆρε τοῦ γιοῦ του τὸ κορμὶ καὶ γύρισε στὴν Τροία,
κι ὅπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἔγιναν ὅλα.

· 'Ομήρου 'Ιλιάς ·
(Ραψωδία Ω)

Μετάφρασις M. Στασινοπούλου

ΑΓΩΝ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΩΑΔΑ

Κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ Τρωικοῦ πολέμου εἶχε φονευθῆ, ὡς γνωστόν, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας ὁ Πάτροκλος. 'Ο Αχιλλεύς, ἀφοῦ ἀπένειμε πάσας τὰς ἄλλας ἐπικηδείους τίμας εἰς μνήμην τοῦ φίλου του, προκηρύσσει καὶ ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὄποιους ἐκάλεσε νὰ μετάσχουν οἱ ἐπιφανεῖς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες. Πρῶτον ἐκ τῶν ἀγωνισμάτων ὡρίσθη τὸ θεαματικώτερον καὶ ἐλκυστικώτερον, ἡ ἀρματοδρομία.

Τὸ ἀρματοδρόμιον τῆς Τρωάδος εἶχε σχῆμα πελωρίου ἐπιμήκους τόξου, τοῦ ὄποιου ἡ μὲν χορδὴ ἔξετείνετο κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, ἡ δὲ εἰς τὸ βάθος τῆς πεδιάδος κορυφὴ ὡρίζετο ἀπὸ τὸν καμπτήρα, ὁ ὄποιος ἀπετελεῖτο ἀπὸ κορμὸν δένδρου. Τοῦτον ἀφοῦ θὰ ἐκαμπτον οἱ ἀρματηλάται, θὰ εἰσήρχοντο εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέδος τοῦ ἀρματοδρομίου. 'Η ἀφετηρία ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δεξιοῦ σκέλους. 'Απέναντι δὲ τοῦ τέρματος ὑπῆρχε χαμηλὸς γήλοφος, ἐπὶ τοῦ ὄποιου ἐκάθηντο οἱ ἡγεμόνες. 'Ο ἄλλος λαός, διεσπαρμένος περὶ τὴν ἀπέραντον ἔξωτερικὴν γραμμὴν τοῦ ἀρματοδρομίου, περιέμενεν ἀνύπομόνως τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος.

'Ο Αχιλλεύς ἦτο μὲν ἀθλοθέτης, ἀλλ᾽ ἦτο συγχρόνως καὶ ἐλλανοδίκης. 'Η κρίσις, ὅμως, καὶ ἡ ἀπόφασίς του περὶ τῶν ἀθλητῶν τότε μόνον θὰ εἴχεν ἀπόλυτον κύρος, ὅταν θὰ ἐπεδοκιμάζετο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ τὸν λαόν. Γενικὸς ἔφορος τοῦ ἀγωνίσματος ἦτο ὁ παιδαγωγὸς τοῦ Αχιλλέως Φοῖνιξ, ὁ ὄποιος εἶχε σταθῆ καὶ ἐπώπτευεν εἰς τὸν καμπτήρα. Θὰ ἡγωνίζοντο δὲ πέντε ἀρματηλάται: ὁ ἐκ Φερῶν Εὔμηλος, ὁ Αἰτωλὸς Διομήδης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Μενέλαος, ἢ οὐδὲ τοῦ Νέστορος 'Αντίλοχος καὶ ὁ Κρής Μηριόνης.

'Η κλήρωσις ἡδύνησε τὸν 'Αντίλοχον, ὁ ὄποις κατέλαβε τὴν ἐσωτερικὴν καμπύλην τοῦ στίβου. Δεύτερος ἐτάχθη δεξιάθεν ὁ Εὔμηλος, τρίτος ὁ Μενέλαος, τέταρτος ὁ Μηριόνης καὶ πέμπτος ὁ Διομήδης.

'Αφοῦ πάντες κατέλαβον τὰς θέσεις των, εἰς ἐν σῆμα τοῦ Αχιλλέως ὑψώνουν τὰς μάστιγας καὶ καταφέρουν αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἵππων, οἱ ὄποιοι ὄρμοιν μὲν καλπασμὸν ἐπὶ τοῦ στίβου. 'Η φορὰ τῶν ἀρμάτων εἰναι ταχεῖα καὶ φαίνονται ταῦτα, ἄλλοτε μὲν ὅτι ἐγγίζουν τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε δὲ ὅτι μετεωρίζονται ὑπεράνω τῆς γῆς. 'Ο κονιορτὸς σηκώνεται εἰς νέφη. Αἱ χαῖται τῶν ἵππων κυματίζουν. Τὸν ἀέρα γεμίζουν οἱ κρότοι τῶν ἀρμάτων καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὄποιαι παροξύνουν τοὺς ἵππους.

Αστραπιαίως διανύεται ἀπὸ δόλους τὸ δεξὶὸν σκέλος τοῦ ἄρματος δρομίου. Κάμπτεται τώρα ὁ καμπτήρος καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος πρῶτος διακρίνεται νὰ εἰσέρχεται ὁ Εὔμηλος, πολὺ δὲ πλησίον του φαίνεται νὰ ἔρχεται ὁ Διομήδης. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐκφεύγει ἔξαφνα ἀπὸ τὰς χειρας τοῦ Διομήδους ἡ μάστιξ καὶ ἔνεκα τούτου ἀνακόπτεται ἀποτόμως ἡ δρμὴ τῶν ἵππων του. Τὸ ἄρμα του τώρα φέρεται ἀκανονίστως ἐδῶ καὶ ἔκει καὶ ἡ λύπη φέρει δάκρυα εἰς τοὺς ὄφθαλμοὺς τοῦ Αἴτωλοῦ. Εύτυχῶς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς λέγει ὁ "Ομηρος, ἀναλαμβάνει τὴν μάστιγα καὶ μὲ μεγαλυτέρων τώρα δρμὴν ἔξακολουθεῖ τὴν πορείαν του. Δὲν θὰ ἡδύνατο, δύνατος, νὰ φθάσῃ πλέον τὸν Εὔμηλον, ἀν δὲν συνέβαινεν εἰς τοῦτον ἐν δυστύχημα. Ἔνῳ ὑπερήφανος καὶ βέβαιος διὰ τὴν νίκην του ἐκάλπαζεν ὁ Εὔμηλος, ἔξαφνα θραύσει τὸ ἄρμα του, διασκορπίζονται αἱ φορβάδες του, αὐτὸς δὲ ἐκτινάσσεται ἀπὸ τὸ ἄρμα καὶ μωλωπίζεται δεινῶς εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰς χειρας.

Ἐπωφεληθείς ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν εὐκαιρίαν ὁ Διομῆδης παρεκκλίνει δλίγον τὸ ἄρμα του, προχωρεῖ καὶ ἀφήνει ὅπισθεν τὰ συντρίμματα τοῦ Εὔμήλου κατευθυνόμενος εἰς τὸ τέρμα. Ὁπίσω του εἰς ίκανὴν ἀπόστασιν ἔρχεται ὁ Μενέλαος καὶ τοῦτον ἀκολουθεῖ ὁ Ἀντίλοχος. Διέτρεχον τὸν στίβον βαίνοντες ἀριστερά. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασαν πρὸς τὸν χάνδακα, ὁ Ἀντίλοχος συλλαμβάνει ἀμέσως τὸ σχέδιον νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην μὲ στρατήγημα, μὲ κίνδυνον ἔστω καὶ τῆς ζωῆς του.

Σπεύδει λοιπὸν πρῶτος νὰ λοιξεύσῃ δεξιά, ἀφοῦ ὑπελόγισεν ἀσφαλῶς ὅτι ὁ Μενέλαος ἡ θὰ ἐβάδιζε πάντοτε ἀριστερὰ καί, ὅταν θὰ διεπέρα μὲ δρμὴν τὸν χάνδακα, θὰ ἀνετρέπετο ἡ θὰ ἐλόξευε καὶ αὐτὸς καὶ θὰ ἔφθανε συγχρόνως μὲ τὸ ἄρμα του εἰς τὸ στενὸν πέρασμα. Ἄλλα τότε ἡ θὰ συνεκρούοντο καὶ θὰ συνετρίβοντο καὶ τὰ δύο ἄρματα ἡ θὰ ὑπεχώρει ὁ Μενέλαος, ὅτε ὁ Ἀντίλοχος θὰ ἐκέρδιζεν ἀσφαλῶς τὴν νίκην. Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Ἀντιλόχου δὲν διεψύευσθησαν. Ὁ Μενέλαος, ὁ δποῖος ἀντελήφθη καὶ αὐτὸς τὸν χάνδακα καὶ ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον, ἐλόξευπε καὶ αὐτὸς δεξιά. Τοιουτοτρόπως τὰ ἄρματα συνηντίθησαν. Ὁ Μενέλαος βλέπει τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ ἀντιπάλου του, τὸν ἐπιτιμᾶ ὡς ἀδέξιον καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ συγκρατήσῃ δλίγον τὸ ἄρμα του, διὰ νὰ προσπαθήσῃ νὰ τὸν προσπεράσῃ εἰς τὸν κατόπιν εὐρύχωρον δρόμον. Ἄλλ' ὁ Ἀντίλοχος, ἀδιάφορος εἰς τοὺς λόγους τοῦ Μενελάου, μαστιγώνει τοὺς ἵππους του καὶ πρῶτος διέρχεται ταχέως τὸν στενὸν δρόμον ἀφήνων τὸν Μενέλαον ὅπιει εἰς ἀπόστασιν βολῆς δίσκου.

'Η ἀγωνία τῶν θεατῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κορυφοῦται. 'Ο ἀρχηγὸς τῶν Κρητῶν Ἰδομενεὺς ἔρχεται εἰς διαπληκτισμὸν μὲ τὸν Αἴαντα, τὸν υἱὸν τοῦ Ὀιλέως, περὶ τοῦ ποῖος ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων προηγεῖται. Εὔτυχῶς ἐπεμβαίνει ἀπόφασιστικὸς ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν τάξιν, ἀφοῦ συνέστησε νὰ ἔχουν ὀλίγην ὑπομονήν, διότι τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος δὲν θὰ βραδύνῃ. Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον καθαρὰ διακρίνεται τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους, τὸ ὄποιον προχωρεῖ μὲ τόσην ὀρμήν, ὡστε οἱ τροχοί του δὲν ἀφήνουν ἵχην τῆς διαβάσεώς των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. 'Ο Διομήδης φθάνει πρῶτος, καὶ ὑπερήφανος, ἀφοῦ ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄρμα, λαμβάνει τὰ βραβεῖα, τὰ ὄποια ἀποστέλλει ἀμέσως εἰς τὴν βασιλικὴν σκηνήν του.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς καταφθάνει ὁ Ἀντίλοχος ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Μενέλαον εἰς ἀπόστασιν ἐλαχίστην. Μετὰ τοῦτον καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς δόρατος ἔρχεται ὁ Μηριόνης καὶ τελευταῖος ὁ Εὔμηλος, ὁ ὄποιος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἔσυρε τὸ ἄρμα του, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει τὰ ἥνια τῶν ἵππων του.

'Ο Ἀχιλλεὺς βλέπων τὸ θλιβερὸν κατάντημα τοῦ γενναίου Εὔμηλου, ὁ ὄποιος διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἵππων του καὶ διὰ τὴν ίδίαν του ἴκανότητα ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν προτέρων νικητής, συγκινεῖται. 'Αλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡ συμπάθεια περιβάλλει τὸν ἥρωα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀχιλλεὺς προτείνει νὰ δοθῇ εἰς τὸν Εὔμηλον τὸ δεύτερον βραβεῖον, ἀφοῦ τὸ ἀτύχημα δὲν προηλθεν ἐξ αἰτίας του.

'Αλλ' ὑπέρμαχος τοῦ δικαίου καὶ τῶν δικαιωμάτων του σηκώνεται εὐθὺς ὁ νεαρὸς Ἀντίλοχος καί, προτοῦ ἐπικυρωθῇ ὄριστικῶς τὸ δεύτερον βραβεῖον εἰς τὸν Εὔμηλον, προβάλλει ἔνστασιν :

— Θὰ θυμώσω, λέγει, πολὺ ἐναντίον σου, 'Αχιλλεῦ, ἀν ἐκτελέσης τὴν ἀπόφασίν σου. Μοῦ ἀφαιρεῖς αὐθαιρέτως τὸ βραβεῖον μου μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι, ἐὰν δὲν συνετρίβετο τὸ ἄρμα τοῦ Εὔμηλου, θὰ ἤρχετο αὐτὸς νικητής πρῶτος ἐξ ὅλων. 'Αλλ' ἡ πρόφασις αὐτὴ οὔτε ἐπὶ τοῦ δρθοῦ οὔτε ἐπὶ τοῦ δικαίου στηρίζεται, διότι τὸ ἀτύχημά του ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀλαζονείας του. 'Ο Εὔμηλος ἔχων πεποίθησιν εἰς τὰς δυνάμεις του παρέλειψε πρὸ τοῦ ἀγῶνος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν. 'Ἐὰν προσηγέτο εἰς τοὺς θεούς, δὲν θὰ ἔμενε τελευταῖος. 'Η καθυστέρησίς του, ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἀσεβείας του, εἶναι ἡ τιμωρία τῶν θεῶν. 'Ἐὰν σὺ τὸν λυπῆσαι, δὲν σ' ἐμποδίζει κανεὶς νὰ τοῦ δώσῃς ὁτιδήποτε θέλεις ἀπὸ τὰ πολύτιμα τῆς σκηνῆς σου. 'Αλλὰ τὴν φορβάδα

αύτήν ἐγώ δὲν θὰ ἐπιτρέψω εἰς οὐδένα νὰ τὴν λάβῃ, διότι μοῦ ἀνήκει, ὅφου ἔφθασα δεύτερος. "Οστις δὲ θέλει νὰ μοῦ τὴν διαφιλονεικήσῃ, θὰ δοκιμάσῃ τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν μου.

'Ο Ἀχιλλεὺς δὲν ἔξωργίσθη μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἀντιλόχου. Τουναντίον ἀνεγνώρισε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ήγεμόνες ὅτι εἶχε δίκαιον, καὶ ὅτι ὁ Εὔμηλος δικαίως ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀσέβειάν του πρὸς τοὺς θεούς. "Ενεκα τούτου ὁ Ἀχιλλεὺς μετέβαλεν ἀμέσως γνώμην. Συνεχάρη τὸν φίλον του διὰ τὴν παρρησίαν του καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι ἐγκρίνει τὴν πρότασίν του νὰ δώσῃ εἰς τὸν Εὔμηλον ἐκ τῆς σκηνῆς του χαλκοῦν θώρακα μεγάλης ἀξίας. Τοιουτοτρόπως ὑπερίσχυσαν περιφανῶς ἡ εὔσεβεια καὶ τὸ δίκαιον, διεσώθησαν δὲ συγχρόνως ἡ ὑπόληψις καὶ ἀξιοπρέπεια τῶν ἐλλανοδικῶν.

'Ἄλλ' ἀν ὁ Ἀντίλοχος διέσωσε τὸ βραβεῖον ἀπὸ τὰς χειρας τοῦ Εὔμηλου, ὁ ὄποιος, ὡς εὑσυνείδητος, ἀφωνος παρέστη μάρτυς τῆς ἀνωτέρω σκηνῆς, ἔμελε τῷρα νὰ διαφιλονεικήσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἄλλον ἀνταγωνιστήν, ὁ ὄποιος δικαιότερον θὰ τὸ διεξεδίκει.

Καὶ ἵδιον σηκώνεται ὁ Μενέλαος. 'Επιβάλλει σιωπὴν εἰς ὅλους καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν κρίσιν τῶν ἡγεμόνων. Στρέφεται ἔπειτα πρὸς τὸν Ἀντίλοχον καὶ τῷ προτείνει νὰ ὀρκισθῇ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ποσειδῶνος, προστάτου τῶν ἀρματοδομιῶν, ὅτι δὲν μετεχειρίσθη δόλον κατὰ τὸν ἀγῶνα.

'Ο Ἀντίλοχος δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἐβράδυνε ν' ἀπαντήσῃ, διπος ἥρμοζεν εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ Μενέλαου. Διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ μεταχειρίζομενος δέλον δύναται μὲν νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην καὶ τὸ ὑλικὸν βραβεῖον, ἀλλὰ χάνει τὴν μεγάλην, τὴν αἰώνιον νίκην τῆς ἀρετῆς.

— 'Ησύχασε, εἶπε πρὸς τὸν Μενέλαον. 'Ἐγώ βέβαια εἴμαι πολὺ νεώτερός σου, σὺ δὲ πρεσβύτερος καὶ ἔξοχώτερος. Γνωρίζεις ποῦ φθάνει ἡ ἀπερισκεψία νεαροῦ ἀνδρός, ὅταν ἡ φρόνησίς του δὲν εἶναι ἴκανη νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὀρμήν του. 'Αλλὰ μὴν ἀνησυχή. Εἴμαι προθυμότατος νὰ σοῦ παραχωρήσω ὅχι μόνον τὴν φορβάδα αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ, τι ἔχω ἴδιον μου, διότι οὔτε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψιν σου θέλω νὰ χάσω οὔτε πρὸς τοὺς θεούς νὰ ψευδορκήσω.

'Αμέσως δέ, ἀφοῦ ἔλαβε μὲ τὰς ἴδιας του χειρας τὴν φορβάδα, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Μενέλαον.

'Απὸ τὴν εὐγενῆ αὐτὴν χειρονομίαν τοῦ Ἀντιλόχου ἔξαφανίζεται ἡ ὄργη τοῦ Μενέλαου καὶ ἀνακουφίζεται ἡ ψυχή του, διότι δὲν ἔθελε

νὰ γίνη ἐχθρὸς τοῦ φίλου του. Φαιδρύνεται τὸ πρόσωπόν του καί, ἐνῷ ἀμιλλᾶται κατὰ τὴν μεγαλοψυχίαν πρὸς τὸν εὐγενῆ ἀντίπαλόν του, τῷ λέγει :

—'Αντίλοχε, τώρα βέβαια θὰ παύσω νὰ ἔχω παράπονον ἐναντίον σου, δὲ διότι οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔδειξες ἐπιπολαιότητα καὶ ἀπερισκεψίαν. Μόνον σήμερον ὑπερίσχυσε τῆς φρονήσεώς σου ἡ νεανική σου δρμή. Τοῦ λοιποῦ, ὅμως, ἀπόφευγε νὰ μεταχειρίζεσαι τοιαῦτα τεχνάσματα πρὸς τοὺς καλυτέρους σου. 'Οποιοσδήποτε ἀλλος "Ελλην ὑπέπιπτεν εἰς αὐτὸν τὸ σφάλμα, δὲν θὰ τὸν συνεχώρουν. Σέ, ὅμως, σὲ συγχωρῶ, διότι καὶ σὺ καὶ δὲ ἀγαθὸς πατήρ σου Νέστωρ καὶ δὲ ἀδελφός σου πολλὰ παθήματα πρὸς χάριν μου ὑπέστητε. Διὰ τοῦτο, ἀν καὶ μου ἀνήκει ἡ φορβάς, σοῦ τὴν παραχωρῶ εὐχαρίστως, διότι πρέπει νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ ἔδω οἱ ἡγεμόνες, ὅτι οὕτε ἴσχυρογάμων εἴμαι οὕτε κατάγρησιν τοῦ ἀξιώματός μου θέλω νὰ κάμω.

Αἱ διαθέσεις αὐταὶ καὶ οἱ λόγοι τῶν δύο εὐγενῶν ἀντιπάλων μεταβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀγώνων. Ἐνῷ πρῶτον ἐπρόκειτο ἀγῶν διὰ τὴν νίκην τῆς ὑλικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀθλητικῆς δεξιότητος, αἴφνης μετατρέπεται εἰς ἀγῶνα εὐγενείας ἥθους. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως δὲν ὑπάρχουν πλέον νικηταὶ καὶ ἡττημένοι οὕτε βραβεῖα ὑλικά, ἀλλὰ βραβεῖον αἰώνιον, τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ.

'Ο 'Αχιλλεύς, ἀφοῦ ἔδωκε τὸ τρίτον βραβεῖον εἰς τὸν Μενέλαον καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Μηριόνην, στρέφεται εἰς στιγμὴν εὐγενοῦς ἔξαρσεως τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸν πατέρα τοῦ 'Αντιλόχου καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸ πέμπτον βραβεῖον τῶν ἀγώνων. Μὲ τὴν πρᾶξίν του αὐτὴν ἥθελησε νὰ δείξῃ ὁ ἥρως ὅτι πατέρες, οἱ ὄποιοι ἀνατρέφουν τοὺς υἱούς των μὲ τοιαύτην εὐγενῆ ἀγωγήν, εἶναι ἀξιοί πανελληνίων βραβείων· διότι ἀγαθὸς καὶ εὐγενῆς πατήρ δὲν διαφέρει ἀπὸ ἕνα ὑπέροχον ἀθλητήν.

« Διάλεξις »

Π. Ι. Θεοδωρόπουλος

ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Τότε ἔτσι ἐκεῖνος κοίταξε σιωπώντας τὸ παιδί του μὲ θλιψερὸ χαμόγελο, κι ἡ ὅμορφη Ἀνδρομάχη ἤρθε κλαμένη, τοῦ πιασε σφιχτὰ τὸ χέρι κι εἶπε :

— Καημένε, ἄχ! τὸ φιλότιμο θὰ σ' ἀφανίσῃ. Πές μου, τ' ἀθῶ αὐτὸ δὲν τὸ πονᾶς, δὲ μὲ λυπᾶσαι ἐμένα, ποὺ μαύρη χήρα κι ἔρημη σὲ λίγο θὰ μ' ἀφήκης ; τὶ γλήγορα ὅλοι οἱ Δαναοὶ θὰ τρέξουν νὰ σὲ σφάξουν. Μὰ ἂν εἰναι νὰ σὲ στερηθῶ, καλύτερα γιὰ μένα νὰ μὲ σκεπάσῃ ἡ μαύρη γῆς. Γιατὶ ἄλλο πιὰ ἀντιστύλι δὲ θὰ μοῦ μείνη, μόν' καημοί, τὰ μάτια σὰ σφαλίσης. Μὴ γάρ πατέρα ἔγω 'χω πιὰ ἢ τὴ γλυκιά μου μάνα ;

.....

"Ἐχτορα, τώρα ἐσύ γονιός κι ἐσύ γλυκιά μου μάνα, ἐσύ εἰσαι σὲ μένα ἀδερφὸς καὶ τρυφερό μου ταίρι, μόν' πιὰ λυπήσου με, κι αὐτοῦ στὸ κάστρο μεῖνε ἀπάνου, μήπως μὲ ρίξεις σὲ χηρειὰ καὶ τὸ παιδί σ' ὄφρανια. Καὶ στῆσ' τους στὸν Ἀρνο κοντὰ τοὺς λόχους, ποὺ πατιέται ἐκεῖ πιὸ δ τοῦχος εὔκολα κι ἀνεβαθή εἰναι ἡ χώρα.

.....

Τότε δ μεγάλος "Ἐχτορας τῆς ἀπαντάει δὺδ λόγια :

— Γυναίκα, ναί, κι ἔγὼ ὅλα αὐτὰ στὸ νοῦ μου τ' ἀναδεύω, δύως ντροπή ἀπ' τὶς Τρώισσες, ντροπή 'ναι δύμπρὸς στοὺς Τρῶες νὰ σέρνουμαι ἔτσι σὰν κιοτῆς ὀλάργα ἀπ' τοὺς πολέμους ... Μήτε τὸ θέλει μου ἡ καρδιά, τὶ πάντα παλληκάρι ἔμαθα νά 'μαι καὶ μπροστὰ στὶς κονταριὲς νὰ τρέχω, τὸ γονικό μου θέλοντας νὰ διαφεντέψω θρόνο. Ναί, ξέρω, μοῦ τὸ λέει αὐτὸ ἀλάθευτα ἡ ψυχή μου, θὰ φέξῃ ἡμέρα, δὲν ἀργεῖ, ποὺ θὰ χαθῇ ἡ πατρίδα κι ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος κι ὁ ζακουστὸς λαός του· μὰ δὲ μοῦ σφάζει τὴν καρδιά, τῶν Τρώων σὰ λογιάζω τὰ πάθια ἢ καὶ τῶν δύστυχων γονιῶν μου, οὕτε τόσο τῶν ἀδερφῶν μου, ποὺ πολλοὶ μὲς στὰ χρυσά τους νιάτα θὰ κυλιστοῦν στὸ αἴμα τους σφαγμένοι ἀπ' τοὺς Ἀργίτες

ὅσο γιὰ σένα, ὅταν κανεὶς ἀπ' τῶν δύχτρῶν τ' ἀσκέρι
σὲ σέρνη σὲ πικρὴ σκλαβιὰ στὰ δάκρυα βουτηγμένη,
κι ἄλλη ἵσως, στὸ 'Αργος ὅταν πᾶς, νὰ φαίνης θὰ σὲ βάζῃ
καὶ μὲ τὴ στάμνα ἀπ' τὴν πηγὴν νερὸ θὰ πᾶς νὰ φέρνης
ἄθελα, δόλια, μὰ σκληρὴ θὰ σὲ στενεύῃ ἀνάγκη.

Καὶ σὰ σὲ βλέπουν ποὺ περνᾶς ἀχνὴ καὶ δακρυσμένη,
νὰ το, θὰ λέν, τοῦ "Ἐχτορα τὸ ταῖρι, ποὺ τῶν Τρώων
ἵταν τὸ πρῶτο αὐτὸς σπαθὶ στῆς Τροίας τοὺς πολέμους.
Ἐτσι ἵσως ποῦν κι ὁ πόνος σου θὰ ξανανοίγη πάντα,
σὰ βλέπης πῶς ἀπ' τὴ σκλαβιὰ νὰ βγῆς δὲν ἔχει ἐλπίδα.
Μὰ θέλω νὰ μὲ φάη ἡ γῆς, ἡ μαύρη πλάκα θέλω,
προτοῦ σὲ δῶ νὰ δέρνεσαι καὶ σκλάβα νὰ σὲ σέρνουν!

"Ἐτσι τῆς εἶπε κι ἀπλωσε τὰ χέρια στὸ παιδί του.

Μὰ πίσω γέρνει τὸ παιδί στὸν κόρφο τῆς τροφοῦ του
μὲ τὶς φωνές, τὶ τό 'σκιαζε ἡ ὅψη τοῦ γονιοῦ του,
σὰν εἰδε π' ἀστραφτε ὁ χαλκὸς σπιθόβολα ἀπ' τὸ κράνος
κι ἀπάνου σάλευε ἀγριωπή ἡ ἀλογίσια φούντα.

Γέλασε τότε ἡ μάνα του, μιὰ στάλα κι ὁ πατέρας,
καὶ βγάζει ἀπ' τὸ κεφάλι εὐτύς δ "Ἐχτορας τὸ κράνος
καὶ τ' ἀπιθώνει χάμου ἐκεῖ, καθὼς λαμποκοποῦσε·
κι ὅταν τὸ γιό του φίλησε καὶ χόρεψε στὰ χέρια,
στὸ Δία κι ὅλους τοὺς θεοὺς δεήθηκε ἔτσι κι εἶπε :

- Παρακαλῶ σε, Δία μου, θεοί, παρακαλῶ σας,
ὅς δώσῃ ἡ χάρη σας κι αὐτό, δ γιός μου μὲς στοὺς Τρώες,
ὅπως κι ἐγώ, νὰ ξακουστῇ ἔτσι ἀντρειωμένος πάντα
κι ἀξιος τῆς Τροίας βασιλιάς. Κι ὃς ποῦν γι' αὐτὸν μιὰ μέρα :
Αὐτὸς ἀπ' τὸν πατέρα του πολὺ πιὸ παλληκάρι,
καθὼς γυρνᾶ ἀπ' τὸν πόλεμο, καὶ ματωμένα δις φέρνη
στὸ σπίτι λάφυρα ἀπ' δύχτρὸ ποὺ σκότωσε παρμένα,
ποὺ νὰ τὸν δῆ ἡ μανούλα του καὶ νὰ χαρῇ ἡ καρδιά της.
Εἶπε καὶ βάζει τὸ παιδί στῆς γυναικὸς τὰ χέρια
κι ἐκείνη πίσω τό 'γειρε στὸ μυρισμένο κόρφο
καὶ πικροχαμογέλασε μὲ μάτια δακρυσμένα...

Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Σήμερον ἐπεσκέφθην τὴν Ὀλυμπίαν. Πίστευσέ με μόνον καὶ χάριν τούτου ἀξίζει νὰ ἔλθῃ ζένος τις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιότης παρίσταται ἐνώπιον σου περισσότερον ζωντανὴ καὶ μεγαλοπρεπῆς ἥ καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτήν. Δὲν λέγω ὅτι διὰ τῆς θέας τῶν ἐρειπίων ἡ φαντασία δύναται νὰ σχηματίσῃ τελειότεραν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Ὀλυμπία δὲν ἔτοι πόλις, ἔτοι ἱερόν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἡ Πομπήτα παρέχει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Εύρισκει δέ τις καὶ εἰς τὴν Νικόπολιν αὐτήν καὶ τὴν Πλευρῶνα ὅλην δι' ἀρχαιολογικὰς μελέτας, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ εῦρῃ ἐνταῦθα.

'Η Ὀλυμπία εἶναι τι ὅλως διάφορον, ἀλλὰ καὶ ὑπέρτερον.

Εἶδον ἀπὸ τοῦ Κρονίου λόφου τὰ ἐρείπια τῶν ναῶν, τῶν παλαιστρῶν, τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων ἀπλούμενα ὡς εἰς χάρτην. Ἐνόμισα ὅτι ἀνακῆ ἐνώπιον μου πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὠραῖον ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὰ ἐντὸς τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οἰκοδομήματα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην σου μυρίας ἀναμνήσεις. Ἐνθυμεῖσαι δὲν ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη ἐνταῦθα συνεχεντρώθη ὀλόκληρος ἥ δέξα τῆς Ἑλλάδος. Νομίζεις ὅτι ἀντηχοῦν εἰσέτι περὶ σὲ αἱ φωναί, αἴτινες ἐπευφήμουν τὸν Θεμιστοκλῆ, νικητὴν τῆς Σαλαμῖνος καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς ὄποιους δὶς Πίνδαρος ἀπήθανάτισε, περιπτανται ἐναερίως ἐνώπιον σου. Ἐνταῦθα δὲ Θουκυδίδης, παῖς ἔτι, ἡκροάζετο τὰς διηγήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμὸν θεατῶν, οἴτινες ἀπένευμον τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ὀλόκληρος συνοψίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

'Η τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας δόμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Εἰς τὸ μέσον ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ πέριξ λόφοι ἀποτελοῦν τὰς βαθμίδας. Οἱ θεαταὶ συνωθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἔβλεπον ἀπὸ δύψηλὰ τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολύχρωμοι χλαμύδες των, ποικίλουσσαι τὸ βαθὺ πράσινον τῶν πεύκων, ἐπηύχανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναικας δὲν ἐπετρέπετο ἥ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου εἶσοδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. "Ισως, ὅμως, νὰ ἤρχοντο αἴτιαι ἐπὶ τῶν λόφων, νὰ ὑπέκρυπτον τὸν πέπλον ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυλλώματος καὶ νὰ ἐθεώρουν κρυφίως τὸ ἀπηγορευμένον θέαμα.

"Ισως ἐφθόουν τὴν ἱέρειαν τῆς Δήμητρος, ἥτις μόνη ἐκ τοῦ φύλου των εἶχε τὸ προνόμιον νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἱερὰν τελετὴν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ἡδύναντο αἱ γυναικεῖς νὰ βλέπουν καὶ τοὺς ἄγοντας τὰς πομπὰς. Βραδέως διήρχοντο οὗτοι ἀναμέσον τῶν ὠραίων μνημείων τοῦ περιβόλου καὶ ἐπορεύοντο πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τὸ Ἡραῖον. Ἔπειτα ἵσταντο εἰς τὰ πρόθυρα, ἐνῷ οἱ ἱερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας. Ἐκεῖθεν ἔξηκολούθουν τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ἱεροῦ τείχους τῆς "Αλτεως. Τέλος παρετάσσοντο παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ἵπποδρομὸν, ὅπου ὁ νικητὴς ἐλάμβανε τὸν κότινον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἵπποδρομὸν δὲν ἔγιναν ἀνασκαφαί, παρεκτὸς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἔξακρόβωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν.

Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλύτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ὀλλεπαλλήλους ἐπιστρώσεις. Οἱ διυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἡδη καταργηθῆ κατὰ τὸ 394 μ.Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Δὲν εἶχεν, ὅμως, τὸ πᾶν καταστραφῆ. Μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς θησαυροποίησης δύο σεισμούς, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέτρεψαν ὅσας οἰκοδομάς ἔμενον εἰσέπι. ὅρθιαι. Αἱ στῆλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κεῖνται παραλλήλως, μὲ τοὺς σπονδύλους των διαζευγμένους, ὅπως τότε κατέπεσαν.

Σύγχρονος κατάπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα. Οἱ ποταμὸς Κλάδεος, ὃστις ρέει πρὸς δυσμάς τῆς "Αλτεως, ἐπλημμύρισε ταυτοχρόνως.

Τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων μνημείων ἐκαλύφθησαν τότε μὲ στρῶμα γῆς πάχους ἐνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἔδαφους ἤλθον καὶ κατώκησαν Χριστιανοί, τῶν ὅποιων τὰ διασωθέντα ἔχην μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητα.

Κατὰ τὴν νέαν ἀνατονταετηρίδα καὶ ἄλλη πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Ανύψωσεν ἐκ δευτέρου τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος τρία καὶ τέσσαρα μέτρα. Τοιουτοτρόπως εἰς τὸν ἔηρὸν σήμερον Κλάδεον ὀφείλομεν τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὅποιους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

"Απὸ Νικοπόλεως εἰς 'Ολυμπίαν», 1884

Δ. Βικέλας

ΑΓΩΝΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Μὲ ἔξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν ἐπεδίδοντο οἱ πρόγονοι μας εἰς τὴν γυμναστικήν. Δὲν ὑπῆρχεν ἑλληνικὴ πόλις, ἡ ὅποια νὰ μὴ εἶχε γυμναστήριον (γυμνάσιον) κατάδενδρον καὶ λαμπρῶς διακεκοσμημένον.

Ἡ σημασία, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἡ γυμναστικὴ διὰ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καταφάνεται ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὅποιους ἐτέλουν.

Ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγῶνας ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπεδείκνυνον ὅ, τι ἔξαιρετὸν εἶχον. Καὶ οἱ ἄριστοι καρποὶ τῆς γῆς καὶ τὰ εὐμελέστερα σώματα τῶν νέων καὶ τὰ τελειότερα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος, ὅλα ἐπεδεικνύοντο εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦσαν τέσσαρες : τὰ "Ισθμια, τὰ Νέμεα, τὰ Πύθια καὶ τὰ Ὀλύμπια.

Ἄλλ' ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ λάμψις τῶν Ὀλυμπίων ἦτο ἀφθαστος.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἥδυνατο κανεὶς νὰ θαυμάσῃ τῆς Ἑλλάδος τὴν φύμην καὶ τὴν ἀλκήν.

Οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν ἀρχικῶς τοπικοί : ἀργότερον ἔγιναν πελοποννησιακοί, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεπτύχθησαν εἰς πανελλήνιους.

Πρῶτος ἴδρυτης τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἐθεωρεῖτο ὁ Ἡρακλῆς. Τοὺς διερρύθμισε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς "Ηλιδος" Ἰφιτος.

Καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος ἀνεγάρουν ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν εἰς τὰ πέρατα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν οἱ σπόνδοφοι, διὰ νὰ ἀναγγείλουν. Τὴν ἔναρξιν τῆς ἱερομηνίας τῶν ἀγῶνων καὶ τῆς ἐκεχειρίας.

Τότε κατέπαυε πᾶσσα ἐχθροπραξία: εἰρήνη καὶ ἀδέλφωσις ἔζηπλώνετο εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀφόβως δὲ καὶ ἀκινδύνως ἥδυναντο νὰ ταξιδεύοιν διὰ μέσου καὶ τῶν μέχρι χθὲς ἐχθρῶν καὶ πολεμίων οἱ ἀγωνισταί καὶ οἱ προσκυνηταί τοῦ ἱεροῦ ἢ οἱ θεωροὶ τῶν ἀγῶνων.

Καὶ συνέρρεον ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεάς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν παραλίων τοῦ Εὔξείνου Πόντου καὶ τῆς Μαιώτιδος· ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος· ἐκ τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Θράκης· ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου· ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης. Συνέρρεον κατὰ χιλιάδας διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης οἱ εὐσεβεῖς καὶ οἱ φίλαθλοι καὶ ὅσοι ὠνειρεύοντο νὰ ἰδουν τὴν πατρίδα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ βάρβαροι καὶ οἱ δοῦλοι δὲν ἀπεκλείοντο τῆς θέας τῶν ἀγῶνων,

ἀλλὰ κυρίως "Ελληνες ἔσπευδον εἰς τὸ ἔθνικὸν ἐκεῖνο κέντρον. Καὶ ὅχι μόνον κοινοὶ ἀνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἐπιφανεῖς σοφοὶ καὶ πολιτικοί, ὅπως ὁ Θαλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος Α', ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Λυσίας, ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοχράτης, ὁ Λουκιανός καὶ ἄλλοι.

Πολλοὶ μάλιστα ἐκ τῶν σοφῶν, ποιητῶν καὶ ρητόρων ἀνεγίνωσκον ἢ ἀπήγγελλον συγγράμματα, ποιήματα καὶ λόγους.

"Οτε δὲ πατήρ τῆς Ἰστορίας, ὁ Ἡρόδοτος, ἀνεγίνωσκε τὴν ἴστορίαν τῶν Μηδικῶν πολέμων, ἀντελήφθη ἐκτὸς τῶν ἄλλων, οἱ δύοτοι ἐδάχρυον, καὶ παῖδα ἀγνωστόν του, τὸν δύοιν δὲ πατήρ του "Ολορος ἐπέπληττε διὰ τοῦτο. «"Ολορε, ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου κατέχεται ἀπὸ μεγάλην μάθησιν», ἀνεφώνησε τότε ὁ Ἡρόδοτος. Καὶ ἦτο δὲ νέος ἐκεῖνος ὁ Θουκυδίδης, διεπέπειτα μέγιστος τῶν ἴστορικῶν τῆς οἰκουμένης.

Ταχτικοὶ ἐπισκέπται τῶν ἀγώνων ἡσαν αἱ θεωρίαι τῶν διαφόρων πόλεων καὶ ἀποικιῶν, δῆλοι. οἱ ἐπίσημοι πρέσβεις ἢ ἀντιπρόσωποι τούς δύοιους ἔστελλεν ἐκάστη πόλις.

'Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἐλλανοδίκοι εἶχον ἤδη ὑποδεχθῆ καὶ καταγράψει εἰς τὸ λεύκωμα μαζὶ γραμματεῖον τοὺς ἀγωνιστὰς μὲ τὸ σηνομα αὐτῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος των, ὡς καὶ τὰ ἀγωνίσματα εἰς τὰ δύοια θάμητα.

"Ορος ἀπαραιτητος, διὰ νὰ γίνη κανεὶς δεκτὸς ὡς ἀγωνιστής, ἥτο νὰ εἴναι "Ελλην τὴν καταγωγὴν καὶ πολίτης ἐλεύθερος, καὶ νὰ μὴ εἴχε διαπράξει ἀσέβειάν τινα:

Οἱ ἀγῶνες διήρκουν ἐπὶ πέντε ἡμέρας καὶ διεξήγοντο μὲ πολλὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβλητικότηταν.

'Ἐξαιρετικῶς πανηγυρική, δύωσι, ἥτο δὲ πέμπτη καὶ τελευταία ἡμέρα, κατὰ τὴν δύοιαν ἀπενέμουντο τὰ ἀθλα.

'Οπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἐπὶ αἰῶνας διετηρεῖτο μετ' εὐλαβείας καὶ προφυλάξεως εἰς κότινος. Παῖς ἀμφιθαλῆς (τοῦ δύοιου δῆλος. ἔζων ἀμφότεροι οἱ γονεῖς) ἐκοπτεύει τοῦ κοτίνου τούτου διὰ χρυσοῦ δρεπάνου δέκα ἐπτά κλάδους μικρούς θαλλούς, ἔκαστος δὲ ἐκ τούτων ἐδένετο διὰ ταινιῶν καὶ ἐσχηματίζοντο οὕτω δέκα ἐπτὰ στέφανοι, ισάριθμοι πρὸς τὰ δέκα ἐπτὰ ἀγωνίσματα, τῶν δύοιων ἡσαν βραβεῖα.

'Ο κῆρυξ ἀνεκήρυσσε μὲ στεντορείαν φωνὴν ἐνώπιον τῶν Παγ-

ελλήνων τὸ ὄνομα τῶν νικητῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν.

‘Ο δὲ λυμπιονίκης προσήρχετο πρὸ τῶν ἑλλανοδικῶν, ὅπου εἰς ἔξ αὐτῶν τὸν ἐστεφάνων διὰ στεφάνου κοτίνου, ἐνῷ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν μὲν ὑπέρτατον ἐνθουσιασμὸν ἐπευφήμει τὸν εὐδαιμοναῖνικητὴν καὶ τὸν ἔρραινε μὲν μῆλα καὶ ρόδα καὶ φύλα καὶ ἀνθη. ’Ονειρον παντὸς εὑρώστου καὶ ἡσκημένου ἀγωνιστοῦ ἥτο νὰ λάβῃ τὸν στέφανον καὶ νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομά του ἀνακηρυττόμενον.

‘Ισόθεοι καὶ υἱοὶ θεῶν ἐθεωροῦντο οἱ νικηταὶ τῶν ἀγώνων ἐθαυμάζοντο δὲ ἀκόμη περισσότερον, ἀν συνέπιπτε νὰ κατήγοντο ἀπὸ οἰκογένειαν ὀλυμπιονικῶν. Καὶ ἡ πατρὶς τῶν ὀλυμπιονικῶν ἐτιμᾶτο ἔξαιρετικῶς.

Οἱ νικηταὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν συμπολιτῶν τῶν ἐπέστρεφον πανηγυρικῶς εἰς τὴν πατρίδα των. Καὶ ἡ πόλις των ἐκρήμνιζε μέρος τῶν τειχῶν της, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τειχῶν, διὰ τὸν ἔχη τοιούτους πολίτας.

‘Ο νικητὴς διέρχετο ἐπευφημούμενος τὰς κυριωτάτας ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεως καὶ μετέβαινεν εἰς τοῦ πολιούχου θεοῦ ἡ ἥρωος τὸν ναὸν ἢ τὸ ἱρᾶν. Προσέφερεν εὐχαριστήριον θυσίαν καὶ ἀκολούθως παρεκάθητο εἰς τὸ δεῖπνον, τὸ ὅποῖον προσέφερε πρὸς τιμήν του ἡ πόλις ἢ ὁ δῆμος.

Πλεῖσται ὅσαι τιμαὶ ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς Ἱερονίκας καὶ εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐτιμῶντο ἔξαιρετικά. Περισσότερον ὅλων ἐτιμῶντο οἱ ὀλυμπιονίκαι. ‘Ο Πίνδαρος, ὁ μέγιστος ἐκ τῶν λυρικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔλεγεν : “Οπως τὸ ὄδωρ εἰναι τὸ ἄριστον ἔξ ὅλων τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ὅπως ὁ χρυσὸς εἰναι τὸ πολυτιμότατον ἐκ τῶν μετάλλων, ὅπως τὴν ἡμέραν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανὸν ἄστρον θερμότερον καὶ φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον, τοιουτοτρόπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἀγῶν ἀνώτερος ἀπὸ τὰ ‘Ο λύμπια».

« Οἱ Ἀγῶνες », 1906

Αντ. Κεραμόπουλος

Ο ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

'Αρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, ἄγνε πατέρα
τοῦ ὥραίου, τοῦ μεγάλου καὶ τ' ἀληθινοῦ,
κατέβα, φανερώσου κι ἀστραψ' ἐδῶ πέρα,
στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι,
στῶν εὐγενῶν ἀγώνων λάμψε τὴν ὁμήν·
καὶ μὲ τ' ἀμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι,
καὶ σιδερένιο πλάσε κι ἄξιο τὸ κορμί.

Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου
σὰν ἔνας λευκοπόρφυρος μέγας ναός,
καὶ τρέχει στὸ νάδ έδῶ προσκυνητής σου,
ἀρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, κάθε λαός.

«Ασάλευτη ζωή», 1904

K. Παλαμᾶς

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχῃ,
κι ἀκούω νὰ κράζῃ τ' ὄνομα, καθώς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, ποὺ νίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.

Καὶ βλέπω τὸν διμορφονίδ καὶ τ' ἄξιο παλληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνῃ
καὶ ν' ἀκουμπᾶ στὰ γόνατα τ' ὀριστερό του χέρι
καμαρωτός, περήφανος μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
ποὺ ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.

Τὴν ξέρω κείνη τὴν ἐλιά, τὴν ἄγρια, τὴν ἄγια.

Τὴν εἶδα ποὺ τὴν φύτεψεν δ' Ἡρακλῆς στὴν "Αλτη,
κι ἀπλωσ'" αὐτὴ τές ρίζες της καὶ θέριεψε γιὰ πάντα.

Εἶδα κι ἐκεῖνο τὸ παιδί, ποὺ ὀρφάνια δὲν γνωρίζει,
τό 'δα νὰ κόβῃ τὰ κλαδῖνα μὲ τὸ χρυσὸ δρεπάνι
καὶ νὰ τὰ φέρνῃ τρέχοντας νὰ γίνουν τὰ στεφάνια.

Βλέπω τὸν πρῶτο νικητὴ στεφανωμένο τώρα!

Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, ποὺ τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,

χαρά στή μάνα, μακριά πού καρτερεῖ μὲ πόθο...
 Χαρά στή δοξασμένη του καὶ ξακουστή πατρίδα,
 ὅπου γεννᾶ τέτοια παιδιά καὶ τέτοια παλληκάρια!...

Ιω. Πολέμης

Η ΕΡΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ

Μίαν ώραίαν ἀττικὴν ἡμέραν, ἐνῷ λαμπρὸς ἀνέβαινεν ὁ ἥλιος ὑπεράνω τοῦ Ὑμηττοῦ, σκεπτικὸς ἐκάθητο ὁ Κέκροψ εἰς τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Γύρω του ἐκάθιθητο αἱ τρεῖς θυγατέρες του. Ἐτραγουδοῦσσαν καὶ ἐκέντων τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

"Ἐξαφνα εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς Ἀκροπόλεως ἡκούσθησαν φωναὶ θορυβώδεις, ὡς ἔχν ἐφιλονείκουν ἄνθρωποι. Ἐντὸς ὀλίγου ἀντελήφθη ὁ Κέκροψ ὅτι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ὡμίλουν τόσον μεγαλοφώνως καὶ εἶχον πλέον εἰσέλθει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἦσαν εἰς ἀνήρ εὑρώστος καὶ ἀθλητικὸς μὲ ὑγρὸν βλέμμα καὶ πώγωνα μακρὸν καὶ κόμην κυματίζουσαν, καὶ μία γυνὴ εὔσχημος καὶ μεγαλοπρεπής.

— Μὲ συγχωρεῖς, ἰδικός μου εἶναι, ἔλεγεν ὁ ἀνήρ μὲ ζωηρότητα.

— Καθ' ὀλοκληρίαν ἀπατᾶσαι, διότι εἶναι ἰδικός μου, ἀπεκρίνετο ἡ γυνὴ μὲ ὑπερηφάνειαν.

— Οὐδεὶς ἀκόμη μοῦ εἶπεν ότι ἀπατῶμαι, εἶπεν ὁ ἀνήρ μὲ ὀργήν.

— Αντὶ νὰ φιλονεικῶμεν, ἀπεκρίθη μετριοπαθῶς ἡ γυνή, ἰδοὺ ἐδῶ πρόχειρος δικαστής. "Ἄσ τοῦ ἐκθέσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν.

— Περὶ τίνος πρόκειται; ἡρώτησεν ὁ Κέκροψ.

— Ο τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ ἀνήρ, λέγω ὅτι εἶναι ἰδικόν μου κτῆμα καὶ ἔχω ἀπέιρους ἀποδείξεις.

— Καὶ ἔγὼ κηρύττω ἀπεναντίας, διέκοψεν ἡ γυνή, ὅτι εἶναι ἰδικός μου καὶ κανεὶς δὲν μοῦ τὸ ἔχει ἀμφισβήτησει. Θέλομεν νὰ κρίνῃς μεταξὺ ἡμῶν.

— Καὶ ἔκρινα ἥδη, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ. "Ο τόπος οὗτος, ἀν ἐπιτρέπετε, δὲν εἶναι οὕτε τοῦ ἐνὸς οὕτε τοῦ ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ἰδικός μου, διότι εἴμαι ὁ Κέκροψ, ὁ βασιλεὺς του.

— Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ὀπήντησεν ὁ ἀνήρ.

— Πῶς δὲν ἐμποδίζει; εἶπεν ὁ Κέκροψ.

— Δέν έμποδίζει, διότι είμαι ό Ποσειδῶν.
 — Καὶ ἐγὼ ή 'Αθηνᾶ, προσέθεσεν ή γυνή.
 — "Α! τότε ἀλλάζει, ἀπεκρίθη ό Κέκροψ, καὶ τότε τὸ μόνον, τὸ ὅποιον δύναμαι νὰ εἴπω, εἰναι ὅτι ή γῆ αὐτὴ εἰναι ἰδική σας καὶ ὅχι ἰδική μου. 'Αλλὰ τίνος ἐκ τῶν δύο; Πῶς θέλετε νὰ τὸ κρίνω ἐγὼ ό θνητός;

—'Εγὼ τὴν ζώνω εἰς τὰς ὑγρὰς ἀγκάλας μου καὶ, ἀν θέλω νὰ τὴν σφίγξω, τὴν καταστρέψω, εἶπεν ό Ποσειδῶν.

—'Εγὼ προστατεύω καὶ σφέω τοὺς κατοίκους τῆς καὶ ή πόλις αὐτὴ ἔχει τὸ ὄνομά μου, εἶπεν ή 'Αθηνᾶ.

— Δηλαδὴ τὸ ἰδικόν μου, εἶπε μέσα του ό Κέκροψ.

— Τὸ ἰδικόν σου ἔχει σήμερον, ἀπήντησεν ή θεά, διότι ἡννόησε τὰς σκέψεις του. Κεκροπία καλεῖται, ἐν ὅσῳ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς πτωχὰς αὐτὰς καλύβας, αἱ ὅποιαι ἔχουν σκορπισθῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀποκρήμνου αὐτοῦ βράχου. 'Αλλὰ μὲ τὸ ὄνομα 'Αθηναὶ θὰ ἴδῃ νὰ φθάνῃ ή δόξα τῆς μέχρι τῶν ἀστρων. Θὰ ζήσῃ αἰωνίως καὶ θὰ ἀναδειχθῇ λαμπροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλην χώραν τῆς γῆς.

— Εἰς τὰ ὑγρὰ νῶτά μου θὰ τῆς φέρω θησαυροὺς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, εἶπεν ό Ποσειδῶν, καὶ θὰ τῆς παρουσιάσω τὰς ὁδοὺς τῆς δόξης καὶ τῆς ἴσχύος τῆς.

—'Εγώ, ἀπήντησεν ή 'Αθηνᾶ, θὰ τῆς δίδω τὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὴν φρόνησιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις, ή ὅποια σώζει καὶ μεγαλύνει τὰς πόλεις.

— Καὶ, δημως, εἶπε μὲ δόργην ό Ποσειδῶν, τὴν χώραν, τὴν ὅποιαν καυχᾶσαι ὅτι θὰ προστατεύσῃς. ἀφήνεις νὰ ληστεύουν οἱ Βοιωτοί.

— Δὲν τὴν βλάπτουσι τὸσον, ἀπεκρίθη μὲ πικρίαν ή 'Αθηνᾶ, ὅσουν οἱ βάρβαροι τῆς Καρίας μὲ τὰς συνηθείας των, τοὺς ὅποιους τῆς φέρεις εἰς τοὺς λιμένας τῆς.

— Βλέπω, ἀπεκρίθη ό Κέκροψ, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις καὶ τῶν δύο διὰ τὴν χώραν αὐτὴν εἰναι πολὺ μεγάλαι καὶ ἵσαι ἀναμεταξύ των. 'Επίσης εἰναι ἵσα καὶ ὅσα κακὰ φέρετε η ἐπιτρέπετε εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Εἰς τὰ παρόντα κακὰ δὲν δύναμαι νὰ στηρίξω τὴν κρίσιν μου. Διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ πῶς νὰ κρίνω ἐγὼ ό ἐφήμερος θνητός, ό δόποιος δὲν ἔχω τὴν δύναμιν νὰ προφητεύσω τὸ μέλλον; Είμαι ἀπλοῦς ἀνθρωπος καὶ ἡμεῖς οἱ ἀνθρώποι ἀξιον εὐγνωμοσύνης θεωροῦμεν ὅχι ἔκεινον, ό δόποιος ὑπόσχεται πολλά, ἀλλ' ἔκεινον, ό δόποιος ἀληθῶς εὐεργετεῖ.

*Αν τὸ ἔδιον ἴσχύῃ καὶ εἰς τὸν "Ολυμπὸν, πράξατε τώρα κάτι χάριν τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν μεγαλυτέραν εὐεργεσίαν θὰ δοθῇ τὸ μεγαλύτερον βραβεῖον.

Καὶ οἱ δύο θεοὶ ἔκαμαν νεῦμα τότε, ὡς ἐὰν ἔλεγον : « Μὰ τὸν Δία, δὲν ὅμιλει ἀνόητα ».

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν. Καὶ ίδού !

Καὶ ἐκτύπησε βιαίως μὲ τὴν τρίαινάν του τὸν ξηρὸν βράχον. Ὁ βράχος ἐσείσθη δυνατὰ καὶ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἢ δὲ τρίαινα ἐβυθίσθη μέχρι τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς καὶ ἤνοιξε φρέαρ, τὸ δόπιον ἐγέμισεν ὕδωρ.

— Ιδού ! ἐπανέλαβεν ὁ θεός, δίδω ὕδωρ εἰς τὴν ξηρὰν Ἀττικήν. Ὁ ἥλιος θὰ ἔξηραινεν ὅλην τὴν ζωήν, θὰ ἀπερρόφα τὰ σπάνια νερὰ τῶν ρυάκων της, θὰ ἐμάραινε τὰ φυτά της καὶ θὰ μετέβαλλε τὴν γῆν εἰς καιομένην κόνιν. Τὸ φρέαρ τοῦτο τὴν ἔσωσε. Τεχνητὸς ρύαξ θὰ ἀνέρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ θὰ σκορπίζῃ δρόσον καὶ ζωὴν εἰς τὴν ἐπιτράνειαν καὶ θὺ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν εἰς καταπράσινον καὶ εὔφορον κῆπον. 'Αλλ' ὁ ρύαξ αὐτὸς θὰ δεικνύῃ συγγρόνως μὲ τοὺς κυματισμούς του, ὅτι δωρῶ εἰς τὴν χώραν τὴν θάλασσαν. 'Η θάλασσα θὰ εἰναι τὸ πεδίον τῶν θριάμβων τῶν κατοίκων της καὶ θὰ περιφέρῃ τροπαιούχους τὰς σημαίας των ἔως ἐκεῖ, ὅπου φθάνουν τὰ κύματά της.

— Αὕτα, εἶπεν ὁ Κέροψ, δὲν εἰναι καθόλου εὐκαταφρόντα. 'Αλλ' δικαστής, διὰ νὰ κρίνῃ ἀμερολήπτως, πρέπει νὰ ἀκούσῃ καὶ τὰ δύο μέρη.

Αὕτη ἦτο πλαγία πρόκλησις πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν, ἵνα καὶ αὐτὴ διμιλήσῃ. Τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἐκτύπησεν ἐπίστης τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ποδός της, καὶ ἀμέσως ἐφύτρωσε παχύτατος βλαστὸς ἐλαίας, ὃ ὄποιος ταχέως τηὔξηθη εἰς θαλερὸν καὶ πολύκαρπον δένδρον. Ὁ Κέροψ ἐτέρπετο βλέπων τὸ καταπράσινον καρποφόρον δένδρον καὶ ἐδροσίζετο κάτω ἀπὸ τὴν ὥραίαν σκιάν του.

'Η Ἀθηνᾶ ἀφοῦ ἔκοψε, τοῦ προσέφερεν ἔνα ἐκ τῶν πρασίων καρπῶν αὐτοῦ. 'Αλλ' ὁ Κέροψ, ὅταν τὸν ἐδοκίμασε, παρεμόρφωσε τὸ πρόσωπόν του σιωπῶν. Οἱ καρποί, ὅμως, τάχιστα ὠρίμασαν καὶ ἀπὸ πράσινοι ἔγιναν μαῦροι. Τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἔδωσε καὶ πάλιν καρπὸν εἰς τὸν Κέροπα. Οὗτος, ἀφοῦ τὸν ἐγεύθη, τὸν εὗρε γλυκὺν καὶ ἡ πλάστιγξ τῆς κρίσεώς του ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα, πρὸς τὸν δόπιον εἶχε σχεδὸν κλίνει, ἥρχισεν ἥδη νὰ στρέφεται πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν.

— "Αν τὸ ὄδωρ γονιμοποιεῖ τὴν γῆν, εἰπεν δὲ Ἀθηνᾶ, ίδου τὸ ἄριστον αὐτῆς προϊόν. Αὔτοί, ἀφοῦ ἐνδύσῃ καὶ πεδιάδας καὶ δρη, θὰ μεταβάλῃ τὴν ἔρημον χώραν τῆς Ἀττικῆς εἰς χαριέστατον κῆπον. 'Ο καρπὸς αὐτοῦ θὰ εἰναι τῶν κατοίκων αὐτῆς τροφὴ προσφιλῆς. 'Ο δὲ χυμὸς αὐτοῦ θὰ δωρήσῃ εἰς τὴν γῆν τὸ οὐράνιον φῶς καὶ θὰ μεταβάλῃ τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν. 'Αλλὰ πρὸ πάντων μὲ τὸ δένδρον τοῦτο δωρῶ τὸ ὑπέρτατον τῶν ἀγαθῶν, τὴν εἰρήνην, τῆς φρονήσεως τὴν θυγατέρα!

॥"Αὐτὴ δέ εἰρήνη, εἰναι τῶν ἀνθρώπων δέ μέγας εὐεργέτης, αὐτὴ εἰναι δέ πλουτοδότης θεός, αὐτὴ στηρίζει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν ἔθνων. Οἱ ἀνδρικοὶ ἀγῶνες, δέ πόλεμος καὶ αἱ νῖκαι, τὰς ὁποίας θὰ στολίζουν ἔξι λίσου καὶ οἱ κλάδοι μου, τότε συντελοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν, ὅταν μόνον προπαρασκευάζουν τὴν εἰρήνην. "Αλλως φυτεύουν χωρὶς νὰ θερίζουν, καταστρέφουν χωρὶς νὰ οἰκοδομοῦν. Εὔτυχῆς δέ λαός, δέ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην καὶ δέ ὁποῖος νικᾷ δχι διὰ νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην. Πᾶσα ἡμέρα αὐτοῦ εἰναι ἡμέρα εὐδαιμονίας, πᾶν βῆμα αὐτοῦ τὸν ὄδηγει εἰς εὐπορίαν, πᾶς βῶλος τῆς γῆς του μεταβάλλεται εἰς χρυσόν. ॥

— Καὶ τῶν δύο τὰ δῶρα εἰναι θεῖα καὶ ἀνεκτίμητα. 'Αλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀσθενῆ ἀνθρωπίνην μου κρίσιν ἀνετέθη δέ ἐκλογὴ μεταξὺ αὐτῶν, παρακαλῶ καὶ τοὺς δύο νὰ εἰσθε εὐσπλαγχνικοὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην. 'Αλλὰ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἀναθέτω εἰς ἐκεῖνον, δέ ὁποῖος δὲν ὑπόσχεται μόνον τοὺς κεραυνοὺς τῶν πολέμων. Τὴν παραχωρῶ εἰς ἐκεῖνον, δέ ὁποῖος μᾶς χορηγεῖ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ τὸ ἡμερον καὶ διαρκεῖς αὐτῆς φῶς.

Μόλις εἰπεν αὐτὰ δέ Κέκροψ, δέ Ποσειδῶν θυμωμένος ἀνεπήδησε καὶ ἐκτύπησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς τριαίνης του τόσον ἵσχυρά, ὥστε τὰ ἵχνη τῶν ὀδόντων της φαίνονται ἀκόμη μέχρι σήμερον, ἐπὶ τοῦ βράχου, ὅστις εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἐπειτα κτισθέντος Ἐρεχθείου.

« "Απαντα », 1874

'Αλ. Ραγκαβῆς

ΦΑΕΘΩΝ, ΥΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Μίαν φοράν, εἰς ἀρχαιοτάτους καιρούς, κατώκει εἰς ἄγνωστόν τινα καὶ βαθεῖαν κοιλάδα, ἐντὸς σκιεροῦ ἄλσους δαφνῶν, ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, γυνὴ ὡραία καὶ νέα ὁνομαζομένη Κλυμένη. Ἀπέφευγε δ' αὐτὴ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ καθ' ἡμέραν, εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἥλιου, συνέλεγεν ἄνθη καὶ ἐστεφάνωντε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔπειτα δὲ δύον τῆς τὸν καιρὸν ἔξωδευεν εἰς τὴν ἀνατοφήν τῶν θυγατέρων τῆς καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅστις ὀνομάζετο Φαέθων.

Τὸ παιδίον ἦτο σπανίας ὥραιοτητος. Οἱ ὀφθαλμοί του ἤσαν γαλανοὶ ὡς τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, ἡ κόμη του ἦτο ξανθὴ καὶ ἔχρυσικε καὶ, δταν ἐμειδία, ἔλεγες ἐχάραζεν ἡ ἀνατολὴ. Ἡ ἀγάπη τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν του πρὸς αὐτὸν ἦτο λατρεία. Ἀλλὰ καὶ εὐφύτων καὶ καλὴν θέλησιν εἶχεν ὁ μικρὸς Φαέθων, καὶ ὅ,τι τὸν ἐδίδασκον ἡ μήτηρ του καὶ αἱ ἀδελφαὶ του, τὸ ἐμάνθανεν εὐκόλως καὶ προθυμότατα. Καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν δὲ καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος ἔξαισις ἐπέδιδε, καὶ δῆλοι οἱ ὀμβήλικές του τῶν πέριξ κοιλάδων τὸν ἔθεωρον κατὰ πάντα ἀνώτερόν των.

Ἀλλὰ τοῦτο εἶχε καὶ τὸ κακόν του μέρος, ὅτι συνηθίσας εἰς τοὺς ἐπαίνους ἀπώλεσε τὴν μετριοφροσύνην, ἡτις εἶναι τῶν προτερημάτων ὁ στολισμός, καὶ ἔγινεν οἰηματίας. Τὸ κακὸν δὲ ἦτο ὅτι οὕτε ἡ μήτηρ οὕτε αἱ ἀδελφαὶ του συνετέλουν πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν φιλαυτίαν του, διότι ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης τὸν ἔβλαπτεν ἀντὶ νὰ τὸν ὠφελῇ.

Πατέρα δὲν εἶχεν ἵδει οὐδέ τὴν Κλυμένην ἡγανάκτην, μετὰ πολλὰς παρορμήσεις τοῦ νεαροῦ υἱοῦ, νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι ὁ πατήρ του ἦτο ὁ θεὸς Ἀπόλλων :

— Καὶ ίδικός μου πατήρ ποῖος εἶναι;

Τότε ἡ Κλυμένη ἡναγκάσθη, μετὰ πολλὰς παρορμήσεις τοῦ νεαροῦ υἱοῦ, νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι ὁ πατήρ του ἦτο ὁ θεὸς Ἀπόλλων.

Μετά τινα ἔτη οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρῶν εἶχον μεγάλην πανήγυριν καὶ ἀγῶνας εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ. Συνέρρευσαν λοιπὸν ἔκει οἱ ἀξιώτεροι νέοι ἔξι ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα διαγωνισθῶσιν. "Οστις ὑπερίσχυεν ἐλάμβανε στέφανον, ἐπηνεῦτο, ἔχειροκροτεῦτο, καὶ εύτυχεῖς ἐλογίζοντο οἱ γονεῖς, οἵτινες τὸν ἐγέννησαν.

Μεταξύ ὅλων τῶν ἀγώνων λαμπρότεροι ἐθεωροῦντο οἱ ἵππικοι, καὶ τὸ πλῆθος ὅλον ἦτο βέβαιον ὅτι τὸ βραβεῖον θὰ λάβῃ εἰς Θεσσαλός, ὅστις ἐκάθητο ὑπερήφανος εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὠραιότατον ὅλων τῶν ἵππων καὶ ἐφαίνετο ἔχων μεγάλην ἐπιτηδειότητα νὰ τὸν διοικῇ. Καὶ τῷ ὅντι, ὅταν ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν, αὐτὸς ἐτινάχθη ὅλων ἐμπρός. 'Ο δὲ Φαέθων, ὅστις καὶ αὐτὸς ἥγωντο μετὰ τῶν ἵππων, ἔμεινε μακρὰν ὅπισα, ἀναβαίνων ἵππον, ὅστις ἐφαίνετο ἄγριος καὶ νευρώδης, ἦτο ὅμως μικρὸς καὶ οὐχὶ ἐπιδεικτικός. 'Αλλ' ὅτε δὲν ἀπεῖχον πλέον πολὺ τοῦ τέρματος, ἔπληξε δι' ἐνὸς τῶν πτερνιστήρων τὸν ἵππον του, ὅστις δὲν ἦτο, ὡς οἱ ἄλλοι, ἔξηντλημένος, ἐπήδησε μέγιστον πήδημα, καὶ τρέχων ὡς ἀστραπὴ ἔφθασε πρὸ τοῦ Θεσσαλοῦ.

— Εὔγε ! Εὔγε ! ἐφώναζον αἱ χιλιάδες τῶν θεατῶν, ὅτε ἐφάνη εἰς τὰς ὅψεις ὅλων ὁ νεανίας ὡραῖος καὶ φέρων τῆς νίκης τὸν στέφανον.

Μετὰ δὲ τὸ ἵπποδρόμιον ἤρχισεν ἡ ἀρματοδρομία καὶ μετὰ θαυμασμοῦ εἶδε τὸ πλῆθος τὸν Φαέθοντα, τὸν ὅποῖον ἐνόμιζε κατάκοπον ἐκ τῆς πρώτης νίκης, παραταχθέντα καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἵπποι του ἤσαν τέσσαρες, ξανθοὶ καὶ τόσον θυμοειδεῖς καὶ ἀνυπόμονοι, ὡστε οἱ θεαταὶ ἐπίστευον ὅτι τότε κατὰ πρῶτον ἐζεύχθησαν εἰς ἄρμα, ἐφοβοῦντο δὲ διὰ τοῦτο τὰ ἔσχατα διὰ τὸν Φαέθοντα.

'Αλλ' ὡς τὸ σύνθημα ἐδόθη, ὁ νέος τοὺς ἥγγισεν ἐλαφρῶς διὰ τῆς μάστιγος, τοὺς προεκάλεσε διὰ γλυκείας φωνῆς, καὶ οἱ ἵπποι ὥρμησαν ὡς βέλος ἐμπρός. Θαυμασίᾳ δὲ ἦτο ἡ ἄνεσις καὶ ἡ ἐπιδεξιότης, μεθ' ἧς διηγήθυνε τὰς ἡνίας, ἀπέφευγε τὰ προσκόμματα, ἔκοπτε τὴν ὄδδον τῶν ἀνταγωνιστῶν του σοφοὺς ἑλιγμοὺς ἐκτελῶν. Καὶ μόλις ἔφθασεν εἰς τὸ τέρμα, διὰ στιβαρῆς χειρὸς ἀνεγκαίτισε τοὺς ἵππους, ἀνεπήδησε τοῦ ἄρματος καὶ ἔρριψε τὰς ἡνίας εἰς τὸν ἵπποκόμον, πρὶν ἀφιγθῶσιν οἱ ἄλλοι.

'Ο ἐνθουσιασμὸς τῶν θεατῶν ὅρια δὲν ἐγνώριζεν. Αἱ εὐφημίαι των ἐφθανον μέγρις οὐρανοῦ καὶ ὅλαι αἱ γεῖρες πρὸς αὐτὸν ἐξετείνοντο καὶ ἔρριπτον στεφάνους.

"Ορια δὲν εἶχεν ἡ εὐτυχία τῆς Κλυμένης, ὅταν εἶδεν αἴφνης ἐμπρός της τὸν Ἀπόλλωνα νὰ ἐπισκέπτεται τὴν οἰκίαν της συνοδεύων τὸν νικητὴν υἱόν. Μετὰ μεγίστης δὲ χαρᾶς ἤκουσε καὶ τὸν Φαέθοντα διηγούμενον περὶ τῶν θριάμβων του. Κατωτέρα δὲ τῆς ἰδικῆς της δὲν ἦτο καὶ τῶν θυγατέρων της ἡ ἀγαλλίασις διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πατρός των καὶ διὰ τὰς νίκας τοῦ ἀδελφοῦ των.

’Αλλὰ τὰ πάντα ἥλλαξαν μορφήν, ὅταν δὲ Ἀπόλλων εἶπε :

— Κλυμένη, ὡς μῆτηρ ὑπακούεσαι ὑπὸ τοῦ νεανίσκου τούτου. Εἰπέ του νὰ μὴ ἐπιμένῃ νὰ μοῦ ζητῇ δὲ, τι μοῦ ἐζήτησεν.

— ”Οχι, μῆτερ, μὴν τὸν ἀκούης, ἀνέκραξεν δὲ Φαέθων. Μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μοῦ δώσῃ δὲ, τι τοῦ ζητήσω. Ἐζήτησα νὰ ὁδηγήσω καὶ ἐγὼ μίαν μόνον ἡμέραν τὴν ἄμαξάν του εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ δὲν θέλει νὰ μὲ ἀφήσῃ.

— Τὸν ὅλεθρόν σου, ἀλόγιστε, ἀπεκρίθη μετὰ πειπαθείας δὲ Ἀπόλλων, τὴν καταστροφήν σου ζητεῖς. Ἡξεύρεις τί εἶναι οἱ ἵπποι μου, τοὺς ὁποίους ζητεῖς νὰ δαμάσῃς; Ζητησον ἐπίσης νὰ ἡνιοχήσῃς τὴν βροντὴν καὶ τὸν κεραυνόν.

— Φίλτατε Φαέθων, ἀνεφώνησε τρέμουσα ἡ μῆτηρ του, ἀφησε τὴν φαντασίαν αὐτήν. “Αν δυστύχημα σοῦ συμβῇ, ἥξευρε δὲ μὲ φονεύεις.

‘Ομοίως καὶ αἱ ἀδελφαὶ του τὸν ἐλάμβανον εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ τὸν παρεχάλουν. ’Αλλ’ ἐκεῖνος γελῶν ὑπεροπτικῶς :

— Φοβεῖσθε, ἔλεγε, διότι δὲν μὲ εἰδατε εἰς τὸ ἵπποδρόμιον. “Ο, τι καὶ ἂν εἶναι οἱ ἵπποι του πατέρος μου, ἵπποι εἶναι πάντοτε. Καὶ θὰ ἴδουν ἀν ἡμπορῶ νὰ τοὺς δαμάσω.

— Νεανίσκε, νεανίσκε, εἶπεν δὲ Ἀπόλλων, ἡ ὑπεροψία εἶναι μέγα ἀμάρτημα. Αμάρτημα πολλάκις θανάσιμον.

— ’Αλλ’ ἀρνήθητι τὸ ἄφρον ζήτημά του, εἶπεν ἡ Κλυμένη πρὸς τὸν θεόν. “Οτε ὑπεσχέθης, δὲν ἥξευρες τί θὰ σοῦ ζητήσῃ.

— Τοῦτο δυστυχῶς δὲν δύναμαι, εἶπεν δὲ Ἀπόλλων. “Ομοσα κατὰ τῆς Στυγός, καὶ δὲ φοβερὸς αὐτὸς ὅρκος παρὰ τοῖς θεοῖς δὲν ἀναιρεῖται..

“Οτε ἡ δυστυχής Κλυμένη ἤκουσε τοῦτο, παρεδόθη εἰς ὅλην τὴν ἀπελπισίαν της, καὶ μόλις κατώρθωσεν δὲ Ἀπόλλων νὰ τὴν παρηγορήσῃ ὀλίγον, ὑποσχεθεὶς δὲ τι θέλει δόδηγήσει καὶ διατάξει τὸν υἱόν του πῶς νὰ πράξῃ, ἵνα ἀποφύγῃ πᾶν δυστύχημα.

Μετὰ νέας λοιπόν, ἐπίσης ματαίας, προσπαθείας τοῦ νὰ μεταπείσωσι τὸν Ἰσχυρογνώμονα παραλαβών αὐτὸν δὲ Ἀπόλλων ἀπῆλθεν εἰς τὸν ”Ολυμπὸν, ὃπου τὸν ἔφερεν ἐν ἀκαρεῖ, διότι οὔτως ὠδοιπόρουν οἱ θεοί. ’Εκεῖ δὲ τὸν ὡδήγησεν ἀμέσως εἰς τὸ ἵπποστάσιόν του, στήλβον ὅλον ἐκ χρυσοῦ. ’Εκεῖ τέσσαρες χιόνος λευκότεροι ἵπποι σκάπτοντες τὸ ἔδαφος δι’ ἀργυρῶν ὄπλῶν ἔτρωγον χρυσῆν κριθὴν εἰς ἀργυρᾶς φάτνας καὶ εἰς κρυσταλλίνους κάδους ἔπινον νέκταρ, τὸ ποτὸν τῶν θεῶν. ‘Ιπποκόμοι δὲ αὐτῶν ἥσαν εἰκοσιτέσσαρες νέαι πυρθένοι, αἱ Ὁραι, δώδεκα αἱ τῆς νυκτός, μελανὰ ἐνδεδυμέναι, καὶ δώδεκα λευκοφόροι, αἱ τῆς ἡμέρας.

Τότε ἔδιδαξεν δὲ Ἀπόλλων εἰς τὸν υἱόν του πῶς ἡμέρως νὰ προσφωνῇ τοὺς ἵππους, πῶς νὰ τοὺς ψηλαφῇ, χωρὶς νὰ τοὺς πλήττῃ διὰ τῆς χρυσῆς μάστιγος, πῶς νὰ τοὺς ὁδηγῇ, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς παροξύνῃ, πῶς νὰ κρατῇ τὰς ἡνίας, χωρὶς οὔτε νὰ τὰς τείνῃ οὔτε νὰ τὰς χαλαρώνῃ. Καὶ ἀφοῦ καὶ ἄλλα ὠφέλιμα τῷ παρήγγειλε, τὸν ἐνουθέτησε διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀνοίτου ἀποφάσεως του, ἀλλὰ καὶ πάλιν χωρὶς νὰ τὸν πείσῃ.

— Καιρὸς λοιπόν, εἶπε.

Καὶ τοῦ ἔδειξε τὰς "Ωρας τῆς νυκτός, αἴτινες είχον στρέψει τὰ νῶτα σιωπηλῶς, καὶ τὰς "Ωρας τῆς ἡμέρας, αἴτινες μειδιῶσαι καὶ ἐλαφρῶς ὀρχούμεναι ἐπλησίαζον καὶ ἔζεύγνυον τοὺς τέσσαρας λευκοὺς ἵππους εἰς δίφρον κατάχυρουσον, ὃν ἐκάλυπτον μύριοι καὶ μύριοι ἀκτινοβολοῦντες ἀδάμαντες.

'Ο Φαέθων ἐθαμβώθη τὸ κατ' ἀρχάς. 'Αλλ' εὐθὺς πάλιν θάρρος λαβὼν ἐπήδησεν εἰς τὸν δίφρον βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν ἐσφιγξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

—'Αγαθή τύχη! τῷ εἶπεν. Προσοχήν, ἥρεμίαν πνεύματος καὶ περίσκεψιν!

Τότε προύχώρησε νεᾶνις φαιδρά, ἔχουσα ρόδων πλήρεις τὰς χεῖρας, ἤνοιξε διὰ χρυσοῦ κλειδίου τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐσκόρπισε τὰ ρόδα εἰς τὸ κατώφλιον. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν δὲ Ἀπόλλων προσεφώνησε τὸν ἵππον καὶ αὐτὸι ἐκινήθησαν.

Κατ' ἀρχὰς ἐβάδιζον βῆμα βραδύ, διότι ἡ ἀνοδος ἦτο ἀπότομος. 'Αλλὰ τοῦτο ἐστενοχώρει τὸν τολμήταν, ὅστις ἐνθυμούμενος τὰ ἵπποδρόμια ἐκραύγαζεν «έμπρὸς λοιπόν», καὶ ἐκτύπα διὰ τῆς μάστιγος τὸν ἀέρα.

Εἰς τὴν ξένην ταύτην φωνήν, εἰς τῆς μάστιγος τὸ πλατάγισμα οἱ ἵπποι ἀνετινάχθησαν σφρδῶς καὶ ἥρχισαν καλπάζοντες ὡς παράφροι. 'Ο πλατύς οὐρανὸς ἔφευγεν ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ περὶ τὸν Φαέθοντα ἦτο χάος, ὅπου ἐβλεπεν ἐν σκοτοδίνῃ σπινθηροβολοῦντας ἀστερισμοὺς εἰς σχῆμα καρκίνων, σκορπίων καὶ λεόντων, καὶ βαθέως ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν γῆν, ἥτις ἐστρέφετο ὡς χειρόμυλος.

'Αλλ' ὁ Φαέθων ἦτο γενναῖος. "Ηρπασε τοὺς χαλινούς καὶ σπασμαδικῶς τοὺς ἀνέσυρεν. Οἱ ἵπποι τότε ἀνωρθώθησαν εἰς τοὺς ὅπισθίους των πόδας.

'Οργιζόμενος ὁ νεανίας τοὺς ἐκτύπησε διὰ τῆς μάστιγος, καὶ αὐ-

τοὶ φοβερῶς χρεμετίσαντες καὶ φυσήσαντες ἐκ τῶν ρωθώνων φλόγας ὥρμησαν, ὡς ἂν ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἐκ τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν οἵ θόλοι τοῦ οὐρανοῦ ἐσείσθησαν. Ἐκ τῶν φλογῶν τῶν τὰ σύννεφα ἔβαφησαν ἐρυθρά. Πᾶν κίνημα τοῦ νέου τῶν ἡγιόχου τοὺς ἡρέθιζε ἡ τοὺς ὡδήγει, καὶ ἐφέροντο τυφλῶς καὶ ἀτάκτως. Καὶ ὅτε μὲν ἀνέσυρε τοὺς χαλινούς, ἀνεπήδων πρὸς τὰ ἄνω σχεδόν καθέτως, καὶ εἰς δύλιγα λεπτὰ ἀνέβαινον εἰς ἀχανῆ ὑψη μακρυνόμενοι τῆς γῆς. Ἡ γῆ τότε ἐστερημένη τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου ἐκαλύπτετο ὑπὸ χιόνων καὶ ὑπὸ πάγων, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐγίνοντο κρύσταλλα, καὶ φυτὰ καὶ ζῷα καὶ ἀνθρώποι ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ ψύχους. "Οτε δὲ ἐκουράζοντο οἱ εὔρωστοι του βραχίονες καὶ ἐχαλαροῦντο οἱ χαλινοί, ὥρμων οἱ ἵπποι κατὰ κεφαλῆς πρὸς τὴν γῆν, καὶ, ὅπου ἐπλησίαζον, αἱ πεδιάδες μετεβάλλοντο εἰς ἀμμάδεις ἐρήμους καὶ ἦναπτον ὡς λαμπάδες τὰ δάση, καὶ οἱ ποταμοὶ ἔξηραίνοντο καὶ ἀπέραντος πυρκαϊὰς ἔβοσκεν εἰς τὰ ὅρη καὶ εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς κατοικίας.

Τότε μεγάλη κραυγὴ ἡγέρθη ἐξ ὅλης τῆς γῆς. Οἱ ἀνθρώποι ἔξέπεμπον δεήσεις πρὸς τὸν Δία νὰ ἀποτρέψῃ τὸ μέγα δεινόν.

'Ο δὲ Ζεὺς ἴδων τὸν ἥλιον ὅτι ἐκινεῖτο, ὡς ἂν ἐμέθυε, καὶ ἐννοήσας ὅτι ὁδηγεῖ αὐτόν, οὐχὶ ὁ Ἀπόλλων, ἀλλὰ χεὶρ πρωτόπειρος καὶ ἀνίκανος, ἥρπασε μετ' ὀργῆς τὸν κεραυνὸν καὶ τὸν ἐσφενδόνισε κατὰ τοῦ αὐθάδους. Φοβερὸς τριγμὸς ἡκούσθη καθ' ὅλην τὴν φύσιν. 'Ο κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἄμαξαν, καὶ πλήξας ἀπεκύλισε τὸν Φαέθοντα. Καὶ οἱ μὲν ἵπποι, γνωρίσαντες τὴν βροντὴν τῶν θεῶν, ἔντρομοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν φάτνην τῶν, ἀφέντες καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν γῆν εἰς σκότος βυθισμένη. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς νεανίου φερόμενον διὰ τοῦ κενοῦ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἡριδανόν, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς ὃπου ἔμενον ἡ μήτηρ καὶ αἱ ἀδελφαὶ του μετ' ἀγωνίας περιμένουσαι τὴν ἐπιστροφήν του.

Τὴν ἀπελπισίαν τῶν ἔκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ. Τὸν ἀγαπητὸν τῆς καρδίας τῶν, τὸν πλήρη ζωῆς καὶ ἐλπίδων νεανίαν, τὸν εἶχον ἥδη ἐμπρός τῶν πτῶμα ἀμορφὸν καὶ ἡκρωτηριασμένον. Διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἔσκαψαν τὴν ὅχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν ἐνεταφίασαν, καὶ ἔκει τὰς εὔρισκεν ὁ ἀνατέλλων, καὶ ἔκει ὁ δύων ἥλιος νὰ κλαίωσιν ἀπαρηγορήτως, καὶ ὁ ποταμὸς ἔπινε τὰ δάκρυα τῶν.

'Ο Ἀπόλλων, ὅμως, ἥλέησε τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας του. Καὶ νὰ ἐλαττώσῃ μὲν τὴν θλιψίαν τῶν δὲν ἥδυνατο, διότι καὶ ὁ Ἄδιος τὴν

συνεμερίζετο, ἀλλ' ὅπως τὴν καταστήσῃ ὀλιγώτερον ἐπαισθητὴν εἰς αὐτάς, εἰς τὴν παραποταμίαν ἐκείνην, ὅπου ἔφαίνοντο ὡς ριζώσασαι, τὰς μετεμόρφωσεν εἰς δένδρα, τὰς ἵτεας, αἴτινες, ὡς γνωστόν, φαίνονται ὡς κλαίουσαι, καὶ «κλαίουσαι» τῷ ὅντι δύναμάζονται παρὰ τοῦ λαοῦ. Τὰ δὲ πύρινα δάκρυά των σταλάζοντα εἰς τὸν ποταμὸν μετεβλήθησαν ἐντὸς τῶν κυμάτων του εἰς τὴν πολύτιμον ἐκείνην κιτρίνην, ἥτις δύναμάζεται ἥλεκτρον.

«Απαντώ», 1874

Αλ. Ραγκαβῆς

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Μέγιστον καὶ κάλλιστον ἔργον τοῦ νομοθέτου ἔθεώρει ὁ Λυκοῦργος ὅτι ἦτο ἡ ἀνατροφὴ τῶν νέων, διότι ἐκ τῶν ἥθων καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν πολιτῶν ἰδίως κρέμαται ἡ εὐδαιμονία τῶν πόλεων. Εὔτυχεῖς δὲ αἱ πόλεις ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὄποιας οἱ πολίται ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους οὐχὶ ἔξι ἀνάγκης, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν προαίρεσιν ὑπείκοντες.

Διηγοῦνται ὅτι, διὰ νὰ πείσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς Σπαρτιάτας περὶ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, τὴν ὄποιαν ἡ ἀνατροφὴ ἔχει ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐπέδειξεν εἰς αὐτοὺς δύο διδύμους σκύλακας, ἔξι ὅν τὸν μὲν εἶχεν ἀναθρέψει κυνηγετικόν, ζωρὸν καὶ εὐκίνητον, τὸν δὲ θηλυπρεπῆ, λαίμαργον καὶ ὀκνηρόν. "Οπως δὲ καταστήσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς πολίτας τῆς Σπάρτης ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους, ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἥρχισε τὰς φροντίδας αὐτοῦ, δρθῶς σκεπτόμενος ὅτι ἀπὸ τὰς μητέρας ἰδίως ἔξαρτᾶται ἡ εὐεξία τῶν τέκνων. "Οθεν ἀπήτησεν οὐχὶ μόνον οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ αἱ νεάνιδες τῆς Σπάρτης νὰ γυμνάζωσι τὰ σώματά των καὶ διὰ τοῦ δρόμου καὶ διὰ τῆς πάλης καὶ διὰ τοῦ δίσκου καὶ διὰ τοῦ ἀκοντίου. 'Ενισχύουσαι δὲ τοιουτοτρόπως τὰ σώματα αὐτῶν, προητοιμάζοντο μητέρες καὶ τροφοὶ ὑγιεῖς καὶ εὑρώστοι εὐρώστων καὶ ὑγιῶν τέκνων.

Συγχρόνως δὲ ἀνατρεφόμεναι ὑψηλοφρόνως αἱ Σπαρτιάτιδες καθίσταντο πλήρεις εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἔξι ὅν ἔξειχε τὸ ὑψηλὸν αἰσθημα τῆς φιλοπατρίας. "Οθεν ἡ μὲν Γοργὼ ἀποστέλλουσα τὸν υἱόν της εἰς τὴν μάχην δὲν ἔκλαιεν, ἀλλ' «ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς» ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ἐνῷ τῷ παρέδιδε τὴν ἀσπίδα του. 'Η δὲ Ἀργιλεωνίς, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ υἱός της Βρασίδας ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην, ἀντὶ νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ λυπηθῇ, ἥρώτησεν ἀν ἔπεσεν ἐνδόξως καὶ ἀξίως τῆς Σπάρτης. 'Αλ-

λοίμονον δὲ εἰς τὸν Σπαρτιάτην, ὅστις ἔρριπτεν ἐν τῇ μάχῃ τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ ὅπλα του, ὅπως σωθῇ. 'Ο δειλὸς καὶ ρίψασπις ἦτο ἐν Σπάρτῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς. 'Εὰν ἦτο ἄγαμος, δὲν εὑρίσκει σύζυγον, ἐὰν εἴχει θυγατέρας, δὲν εὑρίσκει γαμβρόν! "Ωστε δικαίως ὁ Ξενοφῶν λέγει διτὶ δὲν θαυμάζει ἀν οἱ Σπαρτιᾶται ἐπροτίμων τὸν θάνατον τοῦ τοιούτου ἀτίμου καὶ ἐπονειδίστου βίου.

Τοιαύτας γυναικας ἔχουσα ἡ Σπάρτη δὲν ἥδυνατο εἰμὴ νὰ λαμπρυνθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ, διότι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν γυναικῶν κρέμαται ἴδιας ἡ εὐδαιμονία τῶν λαῶν· αὐταὶ εἶναι αἱ πρῶται παιδαγωγοὶ τῶν τέκνων, αὐταὶ εἰσάγουσιν ἐν τῷ βίῳ τὴν σωτήριον λιτότητα ἢ τὴν φθοροποιὸν πολυτέλειαν, αὐταὶ διατηροῦσι τὰ ἀγνὰ ἥθη, ἀτινα σφίζουσι τὰς κοινωνίας ἢ διατρέφουσι τὴν κακοήθειαν, ἥτις ἔξαντλει, ἔξευτελίζει καὶ καταστρέφει τοὺς λαούς.

'Ιδιας δὲ καὶ τὰ τῆς διαίτης τῶν βρεφῶν ἥσαν κανονισμένα ἐν Σπάρτῃ, ὅπως ὑγιᾶς καὶ εὔρωστα καὶ ἀφοβα ἀναδειχθῶσιν, ὅθεν καὶ διὰ οἴνου ἔλουον αὐτά, ὅπως τὰ ἐνισχύσωσι, καὶ ἄνευ σπαργάνων τὰ ἀνέτρεφον, ὅπως μὴ παρεμποδίζηται ἡ ἐλευθέρα ἀνάπτυξις τῶν μελῶν των, καὶ εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τὰ συνήθιζον, διὰ νὰ μὴ φοβῶνται μηδὲ νὰ κλαίωσι, καὶ περὶ τὴν τροφὴν τὰ ἐμάνθανον νὰ μὴ ἔχωσιν ἴδιωτροπίας. Καὶ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἐπτὰ ἑπτῶν τοιουτοτρόπως ἀνετρέφοντο τὰ παιδία τῆς Σπάρτης ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Γινόμενα δὲ ἐπταετῇ ἐλαμβάνοντο παρὰ τῶν γονέων καὶ παρεδίδοντο εἰς τοὺς παιδαγωγούς, οἵτινες ἀνέτρεφον αὐτά, ἴδιας ὅπως τὰ προπαρασκευάσωσιν ἀνδρείους καὶ πειθαρχοῦντας στρατιώτας τῆς Σπάρτης. Καὶ γράμματα μὲν δὲν ἐμάνθανον, εἰμὴ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. 'Εγρυμάζοντο νὰ τρέχωσι, νὰ πηδῶσι, νὰ παλαίωσι, νὰ ρίπτωσι δίσκον ἢ ἀκόντιον, ἀπας δὲ ὁ βίος αὐτῶν ἔξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἦτο σχολεῖον καρτερίας, πειθαρχίας καὶ λιτότητος· ἡ τροφὴ των ἦτο ἀπλουστάτη, ἢ ἐνδυμασία των ἐλαφρά, ὁ ὑπνος των ἐπὶ καλάμων.

'Εδιδάσκοντο προσέτι νὰ ἀποκρίνωνται μετὰ βραχύτητος ζωηρᾶς καὶ ἀποφθεγματικῆς, ἥτις κατέστη ὁ παροιμιώδης χαρακτὴρ τῆς σπαρτιατικῆς ὄμιλίας. "Οτε π.χ. προέτρεπε τις τὸν Λυκοῦργον νὰ συστήσῃ ἐν Σπάρτῃ δημοκρατίαν, λακωνικῶς ὁ Λυκοῦργος τῷ ἀπήντησε: «Σὺ γάρ πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν». 'Ο σύντομος καὶ εὕρωστος λόγος ἀποδεικνύει νοῦν ὑγιᾶ καὶ εὔρωστον.

Κατεβάλλετο δὲ πᾶσα προσπάθεια ἐν Σπάρτῃ, ὅπως γίνωσιν οἱ

νέοι εύπειθεῖς, σεμνοί, σώφρονες, σεβόμενοι τοὺς γέροντας, τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἡ κυριωτέρα βάσις πάσης εὐδαίμονος πολιτείας. Τὸ βῆμα καὶ τὸ βλέμμα τῶν νέων Σπαρτιατῶν ἐπεδείχνυνο τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην αὐτῶν· ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων ἥσαν πάντοτε συνεσταλμένοι ὡς κόραι καὶ σιωπηλοὶ ὡς ἀγάλματα, τὴν δὲ μέθην ἐβδελύττοντο βλέποντες τοὺς ἐπίτηδες ἐνώπιον αὐτῶν ἐκτεθειμένους δούλους, τοὺς δόποίους εἴλωτας ἐκάλουν, μεθύοντας καὶ τὰ αἰσχιστα ἐν τῇ μέθῃ πράττοντας.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἀνατροφῆς τῶν νέων καὶ οἱ θεσμοὶ τοῦ Λυκούργου ἐπὶ αἰῶνας ἀλώβητοι διετηρήθησαν καὶ ἡ δόξα τῆς Σπάρτης ἀμάραντος ἀνεδείχθη.

'Ἐκ δὲ τῶν ὡραίων τεχνῶν αἱ μόναι τὰς δόποίας ἐδιδάσκοντο οἱ νέοι τῆς Σπάρτης ἥσαν ὁ χορός, τὸ ἱερὸν καὶ ἡρωικὸν ἄσμα, ὁ αὐλὸς καὶ ἡ κιθάρα. Ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς ἦτο ἀνδρικὸς, οὐχὶ θηλυπρεπής, ἐρυθριμίζετο δέ, ὅπως διερεθίζῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν νέων, διότι, τριῶν δυντῶν τῶν χορῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἡλικίας, ὁ μὲν χορὸς τῶν γερόντων ἀρχόμενος ἔψαλλεν : «'Αμμες ποκ' ἥμεις ἄλκιμοι νεανίαι » (Ναι! ἥμεθα ἥμεις ποτε ἀνδρεῖοι νεανίαι). 'Ο δὲ χορὸς τῶν ἀκμαζόντων ἀνδρῶν ἀπαντῶν ἔψαλλεν : «'Αμμες δέ γ' εἰμές· αἱ δὲ λῆσι, πεῖραν λάβε » ('Αλλ' ἥδη εἴμεθα ἥμεις, δοκίμασον, ἀν θέλης). 'Ο δὲ χορὸς τῶν παίδων ἔλεγεν : «'Αμμες δέ γ' ἐσσόμεθα πολλῷ κάρρονες» ('Ημεῖς δὲ θέλομεν φυνὴ πολὺ καλύτεροι σας).

'Απὸ τῆς ἡλικίας τῶν εἴκοσιν ἐτῶν ἥρχιζεν ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία τοῦ Σπαρτιάτου, ἔξακολουθοῦσα ἀδιακόπως μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἑξήκοντα ἐτῶν καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται, ἔχοντες πάντοτε ὡς σύνθημα τὸ « νίκη ἡ θάνατος », ἀνεδείγθησαν ὁ πολεμικώτερος λαὸς τῆς Ελλάδος.

Γερουσιασταὶ δὲ ἔξελέγοντο, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποθηγησκόντων οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη καὶ ἀναχηρυττόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἄριστοι κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ σωφρονέστεροι καθ' ἀπαντα τὸν βίον.

'Ἐὰν δέ τις δὲν ἔξελέγετο, δὲν ἡγανάκτει οὐδὲ ὕβριζεν οὐδὲ ἐσυκοφάντει, ἀλλ' ἔχαιρε, διότι ἡ πατρίς, τὴν ὁποίαν πάντες ὡς κοινὴν μητέρα ἡγάπων καὶ τῆς ὁποίας τέκνα εὐπειθῆ πάντες ἐθεωροῦντο, εἶχεν ἄλλους καλυτέρους αὐτοῦ. Τοὺς λόγους τούτους εἶπε χαίρων ὁ Σπαρτιάτης Παιδάρητος, ὅτε ἀντ' αὐτοῦ ἔξελέγθησαν ἄλλοι.

"Οτε δέ ο Λυκοῦργος εἶδε τοὺς Σπαρτιάτας συνηθίσαντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων αὐτοῦ, καὶ τὰ καλὰ καὶ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς νομοθεσίας του, ηὑφράνθη, καθὼς, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ηὑφράνθη καὶ δὲ Θεός, ὅτε ἔπλασε τὸν κόσμον καὶ εἶδεν τὴν πρώτην ἀρμονικὴν αὐτοῦ κίνησιν. Τότε δὲ ἐπεθύμησε νὰ καταστήσῃ διαρκῆ καὶ, εἰ δυνατόν, ἀθάνατον τὴν νομοθεσίαν του ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Σπάρτης.

"Οθεν συγκαλέσας εἰς ἐκκλησίαν τοὺς βασιλεῖς, τοὺς γερουσιαστὰς καὶ τὸν λαὸν δὲ Λυκοῦργος ἐζήτησε παρ' αὐτῶν νὰ τῷ ὑποσχεθῶσιν ἐνόρκως, ὅτι δὲν θέλουσι μεταβάλει ἡ μετακινήσει τι ἐκ τῆς νομοθεσίας του, μέχρις οὗ ἐπανέλθῃ ἐκ Δελφῶν, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ, ὅπως συμβουλευθῇ τὸν θεὸν περὶ τῆς νομοθεσίας του καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τροπολογιῶν εἰς αὐτήν. Ἀφοῦ δὲ πάντες προθύμως ὠρχίσθησαν ὅτι, ἂν δὲ Λυκοῦργος δὲν ἐπανέλθῃ, οὐδὲν ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ θέλουσι μεταβάλει, δὲ Λυκοῦργος ἀνεγέρθησεν εἰς Δελφούς, ὅπου ἡ Πυθία τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ εἶπεν ὅτι οἱ νόμοι του καλῶς ἔχουσι καὶ ὅτι ἡ Σπάρτη θέλει διαμείνει ἐνδοξοτάτῃ, ἐν ὅσῳ φυλάττει τοὺς νόμους αὐτοῦ.

Τὸν χρησμὸν τοῦτον ἔσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ ο Λυκοῦργος εἰς τὴν Σπάρτην, ἀλλ' ἐφοβεῖτο μήπως οἱ συμπολῖται του, θεωροῦντες ἔσαυτοὺς λελυμένους ἐκ τοῦ ὄρκου των, ἐπιχειρήσωσι μεταβολὰς εἰς τὴν νομοθεσίαν του πρὸς βλάβην τῆς Σπάρτης. "Οθεν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐκούσιον ἐξορίαν μακρὰν τῆς φίλης Σπάρτης. Καὶ ἐνῷ, κατὰ τὸν σοφὸν Εὐριπίδην, οὐδὲν φίλτερον τῆς πατρώας γῆς, μακάριοι δὲ ὅσοι εὐτυχοῦντες ἐν τῇ ἴδιᾳ αὐτῷ πατρίδι διάγουσιν, ο Λυκοῦργος, ὑπὲν εὐγενοῦς φιλοπατρίας ἐμπνεύμενος, ἔθυσίσκει τὴν γλυκυτάτην ταύτην μακαριότητα ἀπομακρυνθεὶς διὰ παντὸς τῆς πατρίδος του, μέχρις οὗ ἀπέθανεν, ὃς λέγουσιν, ἐν Κρήτῃ, ὑποβληθεὶς οὕτως εἰς ὅλας τὰς στερήσεις καὶ τὰς πυκρίας, τὰς ὁποίας ἡ ξενιτεία καθ' ἡμέραν ποτίζει τοὺς ζένους.

"Η εὐγενής καὶ φιλόπατρις ἐπιθυμία τοῦ Λυκούργου ἐξεπληρώθη πληρέστατα, διότι οἱ Σπαρτιᾶται, πιστοὶ εἰς τὸν ὄρκον των, διατηρήσαντες ἐπὶ πεντακόσια ὅλα ἔτη τοὺς νόμους του, διὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἀνδρείας των πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀνέδειξαν τὴν Σπάρτην.

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ BYZANTION

Εἰς τὴν καλυτέραν θέσιν τῆς ἐλληνικῆς Μεσογείου ἴδρυθη εἰς τοὺς ἀρχαίους γρόνους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μία πόλις, ἡ ὅποια ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ἔγινεν ἀφορμὴ πολλῶν πολέμων. Ἡ πόλις αὐτὴ εἶναι τὸ Βυζάντιον, ἡ κατόπιν δημοκρατεῖσα Κωνσταντινούπολις.

Ἡ θέσις, εἰς τὴν ὅποιαν ἴδρυθη, εἶναι θαυμασία. Μὲ ἔνα μικρὸν πορθμὸν χωρίζεται ἡ Εὔρωπη ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Ἡ θάλασσα καθιστᾷ τὸν τόπον αὐτὸν τὸν μὲν χειμῶνα γλυκύν, τὸ δὲ θέρος δροσερόν.

Ἡ εὐφορία τῶν πέριξ τόπων, καὶ ἐν Εὔρωπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ, εἶναι ἔξαιρετική. Λειμῶνες χλοεροὶ ἐκτείνονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ Βοσπόρου εἰς μεγάλας ἐκτάσεις, ὅπου βόσκουν ἄφθονα πρόβατα καὶ βόες. Εἰς τοὺς ἀγροὺς ὠριμάζουσιν οἱ δημητριακοὶ καρποί· αἱ ἄμπελοι παράγουσιν εὐώδεις μεγάλας σταφυλάς, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑψοῦνται κατάφορτα κατὰ τὸ θέρος τὰ καρποφόρα δένδρα, κερασέαι· μὲ τραγανά, μεγάλα ὡς καρύδια, καὶ βαρύτατα κεράσια, ἀπιδέαι, ροδακινέαι, συκαὶ μὲ γλυκύτατα ὡς μέλι σῦκα, πεπόνια καὶ καρπούζια, τῶν ὅποιων ὅστις ἐδοκίμασε τὴν γλυκύτητα, ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν καρποφόρων ἄφθονα εἶναι καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, τὰ ὄποια μὲ τὴν πρασινάδα των γλυκαίνουν ὅπου στρέψῃ τις τὸ βλέμμα, αἱ πλάτανοι, αἱ κυπάρισσοι, αἱ δάφναι, αἱ μυρσίναι, τὰ πεῦκα. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὰ ἄνθη, τὰ τριαντάφυλλα, τὰ γαρύφαλα, τοὺς μενεξέδες καὶ τόσα ἄλλα; Πάντα ταῦτα, καθὼν εἰς τὴν ἐποχὴν του, γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὴν εὐωδίαν των, ἀναπαύουν τὸ βλέμμα καὶ πληρυμμούντουν τὴν καρδίαν μὲ καράν.

Ἄλλ' ἔὰν ἡ γῆ παρέγῃ εἰς τοὺς τόπους αὐτοὺς τόσουν ἄφθονα τὰ ἀγαθά της, καὶ ἡ θάλασσα δὲν μένει ὥπισω. Ἡ Προποντίς, ἡ ὅποια στενεύει καὶ κλείεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος μὲ τὸν Βόσπορον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μὲ τὸν Ἐιλήσποντον, εἶναι ὡσάν μία μεγάλη γαληνιαία λίμνη. Εἰς τὰ ἡσυγχα νερά της εὐρίσκουν καταφύγιον ἀπὸ τὰ θυμωμένα νερά τῆς Μεσογείου ἐκατομμύρια ἰχθύων. Ἄλλὰ μεγάλα κέρδη ἔχουν κυρίως οἱ ἀλιεῖς ἀπὸ τοὺς ἰχθῦς, οἵτινες κατ' ἀγέλας κατέρχονται διὰ τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τὸν Εὔξεινον Πόντον. Ἡ μεγίστη αὕτη θάλασσα, ἡτις μόνον διὰ τοῦ στενοῦ αὐτοῦ συνδέεται μὲ τὴν Μεσόγειον, ἔχει ὕδατα γλυκύτατα, ἔξ αἰτίας τῶν πολλῶν ποταμῶν, οἵτινες ἔκβαλλουσιν εἰς αὐτήν. Καθώς δὲ παρετήρησαν πολλοί, δὲν ἔχει καὶ θαλάσσια θηρία. Διὰ τοὺς

δύο αύτούς λόγους πολλά είδη ιχθύων τῆς Μεσογείου καταφεύγουν εἰς τὸν Εὔξεινον, διὰ νὰ πολλαπλασιασθῶσιν ἡσυχα ἐκεῖ. Ἀνέρχονται τὴν ὄνοιξιν καὶ κατέρχονται κατὰ τὸ φυινόπωρον εἰς μεγάλας ἀγέλας. Τότε οἱ ἀλιεῖς τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος συλλαμβάνουσιν αὐτοὺς κατὰ χιλιάδας. Δύο δὲ εἶναι τὰ ποιουπληθέστερα ἔξι αὐτῶν: οἱ σκόμβροι (σκουμπριά) καὶ αἱ παλαμίδες, ἐκ τῶν δόπιων μεγάλας ποσότητας οἱ ἀλιεῖς ταριχεύουσι καὶ ἀποστέλλουσιν εἰς ὅλας τὰς χώρας.

‘Αλλ’ ἐκτὸς τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐφορίας τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ πλούτου τῆς θαλάσσης καὶ ἀλλη ὑπῆρχεν ἡ αἰτία τόσων πολέμων διὰ τὴν θέσιν αὐτήν.

‘Ο Βόσπορος εἶναι τὸ κλειδίον τοῦ Εὔξεινου Πόντου. “Οστις κατέχει τὸν Βόσπορον δύναται ἡ νὰ λαμβάνῃ φόρους ἀπὸ τὰ πλοῖα, τὰ ὄπινα μεταβαίνουν ἢ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν Πόντον, ἡ καὶ νὰ ἐμπιεῖται τὴν διάβασιν αὐτῶν ἐντελῶς. Οὕτω δὲ τὰ ποιουάριθμα προϊόντα τῶν χωρῶν, τὰς δόπιας βρέχει ὁ Εὔξεινος, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Ρωσίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Βορείου Μικρᾶς Ἀσίας, δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι. Τὰ ποιουτιμότατα δὲ καὶ ἀφθονώτατα ἔξι αὐτῶν σήμερον εἶναι τὰ σιτηρὰ τῆς Ρωσίας καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Βασιούμ.

‘Οσὰν δὲ νὰ ἐφρόντισεν ἐπίτηδες ἡ φύσις, ἔδωκεν εἰς τὸν κατέχοντα τὸ στενὸν καὶ ναύσταθμον ἀσφαλέστατον, τὸν παμμέγιστον Κεράτιον λιμένα. Λέγεται οὕτω, διότι ὁμοιάζει πρὸς κέρατον ἐλάφου. Τὴν εἰσόδον αὐτοῦ σχηματίζουσι δύο ἀκρωτήρια. Εἰς τὴν εἰσόδον του ἔχει ἀνοιγμα δύο χιλιομέτρων, δύον δὲ προχωροῦμεν ἐντὸς στενεύει ὀλίγον κατ’ ὄλιγον. Εἶναι βαθὺς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἀκτῆς, ὥστε καὶ μεγάλα πλοῖα νὰ προσορμίζωνται ἀφόβως. Καὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας του ὑψώνονται βουνά, ὥστε εἶναι ἡσφαλισμένος πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Ἔξω ἡμπορεῖ νὰ βοτζῇ ἡ ἀγριωτέρα καταιγίς, εἰς τὸν Κεράτιον, ὅμως, εἶναι γαλήνη.

‘Ο Βόσπορος ὁμοιάζει μὲν ἔνα ποταμόν. Τὸ μῆκός του ἀπὸ τὸν Εὔξεινον ἔως τὴν Προποντίδα εἶναι 27 χιλιόμετρα, τὸ δὲ μεγαλύτερον πλάτος του εἶναι 3.200 μέτρα, ἀλλοῦ, ὅμως, στενεύει ἔως 500 μέτρα.

Τὸ θέαμα, τὸ ὄπειον παρουσιάζει εἰς τοὺς διαπλέοντας αὐτόν, εἶναι μαγευτικόν. Καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ καὶ ἡ ἀσιατικὴ ἀκτὴ αὐτοῦ παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν ἀλλοῦ μὲν καταβαίνουν ἀπότομοι καὶ κρημνώδεις, καὶ τὰ νερά σκορπίζουν τελες ἀφρούς των εἰς τὰ ἀκρογιαλία· ἀλλοῦ πάλιν πλησιάζουν ὁμαλώτατα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ δόπια τὰς φιλεῖ μὲν ἡσυχα-ἡσυχα κυματάκια. Ἐδῶ μικρὰ ἀκρωτήρια προχωροῦν ἀγρια πρὸς τὴν

θάλασσαν, παρέκει κολπίσκοι νανουρίζουν ήσυχα ἐπάνω εἰς τὰ νερά των εἰδῶν - εἰδῶν πλοιάρια καὶ λέμβους. Καὶ εἰς ὅλα ἀπλώνεται τριγύρω ἀτελείωτη πρασινάδα. Βάλετε εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ τὴν ἐλαφρὰν αὔραν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα καὶ θὰ ἐννοήσετε διατί, δόστις περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ, λέγει καθ' ἐαυτόν : «'Ἄχ, ἀς ἡταν ποτὲ νὰ μὴ τελειώσῃ τὸ ταξίδι!». Θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εύρισκεται εἰς καμίαν ἀπὸ τὰς μαγικὰς λίμνας τῶν παραμυθιῶν, ἂν δὲν τὸν ἀφύπνιζεν ἀπὸ τὸ σκοτειρον αὐτὸ τὸ ρεῦμα τοῦ πορθμοῦ.

Καὶ πράγματι τοῦ Βοσπόρου τὸ ρεῦμα εἶναι ὄρμητικόν. Εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον ἔκβάλλουσι τριάκοντα περίπου ποταμοὶ μεγάλοι· οὗτοι μὲ τοὺς ὅγκους τῶν ὑδάτων των φέρουν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ μεγίστους ὅγκους χωμάτων καὶ πετρῶν. Διὰ τοῦτο τὰ ὑδατα τοῦ Εὔξεινου διαρκῶς πληρύνονται καὶ ὑψώνονται· τὰ δὲ πλεονάζοντα ὑδατα ἔξερχονται μὲ ὄρμὴν διὰ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὴν Προποντίδα καὶ ἔπειτα διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὴν Μεσόγειον. Δι' αὐτὸ εἴπομεν ὅτι ὁ Βόσπορος ὅμοιάζει μὲ ποταμόν.

'Αδ. 'Αδαμαντίου

Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

‘Η ἐνθουσιαστικὴ ὄρμὴ τῶν στρατῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἡ ἴσχυρὰ συγκρότησις τῶν στρατῶν τῆς Ρώμης ἐκληροδοτήθησαν εἰς τὰς στρατιὰς τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. ‘Ο χριστιανὸς “Ἑλλην στρατιώτης τοῦ μεσαιωνος, ὁ βυζαντινὸς στρατιώτης, ὅπως θὰ τὸν εἴπωμεν — ἀφοῦ τὴν μεσαιωνικήν μας αὐτοκρατορίαν τὴν ὀνομάζομεν Βυζαντινὴν — ὁ βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης εἶναι ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων στρατιωτῶν. Καὶ ἐπειδὴ οἱ λαμπρότεροι στρατοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἤσαν οἱ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ τῆς ἀρχαίας Ρώμης οἱ χριστιανικοὶ στρατοί, διὰ τοῦτο ὁ βυζαντινὸς στρατιώτης εἶναι ὁ ἀπόγονος τοῦ Μακεδόνος καὶ τοῦ χριστιανοῦ Ρωμαίου στρατιώτου. Διότι εἰς τὰ δύο μεγάλα ὀνόματα, τὰ ὀνόματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, συνοψίζεται ὁλόκληρος ὁ χαρακτὴρ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ βυζαντινοί, δηλαδὴ οἱ προπάτορές μας τοῦ μεσαιωνος, εἶναι οἱ κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Παρέ-

λαβον, δικαιος, πολλά και ἀπό τοὺς Ρωμαίους, και ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς μία συνέχεια τῆς Ρωμαϊκῆς. Διὰ τοῦτο ὁ βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ ἐτιμᾶτο και ἐπροσκυνεῖτο ἀπό τοὺς ὑπηκόους του και ἀπό τοὺς ξένους λαούς, ὡς ὁ ἀπόγονος τῶν δύο μεγάλων βασιλέων, τοῦ Μακεδόνος και τοῦ Ρωμαίου.

Ο βυζαντινὸς στρατιώτης, και μάλιστα ὁ πεζός, ώμοιάζε μὲ Μακεδόνα και μὲ Ρωμαίον στρατιώτην. Ο ὅπλισμὸς ώμοιάζε περισσότερον μὲ τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκόν. Ἐφόρει ἀλυσιδωτὸν θώρακα, ὁ ὅποιος ἐλέγετο λωρίκιον. Εἶχε περικεφαλαίαν, ἡ ὅποια ἐλέγετο κασὶς (ἡ λέξις εἶναι ἴδιωματική), και εἰς τοὺς πόδας του περικινημᾶται. Αὐτὰ ἔσαν τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα του. Ως ἐπιθετικὰ δὲ ὅπλα εἶχεν ὄμοια μὲ τὰ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, πολὺ μακρὰν λόγχην, ὅπως και ἐκεῖνοι, ἡ ὅποια ἐλέγετο κοντάριον, και πολὺ κοντὸν σπάθιον. Η ἀσπίς, ἡ ὅποια ἐλέγετο σκούταριον, δμοιάζει και αὐτῇ μὲ τὴν ἀρχαίαν.

Τὸ βυζαντινὸν στράτευμα περιελάμβανεν, ὅπως και τὰ ἀρχαῖα, τοὺς βαρέως ὠπλισμένους, σκούταριον (διότι εἶχον τὸ σκουτάριον), και τοὺς ἐλαφρῶς ὠπλισμένους μὲ τοξόταιον, τοὺς τοξότας. Υπῆρχον δὲ και ἵππεῖς τοξόται, ἀλλ' οἱ ἐπίφοβοι οἱ ἵππεῖς ἔσαν οἱ κατάφρακτοι, οἱ ὅποιοι ἐπροσυλάσσοντο ὅλοκληροι μὲ ἀλυσιδωτὸν ὅπλισμόν, ὅπως και οἱ ἵπποται τῆς Δύσεως.

Κανεὶς ἄλλος ἀπό τοὺς ἀρχαίους στρατοὺς δὲν ἦτο τόσον πολὺ παρεσκευασμένος, δοσον ὁ βυζαντινός. Οἱ μεσαιωνικοί μας πρόγονοι εἶχον τελειοποιήσει τὴν στρατιωτικὴν τέχνην εἰς μέγιστον βαθμόν, δοσον οὐδεὶς ἄλλος λαός. Μόνον ἀφ' ὅτου ἐχρησιμοποιήθη ἡ πυρίτις και κατεσκευάσθησαν ὅπλα και κανόνια, ἀπό τοῦ 1500, ἤλλαξεν ἡ στρατιωτικὴ τέχνη. Οἱ βυζαντινοὶ στρατοὶ ἔσαν οἱ πρῶτοι στρατοὶ τοῦ κόσμου.

Οἱ χριστιανικοί μας στρατοὶ τοῦ μεσαίωνος εἶχον τελειοτάτην δργάνωσιν, δχι μόνον εἰς τὸν ὅπλισμόν, ἀλλὰ και εἰς τὴν ἐπιμελητείαν. Καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν τοὺς Χριστιανούς μας αὐτοκράτορας νὰ ὀδηγοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων τὸν στρατὸν των ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὴν Συρίαν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν και τὰς ἄλλας σπουδαίας πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρχον μεγάλαι ἀποθήκαι ὅπλων, ἐνδυμασιῶν και παντὸς ἄλλου χρησίμου πράγματος εἰς ἓνα στρατόν. Δὲν εἶχε δὲ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς μόνον πεζικὸν και ἵππικόν, ἀλλ' εἶχε και τὸ πυροβολικὸν του, ἃς εἴπωμεν. Εἶχε παντὸς εἴδους μηχανήματα διὰ τὰς πολιορκίας

πόλεως, πετροβόλα σφραγίδας, κλίμακας, ξυλίνους πύργους. Ήτο δέ καταλεπτῶς ὡρισμένον πόσον θὰ βαδίσῃ ὁ στρατός, ἀπὸ ποῦ θὰ λάβῃ τὰς προμηθείας, ποῦ θὰ εύρῃ ὅπερα, ποῦ πρόκειται νὰ σταθμεύσῃ. Καὶ ἥκολούθουν αὐτὸν μεγάλαι ἐφοδιοπομπαί.

'Αλλ' ἔκεινο ίδιως, τὸ ὄποιον προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, ητο ἡ τελειοτάτη νοσοκομειακὴ ὑπηρεσία ἐνὸς βυζαντινοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης ὑπῆρχον ίδιαιτέροι τραυματιοφορεῖς, οἱ ὄποιοι ἀπέσυρον τοὺς τραυματίας, ὅπισθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ἥσαν τὰ φορητὰ νοσοκομεῖα, εἰς τὰ ὄποια ἐδίδοντο αἱ Ιατρικαὶ βοήθειαι. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ἔξαρωμεν τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν μαλακότητα, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυνον εἰς τοὺς νικημένους οἱ βυζαντινοὶ στρατηγοί. Οἱ μεσαιωνικοί μας στρατοὶ ἥσαν ἀληθινοὶ χριστιανικοὶ στρατοί.

Εἰς ίδιαιτέρον σῶμα ἀνήκεν ὁ στρατιώτης, ὁ ὄποιος ἐφύλαττε τὰ σύνορα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγοντο ταῦτα ἀκριταὶ, καὶ ὁ στρατιώτης τῶν ἄκρων ἐλέγετο ἀκριτας. Ἐκεὶ εἰς τὰ σύνορα ἡγρύπνουν οἱ ἀκριταί, διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν χριστιανικὴν αὐτοκρατορίαν. Πύργοι καὶ κάστρα τοὺς ἐπροστάτευον, μεγάλαι στρατιωτικαὶ ὄδοι τοὺς ἔβαλλον εἰς συγκοινωνίαν μὲ τὸ κέντρον. Κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς κορυφὰς βουνῶν ἥσαν κτισμέναι βιγλαὶ, δηλαδὴ ὑψηλοὶ πύργοι. Ἐν καιρῷ κινδύνου ἦναπτον οἱ φρουροὶ πυράς. Ὡς μὲν ὑπεικόν τηλέγραφον ἐπήγανεν ἀμέσως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ εἰδησίς μιᾶς ἐγχρικῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ ὁ χριστιανὸς βασιλεὺς ἔξηρχετο εἰς τὸν πόλεμον.

'Ο δὲ στρατιώτης τῶν ἄκρων, ὁ ἀκριτας, ὁ σιδηροῦς στρατιώτης, ὁ ὄποιος ὑπερησπίζετο ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰ σύνορα τὸ χριστιανικὸν βασίλειον, ἔγινεν ὁ ἀθάνατος τύπος τοῦ χριστιανοῦ "Ελληνος ἥρωος". Ἀπὸ τὸν στρατιώτην ἀκρίταν ἔπλασεν ὁ ἐλληνικὸς λαὸς κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸν ἀνδρευμένον, ὁ ὄποιος εἰς τὰ ὑπέροχα δημιώδη τραγούδια ὀνομάζεται Διγενῆς 'Ακρίτας καὶ νικᾷ ὅλους τοὺς ἐγχριούς, ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν Χάρον εἰς τὰ σιδερένια ἀλώνια.

'Ο στρατὸς ητο ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ γείρες τῆς πολιτείας. 'Ο αὐτοκράτωρ χαιρετίζει τοὺς στρατιώτας του ὡς ἔξης: «'Αγωνίσασθε, τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται καὶ παιδία ἐμά, ἵνα ἐπιδείξησθε τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, τὴν πρὸς τὸν Θεόν πίστιν ὁρθὴν καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν ἀγάπην».

'Ο βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης ητο στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. 'Ωφειλε νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρείαν του, νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν σταυροφόρον σημαίαν του, διότι ἄλλως ἔθανατώνετο ἀμέσως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον

Θὰ ἐδείκνυε τὴν ὄρθην πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐμάχετο λοιπὸν μὲ τὴν ὄρμὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου. Ἀλεξάνδρου καὶ μὲ τὴν πίστιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Αδ. Αδαμαντίου

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Καβάλα πάει δὲ Χάροντας
τὸν Διγενή στὸν "Αδη
κι ἔλλους μαζί... Κλαίει, δέρνεται
τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στ' ἀλόγου του
δεμένους τὰ καπούλια,
τῆς λεβεντιᾶς τὸν ἄνεμο,
τῆς ὁμορφιᾶς τὴν πούλια.

Καὶ σὰν νὰ μὴν τὸν πάτησε
τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
δὲ 'Ακρίτας μόνο ἀτάραχα
κοιτάει τὸν καβαλάρη.

—Ο 'Ακρίτας εἶμαι, Χάροντα,
δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
Μ' ἄγγιξες καὶ δὲ μ' ἔνιωσες
στὰ μαρμαρένια ἀλώνια;

Εἰμ' ἐγὼ δὲ ἀκατάλυτη
ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων.
Στὴν 'Εφτάλοφην ἔφερα
τὸ σπαθί τῶν 'Ελλήνων.

Δὲ χάνομαι στὰ Τάρταρα,
μονάχα ξαποσταίνω.
Στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
καὶ λαοὺς ἀνασταίνω !

K. Παλαμᾶς

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτιζον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῆς, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

'Η διδασκαλία του ἔμελλε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μὲ δῆλους τοὺς ναοὺς καὶ μὲ δλα τὰ ἀγάλματα τῶν ἑλληνικῶν θεῶν.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφερον τὸ Εὐαγγέλιον ἐνωρὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἡ νέα θρησκεία ἥτο ἀκόμη ἀνίσχυρος καὶ οἱ ὄπαδοι αὐτῆς κατεδιώκοντο, πολλοὶ δὲ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των.

"Οταν, δῆμως, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔγινεν αὐτοκτάτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ πράγματα ἤλλαξαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγνωρίσθη ὡς θρησκεία τοῦ κράτους καὶ ἡ ἀρχαία ἐσβῆνεν δλίγον κατ' δλίγον, μέχρις ὅτου ἐπὶ τέλους οὐδεὶς ὀπαδὸς αὐτῆς ἔμεινεν.

Εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν ἀπωλέσθησαν πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅσον καὶ ἀλλαχοῦ. Οἱ Χριστιανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοναχοί κινούμενοι ἀπὸ ὑπερβολικὸν ζῆλον κατὰ τῶν εἰδώλων, συνέτριβον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ πολλάκις κατέστρεφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ναούς των.

Ἐύτυχῶς, δῆμως, τὰ κυριώτερα οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως δὲν ἐβλάψθησαν. Μετεβλήθησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ τοιουτορόπως διεσώθησαν.

Πρῶτος ἐξ ὅλων τῶν ναῶν ἀφιέρεθη ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν Παναγία ὁ Παρθενών. Ἡ μετατροπὴ αὐτοῦ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἔγινεν ἵσως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὅποιος ἔκτισεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Κατὰ τὴν μετατροπὴν ἔγιναν καὶ μερικαὶ μεταρρυθμίσεις ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Κατεσκευάσθησαν ἀψίδες, ἥνοιχθησαν θύραι, ἐκτίσθη νάρθηξ, εἰκονοστάσιον, γυναικωνῖτις καὶ ἄλλα.

'Αναμφιβόλως ἔβλαψαν ἀρκετά αἱ μεταρρυθμίσεις αὐταὶ τὸν Παρθενῶνα. Παρ' ὅλα ταῦτα, δῆμως, ἔξηκολούθησεν ὁ Παρθενῶν νὰ εἰναι ὁραιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ἥτο ὁ μη-

τροπολιτικός ναδς τῆς πόλεως, καὶ ἡ Παναγία, ἡ ὅποια ἐλατρεύετο εἰς αὐτόν, ώνομάζετο Ἀθηνιώτισσα, ώστα νὰ ξτο αὐτή ἡ κατ' ἔξοχὴν προστάτις τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ ναδς τῆς Νίκης μετετράπησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Πλεῖστα πολύτιμα ἀγάλματα κατεστράφησαν ἢ ἐφθάρησαν. Τὰ ἀναπόσπαστα, ὅμως, τμήματα τῶν κτηρίων δὲν ἐβλάβησαν, ὥπως αἱ Καρυάτιδες, τὰ ἀστώματα, αἱ μετόπαι, ἡ ζωοφόρος τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλα.

Τὰ πάντα εἶχον τότε ἀλλάξει.

Αἱ Ἀθῆναι δὲν ξσαν πλέον πόλις ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, ἀλλὰ μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις μεγάλου κράτους, τοῦ ὅποιου πρωτεύουσα ξτο ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ὅταν μὲν οἱ αὐτοκράτορες αὐτῆς ξσαν φρόνιμοι, γενναῖοι καὶ δραστήριοι, αἱ ἐπαρχίαι εἶχον τουλάχιστον ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην καὶ ἀπελάμβανον εὐημερίαν τινά. "Οταν, ὅμως, ξσαν— ὥπως συνέβη συχνὰ — ἀδύνατοι ἡ ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ πολῶν συγχρόνως ἔξωτερικῶν ἔχθρῶν, τότε αἱ ἐπαρχίαι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Ἀταξία ἐπεκράτει παντοῦ, διάφοροι βάρβαροι γείτονες εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν καὶ ἐλελάτουν αὐτήν. Πειραταὶ ἀπεβιβάζοντο εἰς τὰς παραλίας καὶ ἥρπαζον ὅ,τι εὔρισκον.

Καὶ αἱ Ἀθῆναι φυσικὰ ὑπέφερον καὶ αὐτὰ πολλὰ ἀπὸ διαφόρους ἔχθρούς. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις σπανίας εἶχε καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἡμέρας ὁμοίας μὲ τὰς παλαιὰς ἐκείνας τὰς γεμάτας δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὅταν οἱ σύγχρονοι τοῦ Περικλέους Ἀθηναῖοι, ἐλεύθεροι καὶ ὑπερήφανοι ἀνέβαινον εἰς τὸν ἵερὸν βράχον, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὸν νέον πέπλον καὶ τὴν μεγάλην ἐκατόδιμην.

Μία ἀπὸ τὰς σπανίας αὐτὰς ἡμέρας ξτο ἐκείνη τοῦ ἔτους 1018 μετὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειος ὁ Β' ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Παρθενῶνα, διὰ νὰ προσευχηθῇ.

Οἱ ἀνδρεῖοι αὐτὸς βασιλεύεις, ὁ ὅποιος ἐπωνομάσθη Βουλγαροκόνος, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μὲ ἐπιμονὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν αὐτοὺς ἐντελῶς καὶ κατέστρεψε τὸ βασίλειόν των. Τότε κατέβη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εύρισκετο, μέχρι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀκολούθουμενος ἀπὸ τοὺς νικηφόρους στρατιώτας του ἀνέβη μὲ μεγάλην πομπὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐπροσκύνησε καὶ ηύχαριστησε τὴν Θεοτόκον διὰ τὰς νίκας του κατὰ

τῶν ἔχθρῶν. Προσέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, μεταξὺ τῶν ὅποιων ἦτο καὶ μία χρυσῆ κανδήλα.

Τὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου εἶχε μεγάλην σημασίαν. Καὶ ἐὰν ἡ Ἀχρόπολις εἶχε ψυχήν, ὀλόκληρος θὰ συνεταράσσετο ἐκ θεμελίων ἀπὸ χαράν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπάτησε τὸ ἱερὸν ἔδαφός της.

'Ο "Ἐλλην αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ κατέστρεψεν ἔνα ἀπὸ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ἔχθρούς τοῦ 'Ἐλληνισμοῦ, κατέβη μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὅποιαι ἥσαν τὸ φωτεινότερον κέντρον τοῦ ἐλληνικοῦ γένους, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν καὶ ν' ἀφιερώσῃ μέρος ἀπὸ τὰ πολύτιμα λάφυρα, τὰ ὅποια εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς ἔχθρους.

'Εκ τοῦ βιβλίου « Ἀχρόπολις », 1918

Xρ. Τσούντας

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

(Εἰς πολλοὺς λαοὺς ἐπικρατεῖ ἡ δοξασία δτί, διὰ νὰ εἶναι στερεὸν καὶ προφυλαγμένον ἀπὸ κάθε κίνδυνον ἔνα οἰονδήποτε οἰκοδόμημα, πρέπει νὰ κτισθῇ εἰς τὰ θεμέλια του ἡ εἰς τοὺς τοίχους του ἐν ζῷον. Συμφώνως πρὸς τὴν δοξασίαν αὐτὴν καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπάρχουν παραδόσεις δτί ἔθυσιάσθησαν ἀνθρώπινα ὑπάρχεις κατὰ τὴν θεμέλιωσιν μεγάλων οἰκοδομημάτων. Τὸ θῦμα ἔγίνετο τὸ στοιχεῖο τοῦ οἰκοδομήματος, διὸ καὶ στοιχείωσις ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς ἡ διὰ θυσίας οἰκοδόμησις. Εἰς τοιάσην παράδοσιν στηρίζεται καὶ τὸ ἐπόμενον πανελλήνιον τραγούδι, τοῦ ὅποιου παραπλαγαὶ ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλας γεφύρας ἡ ἄλλα οἰκοδομήματα, π.χ. εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ, τοῦ Πηνειοῦ, τῶν Ἀδάνων, εἰς τὴν θρύσιν τῆς Ἀράχοβας, εἰς τὸ ύδραγωγεῖον τῶν Δέρκων κλπ. Τὴν ἐλληνικὴν παράδοσιν παραλαβόντες προστίμοσαν εἰς ίδικά των οἰκοδομήματα καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου).

Σαράντα πέντε μάστοροι κι ἔξήντα μαθητάδες
γεφύριν ἔθεμέλιωναν στῆς "Αρτας τὸ ποτάμι.

"Ολημερίς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμίζοταν.

Μοιριδογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες.

"Αλλιμονο στοὺς κόπους μας, κρῆμα στὶς δούλεψές μας,
ὅλημερὶς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμίεται ».

Πουλάκι ἐδιάβη κι ἔκατσε ἀντίκρου στὸ ποτάμι.
Δὲν ἐκελάηδε σὰν πουλὶ μηδὲ σὰν χριδόνι,

παρὰ ἐκελάηδε κι ἔλεγε ἀνθρωπινὴ λαλίτσα :
 «Α, δὲ στοιχειώσετε ἀνθρωπό, γιοφύρι δὲ στεριώνει.
 Καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ζένο, μὴ διαβάτη,
 παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὅμορφη γυναίκα,
 πόρχεται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ καὶ πάρωρα τὸ γιόμα ».

Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
 Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀγδόνι :
 «Αργὰ ντυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχτῆ, ἀργὰ νὰ πάη τὸ γιόμα,
 ἀργὰ νὰ πάη καὶ νὰ διαβῆ τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι".
 Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε κι ἀλλιῶς ἐπῆγε κι εἶπε :
 «Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἀλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
 γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι».

Νά τηνε καὶ ξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἀσπρη στράτα.
 Τὴν εἰδ' ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.
 'Απὸ μακριὰ τούς χαιρετᾶ κι ἀπὸ κοντὰ τούς λέει :
 «Γειά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες,
 μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας κι εἶναι βαργομισμένος»;
 «Τὸ δαχτυλίδι τόπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα,
 καὶ ποιός νὰ μπῆ καὶ ποιός νὰ βγῆ τὸ δαχτυλίδι νά 'βρη»;
 «Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι κι ἐγώ νὰ πά σ' τὸ φέρω,
 ἐγώ νὰ μπῶ κι ἐγώ νὰ βγῶ τὸ δαχτυλίδι νά 'βρω».

Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μηδὲ στὴ μέση ἐπῆγε.
 «Τράβα, καλέ μ', τὸν ἀλυσο, τράβα τὴν ἀλυσίδα,
 τὶ ὅλον τὸν κόσμο ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ηῦρα ».
 "Ενας πιχάει μὲ τὸ μυστρὶ κι ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
 παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.

«'Αλίμονο στὴ μοίρα μας, κρίμα στὸ ριζικό μας !
 Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε, κι οἱ τρεῖς κακογραμμένες.
 'Η μιά 'χτισε τὸ Δούναβη κι ἡ ἄλλη τὸν 'Αφράτη,
 κι ἐγώ, ἡ πλιὸ στερνότερη, τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι".
 'Ως τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
 κι ὡς πέφτουν τὰ δεντρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.»

«Κόρη, τὸ λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρα δῶσε,
πόχεις μονάχριβο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περάση».
Κι αὐτὴ τὸ λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρα δίνει :
«"Αν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
κι ἀν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
Τὶ ἔχω ἀδερφὸ στὴν ξενιτιά, μὴ λάχη καὶ περάση».

Ν. Γ. Πολίτου «Ἐκλογαί», 1914

Λημοτικό

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ο ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΠΑΣΤΕΡ

‘Ο Λουδοβίκος Παστέρ ἐγεννήθη εἰς τὴν Δόλην, μικρὰν γαλλικὴν πόλιν, ἡ ὅποια κεῖται πλησίον τοῦ ὄρους Ἰούρα, τὴν 17ην Δεκεμβρίου 1822.

‘Ο πατέρος του ἦτο συνταξιοῦχος ἐπιλοχίας, πορασημοφορημένος μάλιστα ἐπ’ ἀνδραγαθίᾳ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Μετὰ τὴν ἀποστράτειαν του κατέμεινεν εἰς τὴν Δόλην, ὅπου ἔζησκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βυρσοδέψου. Καὶ, δημως, ἐκ τοῦ ταπεινοῦ βυρσοδέψου καὶ τοῦ πτωχικοῦ οἴκου ἐγεννήθη μέγας εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ὅποιον βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες ἐπεσκέψθησαν καὶ ἐτίμησαν μὲ τὰς ὑψίστας τιμάς, καὶ τοῦ ὅποιους ἡ ἀνθρωπότητης ὅλη αἰωνίως θὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα μετὰ σεβασμοῦ μεγάλου.

Ἐίκοσαετής δὲ Παστέρ εἰσήχθη εἰς τὴν ‘Ανωτάτην Σχολὴν Θετικῶν Ἑπιστημῶν τῶν Παρισίων.

‘Οτε ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἡσχολεῖτο ἰδίως περὶ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν. Εἰς τὰς διαφόρους διὰ τοῦ μηκροσκοπίου ἐρεύνας του ἀνεκάλυψεν ὅτι εἰς τὰ μόρια τοῦ κονιορτοῦ καὶ εἰς τὰ διάφορα ὑγρὰ πλανῶνται ὁργανικὰ ὄντα, τὰ δόποια ζοῦν, κινοῦνται καὶ πολλαπλασιάζονται.

Τοῦτο ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀρορμήν νὰ μελετήσῃ μετ’ ἐπιμονῆς τὰς ἰδιότητας καὶ τὴν ζωὴν τῶν μικροβίων καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ πλῆθος πραγμάτων, τὰ δόποια μέγρι τότε ἥσαν ἄγνωστα.

‘Ανεκάλυψε λοιπὸν ὅτι τὰ μικρόβια, τὰ δόποια ἀφθονοῦν εἰς τὴν φύσιν, συντελοῦν εἰς τὰς ζυμώσεις, δηλ. εἰς τὰς μεταβολάς, εἰς τὰς δόποιας ὑπόκειται πᾶν ὑγρὸν ἢ πᾶσα ζωικὴ ἢ φυτικὴ ούσια.

Αἱ ζυμώσεις εἶναι ἔργον τῶν μικροβίων, τὰ δόποια ὑπὸ εύνοϊκούς ὄρους πολλαπλασιάζονται καταπληκτικῶς ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος καὶ ἀλλοιώνουν τὰς ούσιας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτον. ‘Ανευ αὐτῶν οὔτε τὸ γάλα θὰ ἐπήγυντο οὔτε τὸ γλεῦκος θὰ μετεβάλλετο εἰς οἶνον ἢ ὅξος οὔτε ἡ ζύμη τοῦ ἄρτου θὰ διεστέλλετο οὔτε σῆψις θὰ ἐπήρχετο.

‘Ο Παστέρ μετὰ πολλὰ πειράματα ἀνεκάλυψεν ἐπίσης ὅτι, ἐὰν θερμανθοῦν αἱ ούσιαι εἰς ὑψηλὸν θερμοκρασίας, καταστρέψονται τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια καὶ παρακωλύεται πᾶσα ἀλλοίωσις τῶν ούσιῶν τούτων.

‘Ο Παστέρ θέσας ἐντὸς κλιβάνου ἀγγεῖα περιέχοντα γάλα καὶ βούτυρον παρετέρησεν ὅτι αἱ ούσιαι αὗται διετηροῦντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

‘Η θερμότης τοῦ χλιδάνου ἐφόνευε τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια, τὰ ὅποια θὰ ἤσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζύμωσιν, θὰ διετηροῦντο δὲ αἱ οὐσίαι αὗται ἐπ’ ἄπειρον εἰς καλὴν κατάστασιν, ἀν νέα μικρόβια τὰ ὅποια ἥρχοντο ἀπὸ τοῦ ἀέρος δὲν προσέβαλλον αὐτάς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐπιζωτία ἐνσκήψασα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν κατέστρεψε τοὺς μεταξοσκώληκας καὶ ἐπέφερεν ἀνυπολογίστους οἰκονομικὰς καταστροφὰς εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῆς χώρας ἐκείνης.

‘Η γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν Παστέρ, ἵνα μελετήσῃ καὶ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς νόσου, καὶ ἵνα προσπαθήσῃ νὰ ἔξεύρῃ θεραπείαν. ‘Ο Παστέρ διῆλθε πέντε διώκληρα ἔτη ἐντὸς τῶν βομβυκοτροφείων. Διαρκῶς ἐμελέτα, εἰργάζετο, ἐκοπίαζε, μέχρις ὅτου ἐπέτυχε νὰ ἀποδεῖξῃ ὅτι αἰτία τῆς νόσου εἶναι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια εἰσερχόμενα μετὰ τῆς τροφῆς εἰς τὸν δργανισμὸν τῶν σκωλήκων κατέστρεφον τούτους· ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ ἕνα καὶ μόνον ἀσθενῆ σκώληκα εἶναι εύκολώτατον νὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος εἰς πάντας τοὺς σκώληκας, οἱ ὅποιοι ἔκτρέφονται εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον.

‘Αφοῦ ἀνεκαλύφθη τὸ αἴτιον τῆς νόσου, ἡ θεραπεία ἦτο εύκολος πλέον· ἡ καθαριότης, ἡ ἀπολύμανσις, ἡ ἔκτροφὴ ἐκάστης ἡλικίας εἰς ἴδιαίτερα διαμερίσματα καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν προσβεβλημένων ὑπὸ τῆς νόσου μεταξοσκωλήκων συνετέλεσαν εἰς τελείαν θεραπείαν τοῦ κακοῦ.

‘Εκτὸτε ἡ θεραπεία τῶν μεταξοσκωλήκων ἔξελιπε πάντες δὲ σχεδὸν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ προμηθεύονται ὡὰ μεταξοσκωλήκων ἔξητασμένα μικροσκοπικῶς καὶ παρεσκευασμένα κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Παστέρ.

Διὰ τὴν σπουδαιοτάτην ταύτην ἐφεύρεσιν ὁ Παστέρ ὑπεβλήθη εἰς πολλοὺς κόπους· ἡσθένησε δὲ ἐπικινδύνως καὶ ἔπαθε παράλυσιν τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Καὶ παρ’ ὅλα ταῦτα δὲν ἔπαυσε τὰς ἐρεύνας του.

‘Ο Παστέρ παρετήρησεν ὅτι τὰ μικρόβια, ὅταν ἔρχωνται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν οἶνον, πρὸς τὸν ζῦθον, πρὸς τὸ γάλα καὶ πρὸς πάσας τὰς οὐσίας, ἀλλοιώνουν ταύτας καὶ προξενοῦν διαφόρους ἀσθενείας αὐτῶν. “Αλλα μικρόβια ἐρχόμενα εἰς ἐπαργὴν πρὸς τὸ αἷμα τῶν ζώων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφέρουν διαφόρους νόσους. Μετὰ τὰς παρατηρή-

σεις ταύτας ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νόσων τῶν κατοικιδίων ζῷων καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ προβλήματος, ἀν καὶ αὐταὶ προέρχωνται ἀπὸ τὰ μικρόβια. Ἐπίστευε δὲ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι, μετὰ ἐπιτυχῆ διάγνωσιν καὶ ἔξαρχιβωσιν τῆς αἰτίας τῶν νόσων, θ' ἀποβῆ εὔκολος ἡ θεραπεία αὐτῶν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν μικροβίων.

Σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις αὐτοῦ εἶναι δὲ προφυλακτικὸς ἐμβολιασμὸς κατὰ τοῦ σπληνὸς τοῦ ράχης τῶν ζῷων, τῆς ἐρυθραίας τῶν χοίρων καὶ τῆς χολέρας τῶν δρῦνθων.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἀνθρωποι ἔθαπτον τὰ πτώματα τῶν ζῷων, τὰ ὄποια ἀπέθηκον ἐξ ἀνθρακος· ἔθεωρουν τοῦτο ἐπαρκὲς προφυλακτικὸν μέτρον κατὰ τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο πλάνη· διότι τὰ μικρόβια τοῦ ἀνθρακος ζοῦν ὑπὸ τὴν γῆν ὀλόκληρα ἔτη· οἱ δὲ σκώληκες, οἱ ὄποιοι τρώγοντα ταῦτα μετὰ τῶν πτωμάτων, ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ μεταδίδουν τὰ μικρόβια εἰς τὰ ἄλλα ζῷα. Ἐκτοτε, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Παστέρ, τὰ ζῷα, τὰ ὄποια ἀποθηκούνται ἐξ ἀνθρακος, καίονται.

Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Παστέρ συνεκίνησαν ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς ἴατρικὸν συνέδριον, τὸ ὄποιον συνεκροτήθη ἐν Λονδίνῳ, τρισχίλιοι ἰατροὶ ἤκροντο δρυτοὶ καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἐχειροκρότουν τὸν Παστέρ.

Συνεγίζων ὁ ἀκάματος Παστέρ τὰς ἔρευνας του, ἀνεῦρε τὰ αἴτια τῶν μεταδοτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ 1885, ὡς ὑψιστὸν ἐπιστέγασμα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἐφεῦρε τὴν θεραπείαν τῆς λύσης δι' ἐμβολιασμοῦ καὶ κατέστη περιώνυμος ὁ Παστέρ.

Τὸ ὅτι ὑπάρχουν μικρόβια, τὸ ὅτι διὰ τούτων μεταδίδονται καὶ ἀναπτύσσονται αἱ νόσοι εἶναι γνῶσις μεγίστη καὶ ὀφελιμωτάτη· ἡ ἴατρικὴ ἐπιστήμη ἀκολουθοῦσσα τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνεκάλυψε τὰ μικρόβια τῶν πλείστων καὶ σπουδαιοτάτων νόσων.

Καὶ ἂν ἡ ἴατρικὴ ἐπιστήμη δὲν ἐφεῦρε μέχρι τοῦδε τὰ μέσα τῆς θεραπείας ὅλων τῶν ἀσθενειῶν, ἐφεῦρεν, δύμας, πολλὰ καὶ ποικίλα προληπτικά, ἀπολυμαντικά καὶ ἄλλα προφυλακτικά μέτρα. Διὰ τῶν μέτρων τούτων κατέστησε τὰ μικρόβια ἀνίκανα, δχι μόνον νὰ δράσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζήσουν ἀπλῶς καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐντὸς ξένου σώματος ὑγιοῦς ἢ καὶ ἀσθενικοῦ.

Εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐπιστήμην ὑπῆρξε σωτηρία ἡ ἀρχὴ τοῦ

Παστέρ, ὁ παστερισμός, ὁ ὄποιος εὑρύτατα χρησιμοποιεῖται σήμερον. Διὰ τῶν ἐπιδέσμων καὶ τῶν ἀπολυμαντικῶν μέσων ἐπιτυγχάνεται, ὥστε μηδὲ πυρετὸς ἀπλοῦς νὰ προσβάλῃ τοὺς ὑφισταμένους ἐγγείρησιν, ἀκόμη καὶ ὅταν ὀλόκληρα μέλη τοῦ σώματος ἀποκόπτωνται.

Οἱ διεθνεῖς θαυμασταὶ τοῦ μεγάλου Παστέρ δἰ ἔρανων, οἱ ὄποιοι ἀπεστάλησαν ἐκ πάσης γωνίας τῆς γῆς, συνέλεξαν μέγα χρηματικὸν ποσόν, διὰ τοῦ ὄποιον ἀνηγέρθη τὸ 1886 τὸ μέγα Ἰνστιτοῦτον Παστέρ ἐν Παρισίοις, τὸ ὄποιον χρησιμεύει ὡς λυσσιατρεῖον καὶ ὡς ἐργαστήριον μικροβιολογικῶν μελετῶν.

Πρὸ τοῦ Ἰνστιτοῦτον σύμπλεγμα χαλκοῦν παριστᾶ ἔνα ποιμενόπαιδα, ὁ ὄποιος κρατεῖ ἐκ τοῦ λαιμοῦ λυσσῶντα λύκον καὶ προσπαθεῖ νὰ δέσῃ τὸ στόμα τούτου.

‘Ο ἡρωικὸς οὗτος ποιμενόπαιος εἶναι ὁ δεκατετραετῆς Ζουμπίλ, ὁ ὄποιος, διὰ νὰ σώσῃ τέσσαρας μικροὺς παιδεῖς ἀπὸ λύκου λυσσῶντος, ὥρμησε, συνέλαβε τὸν λύκον, παρὰ τοῦ ὄποιον ὑπέστη πολλὰ δήγματα, περιέσφιξε δἰ ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸν λαιμὸν αὐτοῦ καὶ τέλος τὸν ἔσυρε καὶ τὸν ἔπνιξεν ἐντὸς τῆς λίμνης. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος λυσσόδηκτος, τὸν ὄποιον ἐθεράπευσεν ὁ Παστέρ.

Τὸ σύμπλεγμα συμβολίζει τὰς δύο νίκας: τὴν μεγάλην νίκην τοῦ μικροῦ βισκοῦ καὶ τὴν νίκην τοῦ Παστέρ κατὰ τῆς λύσσης.

‘Ο Παστέρ ἐρευνῶν καὶ ἐργαζόμενος μέγρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς του ἀπέθανε τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1895 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Πάνθεον τῶν Παρισίων.

Κατὰ τὸ 1920 ἰδρύθη καὶ ἐν Ἀθήναις διὰ δωρεῶν καὶ κρατικῆς ἀρωγῆς «Ιγνατιοῦ τον Παστέρ».

Τοῦτο ἔχει προορισμὸν τὴν μελέτην τῶν μολυσματικῶν καὶ παρασιτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν κατοικιδίων ζῴων ἐν Ἑλλάδι, καὶ τὴν ὑπόδειξιν μέτρων πρὸς παρακώλυσιν τῆς μεταδόσεως αὐτῶν. ‘Εγει προσέτι τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς ἑλονοσίας καὶ τῆς φυματιώσεως καὶ τὴν παρασκευὴν διαφόρων ἐμβολίων.

1. Κακλαμάρος

Η ΧΑΡΑ

Ζητῶ τὴν χαρὰν πότ' ἐδῶ, πότ' ἔκει.
Ποῦ εἰναι, εἰπέτε μου, ποῦ κατοικεῖ;
Δὲν εἰναι εἰς λόφους κι εἰς ὅρ' ὑψηλά.
Εἰπέτε μου, ποῦ ἡ μορφή της γελᾷ;

Εἰς βάθη κοιλάδων ἐπῆγα ζητῶν.
Τὸν ρύακα εἰδα ποὺ πίπτει κροτῶν
καὶ παίζει καὶ σύρει νερὰ καθαρά.
Μαζί των δὲν ἔπαιζε πλὴν ἡ χαρά.

'Εζήτησ' αὐτὴν εἰς σκιάς τῶν δασῶν.
'Εγέλων τὰ φῶτα ἀστέρων χρυσῶν
πτηνὸν ἐκελάδ' εἰς μυρσίνην χλωράν,
πλὴν ἔψαλλε θρήνους καὶ ὅχι χαράν.

'Εζήτησ' αὐτὴν εἰς εὐθύμους χορούς,
εἰς δείπνων θαλάμους λαμπρούς κι ἡχηρούς,
εἰς φῶτα, εἰς σκεύη χρυσᾶ κι ἀργυρᾶ,
πλὴν αὔτῃ εἰς αὐτὰ δὲν εύρεθη ἡ χαρά !

Τὴν ἔφθασσα τέλος, τὴν εὔρον μακράν,
μακρὰν εἰς χωρίου κοιλάδα μικράν·
τριγύρω της εἶχε παιδιά ἀρκετά·
κι ἐπίδα μ' ἔκεινα κι ἐγέλα μ' αὐτά.

Ποῦ εἰσθε, καλοὶ παιδικοί μου καιροί ;
ἐφώναξα τότε μὲ στῆθος βαρύ.
Πλὴν μόλις τὴν εἰδα, πετᾶ ἡ χαρά,
κι αὐτὴ ἤταν ἡ πρώτη κι ἐσχάτη φορά !

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΙΔΕΑΣΙΟΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Είς ἐν μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου, τὸ Λάμποβον, ἐγεννήθη τὸ 1800 ἀπὸ γονεῖς πτωχοὺς ἔνα ἀγοράκι, τὸ δποῖον ἐβάπτισαν Βαγγέλην. Τὸ παιδὶ ὅλιγον κατ' ὅλιγον ἐμεγάλωσεν. Ἡτο ἔξυπνον, ζωηρόν, φιλότιμον. Γράμματα δὲν ἔμαθε πολλά, διότι τὸ μικρὸν χωρίον μὲ τὰς ἑκατὸν πεντήκοντα οἰκίας του δὲν εἶχε σχολεῖον. "Οσα ἔμαθε, τὰ ἔμαθε μόνος του ἢ ἐρωτῶν τὸν ιερέα, ὁ δποῖος τὰ ἤξευρε καὶ αὐτὸς ὅλιγοστά.

'Αλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ γράμματα ἡγάπα ὁ Βαγγέλης τὰ ὄπλα. 'Απὸ μικρὸς ἦτο καλὸς σκοπευτής. Δὲν θὰ εἶχεν ὑπερβῆ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅτε τὸν ἐστρατολόγησεν ὁ Ἀλῆ - πασᾶς ὁ Τεπέλενῆς καὶ τὸν ἔστειλε φρουρὸν εἰς ἐν φρουριον πλησίον τῶν Ἰωαννίνων. 'Εκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἐπτὰ ἔτη. "Εγινεν εἴκοσι χρόνων καὶ ἦτο πρῶτος εἰς τὴν τόλμην καὶ τὴν ἔξυπνάδα.

Τὸ 1820 ὁ Ἀλῆ - πασᾶς ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ σουλτάνου. Οὗτος ἀπέστειλε στρατεύματα καὶ ἀρχιστράτηγον τὸν Πασόμπεην μὲ τὴν διάταγὴν νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, νὰ συλλάβῃ ζωντανὸν τὸν Ἀλῆν, ἢ, ἀν φονευθῆ, νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὴν κεφαλήν του.

Τότε ὁ Πασόμπεης ἐκάλεσεν ἐξ ὄνόματος τοῦ σουλτάνου τοὺς χινδρείους Σουλιώτας νὰ συμπολεμήσουν κατὰ τοῦ Ἀλῆ. 'Εξ αἰτίας τοῦ Ἀλῆ - πασᾶ ἐστέναζον οἱ ἀμοιροὶ εἰς τὴν ξενιτείλαν καὶ μὲ λαχτάρων ἐκοίταζαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν τὰ βουνὰ τῆς ἀγαπημένης πατρίδος των. 'Υπεσχέθη νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ἐλευθέρων τὴν ἥρωικήν των πατρίδα. Οἱ Σουλιώται ἔτρεξαν προθύμως, ἡνώθησαν μὲ τὸ στράτευμα τοῦ σουλτάνου, ἐπολέμησαν, ὅπως πάντοτε, ἥρωικά καὶ ἐκυρίευσαν ἀρκετὰς πόλεις.

'Αλλ' ὁ Πασόμπεης δὲν παρέδιε τὸ ποθητὸν Σούλι εἰς τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας, καὶ οἱ Σουλιώται δυσηρεστημένοι ἐστρατοπέδευσαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σουλτανικὸν στράτευμα. Τότε ὁ Ἀλῆς ἐσκέφθη νὰ ὀφεληθῇ ἀπὸ τὴν δυσαρέσκειαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Σουλιώτας μὲ τὸ μέρος του. 'Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν, τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην, εἰς τὰ Ἰωαννίνα, εἰς τὴν μικρὰν νῆσον τῆς λίμνης, ὅπου εἶχε τὴν κατοικίαν του. 'Η συμφωνία ἔγινεν ἀμέσως.

Τὴν 6ην Δεκεμβρίου 1820 μία φοβερὰ «μπαταριά», συμπυροχρότησις τριακοσίων σουλιώτικων ὄπλων, ἐδόνησε τὸν ἀέρα. Ταυτοχρό-

νως μία δυνατή φωνή ἐβροντοφώνησε πρὸς τὸ σουλτανικὸν στρατό-
πεδον :

— "Ε ! σεῖς ! 'Απὸ τώρα κι ἐδῶ ἔχομεν πόλεμον. Σᾶς τὸ λέγω ἐγώ,
ὁ Μάρκος Μπότσαρης, διὰ νὰ μὴ μὲ νομίσετε ἀπίστον.

Τὴν συμπυροκρότησιν ἔκεινην τῶν ὅπλων καὶ τὴν φωνὴν ἥκου-
σεν ὁ Βαγγέλης, ἔμαθεν ὅτι οἱ Σουλιῶται πολεμοῦν διὰ τὴν ἐλευθέρω-
σιν τοῦ Ἀλῆ, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ φεύ-
γει ἀπὸ τὸ φρούριον. Τρέχει πρὸς τὸν Μπότσαρην, ὅστις τὸν ἐδέχθη
εἰς τὸ ὄνομαστὸν σουλιώτικον σῶμά του.

Ο Βαγγέλης ἦτο τώρα ώραίος καὶ ὑψηλὸς νέος, μὲ μύστακα λε-
πτόν, ζωηρούς ὀφθαλμούς, σῶμα εὔκαμπτον, εὐκίνητον καὶ χαριτωμένον.
'Αληθινὸς λεβέντης. Τόσην ἔδειξεν ἀνδρείαν ἀμέσως, ὥστε ὁ Μπό-
τσαρης τὸν ἔκαμε πρωτοπαλλήκαρόν του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους,
εἰς ὅλα τὰ τολμηρὰ ἔκεινα κατορθώματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὁ
Βαγγέλης ἦτο τὸ δεξί του χέρι.

'Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ καπετάν Ζέρβας ἡτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ
διακόσια παλληκάρια εἰς τὴν "Ηπειρον καὶ ὁ Βαγγέλης ἐζήτησεν ἀπὸ
τὸν ἀρχηγόν του τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτός. Καὶ ἐπῆγε.

Τὸ Σούλι τώρα τὸ κατεῖχαν οἱ Σουλιῶται, ἀλλὰ πολυάριθμος
ἐχθρικὸς στρατὸς τὸ ἐποιόρκει ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. Ἡτο ἀπόλυτος ἀ-
νάγκη νὰ συνεννοηθῇ ὁ Ζέρβας μὲ τοὺς πολιορκουμένους διὰ νὰ ἐπι-
τεθοῦν ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἔκεινοι ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ
Σουλίου καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Ζέρβα ἀπὸ τὴν κοιλάδα. 'Αλλὰ πῶς νὰ
γίνῃ ἡ συνεννόησις ; 'Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ Σουλιῶται.

— Παιδιά, λέγει ὁ καπετάν Ζέρβας, ποιός πάει στὸ Σούλι ;

Σιωπὴ ἐπεκράτησε μερικάς στιγμάς· οὕτε ἀναπνοὴ δὲν ἥκουετο.
"Εξαφνα ἐτινάχθη ἐπάνω ἔνα παλληκάρι.

— 'Εγώ πάω ! εἶπε μὲ ἀπόφασιν.

— Ήτο ὁ Βαγγέλης.

— "Αν πάῃ ὁ Βαγγέλης, πηγαίνω καὶ ἐγὼ μαζί του, λέγει ἄλλος ἀν-
δρεῖος.

Ο Βαγγέλης δὲν ἦτο μόνον ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔξυπνος.
Ἐγνώριζεν ὅτι οἱ πολιορκηταὶ εἶχον ραμαζάνι καὶ ὅτι μετὰ τὴν δύσιν
τοῦ ἡλίου, πεινασμένοι καὶ ἐξηντλημένοι, ἐρρίπτοντο ὅλοι εἰς τὴν τρο-
φὴν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς ἡμέρας. 'Εκείνην τὴν ὥραν ἐζέλεξεν ὁ Βαγ-
γέλης διὰ τὸ τολμηρόν του σχέδιον.

'Επροχώρησε μὲ τὸν σύντροφόν του, χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσουν πλησίον τοῦ ἔχθρικοῦ στρατοπέδου, ἔπειτα ἐσκεπάσθη διάκληρος μὲ χόρτα καὶ φύλλα δένδρων, ἔπειτα κάτω καὶ συρόμενος μὲ τὴν κοιλίαν, μὲ τὸν σύντροφόν του ὀπίσω του, διέσχισε τὸ ἔχθρικὸν στρατόπεδον. Οἱ ἔχθροι ἀνύποπτοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνόχησαν τίποτε. 'Αλλ' ὅταν εἶδον νὰ προχωροῦν τὰ ζωντανὰ ἐκεῖνα δένδρα, τὰ πράσινα φαντάσματα, ἐτινάχθησαν ἐπάνω φωνάζοντες :

— Σουλιῶται ! Σουλιῶται ! Καὶ ἥρχισαν νὰ πυροβολοῦν. 'Αλλ' οἱ δύο ἀνδρεῖοι εἶχον ἥδη ἀπομακρυνθῆ. "Εξαφνα ἀνωρθώθησαν, ἐπέταξαν τὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα, καὶ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴ εἰσώρμησαν εἰς τὸ δάσος καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνέβησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Φαντάζεσθε μὲ ποιὸν ἐνθουσιασμὸν τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ πολιορκούμενοι !

✓ 'Ο Βαγγέλης ἐξηκολούθησε νὰ ρίπτεται εἰς τοὺς κινδύνους, ἔως ὅτου ἡ 'Ελλὰς ἔγινεν ἐλευθέρα. 'Η πατρὶς ἐτίμησε τὸ ἡρωικὸν τέκνον της, τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταξιάρχου καὶ τοῦ ἐγάρισεν ἐθνικὰς γαίας.

'Αλλ' ὁ Βαγγέλης ἥθελεν ἐνέργειαν, ζωήν, κίνησιν. Τώρα ποὺ ἐπέρασεν ἡ λαχτάρα τῶν κινδύνων ἥθελε νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς κάτι πολὺ μεγάλον, τὸ δόποιον νὰ ἀπαιτῇ ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς του.

Τὸ 1831 ἀφῆκε καὶ τὸν βαθμὸν καὶ τὰς ἐθνικὰς γαίας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον του, διὰ νὰ ἀποχαιρετίσῃ τοὺς ἰδικούς του. 'Η-σθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ αίματώνη βλέπων τὸ χωρίον του σκλαβωμένον. 'Εκείνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέρων ἀπὸ τὰς φυλακὰς τὴν γραίαν μητέρα του. 'Ο Βαγγέλης ἐφίλησε μὲ δάκρυα τὸ χέρι τῆς μητέρας του, ἐπῆρε τὴν εὐχήν της, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἐψυγεύεις τὴν ξενιτελάν, εἰς τὴν Βλασίαν. "Εφθασεν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ' εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὴν Θείαν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἰδιαίτερας του δυνάμεις. 'Απεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐνοικίασε τὰ κτήματα τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν μοναστηρίων. Καὶ ἀφωνιάσθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ σύστημα καὶ μὲ μέθοδον. "Οταν ἥλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερισμοῦ κανὲν κτῆμα δὲν εἶχε δώσει τόσον ἀφθονον καρπόν.

Τότε ἐφθασεν ἐκεῖ ὁ ἐξάδελφός του Κωνσταντῖνος, ὅστις μὲ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν δραστηριότητά του ἔγινε πολύτιμος βοηθός τοῦ ἐξαδέλφου του.

‘Ο Βαγγέλης ἡγόρασεν ἐν τῷ μεταξὺ πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα καὶ ἔγινεν ἑκατομμυριοῦχος.

‘Αλλὰ μέσα εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν εὐτυχίαν, μέσα εἰς τὴν ἡγεμονικήν του ζωὴν δὲν ἐλησμόνησε τὴν Πατρίδα. Ή ἀγάπη του ἦτα καὶ τώρα τόσον μεγάλη, όσον εἰς τὴν νεότητά του. Τότε τῆς εἶχεν ἀφιερώσει τὴν ζωὴν του, τώρα ἥλθεν ἡ ὥρα νὰ τῆς ἀφιερώσῃ τὴν περιουσίαν του.

‘Η ‘Ελλὰς δὲν εἶχεν ἀκόμη συνέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἐρήμωσιν τῆς μακρᾶς σκλαβιᾶς. ‘Ο Βαγγέλης, ὅστις ἐγνώριζεν ἐξ ἴδιας πείρας τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ τὴν βοηθήσῃ. “Ἐδωσεν ἀρκετὸν ποσὸν καὶ διωργανώθη τὸ 1859 ἡ πρώτη ἔκθεσις — τὰ «Ολύμπια» — εἰς τὴν ὄποιαν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου ἔκθέται ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ελλάδος καὶ ἔξεθεσαν προϊόντα γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας.

‘Ο Βαγγέλης ἐνεθαρρύνθη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἰδρύσῃ καὶ ὥραῖν μεγαλοπρεπὲς ακτήριον διὰ τὰ «Ολύμπια», ὧρισε δὲ νὰ γίνεται κατὰ τριετίαν ἔκθεσις ὅλων τῶν προϊόντων καὶ νὰ βραβεύωνται τὰ καλύτερα.

Τὸ 1865 ἀπέθανεν ὁ Βαγγέλης. “Οταν ἡνοίχθη ἡ διαθήκη του, ὁ κόσμος ἐπληροφορήθη ὅτι ἐδώρισεν ὅλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του εἰς τὸ “Εθνος. Δὲν ἐλησμόνησεν, ὅμως, καὶ τὸ πτωχὸν χωρίον του, ἐφρόντισε νὰ ἐπισκευασθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ νὰ κτισθῇ σχολεῖον.

Συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην του τὰ δύτες τοῦ Ζάππα μετεφέρθησαν ἐκ Βλαχίας καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν αὐλήν τοῦ σχολείου τοῦ Λαμπόβου, ἡ δὲ κεφαλή του εἰς ἔνα τοῖχον τοῦ Ζαππείου.

Κάθε ἐπισκέπτης τοῦ ὥραίου μεγάρου, ἀφοῦ περάσῃ τὰ μαρμάρινα προπύλαια καὶ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὥραίαν στρογγύλην στοάν, εἰς ἔνα τοῖχον δεξιὰ ἐπὶ ἐρυθρᾶς πλακὸς ἀναγινώσκει :

«ΕΝΤΑΓΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΖΑΠΠΑ»

Τι αυτό τιποι; Ιτανό; Αρ. Κουρτίδης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

'Ο Νικόλαος Γύζης ύπηρξεν ό μεγαλύτερος "Ελλην ζωγράφος τῆς ἐποχῆς μας.

'Εγεννήθη τὴν 1ην Μαρτίου 1842 εἰς τὴν Τήνον. 'Ἐν τῷ πατρικῷ του οίκῳ ύπηρχεν ἀνηρτημένη ἐντὸς πλαισίου χαλκογραφία τις, παριστῶσα ἔνα ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. 'Ο μικρὸς Νικόλαος μόλις πενταετής, ἐπὶ ὥρας ἔμενεν ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τὴν παρετήρει μετὰ προσοχῆς.

'Ημέραν τινά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ του ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς οἰκίας, κατώρθωσε νὰ καταβιβάσῃ τὴν εἰκόνα καὶ, ἀφοῦ ἐπεξειργάσθη αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ πλησίου, ἔλαβε τεμάχιον χάρτου καὶ μολυβδοκόνδυλον καὶ ἤρισε νὰ τὴν ἀντιγράψῃ. Τὸ πρῶτον αὐτὸ δέργον ό μικρὸς ζωγράφος ἀποπεράτωσε μετά τινας ἡμέρας μὲ τὴν ἄδειαν τῆς μητρός του· φαίνεται δὲ ὅτι, ὡς ὁ Ἰδιος διηγεῖτο κατόπιν, τὸ ἀντίγραφον ὡμοίαζε πολὺ μὲ τὸ πρωτότυπον.

Μετὰ ἐν ἕτος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ πατέρης του ἀποκατέστη οἰκογενειακῶς ἐν Ἀθήναις. 'Η γείτων, μετὰ τῶν τέκνων τῆς ὁποίας ό μικρὸς Γύζης ἔπαιζεν ἐν Ἀθήναις, ἔτυχε νὰ ἔχῃ ἀνηρτημένας εἰς τὸν οίκον της δύο χαλκογραφίας. 'Ο Γύζης ἐβασάνιζε τὴν μητέρα του καθ' ἐκάστην παρακαλῶν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ τὰς χαλκογραφίας, διὰ νὰ τὰς ἀντιγράψῃ. 'Ἐπειδή, ὅμως, ἡ μήτηρ του ἐδίσταζεν, ό μικρὸς μετέβη μόνος του καὶ τὰς ἔζητησεν ἀπὸ τὴν καλὴν γείτονα. Τῷ ἐδόθη πρῶτον ἡ μία, τὴν ὁποίαν καὶ ἀντέγραψε τόσον πιστῶς, ὥστε ἡ διμοιύρης τοῦ ἀντιγράφου πρὸς τὸ πρωτότυπον ἐξέπληξε τοὺς πάντας.

Κατόπιν ἀντέγραψε καὶ τὴν ἄλλην μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας.

"Ἐκτοτε, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τοῦ πατρός του, ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἐνῷ ἡ μήτηρ του κρυφίως ἔχοργηει εἰς αὐτὸν τὰ ύλικά. Κατόπιν, ὅμως, εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐπείσθη καὶ οὗτος ὅτι ό μικρὸς Νικόλαος εἶχεν ἐξαιρετικὴν κλίσιν.

'Ο Γύζης εἰσῆλθεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον ὀκταετής. 'Ο πατέρης του ἡναγκάσθη νὰ τὸν δηλώσῃ ως δωδεκαετῆ, διότι ἀλλως δὲν θὰ ἐγίνετο δεκτός, ως πολὺ μικρός. 'Ητο ό πρῶτος τῆς τάξεως του, ἡρίστευε πάντοτε εἰς ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ διετήρησε τὰ πρωτεῖα εἰς δόλας τὰς τάξεις τοῦ Πολυτεχνείου.

Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν ἐστάλη ως ύπότροφος εἰς Μόναχον πρὸς

έξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του. Εἰς τὸ Μόναχον εἰργάσθη ἐπὶ ἔξ ἔτη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τὰ δὲ δύο τελευταῖα ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἑργαστήριον τοῦ Πιλότου, ὁ δόποιος μεγάλως ἐτίμα τὸν Γύζην, ὅχι μόνον διὰ τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἔξαιρετον αὐτοῦ χαρακτῆρα.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τοὺς γονεῖς του, ἔπειτα δὲ ἐπεχείρησε ταξίδιον σπουδῆς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, μεθ' ὁ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Μολονότι αἱ παιδικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ἡλιόλουστον πατρίδα του οὐδέποτε εἶχον ἔξαφανισθῆ, ἀπὸ τὴν μνήμην του, ἐν τούτοις νέαν δρόσον καὶ ζωὴν προσέλαβον αὐταῖ, ὅτε ὁ Γύζης ἐπανεῖδε τὴν εὐλογημένην χώραν. Ἡ ζωηρότης τοῦ χρωματισμοῦ τῶν μετὰ ταῦτα εἰκόνων του, ὡς καὶ πλεῖστα θέματα αὐτῶν ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ταξίδια ταῦτα.

Νυμφευθεὶς ὁ Γύζης ἐν Ἀθήναις τὴν Ἀρτεμιν Νάζου, ἥλθεν εἰς Μόναχον καὶ ἥρυσεν ἐκεῖ εὐδαίμονα οἶκον. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἔγινεν ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1882 διωρίσθη καὶ τακτικὸς καθηγητὴς αὐτῆς.

"Οτε τὸν ἔξήτησεν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἀναλαβῇ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, πόσην χαρὰν ἡσθάνθη! Μὲ ποίους παλμούς ἀνελογίζετο τὰς εύτυχες ἡμέρας, αἱ δόποιαι τὸν ἀνέμενον ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς Ἐλλάδος! Ἄλλα δὲν ηύτυχησεν ὁ Γύζης νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ γλυκὺ τοῦτο ὄνειρόν του. Μακρὸς καὶ ἔξαντλητικὸς πυρετὸς τὸν κατέβαλε, τὸν ἔρριψε κλινήρη καὶ τέλος τὸν ἔφερεν εἰς τὸν τάφον τῇ 22ῃ Δεκεμβρίου 1900. Ἡ ξένη γῆ ἐδέχθη τὸ τετιμημένον σῶμά του καὶ τὸ διαφυλάττει φιλοστόργως ὡς δευτέρα πατρίς τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἐλλάδος.

Τὰ ἔργα τοῦ Γύζη, ἐμπνευσμένα κατὰ τὸ μέγιστον μέρος των ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς ἔθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς παραδόσεις, ἐτίμησαν καὶ ἔξοχὴν τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν τέχνην καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν ἵδιον πανευρωπαϊκὴν φήμην ζωγράφου ἔξαιρετηκῆς ἀξίας. Ἐκ τῶν πινάκων του, πολλοὶ τῶν δόπιων εὑρίσκονται εἰς τὰς Πινακοθήκας τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Δρέσδης, σπουδαιότεροι θεωροῦνται: «Τὸ τάμα», «Ἡ Ιουδίθ», «Τὸ κρυφὸ σχολειό», «Τὸ παραμύθι τῆς γιαγιᾶς», «Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν», «Ἡ ἀρμονία», «Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας», «Ἡ ἐφαριὴ συμφωνία» κλπ.

"Εκθεσις τῶν ἔργων του ὡργανώθη ἐν Ἀθήναις κατὰ Μάρτιου τοῦ 1928.

'Η φιλοπατρία του ήτο φιλογερά. 'Οσάκις ἔγραφε περὶ 'Ελλάδος, περιέχειν εἰς τὸν χάρτην ὅλην του τὴν ψυχὴν καὶ ἔξεφραζεν ὅλον του τὸν πόνον διὰ τὰ δεινοπαθήματά της. "Ἐγραφε κάποτε εἰς φίλον του : « Δὲν ἡμπορῶ ἀκόμη νὰ ἐννοήσω εἰς τὶς ἔπταισεν αὐτὴ ἡ ἔνδοξος παλαιὰ 'Ελλὰς καὶ ἔπρεπε νὰ καταδικασθῇ πρὸς χιλιάδων ἐτῶν εἰς τὸν σπαραγμὸν καὶ τὴν ὑποδύνωσιν τῶν ἴσχυροτέρων βαρβάρων. Μήπως διότι ἐφώτισε τὴν οἰκουμένην καὶ διότι ἤλλαξε τοὺς θεοὺς αὐτῆς, ἢ μήπως διότι εἶναι ὥραια καὶ γλυκεῖα ; ».

Πρὸς οἰκεῖόν του, δὲ ὁποῖος τῷ παρεπονεῖτο διὰ τὸν καύσωνα τῶν Ἀθηνῶν, ἔγραφε τὰ ἔξης : « Σᾶς συλλυποῦμαι, ὅτι ὑποφέρετε ἀπὸ τόσην ζέστην. Εἰς τοῦτο πταίετε σεῖς οἱ Ἰδιοί. 'Εὰν δενδροφυτεύσετε, θὰ εὔρουν τουλάχιστον τὰ παιδιά καὶ τὰ ἔγγονα σας δροσερώτερον κλῖμα. Κρῦμα εἰς τὴν ὥραιάν 'Ελλάδα μας. Μόνον τοὺς σπόρους τῶν διπωρικῶν, τὰ δόποια τρώγετε, ἀν ἐρρίπτετε εἰς τὴν γῆν, τὴν ἀγίαν γῆν τῆς 'Ελλάδος, αὐτὴ θὰ σᾶς ἐδώριζε δένδρα. Πολλὰ θὰ ἔχανοντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ θὰ ἐμεγάλωναν ».

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1895, δὲνίγον πρὶν ἡ ἐπισκεφθῆ πάλιν τὰς Ἀθήνας, ἔγραψεν εἰς τοὺς οἰκείους του : « Τὸ πρὸ τόσων ἐτῶν σχέδιόν μου νὰ ἔλθω εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ σᾶς Ἰδω, νὰ ἐπανίδω τὴν πατρίδα μου, τὰ ἀδέλφια μου, τοὺς φίλους μου, νὰ Ἰδω τὴν Θάλασσαν, τὴν δόποιαν ἀγαπῶ καὶ φοβοῦμαι, τὸν ζωγραφιστὸν ὁρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν, Θεοῦ Θέλοντος, πραγματοποιεῖται μετ' δὲνίγας ἡμέρας. Τὸ δινειρόν αὐτὸ μοῦ φέρει διαδοχικῶς χαράν, λύπην, φρίκην, γλυκύτητα... "Αν ἰδῆτε ὅτι πολὺ συγκινοῦμαι, στείλατέ με πάλιν διπίσω, διώξατέ με πάλιν εἰς τὰ ξένα...».

Ναοῦ θυσιαστήριον ἦτο τὸ ἔργαστήριόν του καὶ ἱεροφάντης πιστὸς καὶ θεόπνευστος δὲ διδάσκαλος. «'Έκαθημεθα, γράφει εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν του, καὶ ἐκοιτάζαμεν τοὺς ἀμαυρούς μελαγχολικούς διφθαλμούς του. 'Αγάπητη ἔλαμπε μέσα εἰς αὐτούς, μόνον ἀγάπη. Καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ διεχύνετο θαυμασίως εἰς τὰς καρδίας μας καὶ διαρκής εἰρήνη ἐβασίλευεν ἐντός μας, ὅταν ἀφήναμεν τὸν διδάσκαλον ».

Στ. Σπεράντσας

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΤΟ ΜΑΓΟ ΣΑΣ ΤΟ ΦΩΣ

‘Η καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
και μοῦ φτερώνει τὴν ψυχή,
κι ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου και σκορπάει
θυμίαμα τὴν προσευχή.

“Αγιες ἀγάπες τρισευλογημένες,
ποὺ τὶς καρδιὲς ὑψώνετε παρθένες
τῶν πρώτων, τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν,
στὸ ὄνειρο τὸ τρανὸ τῶν οὐρανῶν.

‘Αγάπες μεγαλόδωρες περίσσια,
κάτου ἀπ’ τὴ σκέπη τὴ δική σας ἵσια
ζοῦσσαν μικροί, τρανοί, πλούσιοι, φτωχοί,
κι ἔδενε τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ψυχή !

‘Αγάπες, ὡ ! φανῆτε πάλι ἐμπρός μου !
Αὔγες τῆς πίστης, χρυσαυγὲς τοῦ κόσμου,
κι ἀς βλέπη μὲ τὸ μάγο σας τὸ φῶς
ὅ ἀνθρωπος τὸν ἀνθρωπο, ἀδελφός.

K. Παλαμᾶς

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

(‘Ο Σπύρος, ἔνα ὅππο τὰ πιὸ λεβέντικα τσοπανόπουλα τοῦ Σουλιοῦ, πρῶτος στὸ ντουφέκι, στὸ λιθάρι, στὴν ὁμορφιά, στὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περπάτημα, παντρευόταν τὴν πεντάμορφη Χάιδω ὅππο τὴν Κιάφα. Δὲν εἶχε μείνει ἀνθρωπος ποὺ νὰ μὴν ἔλεγε: Χ αρά στὸ ταΐριασμένο τ’ ἀντρίγυνος ἀιτός παίρνει τὴν περιστέρα κι ἡ περιστέρι τὸν ἀιτό.

Μά τὴ στιγμὴ ποὺ πάτησε ἡ νύφη τὸ κατώφλι τῆς θύρας τοῦ γαμπροὶ κι ἔπεφταν τὰ ντουφέκια σὰ χαλάζι, ἐμπηξε ἡ νύφη ἔνα ξεφωνητὸ μεγάλο, σωριάστηκε καταγῆς καὶ μαύρο σίμα πετάχτηκε ἀπ’ τὰ στήθια τῆς καὶ χύθηκε σὰν αὐλάκι πάνω στὴν κάτασπρη κι ἥλιόπλουμη φορεσιά τῆς !

‘Η Χάιδω ἤταν νεκρή ! Σκόρπιο κι ἀλαζό γύρισε πίσω ὅλο τὸ Σούλι μὲ δακρυσμένα μάτια καὶ λύπη βαριά στὰ στήθια. Μόνον ὁ γαμπρός ὁ Σπύρος δὲν φάνηκε πουθενά).

Κανεὶς δὲν τὸν εἶδε κατὰ ποῦ εἶχε κάνει. Κανεὶς δὲν τὸν εἶδε τί δρόμο μετέβη πάρει. Τὸ ἄλογό του γύρισε μονάχο στὸ σπίτι του χωρὶς καβαλάρη καὶ μὲ τὰ χαλινάρια σβάρνα. "Αλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπεσε στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμιὰ σπηλιὰ κι ἐκεῖ πέθανε ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῇ κανεὶς, κι ἄλλοι ὅτι πῆρε τῶν ὄμματιῶν του. Τὸ Σουύλι τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ζέγραψε ἀπὸ τοὺς ζωντανοὺς κι ἔκανε τὰ μνημόσυνά του!"

"Οπως ή λύπη τρώγει τὴ χαρά, ἔτσι κι ὁ καιρὸς τρώγει τὴ λύπη σὰν ποὺ τρώγει ὅλα τὰ πράματα. Πέρασαν χρόνια πολλὰ καὶ ξεχόστηκε ὁ νυφιάτικος θάνατος τῆς Χάιδως ἀπὸ τὴν Κιάφα κι ὁ γαμπριάτικος χαμός τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σουύλι. "

Μιὰ μέρα, ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χάιδως καὶ τὸν ξαφανισμὸ τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο ποὺ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιώτες μὲ τὸν Ἀλή-πασά, ἐμφανίστηκε ἔνας καλόγυρος, ἔξηντάρης ἀπάνω-κάτω στὴν ἥλικια, ψηλὰ στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιοῦ, τὸ ἀθάνατο Κούγκι. "Ερχονταν ἀπὸ τὸ "Αγιον" Ορος κι ἤξερε πολλὲς γλῶσσες, καὶ τὰ ρούσικα. "Εφερε σταυροὺς γιὰ τὲς γυναῖκες καὶ τὰ παλληκάρια καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντες καὶ τὶς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχε δεῖ ποτὲ οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσεν ἡ γενιά του. Ἡταν πάντα κατσουφιασμένος, κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν ποῦθε εἶναι, ὅλαζε κουβέντα καὶ δὲν ἀπολογήσταν. Σὲ λίγο κέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιωτῶν, ἔγινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὅλων τῶν Σουλιών καὶ τῶν Παρασούλιῶν. "Ωμυναν ὅλοι στ' ὄνομά του, καὶ δὲν ἦταν κρίση καὶ φιλονικία, ποὺ νὰ μήν πᾶν σ' αὐτόν. "Ο, τι ἔλεγε ἦταν καλῶς εἰπωμένο, κι ὅ, τι ἔκανε καλῶς καμωμένο, κι ὅλοι τὸν ἔλεγαν 'Αι-Καλόγερο. "

Τὸ ψυχοσάββατο συνήθιζαν οἱ Σουλιώτες νὰ κάνουν μνημόσυνα στὸ μοναστήρι τοῦ Κουγκιοῦ. 'Ο 'Αι-Καλόγερος μνημόνευε τὰ πεθαμένα ὄνόματα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλιοῦ. Κοντὰ στοὺς ἄλλους ἔδωκε τὴ φυλλάδα τῶν πεθαμένων καὶ ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ ξαφανισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνημονέψῃ. 'Ο γούμενος ἄρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὄνόματα ψηλὰ στὶς σκουτέλες, ποὺ ἦταν γεμάτες κόλλυβα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονέψῃ τὸ ὄνομα «Σπύρος», ποὺ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημόνεψε «Χάιδω», ποὺ δὲν ἦταν γραμμένο. 'Ο Φῶτος, ποὺ εἶχε τ' αὐτιά του ἐκεῖ, τὸ κατάλαβε κι εἶπε τοῦ γούμενου :

— Σπύρο, δέσποτά μου, κι όχι Χάιδω !

'Ο γούμενος ξεροκατάπιε δυὸς-τρεῖς φορὲς μὴν μπορώντας νὰ ξε-
στομίσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου, ἀλλ' ὁ Φῶτος τοῦ μετάειπε :

— Μνημόνεψε, ἄγιε γούμενε, τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου μου !

Στὴ στιγμή, τοῦ γούμενου τὰ μάτια ξεχείλισαν ἀπὸ τὰ δάκρυα,
κι ὅπως ἤταν γιεροφορεμένος, μὲ τὸ θυμιατῆρι στὸ δεξὶ καὶ μὲ τὴ φυλ-
λάδα στὸ ζερβί, ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας :

— 'Η Χάιδω, Φῶτο μου, θέλει μνημόνεμα! 'Ο Σπύρος ζῆ κι εἶναι
μπροστά σου !

Ξαπόρεσαν ὅλοι ὅσοι βρίσκονταν στὴν ἐκκλησία τοῦ Κουγκιοῦ
μαθόντας ὅτι ὁ ἄγινωστος γούμενος ἤταν ὁ γαμπροχαμένος Σπύρος,
κι ἀπὸ τότε τὸν ὄνόμασαν ἀπὸ 'Αι-Καλόγερο, ποὺ τὸν ἔλεγαν, Καπε-
τὰν Καλόγερο, καὶ σ' ὅλους τοὺς πολέμους ποὺ ἔκανε τὸ Σουλί μὲ τὸν
'Αλή - πασά, ἤταν πρῶτος, καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὶς διχό-
νοιες ποὺ φύτρωναν ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγούς τοῦ Σουλιοῦ.

Στὲς 18 'Αντριῶς τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο
χαλασμὸ τοῦ Σουλιοῦ, ὁ Καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παρα-
δῷση στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἑαυτό του, τοὺς δώδεκα συντρόφους
του καὶ τὸ ἀγαπημένο του Κούγκι, ἀφοῦ περικυκλώθηκε ἀπὸ χιλιάδες
ὅχτροὺς καὶ δὲν εἶχε ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, κι ἀφοῦ μετάλαβε
τοὺς συντρόφους του, ἔριξε μιὰ πιστολιὰ μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλη-
σίας, ποὺ βρίσκονταν ἐκατὸ βαρέλια γεμάτα μπαρούτι, κι ἀνατινάχτηκαν
στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνό, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, αἴ-
ματα, βόγγους, κλάματα, λαχτάρα καὶ κουρνιαχτό. Κι ἡ 'Ιστορία στὸ
πλάι τοῦ Σουλιοῦ ἔγραψε μὲ ἀσβεστα χρυσὰ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ
Καπετὰν Καλόγερου : « Σαμουήλης » !

Xρ. Χρηστοβασίης

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ

Τρία πουλιά ἀπ' τὴν Πρέβεζα διαβήκανε στὴν Πάργα,
τὸ 'να κοιτάει τὴν ζενιτιά, τ' ἄλλο τὸν 'Αι-Γιαννάκη,
τὸ τρίτο τὸ κατάμαυρο μοιριολογάει καὶ λέει :
« Πάργα, Τουρκιά σὲ πλάκωσε, Τουρκιά σὲ τριγυρίζει·
δὲν ἔρχεται γιὰ πόλεμο, μὲ προδοσία σὲ παίρνει·
βεζίρης δὲν σὲ νίκησε μὲ τὰ πολλὰ τ' ἀσκέρια.

"Εφευγαν Τοῦρκοι σὰ λαγοὶ τὸ Παργινὸ τουφέκι,
κι οἱ Λιάπηδες δὲν ξθελαν νά 'ρτουν νὰ πολεμήσουν.
Εἶχες λεβέντες σὰ θεριά, γυναικες ἀντρειωμένες,
πότρωγαν βόλια γιὰ ψωμί, μπαρούτι γιὰ προσφάγι.
Τ' ἄσπρα πουλῆσαν τὸ Χριστό, τ' ἄσπρα πουλοῦν καὶ σένα».

Πάρτε, μανάδες, τὰ παιδιά, παπάδες, τοὺς ἄγιους.
"Αστε, λεβέντες, τ' ἄρματα, κι ἀφῆστε τὸ τουφέκι,
σκάψτε πλατιά, σκάψτε βαθιά, ὅλα σας τὰ κιβούρια,
καὶ τ' ἀντρειωμένα κόκαλα ξεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας.
Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν, Τοῦρκοι μὴν τὰ πατήσουν.

Ν. Γ. Πολίτου «Ἐκλογαί», 1914

Δημοτικό

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ

... 'Ο 'Αλή-πασάς στέλνει, αὐτὸν τὸν καιρό, ἐπίτηδες, στὴ Ζάκυνθο
τὸ γραμματικό του Μάνθο Οἰκονόμου! Νὰ προσκαλέσῃ τὸν Κολοκοτρώνη νὰ πάη στὰ Γιάννινα, νὰ πάρη στὴν αὐλή του ἔποια θέση θέλει. 'Ο Κολοκοτρώνης δὲ δέχτηκε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ «μεγάλο θεριό» τῆς Ἡπείρου, ὅπως ἔλεγε τὸν 'Αλή. 'Ο πόθος νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθὶ γιὰ τὴν 'Ελλαδά, καὶ μονάχα γι αὐτήν, θέριευε κάθε μέρα πιὸ ζωντανὸς κι ἀκράτητος μέσα του.

"Ἐπαιρεν πολλὲς φορὲς τὸ στερνοπαΐδι του, τὸν Κολίνο, ἀπὸ τὸ χεράκι κι ἀνέβαιναν τὸ δρόμο τοῦ κάστρου. Τοῦ 'δειγνε μακριὰ τὰ βουνὰ τοῦ Μοριᾶ μὲ τὶς σταχτογάλαζες κορφές :

—'Εκεῖ ἔζησαν οἱ πρόγονοι μας, τοῦ 'λεγε. Αὐτὸς ὁ τόπος στενάζει τώρα κάτω ἀπ' τὸ ζυγό.

Τὸ λαϊκὸ τραγούδι ἔχει κάμει ἀθάνατες τοῦτες τὶς στιγμὲς καὶ τὴ σιωπηλή, βαθιὰ συγκίνησή τους :

- Τί ἔχεις, πατέρα μου, καὶ κλαῖς καὶ βαριαναστενάζεις ;
- Βλέπω τὴ θάλασσα πλατιὰ καὶ τὸν Μοριὰν ἀλάργα,
μὲ πῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ μεγάλο ντέρτι...

Δὲν ἀπελπιζόταν ὅμως ποτέ. Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἡ πίστη του ἦταν ἀσάλευτη, πώς μιὰ μέρα θ' ἀστραφτε σ' αὐτὰ τὰ βουνὰ

ἡ ρομφαία τῆς λευτεριᾶς. Μὰ πῶς; Σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτηση, ποὺ ἦταν γεμάτη ἀγωνία, ἔλαβε τέλος ἀπόκριση ἔνα πρωὶ τοῦ 1818.

'Ο 'Αναγνωσταρᾶς, ἀπὸ τοὺς καπεταναίους ποὺ εἶχαν ἀνέβει στὴν Πετρούπολι νὰ γυρέψουν ἀπὸ τὸν τσάρο μισθούς, εἶχε γυρίσει τῷρα μαζὶ μὲ τὸ Χρυσοσπάθη καὶ τὸ Δημητρακόπουλο κατηγημένος στὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς, νὰ κατηχήσῃ κι ἄλλους.

Εἶχαν βγῆ κρυφὰ στὴν "Τύρα κι ἀγνώριστοι μένανε στὸ σπίτι τοῦ Καλαβρυτινοῦ Νικηφόρου Παμπούκη, ποὺ ἦταν δάσκαλος στὸ ὕδραλικο σκολειό. Τὸ πρῶτο ποὺ σκέφτηκαν ἦτανε νὰ μπάσουν στὴ Φιλικὴ τὸν Κολοκοτρώνη. Τοῦ ἔστειλαν πρόσκοπο τὸν Πάγκαλο. Ἡταν αὐτός, ποὺ εἶχε μπάσει τὸν 'Αναγνωσταρᾶ τὸ 1804 στὸ ρούσικο στρατὸ καὶ τῷρα γύριζε μυστικὰ στὴν 'Ελλάδα, τῆς Φιλικῆς ἀπόστολος καὶ αὐτός. Τὸν εἶχαν γιὰ τοὺς καπεταναίους. 'Ο 'Αναγνωσταρᾶς τοῦ εἶχε δώσει γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ κι ἔνα γράμμα.

'Ο Κολοκοτρώνης τὸν θυμόταν κάπως. Ξαφνιάστηκεν ὅμως ἄμα τὸν εἶδε. Τὸν τράβηξε σ' ἔναν ἔξοχικὸ περίπατο. "Οταν ἀρχισε νὰ τοῦ κάνη τὸ συνηθισμένο φάρεμα στοὺς κατηχούμενους, δὲ Κολοκοτρώνης τὸν ἔκοψεν ἀνυπόμονα.

— Πέές μου τα ὅλα, μίλα ξάστερα! Δὲν ταιριάζουν σὲ μένα λόγια λοξά. Εἶναι χρόνια ποὺ προσμένω τέτοιο χαμπέρι.

Τοῦ τὰ εἶπε ὅλα. Φῶς ἀστραψε μέσα του. 'Η ίδεα μιᾶς πανελλήνιας συνωμοσίας, ποὺ νὰ ἐνώνη πολιτικοὺς κι ἱερωμένους, ἐμπόρους καὶ ναυτικούς, διπλαρχηγοὺς καὶ προεστούς—μιᾶς συνωμοσίας, ποὺ θὰ χτυποῦσε μ' ὅλους τοὺς τρόπους τὸν τύραννο, μὲ δυνάμεις ἐλληνικές, χωρὶς μάταιη ἐλπίδα γιὰ ξένη βοήθεια, τοῦ φαινόταν ἡ μόνη σωτήρια. Εἶδε μπροστά του ζωντανὸ τὸ δρόμο τοῦ λυτρωμοῦ. Γύρεψε στὴ στιγμὴ νὰ ὀρκιστῇ.

— Έγώ, ἡ φαμίλια μου, τ' ἄρματά μου, τὸ αἷμα μου, ὅ,τι ἔχω, εἶναι γιὰ τὴν 'Ελλάδα.

Τράβηξαν, κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο, τὸ δρόμο τῆς Μπόχαλης μὲ τὶς μύριες ὁμορφίες. Τριγυρισμένο ἀπὸ καρυδιές, ἐλιές, φοινικιές, κυπαρίσσια, κιτριές καὶ λεμονιές, ζωσμένο πρασινάδα καὶ λουλούδια εἶναι ἔνα ἐκκλησάκι: 'Ο 'Αι-Γιώργης τῶν Λατίνων. Δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τοὺς δυτικούς... Λατίνοι λέγονταν ἡ φαμίλια ποὺ τὸ ἔχτισε. Ἡτανε τὸ ἀγαπημένο ἐκκλησάκι τοῦ Κολοκοτρώνη.

Σ' αὐτὸ εἶχε βαφτίσει ὅσα παιδιά εἶχε ἀποχτήσει στὴ Ζάκυνθο.

Στοὺς Ἰσκιους του, στὸ πλάτωμά του εἶχαν καθίσει σταυροπόδι πολλὲς φορὲς νὰ κλάψουν τὶς συμφορές τῶν Χριστιανῶν. Κάτω ἀπὸ τὶς πορτοκαλιές καὶ τὶς κιτριές του εἶχαν στρωθῆ ἐπίσημες ἀνοιξιάτικες μέρες, ὅπως ἡ Λαμπρή, νὰ φᾶνε τὸ σουβλιστὸ ἀρνί. Στὴν πλάτη του εἶχαν μαντέψει αἴματα τουρκικά, καὶ ψυχωμένοι ἀπὸ τὰ καλὰ μαντέματα ἔσερναν τὸ λεβέντικο χορό.

Σὲ τοῦτο τὸ ἐκκλησάκι, ποὺ εἶχε δεθῆ τόσο μὲ τὴν ἴστορία τῆς φαμίλιας του, τῆς ξενιτιᾶς του καὶ τῶν πόθων του γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τράβηξε ὁ Κολοκοτρώνης τὸν Πάγκαλο, γιὰ νὰ δώσῃ μπροστά του τὸν μεγάλον ὄρκο τῆς Φιλικῆς. 'Ο παπᾶς ἤταν δικός τους. Ἡταν ὁ Ἡπειρώτης 'Ανθιμος Ἀργυρόπουλος. Βρισκόταν πρόσφυγας στὴ Ζάκυνθο, κατατρεγμένος ἀπὸ τὸν Ἀλή - πασά. Αὐτὸς ὄρκιζε τοὺς φιλικούς καὶ κρατοῦσε ταχτικὸ ἀρχεῖο.

'Απάνω σ' ἔνα σκεβρωμένο, παλιὸ εἰκονισματάκι μὲ τρεῖς σβητσμένες μορφὲς ἔβαλε τὸ πλατύ μεγάλο χέρι του ὁ λευτερωτῆς τῶν ραγιάδων νὰ δώσῃ τὸν ὄρκο. Εἶναι γονατιστός, σκυμμένος, μπροστά στὸ μεγαλεῖο τῆς ἰδέας. Τὸ μεσόφωτο τῆς ἐκκλησίτσας ἔξαυλώνει τὶς τρεῖς μορφές. Κορμιδὸ δὲν ὑπάρχουν. Ψυχὲς λειτουργᾶνε.

Μιὰ - μιὰ ξαναγυρίζουν τὶς φοβερές λέξεις τοῦ ὄρκου οἱ ἀντίλαοι ἀπ' ὅλες τὶς γωνιές, ποὺ εἶναι γεμάτες σκοτάδι καὶ μυστήριο. Καὶ τὶς μεγαλώνουν, τὶς πληθαίνουν. Σὰ νὰ εἶναι μπροστὰ ὅλα τὰ μαῦρα κοπάδια τῶν ραγιάδων καὶ νὰ ὄρκιζωνται μαζί του.

'Ανήσυχοι φτερουγίζουν κάτω ἀπὸ τὸν θόλο οἱ ἀντίλαοι αὐτοί, σὰν πουλιά, ποὺ γυρεύουν ἀνοιχτὸ διάβα τὰ συγνεφα τῆς μεγάλης τρικυμίας. 'Τσερα οἱ φράσεις γιὰ τὴν πατρίδα κόβονται ἀπὸ στεναγμούς κι ἀναφιλητά.

Καὶ τώρα σιωπὴ βαθιὰ καὶ κατανυχτική. Τὸ μυστήριο ἔχει τελειώσει. 'Ο Κολοκοτρώνης γυρίζει ὀλλαχγμένος στὸ σπίτι του. Πότε εἶναι ὀλλαχφός, χαρούμενος πετάει, καὶ πότε πέφτει ~~εφανε~~ σὲ συλλογή. Τὸν βλέπουν γιὰ πρώτη φορά ὑστερ' ἀπὸ μῆνες, νὰ κοιτάζῃ, νὰ συγρίζῃ τ' ἄρματά του. Κατεβαίνει στὸ ~~κατά~~ κι ἔξετάζει μὴ λείπῃ τίποτε ἀπὸ τὴ σέλα του. Δὲν εἶναι ἥσυχος πιά. 'Ονειρεύεται ντουφέκι, σπαθί, μάχες, νίκες, θάνατο.

«'Ο Γέρος τοῦ Μοριᾶ», 1932

Δ. Σ. Σπ. Μελέτη
1932

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνά κι ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρὰ σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων,
πόδουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τὶς ἀσημένιες πάλες,
τὶς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τὶς ἔξι τὰ τσαπράζια·
ὅπου δὲν καταδέχονται· τὴν γῆς νὰ τὴν πατήσουν.

Καβάλα τρῶνε τὸ φωμί, καβάλα πολεμᾶνε,
καβάλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά, καβάλα προσκυνᾶνε,
καβάλα παίρν' ἀντίδερο ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.

Φλωριά ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριά ρίχνουν στοὺς ἄγιους,
καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλες.

« Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέρια ».

Κι ὁ Θοδωράκης μίλησε, κι ὁ Θοδωράκης λέει :

« Τοῦτ' οἱ χαρὲς ποὺ κάνουμε σὲ λύπη θὰ μᾶς βγάλουν.

‘Απόψ’ εἰδα στὸν ὕπνο μου, στὴν ὑπνοφαντασιά μου,
θολὸ ποτάμι πέρναγα καὶ πέρα δὲν ἐβρῆκα.

‘Ελάτε νὰ σκορπίσουμε, μπουλούκια νὰ γενοῦμε.

Σύρε, Γιώργο μ', στὸν τόπο σου, Νικήτα, στὸ Λοντάρι·
ἐγὼ πάου στὴν Καρύταινα, πάου στοὺς ἐδικούς μου,
ν' ἀφήκω τὴ διαθήκη μου καὶ τὶς παραγγολές μου,
τὴ θὰ περάσω θάλασσα, στὴ Ζάκυνθο θὰ πάω ».

N. Γ. Πολίτου « Έκλογαί », 1914

Δημοτικό

ΜΙΑΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΝΕΛΣΩΝ

‘Ο καθένες φαντάζεται μὲ τὶ πεῖσμα κυνηγοῦμε δὲ Νέλσων τοὺς
‘Γδραίους, ποὺ τοῦ ‘σπαζαν τοὺς μπλόκουν. Μιὰ μέρα εἶδε ἔνα
μεγάλο καὶ γοργὸ καράβι. Καμιὰ σημαία. Σὰν νὰ τὸ ‘ξεραν δμωας.
Σὰν νὰ τὸ ξανάχαν κυνηγήσει. ‘Ηταν τὸ καράβι τοῦ Μιαούλη. ‘Ο Νέλ-
σων πρόσταξε μιὰ φρεγάδα καὶ μιὰ κορβέτα νὰ τὸ πιάσουν. Σινιάλα,
τρουμπέτες, κανόνια. Αὐτὸς φεύγει πάντα καὶ τέλος γλιστρᾶ στὸ λιμάνι.

Λυσσασμένοι τοῦ φυλᾶν καρτέρι μέρα νύχτα. Τέλος, νὰ τος ποὺ
ξαναβγαίνει. Τοῦ ρίχνονται, τὸν παίρνουν τὸ κατόπι μὲ γεμάτα πανιά·
μὰ ποῦ νὰ τὸν φτάσουν· χαλοῦν τὸ μπαρούτι τους ἄδικα στὶς κανονιές.
‘Αξαφνα δὲν ἀνέμος τὸν προδίδει· ή πνοή κόβεται, τὰ πανιά λασκάρουν,
τρέμουν. Οἱ μπάλες βιθοῦν δλέγυρα στὸ καράβι. ‘Η φρεγάδα κι ἡ κορ-
βέτα ζυγώνουν· δυὸ βάρκες φτάνουν μ' ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες ἀρμα-

τωμένους, ἀνεβαίνουν, χύνονται στὴν κορβέτα, πιάνουν τὸ Μιαούλη. Ἀτάραχος. Τὸν κατεβάζουν. Σὲ λίγο ἡ μοίρα ὀλάκερη ἔχει πλακώσει· κοπάδι ὅρνια, πελώρια, ποὺ ρίχνονται ἀξαφνα σὲ περαστικὸ κυνήγι. Αὐτὰ ἔχουν ἀκόμα τὸ ρέμα τοῦ ἀέρα στὰ πανιά τους.

Σὲ λίγο ἀνεβάζουν τὸ Μιαούλη στὸ πλοϊο τοῦ Νέλσωνος καὶ τὸν μπάζουν στὴν κάμαρά του. Ὁ Νέλσων δὲν γυρίζει νὰ τὸν κοιτάξῃ. Περιπατεῖ βουβός πάνω κάτω, ἀγριεμένος. Ὁ Μιαούλης τοῦ ρίχνει μιὰ ματιά.

Αὐτὸς εἶναι, λοιπόν, ὁ τρομερὸς Νέλσων;

Τὸ κορμί του φαγωμένο ἀπὸ τοὺς ἀφάνταστους κόπους, τὴν ἀγρύπνια καὶ τὴν ἀνησυχία, τσακισμένο ἀπὸ τὸ ξερνοβολητὸ — τὸν ἔπιανε ἡ θάλασσα — εἶχε σουρώσει. Ἡταν σκέλεθρο, σωστὸ φάντασμα. Στὸ μακρουλὸ κεφάλι του ἄγρια κι ἀκουρα τὰ μαλλιά του κατέβαιναν μπροστά, στὰ μάγουλά του καὶ τὸ σβέρκο του. Ἡ μορφὴ του στεγνή, ἀδύνατη, ξυρισμένη, μὲ μιὰ μύτη μεγάλη, ἐκφραστική, μάυρισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο, ψημένη ἀπὸ τὴν ἄρμη, ἔμοιαζε μὲ γριᾶς. Δὲν ἥταν ἀκόμη σαράντα πέντε χρονῶν, κι ὅμως ἔδειχνε πολὺ μεγαλύτερος. Τὸ δεξὶ βγαλμένο μότι, μὲ τὴν κλεισμένη βαθίᾳ πληγή, μὲ τὸ πετσὶ τραβηγμένο ἔνα γύρο, ἔκανε τὴν ἀσκήμια του ἐπιβλητική. Καθὼς περπατοῦσε πάνω κάτω, τὸ δεξὶ μανίκι τῆς στολῆς του ἀδειο πήγαινε πέρα δῶθε· εἶχε χάσει τὸ χέρι στὶς ἐπιχειρήσεις. Ἀνθρώπινο κουρέλι κοντολογῆς, ποὺ εἶχε ἀφήσει τὰ κομμάτια του ἐδῶ κι ἔκει, σὲ τόπους δοξασμένων πολέμων. "Ἄρρωστος βαριὰ θὰ φαινόταν, ἀν τὸ γερό του μάτι δὲν ἀστραφτε ἀπὸ ζωὴ καὶ θέληση.

Σέβας βαθὺ στὸν ἥρωα πλημμύρισε τὴν καρδιὰ τοῦ Μιαούλη. Τοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση καὶ ἡ ἀπλότητα τῆς ναυαρχικῆς κάμαρης. "Ενα τραπέζι μὲ χάρτες καὶ βιβλία. Ἀπὸ πάνω ἡ ἐγγλέζικη κορόνα. Εἰκόνες τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Κάποια φορὰ ὁ Νέλσων στάθηκε μπροστά του. Χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξῃ πάλι, τὸν ρώτησε ἀπότομα:

— Εἶσαι "Ἐλληνας;

— Ναί, κύριε ναῦαρχε !

Αὐτὴ τὴ γλώσσα, ὅπως μᾶς βεβαιώνει στ' ἀπομνημονεύματά του ὁ λόρδος Κόχραν, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ "Αγγλου ναῦαρχου, ποὺ εἶχε κατεβῆ στὸν ἀγώνα τοῦ Είκοσιένα, μιλοῦσε κάπως ὁ Μιαούλης. Τὴν εἶχε μάθει στὰ ταξίδια του καὶ τὴν μεταχειρίζόταν πάντα μὲ τοὺς ξένους. Ἡταν, νὰ ποῦμε, ἡ διπλωματικὴ του γλώσσα. Ὁ Νέλσων τὴν καταλάβαινε καὶ τὴν μιλοῦσε κι αὐτὸς λίγο.

— Εέρεις, ρώτησε πάλι, πώς κρατῶ μπλόκο σ' αύτὰ τὰ μέρη ;
 — Τὸ ἔρω, ἀποκρίθηκε ὁ ὄλλος ἀτάραχα, χωρὶς φωνές, χωρὶς μα-
 σημένα λόγια, σὰν ἀντράς που μιλάει σ' ἀντρα.

— Καὶ γιατί τὸν βιάζεις ;

— Γιὰ τὸ κέρδος, εἶπεν ὁ Μιαούλης ὡμάδ.

'Ο Νέλσων ἀποστρεφόταν τὸν κυνησμό· μὰ ἀγαποῦσε ὡστόσο τὴν
 εἰλικρίνεια. "Αρχισε νὰ περπατᾶ πάλι ἀμίλητος πάνω κάτω. "Εξαφνα
 στάθηκε ἀντίκρυ στὸ Μιαούλη.

— "Αν ἡμουν ἐγὼ στὴ θέση σου καὶ σὺ στὴ δική μου, τί θὰ ἔκανες ;

— Θὰ σὲ κρεμοῦσα, τοῦ ἀπόκριθη ὁ Μιαούλης, χωρὶς νὰ κομπιάσῃ
 καθόλου.

Γιὰ πρώτη φορὰ γύρισε καὶ τὸν κοίταξε ὁ Νέλσων. Εἶδε τὰ μάτια
 τοῦ Μιαούλη φλοιογεὰ κι ὅφοβα νὰ τὸν βλέπουν κατάμουτρα· καὶ στὴν
 τραχιὰ μορφή του — ἥταν τότε στὰ τριάντα ἓνα — χυμένη γαλήνη ἀπό-
 λυτη. Ἡταν σὰν νὰ τοῦ ἔλεγε ἥσυχα : « Θάνατος εἶναι ἡ ποινή μου·
 θὰ τὸν δεχτῶ ἄφοβα ».

'Ο Νέλσων λάτρευε τὴν παλληκαριά. "Επιωσε πὲς ἔχει μπροστά
 του ἔναν ἄντρα — ἔναν ἀπὸ τοὺς "Ελλήνες τοῦ παλιοῦ καιροῦ, ποὺ εἴ-
 χαν τὸ θάνατο πρῶτο φίλο. "Αρχισε νὰ περπατᾶ πάλι πάνω πάτω. 'Απὸ
 τὴν ἔκφρασή του, ὅμως, καταλάβαινε ὁ Μιαούλης πώς θὰ τοῦ χάριζε
 τὴ ζωή. Μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ Νέλσωνος δὲν συνηγοροῦσε τώρα μονά-
 χα ὁ κλασικὸς ἐλληνισμός, ποὺ τὸν εἶχε πλημμυρίσει μεμιᾶς ἡ θύ-
 μησή του. Μὰ καὶ οἱ ζωντανοὶ "Ελλήνες τοῦ καιροῦ. Τοὺς συμπαθοῦσε.
 Ἡταν ἀπὸ τὰ λίγα ξένα ἔθνη, ποὺ τοῦ ἔδειξαν πώς συγκινήθηκαν γιὰ
 τὶς μεγάλες του νίκες. Δὲν μποροῦσε νὰ ξεχάσῃ τὸ « κομψὸ κοπλιμέν-
 το », ποὺ τοῦ εἶχε κάμει ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ ἡ Ζάκυνθος. Τοῦ εἶχε χα-
 ρίσει ἔνα πολύτιμο σπαθῖ καὶ τοῦ ἔστειλε ἔνα πολὺ κολακευτικὸ γράμμα.

Αὐτὰ ὅλα γύριζαν τώρα στὸ κεφάλι του. Καὶ δυναμώνουν τὴ βα-
 θιὰ ἐντύπωση, ποὺ τοῦ εἶχε κάνει ἐδῶ καὶ λίγες στιγμές ἡ ἀτρόμητη
 στάση τοῦ Μιαούλη. Τέλος κάθεται σ' ἔνα μικρὸ καναπέ, ποὺ εἶναι
 ἀντίκρυ ἀπὸ τὸ τραπέζι, κι ἀπλώνοντας τὸ χέρι τοῦ λέει :

— Πήγαινε.

'Ο Μιαούλης χαιρετάει κι ἀνεβαίνει ἀργὰ τὶς σκάλες. "Εχει γλυτώ-
 σει ἀπὸ μιὰ τρίχα.

Σπ. Μελᾶς

«'Ο Ναύαρχος Μιαούλης »

ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΥ ΓΗ

Καν σάλπισμα, ποὺ πέρασε ἀπ' ἀνατολὴ σὲ δύση,
καν μιὰ κραυγή, καν μιὰ στριγγιὰ φωνὴ μὲ εἶχε ἔυπνήσει
τὸν ὄρθρο τὸ βαθύ.

« Σήκω », μοῦ φώναξε, « ἔναν μὲ τ' ἄρματα ζωσμένα,
βγῆκαν καὶ πᾶν κοπαδιαστὲς οἱ σκιές τοῦ Εἰκοσιένα
κι ὁ κόσμος ἀκλουθεῖ ».

Κι ἔτρεξα μὲς στὸ ήμίφωτο τοῦ λόγγου. Κρύφιο μέρος.
Στὴ συνοδεία, ποὺ στάθηκε, τώρα μὴν ἔνας γέρος,
ποὺ ἄμφια χρυσὰ φορεῖ.

Καὶ λέει : « Ψηλὰ τὸ λάβαρο ποὺ δίνω σας κρατῆστε,
παιδιὰ εἰστε τῶν προγόνων σας. Γιὰ τὴν Ἐλλάδα ὄρμῆστε,
ποὺ χρόνους καρτερεῖ ».

Κι οἱ σκιές στὸν κάμπο, νά, ὄρμησαν σὰ χείμαρρος ποὺ ἀφρίζει.
Κι αὐτὸν μὲ τ' ἄμφια τὰ χρυσὰ τὸν εἰδα νὰ δακρύζῃ
καὶ νὰ τίς εὐλογῇ.

Κι ἀκουσα τὸ μαρτιάτικο πουλὶ νὰ τραγουδάῃ :
« Χαρῆτε μιὰν ἀνάσταση τὰ ἐλεύθερα πελάνη
κι εὐαγγελίζου γῆ ».

« Γαλάζιες ρίμες », 1947

Στ. Σπεράντσας

ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ (1807)

Τί ἔχουν τῆς Ζίχνας τὰ βουνὰ καὶ στέκουν μαραμένα ;
Μήνα χαλάζι τὰ βαρεῖ, μήνα βαρύς χειμώνας ;
Οὐδὲ χαλάζι τὰ βαρεῖ, οὐδὲ βαρύς χειμώνας,
ὁ Νικοτσάρας πολεμάει μὲ τρία βιλαέτια,
τὴ Ζίχνα καὶ τὸ Χάντακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.
Τρεῖς μέρες κάνει πόλεμο, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
χωρὶς ψωμί, χωρὶς νερό, χωρὶς ὑπνο στὸ μάτι.
Χιόνι ἔτρωγαν, χιόνι ἔπιναν καὶ τὴ φωτιὰ βαστοῦσαν.

Τὰ παλληκάρια φώναξε στὶς τέσσερες ὁ Νίκος.
 «Ακοῦστε, παλληκάρια μου, λίγα κι ἀντρειωμένα,
 βάλτε τσελίκι στὴν καρδιὰ καὶ σίδερο στὰ πόδια
 κι ἀφῆστε τὰ τουφέκια σας καὶ βγάλτε τὰ σπαθιά σας,
 γιρούσι γιὰ νὰ κάμωμε, νὰ φτάσωμε στὸ Πράβι».
 Τὸ δρόμο πήραν σύνταχα κι ἔφτασαν στὸ γιοφύρι,
 ὁ Νίκος μὲ τὸ δαμασκὶ τὴν ἄλυσό του κόφτει.
 Φεύγουν οἱ Τούρκοι σὰν τραχιά, πίσω τὸ Πράβι ἀφήνουν.

Ν. Γ. Πολίτου «Ἐκλογαί», 1914

Δημοτικό

ΥΔΡΑΙΟΙ, ΣΠΕΤΣΙΩΤΑΙ, ΨΑΡΙΑΝΟΙ

Κατὰ τὸ ἔτος 1826, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου, τόσον κατεπλάγησαν ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου οἱ "Ἐλληνες, ὡστε μεταξὺ αὐτῶν γενικὴ ἐπεκράτησεν ἡ πεποίθησις, ὅτι ὁ Ἰμβραχήμ πασάς, συμπληρῶν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς του, θὰ ἐπιπέσῃ μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς "Υδρας καὶ θὰ γίνη εὐκόλως κύριος αὐτῶν. Οἱ Σπετσιώται βλέποντες τότε ὅτι δὲν ἥσαν ἀσφαλεῖς ἐπὶ τῆς νήσου των, διότι ἥτο λίαν εὐπρόσβλητος, ἐνόμισαν ἀπαραίτητον χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὴν καὶ μετοικουντες εἰς τὴν γειτονικὴν "Υδραν νὰ συνενώσουν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μετὰ τῶν Ψαριανῶν ἀπάσας τὰς ναυτικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις. Οἱ πρόκριτοι τῆς "Υδρας, προεξάρχοντος τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, μόλις ἔμαθον τὰς τοιαύτας σκέψεις καὶ προθέσεις τῶν γειτόνων των παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Σπετσιωτῶν, ἔγραψαν πρὸς αὐτοὺς τὰ ἔξῆς :

"Τὰ ὄσα ζητήματα οἱ ἀπεσταλμένοι σας μᾶς ἐπρότειναν, ἐνεκρίθησαν ὅλα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὸν λαόν μας, τὸν ὅποιον ἐπροσκαλέσαμεν εἰς συνέλευσιν ἐνώπιόν των καὶ τοιουτοτρόπως οὗτοι εἶδον καὶ ἥκουσαν τὰς ἀποφάσεις του. Πρῶτον δηλ. ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς τὴν στενὴν ἔνωσιν καὶ ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν, καὶ δεύτερον εἰς τὸ νὰ σᾶς παράσχωμεν τ' ἀναγκαῖα καταλύματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, εἰς τὰ ὅποια χωρὶς νὰ πληρώνετε ἐνοίκιον νὰ μείνετε ὅσον καιρὸν θέλετε. "Οσαί διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν σας καὶ τῶν ἰδικῶν μας, θὰ λησμονήθοῦν καὶ δὲν θὰ ἀναφέρωνται ὅσον καιρὸν συγκατοικήσωμεν. Ταχύνετε λοιπόν, ἀδελφοί, τὸν πανοικεὶ ἔρχομόν σας,

διὰ νὰ γίνη τὸ ταχύτερον ἡ γενικὴ ἐκστρατεία. "Οταν φθάσουν ἐδῶ αἱ οἰκογένειαι σας, θὰ εῦρουν ἔτοιμα καὶ εὔκαιρα τὰ σπίτια τῶν Καμινίων, καθὼς καὶ ἀδελφικὴν δεξιῶσιν ἐκ μέρους ὅλων μας".

Τὰ ἕδια ἔγραψαν καὶ πρὸς τοὺς Ψαριανούς.

Καὶ οἱ μὲν Ψαριανοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ «μετοίκησις τοῦ λαοῦ των ἥτο ἀδύνατος, ἀλλ' εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐκπλεύσουν εἰς οἰανδήποτε στιγμὴν μάθουν παρ' αὐτῶν ὅτι εἶναι ἔτοιμοι». Οἱ δὲ Σπετσιῶται μετώκησαν τῷ ὄντι εἰς "Τύραν καὶ ἔτυχον ἀδελφικωτάτης δεξιῶσεως καὶ πολλῶν περιποιήσεων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετοικεσίας των.

«Ιστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ "Εθνους», 1862

K. Παπαρρηγόπουλος

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχη
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχη
μελετᾶ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στὴν κόμη στεφάνη φορεῖ
γενομένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
ποὺ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

«"Απαντά», 1955

A. Σολωμός

10. ΤΟΠΙΑ - ΦΥΣΙΣ

(Π ε ρ i γ ρ α φ α λ)

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

"Ηλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιά,
ποὺ μέσ' ἀπ' τὸν ἀπέραντον αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῆ χρυσόφτερα φιλιά,
ποὺ δίνεις τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἡμέρα,
μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
καλούς, κακούς ἡ λαύρα σου θερμαίνει
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ·
μέσα στὴν ἄπειρή σου καλοσύνη.
Καλὲ καὶ ἔκλεκτὲ καὶ δοξαστέ,
κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ κι ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάχρυα τὸ κρίμα του νὰ πλύνῃ
καὶ τότε τὴν παρηγοριὰ νὰ βρῇ
καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδικημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο
γιὰ δῶρο ἀτίκμητο καὶ μοναχὸ
δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογγημένο.
Κι ὅταν βαθιὰ μέσα στὴ φυλακὴ
καμιὰ ψυχὴ διψᾶ φωτὸς ἀχτίδα,
μπαίνεις κρυψὲ καὶ φέρνεις μυστικὴ
καλὴν ἐλπίδα.

"Οταν προβάλλης, "Ηλιε βασιλιά,
γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμο πέρα,
καὶ φαίνεται πῶς βάζεις πυρκαϊά
στὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾶ ἡ πλάση,
πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
λίμνες καὶ δάση !

Κι ὅταν ψηλὰ τ' ἀμάξι σου ἀνεβῆ
στὰ μεσουράνια, στ' ἀπαρτα παλάτια,
χτυπᾶς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἀσεβῆ,
ὅπού τολμήσῃ νὰ σὲ ἰδῇ στὰ μάτια.
Τότε τρισφωτεινὸς καὶ δυνατός,
όλολαμπρος ἀστράφτεις ὄργισμένος
καὶ μένει εὐθὺς ὁ δόλιος ταπεινὸς
καὶ τυφλωμένος !

Μὰ στὸ βασίλεμα καὶ σὺ νὰ ὥθης,
κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ σὲ βαστήξῃ.
Μέσα στὴ θάλασσα ν' ἀφανιστῆς,
δὲ ωκεανὸς τὰ κάλλη σου θὰ πνίξῃ.
Καὶ κάνει ὁ νοῦς μιὰ σκέψη ἀληθινή :
ποὺ ἔχει τέλος κάθε βασιλεία
καὶ πῶς περνοῦν καὶ δόξα φωτεινὴ
καὶ μεγαλεῖα !

Μὰ δὲν ἀπέθανες, γιατὶ οἱ καλοὶ
δὲ χάνονται στοὺς ὄλλους τόπους.
Αὔριο θὰ φέρης πάλι τὴ ζωὴ
στὴ γῆ, στὴ θάλασσα, τοὺς ἴδιους χώρους.
Κι ὅσο τὰ χείλια μου ἔχουν τὴ μιλιά,
θὰ τραγουδῆ ἡ καρδιά μου κάθε μέρα·
χαῖρε, ἀφέντη, "Ηλιε βασιλιά,
χαῖρε πατέρα !

K. Μάρος

Η ΚΟΙΛΑΣ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Μὴ ζητήσετε περιγραφὰς τῶν Τεμπῶν· μὴ ἀφεθῆτε εἰς ἀλλοτρίας ἐντυπώσεις. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ψυχήν, τὴν ἀντίληψιν, τὴν φαντασίαν σας ἐκεῖ. Ἀπόξειξις τούτου, ὅτι οὐδενὸς τῶν δοσοὶ ἔγραψαν περὶ τῶν Τεμπῶν ὁ κάλαμος, ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, ἡδυνήθη νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην σύμφωνον περὶ τῶν Τεμπῶν εἰκόνα. "Ἄς φαντασθῇ τις ἐν πρώτοις τοὺς

δύο γίγαντας, τὸν "Ολυμπὸν καὶ τὴν "Οσσαν, τὰ δύο πανύψηλα ὄρη, τὰ ὄποια, κατὰ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, πάντοτε μαλώνουν, ἀποτελοῦντα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς ἡ γῆ ἀνεπλάττετο ἔτι καὶ ἀνεδημμιούργεῖτο, ἐν καὶ μόνον ὄρος.

'Αλλὰ τὸ ἐν τοῦτο καὶ μόνον ὄρος τὸ εἶχε πλήξει διὰ τῆς τρομερᾶς τριανῆς του ὁ θαλάσσιος θεός, οἰκτείρας τοὺς Θεσσαλούς, τῶν ὄποιων τὴν γῆν εἶχε καταστήσει θεσσαλικὴν θάλασσαν ὁ Πηνειός, διὰ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὰ ὄντα του πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ ἀς τὰ ἔδη σήμερον καθέτως ἀπεσχισμένα, μὲ τοὺς πανυψήλους, τοὺς κατακορύφους βράχους των, μεταξὺ τῶν ὄποιων ὑψηλά, πολὺ ὑψηλά, διαφαίνεται ταινία τις τοῦ οὐρανοῦ, δυνάμενα νὰ προσαρμοσθοῦν καὶ πάλιν, ἐὰν ὑπερτάτη τις δύναμις ἀνελάμβανε νὰ τὰ προσεγγίσῃ· καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρομακτικῆς, τῆς ἀγρίας ταύτης εἰκόνος, καθ' ἣν οἱ ὀλύμπιοι ἀετοί, οἱ περιπτάμενοι τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου ταύτης, φαίνονται κάτωθεν ὡς χειλιδόνες, ἀς προσβλέψῃ εἰς ἄλλην εἰκόνα ἀπολύτως ἀντιθέτου καλλονῆς, ἥμερον, διεγείρουσαν εἰς τὴν ψυχὴν μελαγχολικὴν ἔκστασιν.

'Ο Πηνειός διαρρέει διὰ τοῦ βάθους τῆς κοιλάδος, στενῆς ὅσον μόλις νὰ διέρχηται παρὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἡ ἄμαξα. Καὶ ποῦ μὲν ἡ παρὰ τὴν ὄχθην ὄδός ὑφοῦται ἐλάχιστα ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου ποταμοῦ, ποῦ δὲ ἀνέρχεται εἰς ἴκανον ὑψος. 'Αλλ' ὅσον ὑψηλὰ καὶ ἀνθάνη, πάντοτε ὑπερύψηλα θὰ βλέπῃ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὁ διαβάτης τὰ τρομακτικά, τὰ ἵλιγγιαδὴ τοιχώματα, τὰ ὄποια ἤγειρεν ἡ ἐργασία τῆς τριανῆς τοῦ Ποσειδῶνος ἀποσχίσασα καθέτως καὶ ἀπομακρύνασσα τὸν "Ολυμπὸν καὶ τὴν "Οσσαν.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οἱ ὄφιθαλμοὶ ἐπισκοποῦν τὰ ὑψηλά, τῶν βράχων τούτων ἡ ἐπιβάλλουσα μορφὴ γεννᾷ συναισθήματα, τὰ ὄποια μόνον πρὸς αἰσθημα θρησκευτικοῦ δέους δύνανται νὰ παραβληθοῦν. Βράχοι κατακυλισθέντες ποτὲ ἀπέμειναν τρομακτικῶς αἰωρούμενοι ἐν τῇ ἀβύσσῳ καὶ σχισμοὶ καὶ σπηλαιώδεις ρωγμαὶ καὶ χαράδραι ὑπομιμήσκουν ἀρχαίας λατρείας βωμούς. Καὶ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τούτων τῶν βαθυτεφροχρόων βράχων αἰωροῦνται δένδρα καὶ θάμνοι οἰονεὶ ἀνακρεμάμενα πρὸς τὴν ἄβυσσον καὶ ἀντηχοῦν διάτοροι οἱ ρωγμοὶ τῶν ἱεράκων καὶ τῶν κίρκων καὶ τοῦ χαραδριοῦ αἱ γοεραὶ στοναχαί. 'Υψηλά, πολὺ ὑψηλά, ἀπορόσιτα εἰς τὸ ἀνθρώπινον βῆμα καὶ σχεδὸν εἰς τοὺς ὄφιθαλμούς, ὑψοῦνται ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου τὰ ἐρείπια τοῦ Κάστρου τῆς

‘Ωραίας, περὶ τὰ ὄποια περιδινοῦνται οἱ μεγαλοπρεπεῖς ὀλύμπιοι ἀτοί.

Πανταχόθεν ἀπὸ τῶν παρειῶν τῆς “Οσσης ἀναπηδοῦν ὕδατα ἀφθονα, ἀνεξάντλητα, διαυγῇ ὡς κρύσταλλα καὶ ψυχρὰ ὡς πάγος. Εἰκὼν ἀποτόμου ἀντιθέσεως ἐκτυλίσσεται εἰς τὸ βάθος τῆς στενῆς κοιλάδος, τῆς ὄποιας σχεδὸν ὅλον τὸ πλάτος καταλαμβάνουν τὰ ρεῖθρα τοῦ Πηγειοῦ, μόλις ὑπολειπομένου πλάτους ἀμάξιτῆς ὁδοῦ πρὸς δεξιὰ ἐπὶ τῆς” “Οσσης.

Τὴν εἰκόνα ταύτην μόνον ἔκει, ἐκ τοῦ φυσικοῦ, δύνανται νὰ ἀπολαύσουν οἱ ὄφθαλμοι τοῦ ἀνθρώπου.

« Γύρω εἰς τὸν τόπον μνᾶς »

·Εμμ. Λυκούρης

ΗΛΙΟΦΩΤΑ ΜΕΣΑΝΥΚΤΑ

“Οταν πλέωμεν εἰς τὰς θαλάσσας τῶν πόλων, συναντῶμεν αἴφνιδίως τοὺς αἰωνίους παγετῶνας καὶ βλαστήσεις ἀπιστεύτου ἀκμῆς καὶ χάριτος. Καὶ ἡ ὥραιότης των εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἡ πένα δὲν ἔχει θέσιν πλέον. Μόνος ὁ χρωστὴρ τοῦ ζωγράφου εἶναι ἵκανὸς νὰ ἀποδώσῃ τὴν ποικιλίαν τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρώματος.

Δὲν βραδυάζει, δὲν νυκτώνει τώρα τὸ θέρος εἰς τὰς πολικὰς χώρας. Μετὰ τὰς ἔνδεκα τὸ φῶς τοῦ ἥλιου εἶναι ρόδα δύσεως καὶ ρόδα ἀνατολῆς συγχρόνως.

‘Ο ἥλιος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι κρυστάλλινος· ὁ ὄριζων καλύπτεται ἀπὸ νέφη. Ἀμφιβάλλει κανεὶς ἀν εἶναι νέφη ἔαρινά ἢ φθινοπωρινά. Εἶναι περίπου 12 ἡ ὥρα καὶ εὔτυχοῦμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου.

Βλέπομεν τὸ πανόραμα ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς. Εἶναι τόσον φωτεινὸς εἰς τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολήν του ὁ ἥλιος, ὡστε θαμβώνει τὴν ὅρασιν. Δὲν εἶναι ἡμέρα, ἀν καὶ ἔχῃ τόσον χρυσὸν φῶς. ‘Ἡ φύσις φαίνεται, ὡς νὰ θέλῃ νὰ κοιμηθῇ, παρ’ ὅλον δτι μετὰ τὴν δύσιν ἀμέσως ἀκολουθεῖ πανηγυρικὴ ἡ ἀνατολή.

Τὸ ὄραμα εἶναι πρωτοφανές· τὸ πλοϊον πλέει ὡς φάντασμα εἰς νύκτα ἀλλόκοτον, νύκτα μὲ ἐκτυφλωτικὸν τὸν φλογώδη δίσκον τοῦ ἥλιου.

Φαίνεται τώρα ὅτι δὲν ἡμπορεῖ ἵσως ἀνθρώπινος ὄφθαλμος νὰ ἴδῃ εἰς κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Αἱ χαμηλαὶ βουνοσειραί, περὶ τὴν

ἀκτήν αἱ κοιλάδες των, τὰ ὅπισθεν αὐτῶν ὑψηλά, ὑψηλότερα, ἀνισομεγέθη βουνά, σχηματίζουν πύργους φανταστικούς, θαυμαστὰς πυραμίδας, ἀσυνήθεις ἐπάλξεις, ἀγερώχους ἀκροπόλεις, πελωρίους λόφους, ἀποτόμους αἰχμάς, τρομεροὺς κώνους! Κάθε σχῆμα ὑπάρχει ἐκεῖ εἰς ὅλας τὰς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἀρμονίας.

Ἡ θάλασσα εἶναι μαύρη καὶ ἀργυρόχρονης καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ἀντανακλᾶται ὁ ἥλιος ὡς χρυσοῦς ὄφις. Εἰς τὸ βάθος τῆς μαγευτικῆς εἰκόνος ὑψοῦνται ὅρη πυραμιδοειδῆ, τόσον βαθυκύανα, ὅπως ἵσως δὲν ὑπάρχει ἀλλαχοῦ παρόμοιον κυανοῦν.

Καὶ ἐπ' αὐτῶν διαφαίνονται πελώριαι λευκαὶ κηλῖδες, αἱ ὅποιαι καλύπτουν ὀλοκλήρους πλαγιάς. Εἶναι ὅγκοι χιόνων.

"Ἀλλα ὅρη εἶναι κατάλευκα μὲ κορυφὰς τριαταφυλλένιας· ἀλλὰ ἔχουν λευκὸν καὶ πράσινον χρῶμα, ἀλλα βαθὺ πράσινον μὲ καφεκοκκίνους ραβδώσεις ἢ μὲ ζωηροτάτους κιτρίνους τόνους.

Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ χρώματα παραμένουν ἐκεῖ ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς σταθερότητα μοναδικήν. Τὸ φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἥλιου τὰ ζωγονοῦ, ἀλλὰ δὲν τὰ παραλλάσσει. Ἡ στιγμὴ φαίνεται αἰωνιότης διλόκληρος. Μόνον μετὰ πολλὴν ὥραν παραλλάσσουν οἱ τόνοι· ἀλλ' ἡ παραλλαγὴ των εἶναι μία συνεχῆς ἀναγέννησις. "Ο, τι συνέβη σιγά - σιγά ἀναζωγονεῖται συγχρόνως. Καὶ μετὰ τῶν τεσσάρων σταθερωτέρων χρωματισμῶν — τοῦ κυανοῦ τῶν βουνῶν, τοῦ λευκοῦ τῶν χιόνων, τοῦ πρασίνου τῶν δασῶν καὶ ἀγρῶν καὶ τοῦ ἀργυροχρού τῆς θαλάσσης — συναναμειγούνται ἀνταύγειαι χρυσαῖ, κίτρινοι, ρόδινοι, ἴώδεις, αἱ ὅποιαι ἀντανακλῶνται εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ξηράν, εἰς τὰ νέφη!

Σμήνη ἀλλοκότων πτηνῶν πετοῦν ἀναθεν. Πλήθη παραδόξων ἰχθύων ὑψοῦνται καὶ βυθίζονται μὲ ἀλλοκότους ἥχους κήτη θαλάσσια ἀναπτηδοῦν.

Καὶ ἡ θάλασσα φρίσσει ἀπὸ τὰ σκιρτήματά των· καὶ φαίνεται ὡς νὰ γεμίζῃ ἀπὸ ἄπειρα λεπτὰ μαργαριτάρια κάτω ἀπὸ τὸ λεπτὸν χρυσὸν φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἥλιου.

** Άγ. Πεζοπόδες*

Η ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

...’Ενθυμοῦμαι τὴν νύκτα, καθ’ ἥν ἔφθασα τὸ πρῶτον εἰς Λαύραν, ἄγνωστος προσκυνητῆς τοῦ ἱεροῦ Σινᾶ τῆς ἀναγεννθείσης ‘Ἐλλάδος. Μόλις ἐβάδιζον ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῶν ἀθρών συγκινήσεων, αἵτινες ἐπλήρουν τὴν ψυχήν μου. Διάστερον ἔξετείνετο ὑπεράνω τῆς μονῆς τὸ στερέωμα, καὶ ὁ Γαλαξίας μὲ τὰς μυριάδας τῶν ἀστέρων αὐτοῦ ἐφαίνετο στέφων τὸν ἄγιον τόπον, ἔνθα τὸ πρῶτον ἤχησεν ἡ πρόσκλησις τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας. Μόλις ὁ Γαλαξίας μοὶ ἐφάνη στέμμα ἀντάξιον νὰ περιβάλῃ τὴν κορυφὴν τοῦ ἐγκαταλειπμένου νατσου, ἐνῷ μετὰ τῆς τελετῆς τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπίσεως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγεννήσεως.

Εἰσῆλθον περιδεῶς εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς. Τὰ γόνατά μου συνεκάμπτοντο· καὶ πολλάκις ἐπίεσα ἰσχυρῶς τὸ στῆθός μου προσπαθῶν ματαίως νὰ καταστείλω τὴν ἀχαλίνωτον ἐπανάστασιν, ητις ἐμαίνετο ἔνδον μου. Ὅτος ἡ ὥρα καθ’ ἥν οἱ μοναχοὶ ἐψαλλον τὸ ἀπόδειπνον.

’Αμυδρὸν ἔφεγγε φῶς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς. Εἰς τὰς θέσεις δ’ αὐτῶν τεταγμένοι προσηγοροῦντο οἱ μοναχοὶ ἐν μέσῳ τῆς βαθύτατης καὶ μυστηριώδους σιωπῆς τῆς ἐκκλησίας.

Εἰς τὸ βαθὺ αἴσθημα τῆς εὐλαβείας, ὑφ’ ἥς κατελήφθην, προσετέθη καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ θαυμασμοῦ, ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐν τῷ περιωρισμένῳ ἐκείνῳ χώρῳ 964 ἐμόναχον μοναχοὶ εἰς χρόνους παρωχημένους, ὅτε τὸ βαθὺ τῆς δουλείας σκότος διέσχιζε μόνη ἡ ἀκτὶς τῆς θρησκείας καὶ ἡ γλυκεῖα ἐλπὶς μιᾶς ἀορίστου προσδοκίας ἐθνικῆς ἀναστάσεως. Εἰς τοὺς ἀσβεστοκτίστους τοίχους τοῦ ἐγκαταλειπμένου ἱεροῦ καὶ καταρρέοντος οἰκοδομήματος, παρὰ τὰς ἀκόμψους ὑδατογραφίας, ἀνέγνων σημειώσεις ἀς προθύμως ἀντέγραψα. Εἰς τινα γωνίαν ἐνὸς τῶν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἐζωγραφημένων κοίλων τοίχων ἀνέγνων:

«1826, Μαΐου 4, ἐπέρασεν ὁ Ἰμβραχήμ πασάς ἀπὸ τὰ Καλάβρυτσ λειτατῶν καὶ αἰχμαλωτίζων, καὶ κατέκαυσε - ἡν Ἀγίαν Λαύραν ὁ Μεργαμετσῆς Τούρχος».

· Καὶ περαιτέρω ἔτι ἀνέγνων τὰ ἔξης:

«1827, Ιουλίου 4, πάλιν ἐπέρασεν ὁ ἐπάρρατος καὶ ἔκαμεν ἡμέρας 9 εἰς Ξηροχάμπιον καὶ ἡφάνισε τότε πολλούς».

'Η παλαιὰ Λαύρα, ἡ μονὴ δηλονότι ἔνθα ἐμόναζον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ καλόγυροι, δὲν ὑφίσταται πλέον, δημοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰμβρακήμ. Σφύζεται, ὅμως, ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς, αὐτῇ αὕτη ἔνθα ἱερούργησε καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν ὁ Γερμανός.

'Ηνέῳξα τὴν ἄνευ κλειδός θύραν καὶ εἰσέχωρησα μικρὸν ἐντὸς. 'Η θύρα, κλείσασα ἐκ νέου ἀφ' ἔαυτῆς, μὲν ἀφῆκε κατάμονον ἐντὸς σκότους, μόλις διασκεδαζομένου ὑπὸ ἀκτίνων τινῶν εἰσδυουσῶν, οἷονεὶ λάθρα, εἰς τὸν κενὸν τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τῶν παραθύρων καὶ τινῶν ρυπαρῶν φεγγιτῶν.

'Ἐνητένισα πρὸς τὴν 'Ωραίαν Πύλην, πρὸς τὸν θόλον τοῦ ἡμελημένου ναοῦ καὶ τὸ ὑγρὸν ἔδαφος, ἀφ' οὗ κατὰ μέρος ἀφηρέθησαν αἱ πλάκες. 'Εδῶ λοιπὸν ἱερούργησεν ὁ φιλόπατρις κληρικός! Καὶ ἀπὸ τῆς πύλης αὐτῆς τῆς ἱερᾶς κεραυνοβόλον ὑψώσας φωνὴν ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὸ δοῦλον ἔθνος τῶν 'Ἐλλήνων! Μυρίας μαρμαρυγάς ἀνέδωσαν τὰ στίλβοντα ὅπλα τῶν πολεμιστῶν, ὑψωθέντα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἱεράρχου, ἐνῷ τὰ γόνατα ἐκάμφησαν καὶ ἡ κλίνασα κεφαλὴ ἐδέχθη τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας!

Σέλας ἀκτινοβόλον καταυγάζει αἰφνιης τὸν θόλον τοῦ ναοῦ. Οὐρανία μολπὴ ἥχει εἰς τὸ κενόν· καὶ ἄγγελος, φωτεινὸν ἴματιον περιβεβλημένος καὶ ρομφαίαν πυρίνην πάλλων ἐν ταῖς χερσίν, ὁδηγεῖ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τὰ τέκνα τῶν 'Ἐλλήνων!

'Ίδου ὁ 'Ιεράρχης ἀναλαμβάνων τὴν σημαίαν! 'Ίδου κατερχόμενος ἀπὸ τῆς 'Ωραίας Πύλης καὶ ἐν μέσῳ ὕμνων χωρῶν ἀπὸ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας πρὸς τὴν αἰματηράν, ἐν ᾧ ἐπέπρωτο νὰ θεμελιωθῇ τὸ ἔνδοξον καὶ εὐγενέστατον ἔργον...

'Ηνέῳξα τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξῆλθον. Εἰς τὰ ὕπτα μου ἀντήχουν εἰσέτι ψαλμοὶ καὶ παιᾶνες...

Διατί νὰ μὴ ἐμπνεώμεθα πάντοτε οἱ "Ἐλληνες ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ἀτινα συνετάρασσον καὶ ἐμὲ τὴν ὥραν, καθ' ἧν ἐξηρχόμην τοῦ δεδοξασμένου ναοῦ τῆς ἱερᾶς καὶ 'Εθνικῆς Λαύρας.

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Πέντε φίλοι απεφασίσαμεν νὰ έορτάσωμεν τὸ Πάσχα εἰς τὸ "Αγιον
Όρος.

'Εξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀτμοπλοϊκῶς καὶ τὴν αὐγὴν ἔξυπνήσαμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Δάφνης. Αὕτη εἶναι τὸ ἐπίνειον τοῦ Ἀγίου Όρους. Ἐμπρός μας ἐρθώντεται ὁ "Αθως, ἐν βουνόν, τὸ ὅποιον προβάλλει κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὰ κύματα, δλόρθον, ἀπότομον, ὑπερήφανον, ὡς νὰ θέλῃ νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν οὐρανόν.

Καταλήγει εἰς μίαν ὄμαλὴν σχετικῶς κορυφὴν μὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος εἰς τὴν τελευταίαν ἄκραν της. Πλούσιον δάσος ἀπὸ καστανέας τὸ σκεπάζει. Εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ εἶναι διασκορπισμένα «κελλιά», «καλύβαι», ὅπου πνευματικαὶ οἰκογένειαι ἀπ' δλίγους καλογήρους καλλιεργοῦν δλίγα στρέμματα ἐλαιῶν καὶ ἀμπέλων.

Χαμηλότερα καὶ πλησίον τῆς παραλίας φαντάζουν τὰ μοναστήρια. Ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον χαιρετίζομεν τὰς μονὰς Γρηγορίου, Διονυσίου, Ἀγίου Παύλου, Ξηροποτάμου μὲ τοὺς τρούλους, τοὺς πύργους, τοὺς παλαιοὺς τοίχους των. Τὴν προσοχὴν μας ἴδιαιτέρως συγκεντρώνει ἡ Σιμωνόπετρα. Εἶναι μία σωστὴ ἀετοφωλιά, στημένη τολμηρότατα μὲ τοὺς πανυψήλους πύργους καὶ τὰ ἐπτὰ πατώματά της εἰς ἓνα γιγαντιαῖον βράχον. Ἀριστερά μας προβάλλει ὁ ἀκατέργαστος ὄγκος τῆς ρωσικῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, κάτι μεταξύ φρουρίου, στρατῶνος καὶ ἀνακτόρου.

Εἰς τὴν Δάφνην μᾶς ἐπερίμεναν ἀντιπρόσωποι τῆς Ιερᾶς Ἐκκλησίας μὲ δύο ἡμιόνους καὶ δύο φύλακας.

'Ιππεύσαμεν καὶ ἐτραβήξαμεν διὰ τὰς Καρυάς, διὰ νὰ ὑποβάλωμεν τὰ σέβη μας εἰς τὴν Ιερὰν Σύναξιν, ὡσὰν νὰ εἴπωμεν τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἀγίου Όρους, καὶ νὰ ἐφοδιασθῶμεν μὲ συστατικάς ἐπιστολάς.

Αἱ Καρυαὶ εἶναι ἡ πρωτεύουσα καὶ τὸ ἐμπορικὸν κέντρον τοῦ Ἀγίου Όρους. Μία πολίχνη ἀπὸ τὰς πλέον περιέργους, ὅπως ὅλαι αἱ ςλλαι. Οἰκιαὶ παλαιαὶ καὶ νέαι, πτωχικαὶ, μεγαλοπρεπῆ καταστήματα, ἐργαστήρια, φοῦρνοι κ.τ.τ. 'Αλλ' ὅταν πλησιάσῃ τις, ἐννοεῖ ὅτι εύρισκεται εἰς ἓνα κόσμον διαφορετικόν, ἄγνωστον, πρωτοφανῆ. Καλογήρους συναντᾶτε παντοῦ. Ἀμίλητοι, σοβαροί, ἡσυχοι σᾶς χαιρετοῦν μὲ τὸ «εὐλογεῖτε».

Είς τὰς δλίγας διαθεσίμους ἡμέρας ἐπεσκέφθημεν τὸν Εηροπόταμον καὶ τὰς Βασιλικὰς μονὰς Βατοπεδίου, Ἰβήρων καὶ Λαύρας, τὸν Ἀγιον Παντελεήμονα καὶ τὴν ρουμανικὴν Σκήτην. Τὸ Βατοπέδιον εἶναι ἡ Εύρωπη τοῦ Ἀγίου Ὁρους. "Εχει καὶ ἡλεκτρικὴν ἐγκατάστασιν. Οἱ πατέρες του εἶναι προοδευτικῶτεροι καὶ πλουσιώτεροι ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Τὰ θαυμάσια προπύλαια του καὶ τὸ ὑψος τῶν οἰκοδομῶν του ὑπερβαίνουν καὶ τὰς ρωσικὰς μονάς. 'Ομοιάζει μὲ ὧχυρωμένην πόλιν.

Εἰς τὸ Βατοπέδιον ἐμείναμεν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Καί, ἀν καὶ διήλθαμεν πέντε δόλοκλήρους ὥρας ἐν δρθοστασίᾳ καὶ προσευχῇ, ἐφύγαμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἀκούραστοι καὶ περισσότερον Χριστιανοί.

Εἰς τὸν Εηροπόταμον ἤκούσαμεν κάτι περίεργον.

Μᾶς ἐπέδειξαν σουλτανικὸν φιρμάνιον, κατὰ τὸ ὄποιον ὁ σουλτάνος ἀνοικοδόμησε τὴν ἡρειπωμένην μονήν, διότι οἱ "Ἀγιοι Ταξίαρχοι τὸν ἔβοήθησαν εἰς μίαν του ἐκστρατείαν εἰς Αἴγυπτον.

Εἰς τὴν Λαύραν συνεζήσαμεν δλίγας ὥρας μὲ τοὺς ἐνδόξους αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου Φωκᾶν καὶ Τσιμισκῆν. Εἰς τὰς δεήσεις καθε ἡμέραν σήμερον ἐπαναλαμβάνεται ἡ εὐχή : « καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων ἡμῶν Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ ». Εἰς τὸν νάρθηκα ὑπάρχουν δύο εἰκόνες των, ἡ μία πλησίον τῆς ἄλλης. Εἰς πύργος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Τσιμισκῆ. Μία χαλκίνη πύλη τῆς μονῆς εἶναι λάφυρον τοῦ Φωκᾶ ἀπὸ ἐν ἀραβικὸν παλάτιον τῆς Κρήτης. Τὰ μανούάλια ἐπίσης. Διασώζονται ἐν στέμμα τοῦ Νικηφόρου, μία χλαμὺς τοῦ Τσιμισκῆ, ἐν χειρόγραφον Εὐαγγέλιον μὲ τεραστίους πολυτίμους λίθους, τὸ ὄποιον εἰς τὰς ἐκστρατείας του ἔγραφε καὶ ἐδιάβαζεν ὁ ἡρωικὸς Φωκᾶς, εἰς σταυρὸς τοῦ Τσιμισκῆ κ.ἄ.

Μὲ ἐν μικρὸν βενζινοκίνητον πλοῖον τῆς Λαύρας περιεπλεύσαμεν τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀθω. Ἀπὸ τὴν ίδίαν θάλασσαν, τὴν ὄποιαν τόσον ἐφοβήθη ὁ Ξέρζης, ἀντικρίσαμεν τὰς « καλύβας ». Εἶναι σκῆται σφηνωμέναι εἰς κρημνούς, ὅπου δυσκολώτατα δύναται τις νὰ μεταβῇ εἴτε ἀπὸ τὴν ξηρὰν εἴτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Εἰς αὐτὰς ζοῦν οἱ « ἀναχωρηταί », καλόγηροι χωρισμένοι ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Μίαν φορὰν τὴν ἑβδομάδα τοὺς ἐπισκέπτεται ἀπεσταλμένος τῆς μονῆς των καὶ φέρει εἰς αὐτοὺς ξηρὸν καὶ ūδωρ.

Ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Δάφνης μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην ἀπὸ ὡραίας ἐντυπώσεις καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανέλθωμεν κάποτε πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πολυτίμων θησαυρῶν τοῦ Ἅγιου Ὁρούς.

Γ. Μόδης

Ο ΑΘΩΣ

Κρυσταλλωμένε "Αθωνα ! τὸ unction σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ ἡ κορυφή σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ "Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότω.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κεφαλήν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην σου τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χείμαρρος φωνή σου
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντερή πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς κτίσεως ἀρχαῖος,
σὺ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα' σου στὸν αἷμοβόρον χρόνον·
νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμὸς δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου·
ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
Ω φύσις, τόσα τέκνα σου χωρὶς ψυχὴν κι αἰσθήσεις
αἰῶνας ζῶσι καθὼς σύ, διαίωνία φύσις.

«Οδοιπόρος»

Π. Σούτσος

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟΝ

Πλησιάζομεν ήδη πρὸς τὴν Κάλυμνον, βραχώδη νῆσον, ζῶσαν ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῶν βυθῶν, ὅπως ἡ γειτονικὴ αὐτῆς Σύμη, ἀπὸ ἐν ζωφύτον, τὸν σπόγγον.

'Απέχομεν ἔτι μίλιον σχεδὸν ἐκ τοῦ ἀγκυροβολίου, ὅτε ἐνόμισα, ὅτι εἶδον ἐπὶ τῆς γαληνιαίας θαλάσσης νήσσας σκιεροῦ χρωματισμοῦ, αἴτινες, ὅμως, στιγμαιώνας ὡς ἐπὶ πρόσταγμα, ἐξηφανίσθησαν βυθισθεῖσαι.

'Αφοπνίσθη μέσα μου τοῦ κυνηγοῦ τὸ ἐνστικτὸν καὶ εἶπον μονολογῶν μεγαλοφύνως χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω :

— Μπά, βουτηχτέλια ! Μὰ περίεργο, ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ πηγαίνουν κοπαδιαστὰ τὰ βουτηχτέλια !

'Αλλὰ τότε εἰς Καλύμνιος, ίστάμενος παρὰ τὸ πλευρόν μου, τὸν ὅποιον κατὰ παράκλησίν του εἶχομεν παραλάβει ἐπιβάτην ἐκ Λέρου, μοῦ εἶπε μειδιῶν :

— Δὲν εἶναι, κύριε, οὔτε βουτηχτέλια οὔτε κανενὸς εἴδους πάπιες.

— Τί εἶναι λοιπόν ;

— Α' φῆστε νὰ ζυγώσωμε λίγο καὶ θὰ τὸ ἴδητε μόνος σας.

'Αλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τὰ παράδοξα πτηνὰ εἶχον ήδη ἀναδύσει καὶ ἔπλεον ἐν τάξει.

"Ηρπασα τότε τὰς ἰσχυρὰς διόπτρας καὶ ἀμέσως ἐφώναξα μὲ ἔκπληξιν.

— Καλὲ εἶναι παιδιά, μικρὰ παιδιά, ἔξω στὸ πέλαγος !

"Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἐπληγιάσαμεν.

Μικρὰ παιδιά καὶ δὲν ἥρκουντο εἰς τὸν λιμένα διὰ τοὺς κολυμβητικούς των ἄθλους. Ἡσαν ἀμφίβια, τὸ δλιγώτερον ! Ἐβυθίζοντο συγχρόνως, ἄλλοτε ἔπλεον κατὰ γραμμήν, ἄλλοτε τὸ ἐν δπισθεν τοῦ ἄλλου, ὡς εἰς πρόσταγμα. Πρὶν πλησιάσωμεν, ἐτράπησαν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος καὶ, ἐνῷ ἡ « Σαλαμινία » ἔπλεε βραδέως, διά τι διάστημα ἀπετέλεσαν ἑκατέρωθεν τὴν τιμητικὴν ἡμῶν προπομπὴν. Τότε ὁ Καλύμνιος ἐπιβάτης μᾶς ἐξήγησεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ιστορία γίνεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μὲ διαδοχικὰς ἀναπαύλας εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τοῦτο ἐξήγει καὶ τὸ βαθὺ κεραμόχρουν τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σωμάτων αὐτῶν. Ἐπροπονούντο, ὅμως, οἱ μικροὶ ὑποψήφιοι διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δύτου.

'Αλλὰ τί ἐπάγγελμα !

Δὲν θὰ κάμω λόγον περὶ τῶν δυτῶν τῆς σπογγαλιείας διὰ σκαφάνδρων. "Αν καὶ ταῦτα εἶναι κινδυνωδέστερα, ίδιας διὰ τὰς ἐκ γενικῆς παραλύσεως προσβολάς, ώστόσον, δύμας, δὲν εἶναι τόσον φρικιαστικά, όσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυμνοῦ δύτου.

Γυμνὸς ἐναγκαλίζεται λίθον βάρους 8 - 9 δοκάδων, εἰς ὅπην τοῦ ὄποιου διαπερᾶται λεπτὸν σχοινίον, τὸ ὄποιον εἶναι ἔτοιμο νὰ ἐκτυλίξουν οἱ ἐν τῇ λέμβῳ. Οὕτω διὰ τοῦ βάρους τούτου καταβυθίζεται τάχιστα μέχρι βάθους 20 δργυιῶν. Ἀποσπᾷ ἐκ τοῦ βυθοῦ σπόγγης, ὃσους ἥθελε προφθάσει, τοὺς ὄποιους ρίπτει ἐντὸς δικτυωτῆς ἀπόγης ἑξηρημένης ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Σύρει τὸ σχοινίον, οἱ δὲ ἐν τῇ λέμβῳ τὸν ἀνέλκουν τάχιστα. Καὶ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τελειώνουν ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ λεπτῶν.

'Εὰν διὰ τινος κυλινδρικοῦ σωλῆνος, κλεισιμένου ἐκ τῆς μᾶς ἐπιφανείας μὲ κρύσταλλον καὶ βυθιζομένου διακύλους τινάς εἰς τὸ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὄποιου ἐπιτυγχάνεται διαφάνεια τῶν βυθῶν, κύψετε νὰ ἔδετε δύτην ἐργαζόμενον, θὰ σᾶς δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδόξου ζώου, μεγάλου βατράχου. Κινεῖται μεταξὺ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πυθμένος καὶ ἀποκρύπτεται καὶ ἀναφαίνεται μεταξὺ τῶν σκιῶν τῆς θαλασσίας βλαστήσεως. Ἀπὸ πόσων συνθηκῶν ἑξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἐκείνας τὰς στιγμὰς τῶν τραγικῶν τούτων βιοπαλαιστῶν !

"Ηδη τὸ καλλίμορφον πλοιόν μας ποντίζει ὑπερήφανον εἰς τὸν λιμένα τῆς προκυμαίας.

Οὐχὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ἀλλ' οἵουδήποτε ὁ κάλαμος θὰ ἥτο ἀνεπαρκής, ὅπως ἀποδώσῃ καὶ ὀχρότατα τὴν ἀποθέωσιν τῆς ὄποιας σκάφος τῆς πατρίδος ἐγένετο ἀντικείμενον ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς φιλοπατρίας τῶν Καλυμνίων. Καὶ διὰ νὰ μη ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ προκειμένου περὶ τῆς μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν Σύμην, τοῦτο δηλῶ ἀπὸ τώρα. Θὰ μοῦ ἥτο δύσκολον νὰ καθορίσω, τίς τῶν δύο τούτων σπογγαλιευτικῶν ἐλληνίδων νήσων ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πατριωτικοῦ συγκλονισμοῦ, δοτις ἐδόνει τὰς ψυχὰς τῶν Καλυμνίων καὶ τῶν Συμαίων. Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὸ ἔδαφος τῆς «Σαλαμινίας», ή σημαία, τὰ δύο μικρὰ αὐτῆς πυροβόλα, τὸ πρωραῖον καὶ τὸ πρυμνήσιον, είχον γίνει ἀντικείμενον προσκυνήματος καὶ γονυκλισιῶν.

Εἰς ἀμφοτέρας αἱ ὄρχαι αἱ κοινοτικαὶ, ὁ κλῆρος φέρων τὴν ἴερὰν ἀμφίεσιν, σύμπας ὁ λαός, μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ λυγμῶν πατριωτικῆς

συγκυνήσεως. "Ολαι αἱ οἰκίαι, ὅλα τὰ καταστήματα νὰ παρακαλοῦν, ὡς ὑπερτάτην τιμήν, ὡς εἰδός ἐθνικοῦ ἀγιασμοῦ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν πρὸς φιλοξενίαν. Οὔτε τὸ πλήρωμα ἐδαπάνησε λεπτὸν εἰς τινα τῶν δύο τούτων νήσων οὔτε ἥτο δυνατὸν ἡ ὑπηρεσία τοῦ πλοίου νὰ στείλῃ λέμβον πρὸς ἀγιοφάν τροφίμων, διότι τὰ πάντα προσεφέροντο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχετο ἀντίτιμον. 'Αλλὰ καὶ οὐδὲ ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Διότι κατέκλυζαν τὸ πλοῖον δῶρα παντοειδῆ, μόσχοι, ἀμνοί, βαρέλια οἴνου, τυρός, ὁπῶραι καὶ μέλι τῆς Καλύμνου, εἰς τὸ ὄποιον ὁ Στράβων παρέχει τὰ πρωτεῖα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέλι τοῦ 'Υμηττοῦ. Περὶ τῶν ἀνθέων, διὰ τῶν ὄποιων κατάφορτοι λέμβοι ἀπεστέλλοντο, διὰ νὰ κοσμοῦν τὸ πλοῖον, οὐδὲν λέγω, ἀφοῦ, ὡς εἶπον, ὁ κατάλογός μου ἀφορᾷ μόνον τρόφιμα.

Εἰς τὴν Κάλυμνον ἐδοκίμασα καὶ μίαν φαιδρὰν ἔκπληξιν, ἡ ὄποια ἐνδιαφέρει ἴδιαιτέρως τοὺς ὀρνιθολόγους καὶ τοὺς κυνηγούς. 'Εκυνήγησα ἀσπρες πέρδικες εἰς τὴν παρακειμένην νησῖδα Ψέρημον, ἐπτὰ μίλια ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῆς Καλύμνου.

Πρὸ τῆς αὐλῆς μετὰ Καλυμνίου κυνηγοῦ ἀπεβιβαζόμεθα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν διμώνυμον ὄρμον. 'Αμέσως ἥρχισεν ἡ θήρα μὲ δύο ἔξαιρέτους κυνηγετικοὺς κύνας. Διηρχόμεθα μικρὰς κοιλάδας καὶ λόφους, ὃπου ἐκυριάρχουν τὰ σχοῖνα καὶ τὸ θυμάρι. Δὲν παρῆλθον δλίγα λεπτά, ὅτε οἱ κύνες ἐσήκωσαν ἀπὸ τοὺς θάμνους κοπάδι περδίκων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τῆς αὐτῆς πτήσεως μὲ τὰς γνωστάς.

'Αλλ' ἥσαν λευκαί.

'Αμφότεροι ἐφονεύσαμεν ἀνὰ μίαν.

Δὲν ἐπίστευον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Αἱ πέρδικες εἶχον τὸ χρῶμα λευκόν, ὡς τοῦ παγωτοῦ κρέμας ἐκ γάλακτος, μὲ ἐρυθρὸν τὸ ράμφος, ἐρυθρούς τοὺς πόδας, μὲ τὸ αὐτὸ μέλαν καὶ φαιδὸν στικτὸν περιδέραιον περὶ τὸν λαιμόν, ὡς αἱ κοιναὶ πέρδικες.

"Ητο καὶ εἶναι πάντοτε δι' ἐμὲ μυστήριον, πῶς εὑρίσκεται εἰς τὴν νησῖδα αὐτὴν τὸ εἰδός τοῦτο τῆς πέρδικος, τὸ ὄποιον, ὡς ἔμαθον κατόπιν, μόνον εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν 'Αραβίαν ἐπιχωριάζει.

« Γύρω εἰς τὸν τόπον μας »

'Εμμ. Λυκούδης

11. ΖΩΑ - ΠΤΗΝΑ
(Διηγήσεις - Περιγραφαὶ)

Ο ΚΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Καθόμουν στὸν ἵσκιο τῆς καλύβας καὶ περίμενα νὰ δροσίσῃ γιὰ νὰ κινήσω. Κοντά μου ὁ δραγάτης καθάριζε μὲ τὸ μαχαιράκι του ἔνα καλάμι, γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του. Ἀντίκρυ μου τ' ἀμπέλι ὅπλωνε τὰ κλαδιά του πρασινονυμένα κι ἔδειγνε ὅπὸ κάτω τὰ χοντρὰ μελωμένα σταφύλια του. 'Ο ἥλιος ἔριχνε τὶς ἀκτίνες του παντοῦ κι ἔχυνε νύστα σὲ ἀνθρώπους, σὲ ζῶα καὶ σὲ φυτά. Φύλλο δὲ σάλευε.

— Καλὰ καὶ σύ, εἶπε ἔξαφνα ὁ δραγάτης, « τρεῖς, τρεῖς, τρεῖς παράδεις τὸ κρασί ! ». Λέγε το, ἂν δὲ βαριέσαι, ώς τὸ βράδυ !

— Γιὰ ποιόν μιλᾶς; τὸν ρώτησα.

— Γιὰ τὸν ἀμπελουργό. Δὲν ἀκοῦς;

"Απλωσε τὸ γέρι κι ἔδειξε λίγο μακριά μας ἔνα πουλάκι μὲ φτερὰ μαῦρα καὶ οὐρὰ ἀσπρόμαυρη.

'Η κορυφὴ τοῦ κεφαλιοῦ, ὁ λαιμός, ἡ ράχη καὶ τὸ κάτω μέρος ἥταν κόκκινα. Δὲ φαινόταν μεγαλύτερο ἀπὸ σπουργίτη. 'Απάνω σ' ἔνα σβῶλο ἀπὸ χῶμα γύριζε τὴν κίτρινη μυτίτσα του πότ' ἐδῶ καὶ πότ' ἐκεῖ, κι ἀδιάκοπα ἔχυνε ἀπὸ τὸ λαρύγγι του τὸ ἔδιο κι ἀπαράλλαγτο τραγούδι !

— Τσίτ... τσίτ... τίρι λίρι τιριλί ! Τσίτ... τσίτ... τίρι λίρι τιριλί !

—'Απὸ τὸ πρωὶ ώς τὸ βράδυ αὐτὸ δὲ λέγη ἔξακολούθησε ὁ δραγάτης. Δὲν παύει νὰ μᾶς διαλαλῆ τὸ κρασί του.

—'Εχει καὶ κρασί; ρώτησα μὲ χαμόγελο.

—'Αφοῦ τὸν λένε κρασοποῦλο !

—'Εσύ μοῦ τὸν εἶπες ἀμπελουργό.

Ἀμπελουργός, κρασοποῦλος τὸ ἔδιο εἶναι. Μάλιστα στὸ νησιά τοῦ Αίγαίου τὸν λένε καὶ πετρουλίδα, γιατὶ συνηθίζει νὰ στέκεται στὴν πέτρᾳ! Μιὰ φορὰ κι ἔναν καιρὸ λένε πῶς ἥταν ἀνθρωπος. Στὴν ἀρχὴ φύτεψε λίγα ἀμπέλια καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ.

Μιὰ χρονιὰ ἔτυχε νὰ μὴν κάνουν σταφύλια τ' ἀμπέλια. "Αλλοι πῆραν τὴν μισὴ σοδειὰ κι οἱ περισσότεροι οὔτε τσαμπί. Μὰ τοῦ ἀμπελουργοῦ τ' ἀμπέλια πκραφορτώθηκαν. Τί τοῦ ἥρθε τότε στὸ νοῦ. Νὰ γίνη καὶ κρασοποῦλος. "Οταν ἔφτασε ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου κι ἥρθαν νὰ ἀγοράσουν τὸ μοῦστο του ὅσο κι ὅσο, δὲν πούλησε οὔτε φόρτωμα. "Εβαλε ὅλο τὸ μοῦστο στὰ βαρέλια του κι ἀφοῦ ψήθηκε κι ἔγινε κρασί, δὲν ἥθελε νὰ πουλήσῃ οὔτε κρασί! ✓

- Δέν θά πουλήσω, παρὰ όταν φτάση όκα καὶ λίρα, ἔλεγε μὲ πεῖσμα.
- Στὴ μισὴ όκα σου δίνω δέκα όκαδες τοῦ χρόνου, τοῦ εἰπε κάποιος.
- Γιά νὰ δοῦμε ἀν θά ἔχης καὶ τοῦ χρόνου ! ἀποκρίθηκε ὁ ἀμπελουργός.

“Ετσι ἤρθε ὁ χειμώνας, ἤρθε ἡ ἄνοιξη καὶ ἀνθισαν τ’ ἀμπέλια.

- “Ολα τ’ ἀμπέλια εἶναι γεμάτα ἀνθό, τοῦ εἰπε κάποιος φίλος του. Τώρα ποὺ σκαλίζουν καὶ βλαστολογοῦν, πούλησε τὸ κρασί σου νὰ τὸ πιοῦν οἱ ἐργάτες.

— “Αφησε νὰ μποῦμε στὸν τρύγο καὶ βλέπουμε, εἰπε ὁ ἀμπελουργός.

- “Οταν ἤρθε ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, ὁ μοῦστος ἔγινε τόσο ἄφθονος, ποὺ ἔφτασε νὰ πουλήθῃ μιὰ δεκάρα τὴν όκα.

- Μιὰ δραχμὴ τὴν όκα μπορεῖς τώρα νὰ πουλήσης τὸ ψημένο κρασί, εἰπε πάλι ὁ φίλος του στὸν ἀμπελουργό. ‘Ο κόσμος δουλεύει πολὺ καὶ τὸ θέλει τὸ κρασί.

- “Εννοια σου, καὶ τοῦ χρόνου θὰ πουλιέται δυὸ λίρες τὴν όκα, εἰπε ὁ ἀμπελουργός. Κι ἔφτιασε καὶ ἄλλα βαρέλια νὰ βάλῃ τὸ νέο μοῦστο.

Τὸν ἄλλο χρόνο ἔγινε πιὸ πολλὴ ἐσοδεία. Καὶ τὸ χειρότερο, όταν δοκίμασε τὰ κρασιά του, τὰ περισσότερα τὰ βρῆκε μισάζινα. Καὶ στὰ δυὸ χρόνια ξόδεψε τόσα χρήματα γιὰ τὴν καλλιέργεια χωρὶς νὰ πάρῃ πεντάρα ! Τώρα φοβήθηκε. “Εβαλε νὰ διαλαλήσουν στὸ χωρὶς πῶς πουλεῖ παλιὸ κρασί. Φτηνὸ τὸ ἔβαλε, τρεῖς παράδεις τὴν όκα.

Μὰ ποιός ἀγόραζε τώρα κρασί; Τὰ ὑπόγεια ἤταν γεμάτα. Λίγοι πῆγαν νὰ δοκιμάσουν, μά, ἀφοῦ τὸ βρῆκαν ξινό, δὲν ξαναπῆγαν.

— Γιὰ τουρσί, κουμπάρε, δὲ βρίσκει ταίρι, τοῦ εἰπε ἔνας περιπαιχτικά.

Τί τὸν θέλεις τὸν καλό σου κρασοποῦλο ! Σὰν τρελὸς βγῆκε στὴν ἀγορὰ καὶ στὶς γειτονιές καὶ φώναζε :

— Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς... παράδεις τὸ κρασί ! Τρεῖς... τρεῖς... παράδεις τὸ κρασί !

Οὕτε τρεῖς ούτε καὶ χάρισμα. Κανεὶς δὲν τὸ ἔθελε. “Οπου περνοῦσε, ὁ κόσμος τὸν κορόιδευε.

— ‘Οκα καὶ λίρα ! ’Οκα καὶ λίρα ! φώναζε ὁ ἔνας ἀπὸ δῶ.

— Δὲ σὲ συμφέρει, ζημιώνεσαι, κουμπάρε ! τοῦ φώναζες ἄλλος. Δυὸ λίρες τὴν όκα ! Δυὸ λίρες τὴν όκα !

‘Ο ἀμπελουργὸς ἀπελπίστηκε. Δέν μποροῦσε νὰ ζήσῃ πιὰ καὶ παρακάλεσε τὸ Θεό νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τέτοια ζωή. ‘Ο Θεός τὸν ἀκούσε

καὶ τὸν ἔκαμε πουλί. Μὰ καὶ πουλὶ ποὺ εἶναι, ὅταν πλησιάζῃ ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, θυμάται τὴν παλιά του κατάσταση, γυρίζει στ' ἀμπέλια, ἀνεβαίνει στὶς ψηλὲς πέτρες καὶ φωνάζει ἀδιάκοπα : « Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς παράδεις τὸ κρασί ! ».

— Νόστιμο παραμύθι, εἶπα.

— Νόστιμο, ξενόστιμο, αὐτὸς εἶναι, εἶπε ὁ δραγάτης. Καὶ πρὶν προφτάσω νὰ τὸν ἐμποδίσω ἔριξε στὸ πουλὶ μὲ δύναμη ἔνα λιθάρι. Καλὰ ποὺ δὲν τὸ πέτυχε. Τὸ πουλί, ἐκεὶ ποὺ κελαχθοῦσε, λὲς κι ἔβλεπε τὰ κινήματα τοῦ δραγάτη καὶ πέταξε μακριά.

— Τί σοῦ φταίει τὸ ἀθῶ τὸ πουλάκι ; τοῦ λέω.

— Αλήθεια, τί μοῦ φταίει ; ρώτησε κι ἔκεινος καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι ντροπιασμένος. Κι ἐγὼ δὲν τὸ σύλλογίστηκα γιατί τὸ ἔκαμα !

Λαϊκή παράδοση

Αγρο. Καρκαβίτσας

ΙΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τὰ ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω ὅτι εἶναι πρόβλημα ἀλυτον — καὶ ὅχι μόνον δι' ἐμὲ — διατί, ἐνῷ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός, διὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀποθνήσκουν ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εύτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπειρούς, τὰ περισσότερα πουλιά δὲν ἥμποροῦν νὰ ζήσουν, χωρὶς νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνον τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλῶν χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλγς τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἔως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εύρωπην, ἄλλα εἰς τὴν μέσην καὶ ὅλα εἰς τὴν βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ δλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ εποικια — ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιλι ρής, καὶ δλίγα ἄλλα — ἐκτιμοῦν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλγητρα τῆς στέγης μονύμου ἔστιας. Διότι σχεδὸν ὅλα — ἐκτὸς δλίγων — τὰ πουλιά, ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν 'Ελλάδα, εἶναι πουλιά, ὅπου ἡ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, ποὺ τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα ψύχη, διὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν ἐδῶ, ἡ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν

ἄνοιξιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲν ἀντίθετο δρομολόγιο.

Αλλὰ κανεὶς νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπέτειες, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὲς φορὲς πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἔξαντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίνουν συνοικιὸν θάνατον ἡ χάλαζα, οἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους, ποὺ τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. "Αλλοτε πάλιν πέφτουν σὰν πυκνὸν σύγνεφο ἔξαντλημένα ἐπάνω σὲ καράβια, στὶς κεραίες των, στὶς κορυφές, στὸ κατάστρωμα, στὰ τσιμπούκια, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἡμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὔρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Σαλαμῖς» ὡς ἀνακριτής. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἡτο πρωὶ τῆς 31ης Αύγουστου. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. "Ημην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν, ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηγαλιουχίας κελευστὴν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας καὶ ἀφοῦ ἐκοίταξε καλά, μοῦ εἶπε :

— Περίεργον! Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκτασιν εἶναι κίτρινη, σὰν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

"Οταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὄρτυκια ποὺ ἐπέπλεαν. "Ερριψαν κουβάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σῆψίς των. Ἀνέδιδαν τρομερὴ δυσοσμίαν, ὅσο νὰ ἔξελθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτήν, ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἡμεθα ἀγκυροβολημένοι, ὅλην τὴν νύκτα ἔπνεε σφοδρότατος ζηνεμος μὲ ἀτέλειωτη βροχή.

'Αλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλύτερο μαστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσον τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέοντιν θαυμασμὸν οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιῶτες τοῦ ἀέρος, ὅποὺ περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφὲς καὶ σχίζουν τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἐπάνω ἀπ' τὰ κύματα τῶν θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, ὅποὺ τὸν Αὔγουστον ἔως τὸν Ὁκτώβριο πετοῦν στὸν τόπο μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια. Ἀποδημητικὰ εἶναι ἐπίσης μερικὰ μικροσκοπικὰ χειμωνιάτικα πουλιά, ἔμψυχα μικρὰ χρωματιστὰ λουλουδάκια, ὅποὺ νομίζεις ὅτι φθάνει ἡ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μιὰ ἀνασαμιὰ ἐλαφρὴ δέρος, διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἔξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν δέ δρυοκολάπτης, δέ κοκκινολαίμης καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπού χωροῦν μέσα εἰς ἔνα καρύδι, καὶ πρὸ πάντων τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, ποὺ συχνάζουν στή ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπού μοιάζουν σὰν πεταλουδίτσες μὲ πούπουλα, ἀβρόχ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτά, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πράσινων κλαδίων, ὅπού λιχνίζονται μὲ τὸ ἐλαφρὸ φύσημα — λουλούδια καὶ αὐτά — διασχίζουν ἡπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια καὶ ἀπὸ τὴ βοὴ μανιασμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ ὄλομαυρον οὐράνῳ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ λάμψι τῶν ἀστραπῶν γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὅπού τοὺς δείχνει ἐμπρός εἰς τὰ ματάκια τους, μάτια σὰν ψιλές χανδρίτσες, τὸ ἔνστικτον!

«Γύρω εἰς τὸν τόπον μας»

Εμμ. Λυκούδης

ΟΙ ΚΟΣΣΥΦΑΣ

Πολλοὶ πιστεύουν πῶς στοὺς μεγάλους λόγγους εἶναι τὰ καλύτερα πουλιά. Ἀλλοί μονον ἀν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ ὁ κόσσουφας. Ο λόγγος θὰ ἥταν ἔνα πανηγύρι ἀρχοντοχωριατῶν μουγγῶν. Χρώματα; ἄλλο τίποτε. Ὅπάρχουν μάλιστα μερικά, ὡς λόγου χάριν ἡ τριγκλιτάρα (δρυοκολάπτης), ὁ τσαλαπετεινὸς (ἔποψ) καὶ ὁ συκοφαγάς, ποὺ εἶναι σὰν πολύχρωμοι ἐφημερίδες, ἀν ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, νὰ εὔχεσθε νὰ μὴν εἴσθε ἔκει. "Ο, τι κωμικὸν ἡμποροῦσε νὰ δημιουργήσῃ εἰς φωνὴν ὁ Ὅψιστος, τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ λαρούγγια των.

Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν γελοιογραφῶν ζῆ δ σκέτος κόσσουφας, αὐστηρός, σοβαρός, μαῦρος ὡς ἔβενος, μὲ τὸ κατακίτρινο ράμφος του, ὡς νὰ κρατῇ κεχριμπαρένια πίπα. Ἡ σύντροφός του, ὅμως, δὲν ἔχει οὔτε τὴν μαυρίλαν τῶν πτερῶν του οὔτε τὸ χρυσάφι τοῦ ράμφους του. "Ο, τι εἶναι ἡ ἀμυγδαλιὰ εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον εἶναι αὐτὸς εἰς τὸν πτερωτόν τὸ λάλημά του θὰ πρωτοχαρετίσῃ τὴν ἄνοιξιν ἔνα δύο μῆνες ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν κοῦκον καὶ τὸ ἀηδόνι. Πρωτολάει, πρωτοζευγαρώνεται, πρωτοφωλιάζει.

Πότε αὐτὸ τὸ πουλί, τὸ ὅποιον δὲν παύει τὸ τραγούδι, εύρισκει καιρὸν νὰ κτίσῃ ἔκεινο τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς τέχνης, τῆς ψιλοδουλεῖας, ποὺ εἶναι ἡ φωλιά του; Ποτέ, ποτὲ δὲν ἡμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ

κανεὶς ὅτι ἐν ράμφος εἶναι δυνατὸν νὰ λεπτουργήσῃ τὸ καταστρόγγυλον ἔκεῖνο πήλινον τάσι, τὸ καλοδεμένον ἀπ' ἔξω μὲ πολυτρίχια καὶ ρίζες, τὸ γαρνιρισμένον ἐπάνω σὲ χαλκικα, τὸ γαλακτωμένον ἀπὸ μέσα ἀπὸ καθαρὸν χρῶμα καὶ στρωμένον μὲ φρύγανα, χνούδια καὶ φτερά.

Τί περίεργον φαινόμενον ἡ τέχνη ποὺ ἔχουν αἱ φωλεσὶ τῶν περισσοτέρων ὥδικῶν πτηνῶν! Μερικὰ ἀγδόνια ὑφαίνουν τὴν ἰδικήν των κρεμαστὴν ἀπὸ ἔνα κλωνάρι ὡς κούνιαν, ἡ δὲ ποταμίδα (ὑπολαῖς) ἐνώνει ἐνὸς κλαδιοῦ κατεβατὰ φύλλα καὶ τὰ ράβει κάτω κατὰ τρόπον, ποὺ θὰ ἔχήλευε καὶ χειρὶ γυμνασμένη εἰς τὴν βελόνην. Φαίνεται ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἔκλεκτὰ πουλιά ὅ,τι λέγει ὁ Πλούταρχος διὰ τοὺς ἔκλεκτοὺς ἀνθρώπους: «οὐδὲν εἴδος παιδείας ἀτιμάζουσι». Τραγουδισταὶ θαυμάσιοι, τεχνῆται λαμπροί, νοικοκυραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακοι, μεγαλόψυχοι, πάντοτε καλόκαρδοι.

Κάμετε τὸν κόπον νὰ διαβάσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν, ποὺ κάνει φίλος λοχαγός:

—«Οτε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενήσιον ἔνεκα ὑπηρεσίας, εἶχον κόσσουφον ἐν κλωβίᾳ. Ἡμέραν τινὰ παιδίον χωρικοῦ μὲ παρεκάλεσε καθ' ὅδὸν νὰ ἀγοράσω μικρόν τι πτηνόν, τὸ ὄποιον ἦτο ἀκόμη ἄνευ πτερῶν. «Ενεκα τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδίου καὶ διότι ἐλυπήθην τὸ ἀτυχὲς πτηνόν, τὸ ἡγύρασα.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχον ποῦ νὰ τὸ βάλω, τὸ ἔθεσα ἐντὸς τοῦ κλωβίου, εἰς τὸ ὄποιον εἶχον τὸν κόσσουφον. Ἐνῷ δὲ περιέμενον νὰ ἔδω αὐτὸν ἀνήσυχοῦντα, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ὅταν θέτωσιν εἰς τὸ κλωβίον αὐτῶν ἔτερον πτηνόν, παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οὗτος τουνατίον ηὐχαριστήθη, ἐπλησίασε τὸ μικρόν, τὸ ἔθώπευσε καὶ δὲν ἤζευρε τίνι τρόπῳ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαράν του διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτη τοῦ ἔθεσα καὶ τροφήν, ἥτις, ὡς γνωστόν, συνίσταται ἐκ κρέατος, ἀμέσως ἔλαβεν ἐκ τούτου μερικὰ τεμάχια καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ μικρὸν δρφανόν, τὸ ὄποιον τὸ ἔφαγε μετ' εὐχαριστήσεως, διότι ἐπείνα.

Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νὰ τὸ τρέφῃ μετὰ στοργῆς, μέχρις οὗ τὸ μικρὸν πτηνὸν ἤρχισε νὰ τρώγῃ μόνον. Ἀφοῦ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερώθη, διέκρινα ὅτι ἡτο ἀηδῶν, ἡ ὄποια ἔζησεν πολὺν καιρὸν μετὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ θετοῦ πατρός της ἐν ἄκρᾳ ἀγάπῃ καὶ ἀρμονίᾳ, ἥδον δὲ ἀμφότερα, ὡς φήμετέλουν μουσικὴν συμφωνίαν».

Απὸ τὸν μῆνα Ιούλιον, ὅμως, ὁ κόσσουφας γίνεται ἡ πληγὴ τοῦ

κήπου καὶ τοῦ ἀμπελιοῦ. Οἱ ἐρευνηταὶ τοῦ ἀκανθώδους ζητήματος, τὸ δόποιον λέγεται « ὡφέλιμα καὶ ἐπιβλαβῆ πτηνά », ίσχυρίζονται ὅτι πρόκειται περὶ δικαίας ἀποζημιώσεως, διότι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα παστρεύει τὴν γῆν ἀπὸ ἔντομα τὰ δόποια λόγῳ τῆς σκληρότητος τοῦ ράμφους του μόνον αὐτὸς δύναται νὰ συγυρίσῃ. 'Αλλ' οἱ γεωργοί, οἱ δόποιοι δὲν γνωρίζουν πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὴν γεωργικὴν ἐντομολογίαν, δὲν βλέπουν κατὰ τί τοὺς ὡφελεῖ αὐτὴ ἡ συνδρομή, τὴν δόποιαν τοὺς δίδει προστατεύων τὰ σύκα καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ἔντομα, διὰ νὰ τὰ καταπιῇ ὁ ἔδιος. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἔρχεται χρονιά, ὅτε ὁ περιπαθής αὐτὸς τραγουδιστής μαζὶ μὲ τὸν ὄχλον ἐκεῖνον σατανάν, ὁ δόποιος λέγεται συκοφαγάς, ἀφήνει στ' ἀμπέλια καὶ στοὺς κήπους μόνον συκόφλουδες καὶ τσάμπουρα.

'Αλλὰ καὶ τότε εἶναι χαρὰ Θεοῦ ὡς θέαμα. 'Ἐνῷ ἐκείνη ἡ ἀθλία κίσσα καὶ τὸ ὄχλον σταφυλοχαρῆ πουλιὰ φαίνονται ὡς νὰ βγῆκαν ἀπὸ τὸ πατητήριο, αὐτὸς εἶναι ὁ ἔδιος, ἀξιοπρεπής, κύριος, μαυρογυαλίζων σὰν ἀτσάλι μὲ τὴν κεχριμπαρένιαν πίπαν του, κατακάθαρος. "Ολα κι ὅλα, ἀλλ' ἐνοεῖ νὰ κάμη τὸ λουτρόν του κάθε μέρα.

« Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ήμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου », 1921

Στ. Γρανίτης

ΟΙ ΠΟΝΗΡΙΕΣ ΤΗΣ ΣΟΥΠΙΑΣ

Μόλις ἀρχιεῖ νὰ χαράζῃ, βγῆκε ἡ σουπιὰ νὰ κυνηγήσῃ, γιατὶ πεινοῦσε πολύ. 'Ο βοριάς, ποὺ φυσοῦσε δυνατὸς τόσες μέρες, δὲν τὴν ἄφησε νὰ προβάλῃ ἀπὸ τὸ θαλάμι της. Μὲ τὰ ὄχτὼ πλοκάμια, ποὺ φυτρώνουν γύρω στὸ κεφάλι της, ἐσπρωξε δυὸς τρεῖς φορὲς τὸ νερὸ μπροστὰ κι ἔτρεξε γρήγορα πρὸς τὰ πίσω κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. 'Εκεῖ στάθηκε καὶ γύρισε νὰ κοιτάξῃ τοὺς βράχους.

— Νά ἔνα μύδι, εἶπε.

"Ἀπλωσε ἀμέσως τὸ ἔνα ἀπὸ τὰ δύο μεγαλύτερα πλοκάμια της, ποὺ φυτρώνουν κι ἔκεινα γύρω στὸ κεφάλι της καὶ εἶναι στὶς ἄκρες πλατιὰ σὰ φτυάρια, καὶ ἔσκαλλησε ἀπὸ τὸ βράχο τὸ μύδι. "Ἐπειτα ἀπὸ πλοκάμι σὲ πλοκάμι τὸ ἔφερε στὸ στόμα της, ποὺ μοιάζει μὲ τοῦ παπαγάλου, καὶ τοῦ ἔσπασε τὸ δστραχο, ὅπως σπάζουμε ἐμεῖς τὰ μύγδαλα. "Γιστερα μὲ τὴ γλώσσα της, ποὺ εἶναι σωστὸς τοίφτης, ἔγλειψε τὸ κρέας καὶ τὸ κατάπιε.

— Νόστιμο φατ̄, μὰ λίγο, εἶπε. Κίνησε τὰ μικρὰ πλοκάμια τῆς καὶ ἔρχισε νὰ ἀργοπλέη ἐμπρός. Σὲ λίγο ἀρπάξε δυὸς στρείδια.

— Τὰ στρείδια εἰναι πιὸ νόστιμα, εἶπε, ἀφοῦ τὰ ἔφαγε καὶ αὐτὰ μὲ τὸν ἔδιο τρόπο.

"Ενας κάβουρας ἔκει κοντὰ πρόβατε ἀπὸ τὸ θαλάμι του. Μὰ καθὼς εἶδε τὴ σουπιὰ τραβήχτηκε πάλι μέσα.

— Θὰ πεινάσουμε σήμερα, εἶπε στοὺς συντρόφους του. "Εξω φυλάγει ἢ σουπιά.

—"Εννοια σου, καὶ δὲ θὰ μοῦ γλυτώσῃς, εἶπε ἢ σουπιὰ καὶ σταμάτησε.

'Απὸ τὸ θυμό της ἀλλάζε χρώματα. "Εγινε κίτρινη, κόκκινη, γαλάζια, ὅσο ποὺ πῆρε τὸ χρῶμα τοῦ βράχου καὶ δὲν ξεχώριζε καθόλου. ✓

"Τστέρ' ἀπὸ λίγη ὥρα βγῆκε πάλι προσεχτικὰ ὁ κάβουρας. Κοιτάξε καλά, μὰ δὲν εἶδε τίποτα κακό.

—"Εφυγε ! φώναξε δυνατὰ μὲ χαρά, βγῆτε, ἔφυγε !

Τρία τέσσερα καβούρια βγῆκαν κι ἔρχισαν νὰ κοιτάζοιν κι ἔκεινα μὲ προσοχὴ τὸ βράχο.

— Περίεργο ! εἶπε ἔνας. Κοίταξε πῶς ἀλλάζει χρώματα ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ βράχου.

— Θὰ εἰναι ἀπὸ τὸ φῶς, πρόσθετες ἀλλοις.

—'Απ' ὅτι κι ἀν εἰναι, θὰ πάω νὰ δῶ, εἶπε ἀλλοις. Δὲ βλέπω παρὰ δέκα σκουλήκια μεγάλα καὶ παχιά, φώναξε σὲ λίγο.

Καὶ ἀπλωσε τὶς δαγκάνες του νὰ τσακώσῃ ἔνα. Μὰ τὴν ἔδια στιγμὴ ἔνιωσε κάτι νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὸν σφίγγῃ. "Ηταν τὸ δυὸς μεγάλα πλοκάμια τῆς σουπιᾶς. Γρήγορα τὸν παράδωσαν στὰ μικρότερα πλοκάμια, κι ὥσπου νὰ καταλάβη τὸ ξαφνικὸ ποὺ τὸν βρῆκε ἦταν στὸ στόμα τῆς.

—'Η σουπιά ! φώναξαν τ' ἀλλα καβούρια καὶ ἔτρεξαν σπρώγνοντας τὸ ἔνα τὸ ἄλλο νὰ ξαναμποῦν στὴν τρύπα τους. "Ενα δυὸς ἀπ' αὐτὰ τσακώθηκαν ἀπὸ τὰ πλοκάμια τοῦ χταποδιοῦ.

— Μὰ μοῦ παίρνεις τὸ κυνήγι, ξάδιερφε ! εἶπε μὲ παράπονο ἢ σουπιά.

— Νὰ μὴν κυνηγᾶς ἔξω ἀπὸ τὸ θαλάμι μου, εἶπε τὸ χταπόδι μὲ φοβέρα. 'Εγώ τὰ περίμενα τόσον καιρὸ τὰ καβούρια !

Καὶ ἀπλωσε τὰ κλωνάρια του νὰ τὴν ἀρπάξῃ. 'Εκείνη, δημως, μὲ δυὸς σπρωξίες τοῦ νεροῦ βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά.

— Τί νὰ σου χάμω, εἶπε τὸ χταπόδι, ποὺ δὲν μπορῶ νὰ κολυμπήσω στὰ βαθιά !

Καὶ γιὰ νὰ παρηγορηθῆ, ἀρπαξε ἔνα μὲ τ' ἄλλο πολλὰ σαλιγκάρια, ποὺ ἥθελαν νὰ δοῦν τί ἔχει γίνει. ✓

3 ✓ Στὸ μεταξὺ βάφηκαν ρόδινα τὰ νερὰ ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ χρυσώθηκαν οἱ ἀκρογιαλιές. Μέσα στὴ θάλασσα ἔπνησε ὁ κόσμος της. Τὰ μεγάλα ψάρια κυνηγοῦσαν τὰ μικρά, κι αὐτὰ ἄλλα μικρότερα, καὶ τὰ μικρότερα κυνηγοῦσαν τὰ σαλιγκάρια, ποὺ ζοῦν ἀφθονα στὰ πράσινα λιβάδια τῆς θάλασσας.

'Η σουπιὰ ἔφαγε ἀκόμη μερικὰ μύδια καὶ στρείδια, κατάπιε ὀλόκληρα ἔνα δυὸ ψαράκια, κι ἔπειτα γορτασμένη ἀποφάσισε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι μικρότερα.

"Εξαφνα ἔπεσε μπροστά της ἔνας ἵσκιος. 'Απὸ τὰ νερὰ ποὺ ταράγηκαν κατάλαβε πῶς πλησίαζε κάποιο μεγάλο ψάρι, κι ἀλήθεια ἦταν ἔνα μεγάλο λαβράκι. 'Η σουπιὰ κατάλαβε τὸν κίνδυνο καὶ δίνοντας μιὰ ἔτρεξε στοὺς βράχους ὅσο μποροῦσε γρηγορώτερα. Μὰ τὸ λαβράκι ἦταν γοργοκίνητο καὶ σὲ λίγο τὴν ἔφτασε.

Κεφαλόποδο μὲ λένε,
κι ἀν μὲ γάστης, γύρευε με,

εἶπε ἡ σουπιά, καὶ μονομιᾶς χύνει τὸ μελάνι της στὸ κεφάλι τοῦ ψαριοῦ. 'Αμέσως θόλωσαν τὰ νερὰ κι ἡ σουπιὰ βρέθηκε στὸ βυθό, λίγο πιὸ μακριὰ ἀπὸ τὴ θολούρα, κι ἔμεινε ἀκίνητη. Τὸ λαβράκι θαμπώθηκε, σὰν νὰ τοῦ ἔριξαν στάχτη στὰ μάτια. Γιὰ κάμποση ὥρᾳ κολυμποῦσε στὰ στραβά, κι εἶδε κι ἔπαθε νὰ βγῆ ἀπὸ τὴ θολούρα. Κοίταξε δεξιά, ἀριστερά, γύρω, πουθενὰ σουπιά !

— Μοῦ ξέφυγε, εἶπε, μὰ δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ψάχνω... "Εφαγα ἀρκετά. Κι δμως πεινῶ ἀκόμη, πρόσθεσε.

Καὶ ρίχτηκε σ' ἔνα κοπάδι μαρίδες, ποὺ περνοῦσε μπροστά του σὰ σύννεφο. ✓

4 ✓ 'Η σουπιὰ σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι ἀπὸ τὸ βυθὸ καὶ σιγὰ-σιγὰ τραβήχτηκε στὸ βράχο. "Εξαφνα βλέπει ἔνα σκουληκάνι, μὰ δὲν ἀργησε νὰ δῇ πῶς ἦταν περασμένο σὲ ἀγκίστρι. Παραμέρισε λίγο καὶ παραφύλαγε. "Ενας χάνος πιάστηκε σ' αὐτό, ἐκεῖ ποὺ πῆγε ἡ σουπιὰ νὰ τὸν ἀρπάξῃ, ὁ ψαράς τράβηξε τ' ἀγκίστρι καὶ τῆς ξέφυγε. Πάλι ξα-

νάπεσε τὸ ἀγκίστρι καὶ πιάστηκε μιὰ πέρκα. 'Ο ψαράς τὴν πῆρε κι αὐτή. "Οταν ξανάριξε τὸ ἀγκίστρι, πέρασε πολὺς καιρὸς νὰ ξανα- πιάστῃ ἄλλο ψάρι κι ὁ ψαράς ἀρχισε νὰ τραγουδῇ :

Χάνος εἶμαι, χάνομαι,
πέρκα εἶμαι, πιάνομαι,
γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

Κι ἀλήθεια πλησίασε ἔνα ὅμορφο ψαράκι μὲ πράσινα, κόκκινα, κίτρινα καὶ μαῦρα χρώματα. Πλησίασε τὸ σκουληκάκι καὶ τσιμποῦσε μὲ προφύλαξη λίγο λίγο, ὡσπου ἀφησε γυμνὸ τὸ ἀγκίστρι. 'Ο ψαράς ἔνιωσε τὸ τσίμπημα καὶ τράβηξε τὸ ἀγκίστρι ἀπάνω μὲ ὄρμή. Τὸ ψα- ράκι ήταν γύλος κι ἀρχισε νὰ γυρίζῃ χαρούμενο καὶ νὰ τραγουδῇ :

Γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

— Τὸν ψαρὰ τὸν γελᾶς, μὰ ὅχι καὶ μένα ! εἰπε ἡ σουπιά.

"Απλωσε τὰ πλοκάμια της κι ἀρπάξε τὸ παιγνιδιάρικο ψαράκι. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἐπιασε δυὸ τρεῖς ἄλλους γύλους, ἔνα χάνο καὶ μιὰ μι- κρούλα πέρκα.

Τῆς κεντήθηκε πάλι ἡ ὅρεξη καὶ δὲν ἦθελε νὰ γυρίση στὸ θαλάμι της. Μὰ τὴν ὥρα ποὺ ἐτοιμαζόταν ν' ἀρπάξῃ ἔνα μπαρμπούνι χρυσο- κόκκινο, πέρασε ἀπὸ πάνω της μιὰ βάρκα. "Ενας ψαράς ὀρθὸς μὲ τὸ καμάκι στὰ χέρια κοίταξε προσεχτικὰ τὸ βυθό. Τσάκ ! ἀκούστηκε, μὰ τὴν ἴδια ὥρα ἡ σουπιά ἔχυσε ἄλλο μελάνι καὶ γλύτωσε, κι ἔτσι τὸ κα- μάκι μπήκητκε στὰ χαλίκια. 'Απὸ τὸν κρότο ταράχτηκε τὸ χταπόδι μέσα στὸ θαλάμι του, τὸ εἰδε ὁ ψαράς καὶ, πρὶν προφτάσῃ νὰ χύσῃ κι αὐτὸ τὸ μελάνι του, τὸ καμάκιωσε καὶ τὸ τράβηξε ἀπάνω.

— Πάει ὁ ξάδερφος ! εἰπε ἡ σουπιά καὶ γύρισε στὸ θαλάμι της χαρούμενη.

Ἐκεῖ γύρω κατοικοῦσαν κι ἄλλες σουπιές. "Ηταν ἡ ὥρα ποὺ ἐπρεπε νὰ γυρίσουν δλες. Μὰ ἔλειπαν οἱ περισσότερες.

— Τί ἔγιναν οἱ ἄλλες ; ρώτησε.

— Μήν τὰ ρωτᾶς, ἀποκρίθηκε μιὰ. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε, βρεθήκαμε μέσα στὰ δίχτυα.

— Καὶ πῶς γλυτώσατε;

— Μαζὶ μὲ μᾶς μπερδεύτηκε κι ἔνα δελφίνι. Τί κακό ἔκαμε τὸ θηρό! "Εφαγε ψάρια, σουπιές και καλαμάρια, κι ἀφοῦ χόρτασε ἀρχισε νὰ σκίζῃ τὰ δίχτυα. "Ετσι βρήκαμε κι ἐμεῖς καιρὸ και φύγαμε.

— Καὶ ἀπὸ φαγί;

— Ποὺ εἴχαμε τὸ νοῦ μας, καημένη, γιὰ φαγί; Μὰ ἐδῶ κοντὰ ἡταν κάτι μικροὶ ἀστακοὶ ἀρματωμένοι. "Εξαφνα παρουσιάστηκε ἔνα χταπόδι και μὲ μᾶς λιγοθύμησαν ὅλοι τους. Χόρτασε κι αὐτό, μὰ και μεῖς πήραμε τὸ μερτικό μας.

Περιοδικό «Νεοελληνικὴ ἀγωγὴ»

'Ανδρ. Καρχαβίτσας

ΤΟ ΑΓΡΙΟΜΕΛΙΣΣΙ

Σχεδὸν τὰ περισσότερα σπήλαια τῶν εύρυτανικῶν ὁχθῶν τοῦ Ασπροποτάμου εἶναι κυψέλαι ἀγριομελισσῶν.

Παρακολουθοῦμεν πρωὶ και βράδυ τὸ θέαμα τῆς καταδιώξεώς των. Σύννεφα πουλιῶν, τὰ δόποια λέγονται μελισσοφάγοι, περιφέρονται αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰς σχισμάδας τῶν ὅποιων εἶναι ριζωμένα τ' ἀγριομελίσσαι.

Οἱ μελισσοφάγοι ἀναμένουν τὴν πρωινὴν ἔξοδον ἢ τὴν βραδυνὴν ἐπιστροφὴν τῶν μελισσῶν ἀπὸ τὴν βοσκήν των. Ἡ ἀγριομέλισσα ἀλλάσσει τακτικὰ δρόμον, ἀλλὰ και οἱ μελισσοφάγοι εὑρίσκονται παντοῦ ἐμπρός της. Καταλαμβάνουν τὰ κατάλληλα σημεῖα τῆς διαβάσεως της και ἔκει τῆς ἐπιτίθενται καταστρεπτικῶς.

Δύο πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὸ πρόβατον και ἡ μέλισσα, ἔχουν τὸν ἀλτρουϊσμὸν ἢ τὴν παραφρούσυνην τόσον ἴσχυράν, ὥστε ἔκει, ὅπου ὥρμησεν ὁ ἀρχιγγός, ν' ἀκολουθοῦν πιστά, ἔστω και ἀν βλέπουν τὸν θάνατον ἐμπρός των.

'Επήδησεν ὁ ἀρχιγγὸς τῶν προβάτων (γκεσέμι) εἰς ἔνα γκρεμόν; Τὸν ἀκολουθοῦν ὅλα τὰ πρόβατα και πρέπει νὰ σπάσῃ για λίτσες ἐπάνω των ὁ τσοπάνης, διὰ ν' ἀνακόψῃ τὸ πήδημά των. 'Επήρε μιὰ μέλισσα αὐτὸν τὸν δρόμον; Σχηματίζεται ὁ πισθέν της ἀλυσίδα, ὅλο τὸ μελίσσι δὲν πλαγιοδρομεῖ, χίλιοι μελισσοφάγοι νὰ εἶναι παρατεταγμένοι δεξιὰ και ἀριστερά.

Οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουν τὴν ἡλιθίαν αὐτὴν ἀφοσίωσιν τῶν

μελισσῶν πρὸς τὸν ἀρχηγόν των καὶ, ἅμα τὸ πρωὶ πρόκειται νὰ ἔκκινήσουν τὰ μελίσσια των διὰ τὴν βοσκήν, θὰ τουφεκίσουν εἰς τὸν ἀέρα, διὰ νὰ διώξουν τοὺς μελισσοφάγους, οἱ ὄποιοι ἀναμένουν γύρω ἀπὸ τὰ μελισσομάνδρια, διὰ νὰ πιάσουν τὴν μελισσογραμμήν.

"Οταν αἱ μέλισσαι φθάσουν εἰς τὴν βοσκήν, οἱ μελισσοφάγοι δὲν ματαιοπονοῦν, διότι ἐκεῖ τὸ σμῆνος σκορπίζεται ἐπάνω εἰς τὰ ἔλατα νὰ βυζάξῃ τὸ μάνα, τὴν καλυτέραν δηλαδὴ μελισσοτροφήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνεται τὸ τραγανιστὸ μέλι, ποὺ ὀνομάζεται ζαχαρόμελο.

'Αλλὰ τὰ κακόμοιρα τ' ἀγριομελίσσαι δὲν ἔχουν μόνον τὸν μελισσοφάγον ἐχθρόν. Τὰ καταδιώκουν καὶ ἔξογὴν τὰ κουνάβια. Αὐτὰ εἶναι ἡ μεγάλη καταστροφή των. 'Αναρριχῶνται εἰς τὰς ἀποκρήμνους φωλεάς των καὶ καταστρέφουν τὸ μέλι των, χωρὶς ν' ἀφήνουν οὔτε κηρήθρας. Κατὰ δεύτερον λόγον τὰ κυνῆγῷ ἡ ἀλεπού, ἀλλ' αὐτὴ διὰ πολλοὺς λόγους ἀποφεύγει αὐτὰς τὰς ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις καὶ προτιμᾷ τὰ χαμηλὰ κοτέτσια.

Εἰς μίαν καταδιώξιν ἀγριομελισσοῦ ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμόν. "Οταν εἶδε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰς ἀποτόμους ὅχθας, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἥτο μάταιον νὰ ἐπιχειρήσῃ ν' ἀναρριχηθῇ, ἐστρογγυλοκάθισεν ἐπάνω εἰς τὰ νερά καὶ εἶπε φιλοσοφικῶς :

— Ξέρω τώρα πώς στὸ Αἰτωλικὸ θὰ μὲ βγάλη τὸ ποτάμι, ἀλλὰ βαριοῦμαι τὰ κλωθογυρίσματα...

"Εκτοτε, λέγει ὁ μῆθος, ἡ ἀλεπού μόνον ἀν τὴν πάρη καμιὰ μεγάλη πεῖνα, κινδυνεύει εἰς ἡρωισμοὺς κατὰ τῶν ἀγριομελισσῶν, τὰ διοῖνα ἄλλωστε τὴν μάχονται τόσον φοβερά, ὥστε πρέπει ν' ἀπουσιάζουν, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ εἰς τὸ μέλι των.

Οἱ ἀνθρώποι, τολμηρότεροι τῆς ἀλεποῦς, καταδιώκουν τὰ ἀγριομελίσσαι, τὰ ὁποῖα ἐδῶ εἰς τὰ μέρη μας εἶναι τὸ ἐπικερδέστερο κυνήγι, ὃσον σχεδὸν τὰ κουνάβια καὶ τ' ἀλεπουδέρματα. Διότι πρῶτον τ' ἀγριομελίσσαι, ὡς εὐρισκόμενα πλησίον τῶν ἔλατων, κάνουν τὸ ζαχαρόμελο, τὸ ὄποιο εἶναι τὸ ἀκριβώτερο μέλι. Δεύτερον ἔπειδὴ δὲν τὰ τρυγοῦν τακτικά, ὅπως τὰ ἡμερα μελίσσαι, ἔχουν ἀφθονο μέλι· ἡμπορεῖ λόγου χάριν νὰ φθάσῃ ἐβδομῆντα ὀκάδες μέλι, ἀπὸ τὸ ὄποιον θὰ βγάλη πέντε ὀκάδες κερί.

"Αλλοτε τὸ κυνήγι τῶν ἀγριομελίσσων ἥτο ἀνοργάνωτον, ἐγένετο δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς τυχόντας καὶ ἔνεκα τούτου ὀλιγόστεψαν πολὺ τ' ἀγριομελίσσαι. Οἱ αὐτοσχέδιοι ἀγριομελισσοκυνηγοὶ ἐνδιαφερόμενοι μόνον

πᾶς θὰ πάρουν περισσότερο μέλι, τὰ ἐρήματαν ἢ ἀφήνοντες τὶς φωλιές των δίχως σταλιά μέλι εἰς ὥραν χειμῶνος ἢ; τὸ βαρβαρώτερον ἀκόμη, πνίγοντες τὰς μελίσσας διὰ τὴν εὔκολωτέραν ἔξαγωγὴν τοῦ μέλιτος.

Εύτυχῶς τώρα τελευταῖα, διότι συνέβησαν πολλὰ δυστυχήματα, τ' ἀγριομελίσσαις ἀφέθησαν εἰς τοὺς ἔξι ἐπαγγέλματος κυνηγούς των. Αὐτοὶ εἶναι δχι μόνον τολμηροὶ ἀνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τέλειοι τεχνῖται. Δένονται μὲ τριχιές καὶ κατεβαίνουν στοὺς γκρεμούς, ὅπου τ' ἀγριομελίσσαις, τὰ ὄποια πρῶτα - πρῶτα δὲν σκοτώνουν, ἀλλὰ τὰ ναρκώνουν προσωρινὰ μὲ ἴσκοκαπνὸν καὶ τοιουτορόπως πάρνουν τὸ μέλι ἡσυχοῖ, ἀφήνοντες ἀνάλογον ποσότητα, διὰ νὰ μὴ ψιφήσῃ τὸ μελίσσαι ἀπὸ τὴν πεῖναν.

Μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἄνθρωπος προσέχει ὡσὰν τὰ μάτια του τ' ἀγριομελίσσαις, ποὺ κατέφυγαν εἰς Ἱεροὺς τόπους, δηλαδὴ περιοχὰς ἔξωκλησιῶν, μοναστηρίων καὶ προσκυνηταριῶν. Δὲν τὰ πειράζει, διότι κατὰ γενικὴν λαϊκὴν πεποίθησιν ἔκεινα « κάνουν τὸ κερί τοῦ ἀγίου ».

'Ωσαύτως δὲν κρούει τ' ἀγριομελίσσαις, τὰ ὄποια εἶναι εἰς μέρη στοιχειωμένα, διότι αὐτὰ τρέφουν « τὰ στοιχεῖα ».

Πρὸ ἐτῶν εἰς μίαν δχθην τοῦ Πλατανιᾶ, παραποτάμου τοῦ 'Αχελώου, κάποιοις παπᾶς ἥθελε νὰ παραβῇ τὴν κοινὴν πρόληψιν καὶ νὰ τρυγήσῃ ἔνα ἀγριομελίσσαι, τὸ ὄποιον παλαιὰ παράδοσις τὸ ἔφερεν ὡς « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχιάν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν μυθικὴν σπηλιάν, ὅπου τὸ ἀγριομελίσσαι ἐδούλευεν αἰῶνας τόσον, ὥστε νὰ κρέμωνται τὰ μέλια κάτω εἰς τὸν βράχον ὡς ξανθὸς καταρράκτης.

Λέγεται δτι τὸν μελιτώδη αὐτὸν καταρράκτην κάποτε ἐτουφέκισε μὲ συρματοδεμένα βόλια ἔνας ἀμαρτωλός, γιὰ νὰ τὸν ρίψῃ κάτω, ἀλλ' ἔσκασε τὸ τουφέκι του καί, ἀντὶ νὰ κοποῦν τὰ μέλια, ἐκόπη τὸ χέρι του. "Ἐκτοτε κανεὶς δὲν ἐπάτησεν ἔκει πλὴν τοῦ παπᾶ, ὁ ὄποιος, ἀφοῦ ἤρχισε νὰ τρυγῇ τὸ μέλι, ἤκουσε μίαν φωνὴν :

— Σώνει ἄλλο τώρα.

'Ο παπᾶς ἐνόμισε πῶς τοῦ φωνάζουν οἱ σύντροφοί του ἐπάνω ἀπὸ τὸν βράχον, ἐνῷ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἐφώναζε τὸ στοιχεῖο μέσα ἀπὸ τὴν σπηλιά. Ἐγύρισε λοιπὸν καὶ ἀπήντησε στοὺς συντρόφους του :

— Τώρα νὰ πάψω ποὺ μπῆκα στὸ παχὺ στρῶμα ;

'Αλλὰ μόλις ἐκοίταξε πρὸς τὸ ἐπάνω, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν κακί-τερα, εἶδε δίπλα του ἔνα φίδι καὶ στρέψας ἀμέσως τὸ μαχαίρι, μὲ τὸ

δποῖον ἐμελισσουργοῦσε, τὸ ἔκοψε εἰς δύο. Ἐκεῖνο, δμως, τὸ δποῖον αὐτὸς ἔξέλαβε γιὰ φίδι, ήταν ἡ τριχὶ ποὺ τὸν είχαν δεμένο. Καὶ ὁ ἀτυχῆς παπάς ἐπλήρωσε τὴν παράδοσιν γκρεμισθεὶς κάτω κατὰ τρόπον, ώστε νὰ μὴ ἡμποροῦν νὰ τὸν περισυλλέξουν ἀπ' ἔκει.

"Εκτότε οἱ χωρικοὶ περνοῦν μακριὰ ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο μελίσσι, τὸ δποῖον τώρα γεμίζει μὲ τὰ χρυσᾶ μέλια του καὶ τὰ χείλη τῆς σπηλιᾶς-

«Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἥμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου», 1921

Στ. Γρανίτσας

Ο ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΣ ΑΠΟΜΑΧΟΣ

Ω ΤΑΝΗΓΙΓΑΙΡΟΣ ΑΠΟΜΑΧΟΣ

'Ἐνῷ ἐβάδιξον πρωίαν τινὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων, συνήντησα ἔφιππον ἵερέα κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ἔκει ὅθεν στροφὴ πρὸς δεξιὰ ἔγει εἰς τὸ πεδίον τοῦ "Αρεως".

Οἶκτον βαθὺν ἐνέπνεε τοῦ ἵππου τούτου ἡ θέα. Λιπόσαρκος, μὲ δόφιαλμούς ἐσβεσμένους, μὲ τὰς πλευρὰς μετρουμένας ὑπὸ τὸ δέρμα, ἔσυρε μὲ δυσκολίαν τοὺς τρέμοντας πόδας του ἀδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ περὶ αὐτὸν καὶ ἀναίσθητος εἰς τὰ σκληρὰ κυτπήματα τῆς ὁζώδους ράβδου τοῦ ἀναβάτου του.

Αἴφνης μακρόθεν, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ πεδίου, ἤκούσθησαν ἥχοι στρατιωτικοῦ σαλπίσματος. Ἡσκεῖτο ἔκει μία ἱππαρχία, ὡς ὀνομάζοντο τότε τὰ ἵππικὰ συντάγματα. Ἡ σάλπιγξ ἐσήμανε προσβολήν, ἡ δὲ πυκνὴ φάλαγξ ὡς ἐν σῶμα ἔβαινεν ἀκάθεκτος.

'Ο κατεσκληκὼς ἵππος ἐστύλωσεν ἀμέσως τοὺς πόδας· αἰγλη σφρίγους καὶ στρατιωτικοῦ μένους διεχύθη ἐπὶ τῆς ἐσβεσμένης μορφῆς του· ὑψώσει τὴν κεφαλήν, ἔκαμψεν ὑπερηφάνως τὸν αὐχένα καὶ ὠσφράνθη διὰ τῶν μυκτήρων τὸν ἀέρα, τανύσας δὲ τοὺς πόδας ἔρρηξε παρατεταμένον χρεμετισμὸν καὶ ὡς βέλος ὥρμησε πρὸς τὴν πεδιάδα, χωρὶς ὁ ἀναβάτης του νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Δέν ἦτο χρεμετισμὸς ἔκεινος, ὅχι· ἦτο κραυγὴ ὀδύνης καὶ χαρμόσυνος μουσική, ἐν ταύτῳ θρῆνος καὶ λυγμὸς παραμυθίας, δακρύγελως. Τὸν εἰδὸν ἔπειτα λαμβάνοντα θέσιν εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς φάλαγγος, ὑπερήφανον, σφριγῶντα καὶ μετέχοντα μετὰ σθένους τοῦ φρενιτιώδους καλπασμοῦ. 'Ο μοναχὸς κατ' ἔκείνην τὴν στιγμὴν εἶγε διορισθῆ ἀκουσίως ὑπὸ τοῦ ἵππου του ἵερεύς τοῦ συντάγματος.

'Εγέλων οι παρεστῶτες διὰ τὸ πάθημα τοῦ Ἱερέως, ἐμοῦ δέ, ὅμολογῷ τοῦτο μεθ' ὄλον τὸν ἀσφαλῆ κίνδυνον τοῦ γελοίου, ἐπληρώθησαν δακρύων οἱ δόφθαλμοι διὰ τὸν γέροντα ἵππον.

Ταλαίπωρος ἀπόμικχος! Ἐπὶ μαχρὰ ἔτη ἐπέρασε μετὰ τῶν συντρόφων του τὸν εὔθυμον βίον τοῦ στρατῶνος, τῶν στρατιωτικῶν πορειῶν, τῶν τερπνῶν καταυλισμῶν τῆς ἑσπέρας, ὅτε αἱ τρυφεραὶ θωπεῖαι τοῦ στρατιώτου τὸν ἀπεζημίωνον δαψιλῶς διὰ τοὺς μόχθους τῶν ἀσκήσεων καὶ τῶν πορειῶν. Τὸν ἐμέθυον ἐπὶ μαχρὸν τῆς σπάθης ἡ κλαγγή, τὰ σωλπίσματα. "Οταν δὲ τὰ ἔτη ἐβάρυναν ἐπ' αὐτοῦ, ὅταν κατέστη ἀχρηστος, ἐχάραξαν διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ τὸ στῆγμα τῆς ἀχρησίας, ὡς ἀδικον στρατιωτικὴν καθαίρεσιν εἰς τὸν τύμιον στρατιώτην, καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὴν σφῦραν τῆς δημοπρασίας, ἡ δόπια μετέβασε αὐτὸν εἰς ἀχθοφόρον ἔξαγοράζοντα διὰ σκληρῶν μόχθων τὸ ύπόλοιπον τῶν ἡμερῶν του, μέχρις οὗ μεταπωληθῇ διὰ μόνον τὸ δέρμα του..."

« Διηγήματα »

Έμμ. Λυκούδης

ΤΟ ΕΛΑΦΙ

Εἰς τὸ Γεωργικὸν Συνέδριον, τὸ δόπονον ἔγινεν εἰς τὸν Μαΐσιτην τὸ 1920, κάποιος ἐνθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σατωβριάνδου:

« Προπορεύονται τὰ δάση, ἀκολουθεῖ ὁ ἀνθρωπος καὶ ἔπειται ἡ ἐρήμωσις ».

"Ἐχω τὴν ἰδέαν ὅτι, ἂν θέλετε νὰ μάθετε πόσον ἐπροχώρησεν εἰς ἔνα τόπον ὁ ἀνθρωπος, πόσον δηλαδὴ τὸ δεῖνα μέρος εἶναι πυκνοκατοικημένον, ἀρα δασοπετσοκομμένον, ἡμπορεῦτε νὰ ἐρωτήσετε :

— "Ἐχει ἐλάφια ;

"Οπου ἐπάτησεν ὁ ἀνθρωπος, τὸ ἐλάφι ἔψυγε. Τὸ ἐλάφι ἐνόησεν ὅτι τὸ δάσος ἀργὰ ἡ γρήγορα θὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν ἴστορίαν, ἀφοῦ εἰσῆλθεν ὁ ἀνθρωπος.

'Η Εύρυτανία εἶναι ἀσφαλῶς ἡ πυκνοτέρα δασικὴ ἐπαρχία τῆς 'Ειλλάδος. Δάσος ὅπως ὁ Κελαινᾶς (ἐπειδὴ εἶναι κατάμαυρον ἀπὸ τὴν πολλήν πυκνότητά του, ἔχει τὸ διμηρικὸν αὐτὸν ὄνομα Κελαινὸς - Κελαινᾶς), ὅπως ἡ Τσούκα τῆς Γρανίτσας, ὅπως τὰ τῶν Δολόπων, τὰ τῶν 'Αγράφων, τῆς Στεφανιάδος, εἶναι σπάνια φαινόμενα εἰς τὴν 'Ελ-

λάδα. Μ' ὅλα ταῦτα οὕτε ἔνα ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅχι ἡμεῖς οἱ κυνηγοί, ἀλλ' οὕτε οἱ δασόβιοι πουιμένες τῆς Εύρυτανίας.

"Ἐχομεν, δῆμως, ἔνα πλῆθος ὄνομασιῶν : « Λαφοπατησιά », « Λαφοπήδημα », « Λαφοδιάσελο » καὶ ἀφθόνους παραδόσεις, ὅτι τὰ μέρη μας πρὸ ἐβδομήκοντα ἔτῶν ἥσαν λιβάδια ἐλαφιῶν. Αὐτὸς ἀλλοιστε ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐλαφοκεράτων, ποὺ ἔχει κάθε σπίτι μεταξὺ τῶν διαφόρων βοτάνων, ποὺ νὰ « βρίσκωνται κι ἀγύρευτα νά 'ναι », ὅπως λέγουν οἱ γερόντισσες.

Τὸ ἐλαφοκέρατο εἶναι τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει ἀλεξικέραυνον κατὰ τῶν φιδιῶν. "Αμα σπίτι ἡ στάνη νιώσῃ φίδια εἰς τὴν περιοχήν της, καίει ὀλίγον ἐλαφοκέρατο κι ἔπειτα ἐξαφανίζονται, πρᾶγμα τὸ δόπιον δὲν τὸ κατορθώνομεν διαφροστεῖν κι μὲ ὅλα τὰ « μαντολογήματα » ποὺ κάνομεν.

Λέγουν ὅτι τὰ φίδια φεύγουν, δῆμα μυρίσουν ἐλαφοκέρατο, διότι τὰ ἐλάφια τὰ μάχονται πολύ. 'Αλλὰ ποῖος ἡμπορεῖ νὰ διαβεβαιώσῃ αὐτὸς ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἀλλοιεῖ ἡτο βασίλειον τῶν ἐλαφιῶν :

'Ημεῖς ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅπως εἶπα. 'Ακούομεν μόνον παραδόσεις, μάθους καὶ τραγούδια ἀφθονα γύρω ἀπὸ τὰ ἐλάφια καὶ τὰ ἀρκούδια, ποὺ ἀφθονοῦσαν ἀλλοτε καὶ τώρα ἐξηφανίσθησαν καὶ αὐτά. Πρὸ δὲ λίγων ἔτῶν ἐσκότωσαν εἰς ἔνα μελισσομάντρι γειτονικοῦ χωριοῦ μίαν ἀρκούδαν καὶ ἔμεινε θαῦμα θαυμάτων.

Τὸ θυριλικὸν πλέον αὐτὸς ζῶν ἔχει μίαν συγκινητικὴν σελίδα εἰς τὴν ιστορίαν τῆς τουρκοκρατουμένης 'Ελλάδος. Μὲ αὐτὸς ἐσυμβόλισαν οἱ "Ελληνες τὴν 'Ελλάδα καὶ τὰ παθήματά της.

'Η πνιγεῖσα ἐπανάστασις τοῦ Λάμπρου Κατσώνη ἐτραγούδηθη μὲ αὐτοὺς τοὺς ὡραίους στίχους, εἰς τοὺς δόποίους ἡ 'Ελλὰς συμβολίζεται μὲ τὴν λαφίνα καὶ ἡ ὁργανωθεῖσα ἀπὸ τὴν Αἰκατερίνην τῆς Ρωσίας ἀπόπειρα τοῦ Κατσώνη παρουσιάζεται ως « ἐλαφομόσκι » (μοσχάρι ἐλαφιοῦ) :

Μὲ γέλασε μιὰ χαραυγὴ τ' ἀστρὶ καὶ τὸ φεγγάρι,
καὶ βγῆκα νύχτα στὰ βουνά, νύχτα στὰ κορφοβούνια
κι ἀκούω τὰ πεῦκα ποὺ βογγοῦν καὶ τὶς δέξες ποὺ τρίζουν,
κι ἀκούω τὰ λάφια ποὺ βογγοῦν μ' ὅλα τὰ λαφομούσκια
καὶ μιὰ λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει μαζὶ μὲ τ' ἄλλα,

ὅλο τ' ἀπόσκια περπατεῖ καὶ τὰ ζερβά γυρίζει
κι ὅπ' εῦρη γάργαρο νερὸ δ θελώνει καὶ τὸ πίνει.

- ‘Ο “Ηλιος τὴν ἀπάντησε, στέκει καὶ τὴ ρωτάει :
— Τί ἔχεις, λαφίνα ταπεινή, καὶ τὰ ζερβά γυρίζεις
κι ὅπ' εῦρης γάργαρο νερὸ δ θελώνεις καὶ τὸ πίνεις ;
— “Ηλιε μου, σὰ μὲ ρώτησες, νὰ σοῦ τὸ μαρτυρήσω.

Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στέρφη, χωρὶς μοσχάρι,
κι ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι ἐμπρὸς ἀπόχτησα μοσχάρι,
κι ὁ κυνηγὸς τ' ἀπάντησε, ρίχνει καὶ τὸ σκοτώνει
ἀνάθεμά σε, κυνηγέ, καὶ σὺ καὶ τὸ καλό σου,
ποὺ μ' ἔκαμες κι ὀρφάνεψα κι ἀπὸ παιδιὰ κι ἀπ' ἄντρα.

Ίδού καὶ ἄλλο, ὅπου ὁ “Ελλῆν συμβολίζεται μὲ ἐλάφι, ὁ κλέφτης
μὲ ζαρκάδι καὶ οἱ Τοῦρκοι μὲ σκυλιά :

Πέροι ἔκει στὸν “Ολυμπο
καὶ στὰ κοντοέλατα.
Βόσκει ἔνας γεράλαφος
κι ὅλο κλαῖν τὰ μάτια του,
βγάζει δάκρυα γαλάζια,
κι ὅλο καταγάλαζα.

- Ζάρκαδος ἐδιάβαινε,
στέκει τὸν ρωτάει :
— Τί ἔχεις, βρὲ γερόλαφε,
κι ὅλο κλαῖν τὰ μάτια σου :
— Μπῆκαν σκύλοι στὸ χωριό
κι ὅλο κλαῖν τὰ μάτια μου.
— Γὼ τὰ παιρόνω τὰ σκυλιά
καὶ τὰ πάγω στὰ βουνά.
‘Ως τὸ γιόμα τὸ καλὸ
σκότωσαν τὸ ζάρκαδο, °
κι ώς τὸ δειλινό
πιάσανε τὸν ἔλαφο.

Καὶ ἀφοῦ σκότωσαν τὸ ζάρναδο (τὸν κλέφτη), τὸ τραγούδι συνεχίζει τὰ βάσκνα τοῦ "Ελληνος :

Δυὸ παιδιὰ Ρωμιόπουλα
καὶ Γρεβενιτόπουλα
χήρα Τούρκα δούλευαν
μὲ βουβαλοζεύγαρα,
ὅλη μέρα στὴ δουλειά
καὶ τὸ βράδυ στὸ σκιετιά.

— Βρὲ παιδιὰ Ρωμιόπουλα,
γίνεστε τουρκόπουλα,
νὰ χαρῆτε τὴν Τουρκιά
καὶ τὰ γρίβα τ' ὅλογα ;

— Γίνεσαι, κυρά, Ρωμιά
νὰ χαρῆς τὴν Παναγιά,
νὰ χαρῆς καὶ τὴ Λαμπρά
μὲ τὰ κόκκινα τ' αύγα ;

'Αδύνατον νὰ φαντασθῆτε πόσα συμβολικὰ τραγούδια τῆς 'Επαναστάσεως γύρω δπὸ τὰ ἐλάφια ἔχει ἡ δημοτικὴ ποίησις, ἡ ἀγνωστος ἀκόμη κατὰ 80 τοῖς ἑκατὸν καὶ τὴν δόποιαν τώρα ἐγγίζω εἰς τὴν λαγαρήν καὶ ἄφθονον πηγήν της, εἰς τοὺς 'Αγραφιώτας σκηνίτας. Τί είναι οἱ ξανθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ; Καταρράκται στίχου, ρυθμοῦ, ἥχου, θρύλου, μύθου, παραδόσεως.

Οἱ σκηνῆται Σαρακατσάνοι είναι οἱ καταλαγαρώτεροι "Ελληνες. Τοὺς παρακολουθῶ δύο μῆνας εἰς τὰ εύρυτανικὰ βουνὰ καὶ δὲν χορτάινω τὴν ὁμορφιὰν τῶν τραγουδιῶν των, τῆς χειρονομίας των. 'Η ράτσα αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τὴν τουρκοχρατουμένην 'Ελλάδα τὸν Κατσαντώνην, τὸν Λεπενιώτην, τὸν Στουρνάραν, τὸν Χασιώτην, τὸν Λιακατᾶν, τὸν Τσάγκαν, τὸν Δίπλαν καὶ χίλιους ἄλλους τουρκομάχους, ἐπὶ πλέον δὲ διέσωσε τὴν ἐλληνικὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ Είκοσιένα. Διαφορετικὰ οἱ Σαρακατσάνοι θά ἥσαν μετ' ὀλίγον γνωστοὶ ἐκ τῆς παραδόσεως, ὅπως καὶ τὰ ἐλάφια, μὲ τὰ δποῖα ἔχει νὰ κάμη τὸ πολύτροπον τραγούδι των.

Μοῦ διηγοῦντο ὅτι πέρυσι, ποὺ ἐπλήγωσαν ἔνα στὰ πλάγια τοῦ Κόζιακα, τὸ ἔβλεπαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποὺ ỿζησε νὰ κλαίῃ, νὰ χύνῃ δάκρυα «σὰν κορόμηλα». Οἱ πολύπαθοι "Ἐλληνες δὲν ἡμποροῦσαν νὰ συμβολίσουν τὸν ἔαυτόν τους μὲ ζῶν ἄλλο ἀπὸ τὸ ἐλάφι, τὸ δόποιον μέσα ἀπ' ὅλας τὰς διηγήσεις καὶ τὰ τραγούδια παρουσιάζεται ὡς ἔνα ποίημα πόνου.

«Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἥμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου», 1921

Στ. Γρανίτσας

ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ ΜΑΝΑΣ

Περίπτερη
Εἰχαν θερίσει πιά, καὶ οἱ χωρικοὶ ἀφηγηναν ἐλεύθερα στὴν ἔξοχὴ τὰ ζῶα τους νὰ βόσκουν νύχτα μέρα, βόδια καὶ ἄλογα καὶ μουλάρια μαζί.

— Εμεῖς νὰ μὴν ἀφήσουμε ἔξω τὴν γαϊδουρίτσα μας, εἶπε ἡ Σμαράγδα στὸν ἀντρα τῆς τὸν χαλκιά, τὸν Ζαφείρη τὸν Τσιρίμπαση.

— Όλος ὁ κόσμος τ' ἀφήνει ἔξω. Γιατί ἐμεῖς ὅχι;

— Οἱ ἄλλοι ἀν πάθουν τίποτα, ἔχουν ν' ἀγοράσουν κι ἄλλα. 'Εμεῖς; Πέρσι, θυμάσαι, ποὺ μᾶς ψύφησε τὸ μουλάρι, χρεωθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε τὴ γαϊδουρίτσα. 'Εχει καὶ τὸ πουλαράκι της, δὲν κάνει νὰ μείνη ἔξω. Ποιός ξέρει ἀν κανένας λύκος δὲν τὴ βρῇ ἀδύνατη καὶ μᾶς τὴ φάγη.

— Λύκος!... Ποῦ βρέθηκε λύκος;

— Ναί. Στοῦ Λάλα ἔκοψε κάμποσα πρόβατα κι ἔπνιξε μιὰ φοράδα.

— Ε, τόσο μακριὰ μπορεῖ. Μὰ στὸ χωριό μας χρόνια τώρα ποὺ δὲ φάνηκε.

Ποῦ νὰ ἔξερε ὁ Τσιρίμπασης πῶς ὁ λύκος μπορεῖ νὰ βραδιάσῃ στὴ Ρούμελη καὶ περνώντας τὸ γεφύρι τοῦ Ισθμοῦ νὰ ξημερωθῇ στὰ βουνά τοῦ Μοριᾶ.

αλήθεια
'Αλήθεια, τὸ χωριό, ποὺ δύνομασε ἡ Σμαράγδα, τὸ ρήμαξαν δυὸ λύκοι. Είχαν βγῆ συντροφιὰ νὰ κυνηγήσουν. Κρύβονταν τὴν ἡμέρα στὸ δάσος ἢ σὲ καμιὰ ἀπόμερη σπηλιὰ καὶ τὴ νύχτα ρίχνονταν στὰ κοπάδια. "Ωσπου νὰ ποῦν: «λύκος τριγυρνάει στὶς στάνες μας», οὔτε λύκος φαινόταν οὔτε τ' ἀχνάρια του.

Σ' ἔνα βουνὸν οἱ δυὸς λύκοι, τὴν ὥρα ποὺ σκοτείνιαζε, ἀπάντησαν μιὰν ἀλεπού. Ἡταν βιαστική, μὰ κοντοστάθηκε καὶ τοὺς κοίταξε. Τὴν κοίταξαν κι ἐκεῖνοι φιλικά, σὰ νὰ τῆς ἔλεγχαν πώς εἶναι ξένοι καὶ δὲν ἔρουν ποῦ ἔχει καὶ λὸς κυνήγι. Ἡ ἀλεπού ὀσμίστηκε τριγύρω καὶ σταμάτησε κάπου τὸ κεφάλι τῆς, σὰ νὰ τοὺς ἔδειχγε κάτι σπουδαῖο. Οἱ λύκοι κατάλαβαν τί ἦθελε νὰ τοὺς πῆ:

— Πιὸ εὔκολα θὰ κυνηγήσετε στοῦ Τάση τὴν στάνη. Σκυλιὰ δὲν ἔχει καὶ ὁ τσοπάνης ἀγαπᾶ τὸν ὄπνο. Εἶχε κάμποσες κότες καὶ τὶς πῆρα ὅλες τὴν μὰ μὲ τὴν ἄλλη.

Οἱ δυὸς λύκοι προχώρησαν. Πήγαιναν σκυμμένοι στὴ γῆ καὶ μὲ τὰ ποδάρια τους ἀνοιγτά, σὰ νὰ πηδοῦσαν κι ὄχι περπατοῦσαν. Τὰ ρουθούνια τους ἦταν ὑγρὰ καὶ μύριζαν τὸ γῶμα καὶ τὸν ἀέρα ἀπὸ μακριά. Τὰ αὐτὰ τους ἀκούαν καὶ τὸν παραμικρὸν ἦχο. Ἡ μακριὰ φουντωτὴ οὐρά τους ἦταν μισοσηκωμένη, γιὰ νὰ μὴν κάνη θόρυβο στὰ κλαριὰ καὶ στὰ χορτάρια. "Εφτασαν ἔτσι σ' ἔνα ψήλωμα καὶ στάθηκαν νὰ δοῦν, πρὶν νὰ βροῦνε στ' ἀνοιχτά. 'Απ' ἐκεῖ πότε κοίταξαν γύρω, πότε κοίταξε ὁ ἔνας τὸν ἄλλο σὰ νὰ κρυφομιλοῦσαν.

'Η ἀστροφεγγιὰ φώτιζε τὴν στάνη σὰν ἡμέρα. 'Ο οὐρανὸς ἦταν βαθιὰ γαλανός. 'Ο Γαλαξίας τὸν χώριζε τὸν οὐρανὸν στὴ μέση, σὰν ἀπέραντο ὀσημόστρωτο ποτάμι.

Μέσα στὸ μαντρὶ τὰ πρόβατα πλαγιασμένα καταγῆς, τὸ ἔνα κοντὰ στὸ ἄλλο, φαίνονταν σὰ μεγάλη φλοκάτα ἀπλωμένη στὴν ἀστροφεγγιά. 'Η πόρτα τοῦ μαντριοῦ ἦταν κλειστή, δεξιὰ κι ἀριστερὰ γυάλιάν τους οἱ μεγάλες πέτρες, ποὺ κάθονται οἱ τσοπάνηδες τὴν αὐγὴν καὶ ἀρμέγουν. 'Απάνω στὰ ξύλα φαίνονταν οἱ ξύλινες καρδάρες ἀνάποδα σὰν καπέλα στραβιθαλμένα. Παραέξω τὸ γάλ.κ. Καὶ βαθιὰ μέσα στὸ μαντρὶ ξεχώριζε ἡ καλυβούλα τοῦ τσοπάνη μὲ τὴν στρογγυλὴ μικρὴ πορτούλα τῆς, σὰ μεγάλο μάτι δρθάνοιχτο. Φωνή, μιλιά, τίποτα. Μόνο κάπου κάπου ἔνα κουδουνάκι ξυπνοῦσε τὴν νύχτα μὲ τὴν φωνίτσα του: γτίν ! ντίν ! ντίν !...

Τέλος οἱ δυὸς λύκοι σηκώθηκαν, ὀσμίστηκαν τὸ δρόμο καὶ πλησίασαν πάλι τὰ κεφάλια τους νὰ συνεννοηθοῦν. "Θελαν νὰ ποῦν στὴ γλώσσα τους νὰ μὴν ἔχουν ἐμπιστούνη στὰ λόγια τῆς ἀλεποῦς, νὰ ριχτῇ ὁ ἔνας στὸ μαντρὶ, καὶ, ἀν τύχη νὰ εἶναι οσκυλιά, νὰ τὰ βάλῃ μαζί τους. "Ετσι ὁ ἄλλος θὰ κατορθώσῃ ν' ἀρπάξῃ ἔνα πρόβατο, θὰ πάρῃ τὴ φεματιὰ καὶ θὰ βγῆ στὴ Γεροντόβραχο. 'Εκεῖ ν' ἀναταμώσουν νὰ

τὸ φᾶνε. "Επεσαν ἔπειτα χάριν καὶ ἄρχισαν νὰ σέρνουνται κατὰ τὸ μαντρί. Τόσο ἀπαλὰ σέρνονταν, ποὺ οὕτε λιθάρι κυλοῦσε οὕτε ξύλο σάλευε στὸ πέρασμά τους. Μὰ μὲ δὴ τὴν προφύλαξη ἀκούστηκε κάποιο γρύζιμο στὸ μαντρί. 'Εκεῖνος ποὺ προγωροῦσε λίγο ἐμπρός, γύρισε καὶ κοίταξε γιὰ τελευταία φορὰ τὸ σύντροφό του. "Ηθελε νὰ τοῦ πῆ: «Ψέματα μᾶς εἶπε ἡ ἔαδέλφη μας ἡ ἀλεπού... "Οπως εἴπαμε ».

Καὶ ἀμέσως τινάχτηκε στὰ λιγνὰ ψηλὰ πόδια του, λύγισε τὸ κορμί του, τέντωσε ἵσα ἐμπρὸς τὸ λαιμό του καὶ τὸ κεφάλι του χώθηκε στὰ σφήνα στὸ σκοτάδι. Τὴν ἴδια στιγμὴ δύδ στρογγυλοὶ καὶ μαλλιαροὶ ἵσκιοι ὅρμησαν ἀπὸ τὸ μαντρί καὶ μὲ φοβερὰ γαυγίσματα ρίγτηκαν ἀπάνω του. 'Εκεῖνος τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

'Ο ἄλλος λύκος πήδησε στὸ μαντρὶ καὶ πρὶν καὶ νὰ τὸν νιώσουν τὰ πρόβατα, ὄλους ζέσκισε τὴν κοιλιά, ὄλους ἔσπασε τὴν ραχοκοκαλιά. 'Εκεῖνα πετάχτηκαν ἀπὸ τὸν ὕπνο τρομαγμένα καὶ στριμώχτηκαν τὸ ἔνα κοντὲ στὸ ἄλλο. Στὴν ὄλη ἄκρη τοῦ μαντρίου ὅσα μπόρεσαν πήδησαν τὸ φράγτη καὶ σκόρπισαν στὸ σκοτάδι. Τὰ περισσότερα στάθηκαν ἐκεὶ τρέμοντας, μὲ τὸ κεφάλι κρυμμένο στὰ πόδια τὸ ἔνα τοῦ ἄλλου. 'Ο λύκος, ἀμα γόρτασε ἀπὸ αἷμα, ὅρπαξε ἔνα πρόβατο στὰ δόντια του, πήδησε τὸ μαντρὶ καὶ πήρε τὴ ρεματιά. ✓

~~τούτο~~ Στὸ μεταξὺ ἔπινησε ὁ βισκός, ὅρπαξε τὸ ὄπλο του καὶ ἄρχισε νὰ πυροβολῇ. Πυροβολοῦσε στὸν ἀέρα καὶ φώναξε δυνατά, γιὰ νὰ δώσῃ εἰδηση καὶ στ' ἄλλα τὰ μαντριά. Δὲν ὅργησαν ν' ὀκουστοῦν καὶ ἀπὸ ἐκεὶ τουφεκιές, φωνὲς καὶ γαυγίσματα. Τὰ βουνὰ ἀντιλαλοῦσαν γύρω.

Καθὼς ἔτρεγε ὁ λύκος, ἔξαφνα εἶδε μαῦρον ἵσκιον νὰ κατρακυλᾷ ἀπὸ τὸ βουνὸ καὶ ἔνιωσε τὸ ζεστὸ χινῶτο ἐνὸς σκύλου νὰ τοῦ καίνη τὴν πλάτη. Χωρὶς νὰ θέλη παράτησε καταγῆς τὸ πρόβατο κι ἔξακολούθησε νὰ τρέχῃ μὲ πιὸ ἀνοιχτὰ πηδήματα. "Οσο, ὅμως, κι ἀν ἔτρεγε δὲν ἄργησε νὰ αἰσθανθῇ στὰ πίσω πόδια του ἄγριες δαγκωματιές. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλά, κατόρθωσε νὰ ξεφύγη καὶ νὰ φτάση στὸ Γεροντόβραχο. "Εμεινε ἐκεῖ κάμποσες μέρες, ὥσπου νὰ γάνουν οἱ πληγές του. 'Αναγκάστηκε νὰ τρέφεται μὲ σκουλήκια. Τοῦ κάκου περίμενε τὸ σύντροφό του.

"Επειτα, μόλις ἔνιωσε πώς μποροῦσε νὰ περπατήσῃ, βγῆκε πάλι στὸ κυνήγι. Στὶς ρεματιές ἔκανε ἀκόμη ζέστη. "Αρχισε κι ἀνέβαινε στὰ ψηλά. Κάτι δύψιμα λαγουδάκια καὶ ἔνα κατσικάκι, ποὺ ἔμεινε πίσω ἀπὸ τὴν συντροφιά του, τὸν ἔθρεψαν στὸ δρόμο καὶ τὸν δυνάμωσαν.

Καθώς βγῆκε σὲ μιὰ ράχη, μύρισε ψοφίμι. Τὰ ὅρνια, ποὺ εἶδε συναγμένα στὸ ψήλωμα, καὶ τὰ ρουθούνια του τὸν ὀδήγησαν γρήγορα κοντὰ σ' ἐναν κέδρο. Τὰ ὅρνια πέταξαν σκούζοντας, ὅταν εἶδαν νὰ πλησιάζῃ ὁ λύκος, σὰ νὰ θύμωσαν ποὺ τοὺς χάλασε τὸ φαγί τους. Κοιτάζει καὶ τί βλέπει; Τὸ σύντροφό του ἐλεεινὸ καὶ ἄθλιο πτῶμα. Οὕτε ὁ μισὸς δὲν εἶχε μείνει.

"Εξαφνα βλέπει ἔνα λαγό. "Ετρεξε νὰ τὸν κυνηγήσῃ. Τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ἔφαγε.

'Απὸ βουνὸ σὲ βουνὸ βρέθηκε μιὰ βραδιὰ στὸ λιβάδι, ποὺ ἔβοσκαν τὰ ζῶα τοῦ χωριοῦ. Τὸ λιβάδι ἀνέβαινε σιγὰ - σιγὰ σ' ἔνα βουνὸ σκεπασμένο μ' ἔλατα, μὲ κέδρα καὶ πουρνάρια. Κάπου κάπου φούντωναν καὶ μερικές γέρικες βελανιδιές.

'Ο λύκος, καθὼς εἶδε τὰ ζῶα νὰ βόσκουν στὴ μοναξιά, στάθηκε. Τοῦ κεντήθηκε ἡ ὅρεξη νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὰ μεγάλα ζῶα.

"Ἐπεσε χάμω καὶ ἄρχισε νὰ σέρνεται ἀπάνω στὴν ψηλὴ καὶ δροσερὴ χλόη. Σερνόταν ἥσυχα σὰ φίδι, μὰ ὅσο προσεκτικὰ κι ἐν πλησίαζε, τὰ ζῶα τὸν ἔνιωσαν. Τ' ἄλογα χλιμίντρισαν ἀνήσυχα καὶ τὰ βόδια μούγκρισαν. Καὶ στὴ στιγμὴ ὅλα τ' ἄλογα μαζεύτηκαν σ' ἔνα μέρος, ἐσμέζαν τὰ κεφάλια τους, σὰ νὰ ἤταν δεμένα σ' ἔνα στύλο, καὶ μὲ τὰ κορμιά τους ἔκαμψαν κύκλῳ. Τὸ ἵδιο ἔκαμψαν καὶ τὰ βόδια. Συνάχτηκαν, ἔβαλαν στὴ μέση τὰ μοσχάρια καὶ τὶς ἀδύνατες ἀγελάδες κι ἐκεῖνα στάθηκαν ὀλόγυρα μὲ τὰ κεφάλια πρὸς τὰ ἔξω, σκυμμένα κάτω, καὶ τὰ κέρατα ἔτοιμα. 'Ο λύκος σύρθηκε πρῶτα μιὰ δυὸ φορὲς γύρω στὰ ἄλογα καὶ δοκίμασε νὰ πηδήσῃ στὴ ράχη κανενός. Μὰ τὰ ἄλογα ἄρχισαν τὶς κλωτσιές μὲ τὰ πίσω πόδια τους, ποὺ γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν ἔβλεπες παρὰ ἀτσαλένιες ὀπλὲς μέσα σὲ φουντωτὲς οὐρές. Ποὺ νὰ τολμήσῃ νὰ πλησιάσῃ ὁ λύκος! Σύρθηκε ἔπειτα γύρω στὰ βόδια καὶ δοκίμασε μ' ἔνα πήδημα ν' ἀνοίξῃ τὸ λαιμὸ κανενός. Μὰ κάθε φορὰ ποὺ δοκίμαζε, ἀντὶ τὸ λαιμὸ εὔρισκε μπρός του κάτι κέρατα μυτερὰ καὶ δύνατά, ἔτοιμα νὰ τοῦ σχίσουν τὴν κοιλιά.

Μάκρυνε λοιπὸν ἀπ' ἑκεῖ γιὰ νὰ συλλογισθῇ καλύτερα τί νὰ κάνη. "Εξαφνα βλέπει τὴ γαιδουρίτσα τοῦ Τσιρίμπαση μὲ τὸ πουλαράκι της. 'Ηταν ἔχασμένη σὲ κάποιο ψήλωμα καὶ τώρα ποὺ ἔνιωσε τὸν κίνδυνο ἔτρεξε τὸν κατήφορο γιὰ νὰ χωθῇ ἀνάμεσα στ' ἄλογα. 'Ο λύκος ἔτρεξε νὰ τῆς κόψῃ τὸ δρόμο.

"Ενα σκυλάκι βρέθηκε συμμαζεμένο σὲ μιὰ κουφάλα πουρναριοῦ

κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο του. Μὰ ὅταν εἶδε τὸ λύκο νὰ χυθῇ ἀπάνω στὴ γαιδουρίτσα, βγῆκε κι ἔτρεξε γιὰ τὸ χωριό.

'Ο λύκος ἄρχισε νὰ φέρνη γύρους τὴ γαιδουρίτσα, ὅλο καὶ στενώτερους γύρους, νὰ τῆς δείχνῃ τὰ δόντια του. 'Εκεῖνη στάθηκε ἀπελπισμένη. "Ετρεμε δλόκληρη. 'Αδύνατο νὰ φτάσῃ στ' ἄλογα. 'Ο λύκος ἔβαλε σημάδι τὸ πουλαράκι καὶ χύθηκε ἀπάνω του. ✓

Μὰ τώρα θήρε ή σειρά τῆς μάνας. 'Η γαιδουρίτσα πῆρε θάρρος καὶ μπῆκε ἀνάμεσα στὸ λύκο καὶ τὸ παιδί της. Μὲ τὰ πίσω πόδια της ἄρχισε νὰ κλωτσᾶ καὶ μὲ τὸ στῆθος της νὰ σπρώχνῃ τὸ πουλαράκι της στὴν κουφάλα ἐνὸς ἔλατου. Μὰ ἐκεῖνο δὲν τὴν βοηθοῦσε καθόλου. "Ετρεμε κι ἔστεκε ἀκίνητο. Πολλὲς φορὲς τέντωσε τὸ κεφάλι του, περίεργο νὰ δῃ τὶ γίνεται πίσω ἀπὸ τὴ μάνα του. Τέλος ἡ γαιδουρίτσα κατάφερε νὰ βάλη μέσα τὸ πουλαράκι, ἔκλεισε μὲ τὸ στῆθος της τὴν κουφάλα καὶ μὲ τὰ πίσω πόδια της ἔδινε κλωτσιές ἀδιάκοπα.

'Ο λύκος ἄφρισε ἀπὸ τὴ λύσσα του. Πολλὲς φορὲς κατόρθωσε νὰ μπήξῃ τὰ δόντια του στ' ἀφύλαχτα πλευρὰ τῆς γαιδουρίτσας. Μὰ στὸ τέλος ἔπεισε κάτω ἀπὸ τὶς κλωτσιές της. Τὰ αἷματα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ πλευρὰ τῆς γαιδουρίτσας. Μὰ δὲν ἔτρεχαν λιγότερα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ λύκου. 'Η ἀμοιρή μάνα προστάτευε καὶ μὲ τὸ αἷμα της τὸ παιδί της.

"Εξαφνα ἀκούστηκαν μακριὰ βραχὺ γαυγίσματα. "Ηταν ὁ 'Αράπης τοῦ γύφτου, ἔνα κατάμαυρο μεγάλο μαντρόσκυλο. Τὸ σκυλάκι, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιβάδι, θήρε λαχανικούμενο στὸ σπίτι τοῦ Τσιρίμπαση καὶ μὲ νοήματα ἔδωσε νὰ καταλάβῃ πῶς ἡ γαιδουρίτσα τους κινδύνευε.

'Ο Τσιρίμπασης κοιμόταν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. 'Ο 'Αράπης τὸν τράβηξε ἀπὸ τὰ ροῦχα, τὸν ξύπνησε καὶ τοῦ ἔδειξε πῶς ἔπρεπε νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Τὸν τράβηξε ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ ἔτρεξε μπρὸς μαζὶ μὲ τὸ σκυλάκι.

'Απὸ τὰ γαυγίσματα τοῦ 'Αράπη ξύπνησε καὶ ἡ Σφαράγδα.

— Πάει ἡ γαιδουρίτσα μου! εἶπε.

'Ο λύκος στὸ μεταξὺ εἶχε καιρὸ νὰ φύγῃ. Κατάλαβε πῶς καθὼς ήταν κουρασμένος. δύσκολα θὰ γλύτωνε ἀπὸ τὰ δόντια τοῦ 'Αράπη. Πῆρε λοιπὸν τὸν κατήφορο. Μὰ κι ὁ σκύλος τὸν πῆρε ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸν ἔριξε στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Σὲ μιὰ στροφὴ τὸν ἀντίκρισε ὁ Τσιρίμπασης καὶ μὲ μιὰ τουφεκιὰ τὸν ξάπλωσε κάτω. ✓

'Ο 'Αράπης ἔτρεξε, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ λαϊμό, τὸν σήκωσε ψηλά,

τὸν τίναξε, τὸν ξανατίναξε κι ἀφοῦ βεβαιώθηκε πώς ηταν νεκρός, τὸν πῆρε κι ἔτρεξε μὲς χαρὰ στὸν ἀφέντη του.

Στὸ μεταξὺ ξημέρωσε. Ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων καὶ τὶς φωνὲς τῶν τσοπάνηδων οἱ χωρικοὶ ἐμαθαν πώς φάνηκε λύκος κι ἔτρεξαν στὰ χωράφια νὰ δοῦν τὰ ζῶα τους.

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν γύρω ἀπὸ τὸ ἔλατο. Ἡ γαιδουρίτσα ζούσε ἀκόμη, μὰ τὸ αἷμα ἔτρεγε ἀπὸ τὶς πληγές. Ἀγκομαχοῦσε τόσο θλιβερά, ποὺ ράγιζε τοῦ καθενὸς τὴν καρδιά. Μόλις εἶδε τὸν Ἀράπη νὰ σέρνη τὸ λύκο, κάιδεψε μὲ τὸ κεφάλι της τὸ πουλαράκι, ἔριξε μιὰ ματιὰ εὐχαριστημένη στὸ σκύλο καὶ ξεψύχησε. Τὸ πουλαράκι δὲν εἶχε καταλάβει τίποτε μᾶς δύσκολα κατόρθωσαν νὰ τὸ βγάλουν ἀπ' ἑκεῖ. Τόσο ηταν τρομαγμένο.

Κάποιος εἶπε μὲ συγκίνηση :

— Τέτοια μάνα δὲν πρέπει νὰ τὴ φᾶνε τὰ κοράκια κι οἱ ἀλεποῦδες. Λέω νὰ τὴ θάψουμε.

“Ολοι τὸ δέχτηκαν, ἔσκαψαν ἔνα λάκκο καὶ τὴν ἔθαψαν ἑκεῖ. Ἀπὸ τότε τὸ μέρος ἑκεῖνο ἔμεινε νὰ λέγεται : « Τὸ μνῆμα τῆς μάνας ».

Περιοδικὸ « Νεοελληνικὴ ἀγωγὴ »

Αιδο. Καρκαβίτσας

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ · ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ · ΜΥΘΟΙ

Π ΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΑΔΙΑΚΡΙΣΙΑ

Δῶσ' κι ἐμὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
εῖναι κι ὁ ἀντρας μου στὴ θύρα.

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἐξ ἀνοήτου καὶ μεθύοντος μαθήσῃ τ' ἀληθές.

*

Ἡ ἀλήθεια εἰν' τοῦ Θεοῦ, τὸ ψέμα τοῦ διαβόλου.

*

Λέγε τὴν ἀλήθεια, νά 'χης τὸ Θεὸ βοήθεια.

*

Ἄπὸ παιδί, τρελὸ καὶ μεθυσμένο μαθαίνεις τὴν ἀλήθεια.

ΑΠΡΙΛΗΣ

Ἄν βρέξῃ ὁ Ἀπρίλης δυὸ νερὰ κι ὁ Μάης πέντε δέκα,
νὰ ἰδῆς τὸ κοντοχρίθαρο πῶς στρίβει τὸ μουστάκι,
νὰ ἰδῆς καὶ τὶς ἀρχόντισσες πῶς ψιλοκρησαρίζουν,
νὰ ἰδῆς καὶ τὴ φτωχολογιὰ πῶς ψιλοκοσκινάει.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἄπὸ Αὔγουστο χειμώνα καὶ ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι.

*

Αὔγουστος ἔβροχος, μοῦστος ἔμετρος.

*

Αὔγουστε, καλέ μου μήνα, νά 'σουν δυὸ φορές τὸ χρόνο !

*

Ὕρθ' ὁ Αὔγουστος, πάρ' τὴν κάπα σου.

*

Οὔτ' ὁ Αὔγουστος χειμώνας οὔτ' Ἀπρίλης καλοκαίρι.

ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ

Αύχάριστος στὸ ἔνα,
χίλια νὰ τοῦ δώσῃς δὲ σου λέει σπολλάτη.

*

Ἡ θάλασσα κι ὁ αὐχάριστος ποτέ τους δὲν χορταίνουν.

*

Τοῦ αὐχάριστου τὴ χάρη, ὅποιος κάνει τήνε χάνει.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κρείττων ὁ κακὸς τοῦ πονηροῦ γείτονος.

(Βυζαντινὴ)

*

Κάλλιον κακὸν χρόνον, παρὰ κακὸν γεῖτον.

(Κύπρου)

*

"Ο, τι ἀκοῦς στοῦ γείτονά σου, πάντεχε καὶ στὰ δικά σου.

*

"Οταν πιάσῃ φωτιὰ τὸ σπίτι τοῦ γείτονά σου,
κοντά 'ν' καὶ τὸ δικό σου.

*

Γείτονα ἔχεις, Θεὸν ἔχεις.

*

'Αντὸν νὰ θέλ' ὁ γείτος σου, παντρεύκεις τὸ παιδί σου.

(Κύπρου)

*

"Αξωστος τρέχει ὁ γείτονας, κι ὁ συγγενῆς ζωσμένος.

*

Κάλλιο μιὰ κακὴ ἀρρώστια, παρὰ γείτονας κακός.

ΓΕΝΑΡΗΣ

Γενάρη μήνα κλάδευε, φεγγάρι μὴ γυρεύης.

*

Τοῦ Γενάρη τὸ ζευγάρι διάβολος θὲ νὰ τὸ πάρη.

ΕΡΓΑΣΙΑ

*'Εκατσε ή δουλειὰ στὴν πόρτα κι ἐκυνήγησε τὴ φτώχεια.

*

*'Η δουλειὰ νικάει τὴ φτώχεια.

*

*'Οποιος περπατεῖ μυρίζει, κι ὅποιος κάθεται βρωμάζει.

ΠΛΕΟΝΕΞΙΑ

Καὶ τοῦτα δικά μου κι ἐκεῖνα δικά μου
κι ὅσα σκεπάζει ἡ κάπα μου
κι ὅσα θωροῦν τὰ μάτια μου.

ΠΡΟΝΟΙΑ

Δεμένος ὁ γάιδαρος, ἀναπαμένος ὁ νοικοκύρης.

*

Σφάλα τὸ σπίτι σου, γιὰ νὰ μὴν κάνης κλέφτη τὸ γείτονά σου.

*

*'Αφραγος κῆπος, ἔρμα τὰ λάχανα.

*

Στερνή μου γνώση, νὰ σ' είχα πρῶτα.

ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ

Ποτέ του αὐγὸ δὲν ἔδωκε, μήτε τ' Ἀγιοῦ Λαζάρου.

*

Δὲν δίνει τ' ἀγγέλου του νερό.

N. Γ. Πολίτου « Παροιμίαι τοῦ 'Ελληνικοῦ λαοῦ », 1899 - 1904

Ο ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Στὸν κάμπο τοῦ Μαραθώνα ἔγινε μιὰ φορὰ μεγάλη μάχη. Τοῦρκοι πολλοὶ μὲ ἀρματα πολλὰ ἥρθαν νὰ σκλαβώσουν τὴ χώρα καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ περάσουν στὴν Ἀθήνα. Δὲν πῆγαν γραμμὴ στὴν Ἀθήνα, γιατὶ οἱ "Ελληνες φύλαγαν μὲ πολλὰ πλεούμενα καὶ τρικάταρτα τὸν Πειραιά. Οἱ "Ελληνες ἤσαν λίγοι ἐμπρὸς στὴν ἀμέτρητη δύναμη τοῦ ἔχτρου. Συνάχτηκαν ἀπ' ὅλα τὰ περίγυρα χωριὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κι ἐπιασαν πόλεμο φριγτό. "Αν τοὺς νικήσουμε, σοῦ λέγει, ἐδῶ, πάει, τοὺς σπάσαμε· δὲ θὰ δοῦν τὴ στράτα νὰ φύγουν.

Πολέμησαν ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὡς τὸ βράδυ. Ἀπελπισμένα πολέμησαν οἱ ἔχτροι, ἀλλὰ πλέον ἀπελπισμένα πολέμησαν οἱ "Ελληνες. Τὸ αἷμα πῆγε ποτάμι· ἔφτασεν ὡς τὰ ριζὰ τοῦ Βραυοῦ καὶ ὡς τὸ Μαραθώνα ἀντίκρυ. Ἐσυρε ὡς τὴ θάλασσα κι ἔβαψε κατακόκκινα τὰ κύματα. Θρῆνος καὶ κακὸ ἔγινε. Τέλος νίκησαν οἱ "Ελληνες. Οἱ Τοῦρκοι ἔτρεξαν νὰ γλυτώσουν στὰ καράβια. Οἱ "Ελληνες τοὺς κυνήγησαν, κι ἐκεῖ τοὺς κατάσφαξαν, κυνεῖς ἀπὸ τοὺς ἔχτρους δὲν γύρισε πίσω.

"Ἐτρεξαν τότε δυὸ νὰ φέρουν τὴν εἰδήση στὴν Ἀθήνα. 'Ο ἔνας ἔτρεξε καβαλάρης, ὁ ὄλλος πεζὸς κι ἀρματωμένος. 'Ο καβαλάρης ἀνέβηκε τὸν Ἀφορεσμὸ καὶ κατέβηκε στὸ χωριό. Καθὼς τὸν εἶδαν οἱ γυναῖκες ἔτρεξαν κοντά του:

«Σταμάτα», τοῦ φώναζαν, «σταμάτα!».

"Ηθελαν νὰ τὸν ρωτήσουν τί ἀπόγινε ἡ μάχη. Στάθηκε μιὰ στιγμὴ νὰ πάρῃ φύσημα, κι ἔπειτα πάλι δρόμο. Τέλος φτάνει στὸ Ψυχικό· ἐκεῖ πῆγε νὰ ξεψυχήσῃ, πιάστηκε ἡ ἀναπνοή του, τὰ πόδια του ἔτρεμαν· τώρα ἔλεγε νὰ πέση. Ἀντρειεύεται τότε καὶ παίρνει βαθὺ ἀνασμό, καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἔφτασε στὸ τέλος στὴν Ἀθήνα.

«Νικήσαμε!» εἶπε, κι ἔπεισε αὐτὸς καὶ ξεψύχησε. 'Ο καβαλάρης ταχυδρόμος ἀκόμα δὲν φάνηκε!

'Ἐκεῖ ποὺ σταμάτησε ὁ πεζοδρόμος κι ἐκεῖ ποὺ πῆρε ἀνάσα ἀφῆσε τ' ὄνομα τοῦ καμώματός του.

Τὸ πρῶτο χωριό τ' ὄνόμασαν Σταμάτα, τὸ δεύτερο Ψυχικό.

Ν. Γ. Πολέτου «Παραδόσεις», 1904

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΥ

'Αμπελουργὸς βαριαρρωστᾶ καὶ πέφτει τοῦ θανάτου
καὶ γύρω του συνάζονται τὰ πάντες τὰ παιδιά του
καὶ δέρνονται καὶ κλαῖνε
κι ἀπελπισμένα λένε :

— « Πατέρα, πῶς θὰ ζήσωμε ἐμεῖς χωρὶς ἐσένα,
ἔρημα κι ἀπροστάτευτα, φτωχὰ κι ὄρφανεμένα ! ».
Κι ἔκεινος ἀποκρίθηκε : — « Κάπου βαθὺ ἀπέλι
σᾶς ἔχω κρύψει θησαυρό. Κι ἔκεινος ποὺ τὸν θέλει,
ἀς πάη νὰ ψάξῃ νὰ τὸν βρῆ,
γιατὶ ἔτσι εἰν' ὅλοι οἱ θησαυροί ».

Πέθανε καὶ τὸν ἔθαψαν κι ἀρχίνισαν νὰ σκάβουν
χωρὶς νὰ ξεκουράζωνται, χωρὶς στιγμὴ νὰ χάνουν.
Κι ἀφοῦ δὲ βρῆκαν τίποτα, εἶπαν : — « Οἱ κόποι πᾶνε !
Μᾶς γέλασ' ὁ πατέρας μας, συγχωρεμένος νὰ 'ναι ! ».

Μὰ ὅταν ὁ τρύγος ἔφτασε, τ' ἀμπέλι ἐπάνω ὡς κάτω
ἀπ' τὸ πολὺ τὸ σκάψιμο σταφύλια ἤταν γεμάτο.

I. Πολέμης

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

- ἀβυσσος
ἀγέρωχος.
ἄδω
αἰγλη
αἰθρία
αἰνίττεμαυ
αἰωροῦμαυ
- ἀκάθεκτος.
ἀκαρής
- ἀλαζονεία
ἀλαλάζω
ἀλάργα
ἀλώβητος.
ἀμαυρὸς
ἀμαυρώνων
- ἀμμουδα
ἀμφιθέατρον
- ἀναγέρνω
ἀνάγομαι
ἀναδεύω
ἀναρριχῶματ
ἀπιθώνω
ἀποδέλοιπο
ἀποφθεγματικὸς
ἀπρόσιτος
- ἀργιλὲς
ἀρωγὸς
ἄσθμα
- βάραθρον, μέγα βάθος.
— ὑπερήφανος, ἀκατάδεκτος.
— ψάλλω, τραγουσδῶ.
— λάμψις, ἀκτινοβολία, δόξα, φήμη, μεγολοπρέπεια.
— ξαστεριά.
— ὑπονοῶ, ὅμιλῶ αἰνιγματωδῶς, ἀσεφῶς.
— είμαι μετέωρος, ἀνέρχομαι ἢ ταλαντεύομαι εἰς τὸν ἄέρα.
— ἀσυγκράτητος, ὄρμητικός.
— ἐν ἀκαρ.ī, εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, ὁμέσως, ἐντὸς δευτερολέπτου.
— ὑπερηφάνεια.
— φωνάζω ίσχυρῶς.
— μακράν (Ἰταλ.).
— ὁ μὴ βλαβεῖς, ἀβλαβής.
— σκοτεινός, ὁ μὴ λάμπων.
— κέμνω τι σκοτεινόν, ἐλαττώνω τὴν λάμψιν, θαμπώνω.
— βυθὸς θαλάσσης ἀμμώδης.
— θέατρον κυκλοτερές ἢ αἰθουσα διαλέξεων μὲ κλιμακωτὰ ἐδώλια.
— ξαπλώνω προχείρως πρὸς ἀνάπταυσιν.
— ἀπομακρύνωμαι.
— ἀνακατεύω.
— σκαρφαλώνω.
— ἀποθέτω, τωποθετῶ.
— ὑπόλοιπον, τὸ ἀπομένον.
— ὁ ἐκφραζόμενος μὲ συντόμους ἐκφράσεις.
— μὴ προσιτὸς (πρὸς – εἰμ), ἀπροσέγγιστος, ἀπλησίαστος, ἀπροσπέλαστος.
— καπνοσῦριγξ μὲ μακρὸν σωλῆνα, εἰς τὸν ὅποιον ὁ καπνὸς φθάνει, ἀφοῦ διέλθῃ ἀπὸ φιάλην ὕδατος (τουρκ.).
— βοηθός, ὑπερασπιστής.
— λαχάνισμα.

- ἀσπαίρω** — σπαρταρῶ.
Ἄσπροπόταμός — ὁ Ἀχελῷος.
αὔτανδρος — μετ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν, μὲ δόλον τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου καὶ τοὺς ἐπιβάτας.
αύτόπτης — ὁ βλέπων μὲ τὰ ἵδια τὰ μάτια του.
αύχμηρός — πλήρης αὐχμοῦ, ἀπεξηραμένος, στεγνός, πνιγῆρος.
αύχάριστος — ἀχάριστος (διαλεκτ.).
ἀφάτνωτον — χωρὶς φατνώματος, ἡμιτελές.
ἀφορία — ἔλλειψις παραγωγῆς, σπάνισ.

B

- βαργομισμένος** — βαρύγυγωμος, ὡργισμένος κατά τινος, δύσθυμος.
βδελύσσομαι — ἀποστρέφομαι, κοινῶς σιχαίνομαι.
Βεγγάζη — παραλιακὴ πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς.
βολίς — βῆμα ἢ ὅργανον βασιλόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης πρὸς καταμέτρησιν.
βόλτα — στροφή, ἀλλαγὴ πορείας ίστιοφόρου.
βρατσέρα — ίστιοφόρον πλοίον μικροῦ ἑκτοπίσματος.
βρίκιον — ίστιοφόρον μὲ δύο ίστούς καὶ τετράγωνα ίστια.
βρυασμός — τέρψις, πολλή εύφρωσύνη.
βυθός — βυθίζομαι εἰς τὴν θάλασσαν.

Γ

- γδοῦπος** — βαρύς κτύπος, βρόντος.
γήλοιφος — λοφίσκος ἀπὸ χῶμα.
γλαυκός — γαλανός.

Δ

- δαψιλὸς** — ἄφθονος, πλωσιοπάροχος, ἐλευθέριος, μεγαλόδωρος, μέγας, ἄφθονος.
δέος — φόβος, ἀνησυχία, τρόμος, ψυχικὴ ταραχή.
διάτορος — διαπεραστικός, δίξυρωνς (διὰ — τορῶ = τρυπῶ).
δίνη — σπειροειδῆς κίνησις ὑδατος, κοινῶς ρουφήχτρα.
δῶμα — δωμάτιον, οἶκος, κατοικία.

Ε

- ἔβενος** — ξύλον συμπαγές, μαύρον καὶ σκληρόν.
εἰκαστικός — ὁ ίκανὸς νὰ ἀπεικονίζῃ, παραστατικός· είκαστικαὶ τέχναι = αἱ καλαὶ τέχναι.

έκλιπάρησις	— ἐπίμονος παράκλησις.
έλλανοδίκης	— κριτής ἀγώνων, ἀγωνοδίκης.
έλλοχεύω	— παραμονεύω.
ένάλιος χλωρίς	— σύνολον φυτῶν θαλασσίων.
έρπω	— σύρομαι μὲ τὴν κοιλίαν, σύρομαι.
έφεστιος	— ὁ ἐπὶ τῆς ἔστιας κείμενος.

Z

ζεῦξις	— ἡ σύνδεσις διὰ ζεύγματος, διὰ προχείρου γεφύρας.
Ζέφυρος	— ὁ δυτικὸς άνεμος.

H

ήμιολία	— ἴστιοφόρον πλοῖον μὲ δύο ἴστούς ἐλαφρῶς κεκλιμένους πρὸς τὴν πρύμνην, κοινῶς γολέτα.
----------------	--

Θ

θάλπος	— θερμότης, ζέστη (μᾶλλον εὐάρεστος), περίθαλψις, ἐμψύχωσις, ἐγκαρδίωσις.
θηλυπρεπής	— ὁ μὲ τρόπους γυναικείους.
θημωνιά	— ὁ ἐκ δεματίων σιτηρῶν ἡ χόρτων σωρός.

I

ἴβις	— πιτηνὸν ἱερὸν διὰ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους μὲ ράμφος μακρὸν καὶ κεκαμμένον.
ἱλιγγιώδης	— πού προκαλεῖ ἥλιγγον.
ἱλιγγός	— ζάλη, σκοτούρα, διατάραξις τῶν φρενῶν.

K

καμπτήρ	— ἡ καμπτὴ τοῦ στίβου εἰς τὰ ἀρχαῖα στάδια.
καπούλια	— τὰ νῶτα τῶν μεγάλων τετραπόδων ζώων.
καραδοκῶ	— κατιροφυλακτῶ.
κασσία	— ἀρωματῶδες φυτόν, φλοιός ἀρωματώδης (περίπου ὡς ἡ κανέλα).
κατεσκληκώς	— (μετοχὴ ἀχρότου ρ. κατασκέλλω) κάτισχνος, σκελετώδης, ἀπεξηραμμένος (πετοὶ καὶ κόκαλο).
κέλυφος	— τὸ ξυλῶδες περίβλημα τοῦ καρποῦ, τὸ κοινῶς λεγόμενον τσώφλι.

- κιοτής** — ἄνανδρος, δειλός (τουρκ.).
κλιτύς — πλευρά βουνοῦ, κατωφέρεια.
κομάντος — στρατιώται διὰ δυσκόλους ἐπιχειρήσεις.
κορβέτα — πλοϊοῖν ἴστιοφόρον τριίστιον.
κόρκωμα — γείσον γεφύρας.
κότινος — ἀγριελάία μεταφορικῶς βραβεῖον.
κουπαστή — τὸ ἀνώτατον χεῖλος τῶν τοιχωμάτων τοῦ πλοίου.
κράσπεδον — τὸ ἀκρότατον μέρος ἐνὸς πρόγυματος, δὲ ἔχων γῆρας.

Λ

- λάβαρον** — εἶδος σημαίας εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ τοὺς Βυζαντινούς· σημαία σωματείου.
λιπόσαρκος — χωρὶς πολλὰς σάρκας, ἵσχνός, κοκαλιάρης (λειπω — σάρξ).

Μ

- μάνδαλος** — τεμάχιον ξύλου ἢ σιδήρου, διὰ τοῦ ὅποίου ἀσφαλίζεται ἑσωτερικῶς ἢ θύρα.
μάνα — τὸ σχοινίον ἀπὸ τοῦ ὅποίου ἀναρτῶνται τὰ δγκιστρα τοῦ παραγαδιοῦ.
μαρμαρυγὴ — λάμψις, ἀκτινοβολία.
μελίφθογγος — μελίφωνος, γλυκύφωνος.
μένος — ὀρμῇ ψυχῆς, ἀκράτητος δύναμις, ἀκάθεκτος ὄρμῃ.
μεσαίων — τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ Ε' μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος μ. Χ.
μετάφρενον — τὸ μεταξὺ τῶν δύο ὠμοπλατῶν μέρος τῆς ράχεως.
μὴ γάρ — μήπως, μὴ τάχα.
μολπή — χορός, δσμα μετὰ χοροῦ πρὸς τιμὴν θεοῦ ἢ ἥρωος.
μόχθος — κόπτος, ταλαιπωρία, βασανισμός, ἀγωνία.
μπαλκόνι — ἔξωστης (ἵταλ.).

Ν

- νάρθηξ** — πρόναος τῆς ἐκκλησίας.
νωδὸς — ἐστερημένος δόδόντων.

Ο

δέωδης

— ό δέχων δέζον ή δέζους (έξόγκωμα), κόμβον, έξοχήν.

οίηματίας

— ἀλαζών, ματαιόδοξος, καυχησιάρης.

οίμωγή

— στεναγμός, θρῆνος, άδυρμός.

δλίσθημα

— πταραπάτημα.

δλοιφύρομαι

— κλαίω, θρηνῶ.

Π

παγκρατής

— κυρίαρχος.

πάλλω

— σείω ίσχυρά, κινῶ ταχύτατα, κραδαίνω, δονῶ, θέτω εἰς παλινδρομικήν κίνησιν.

πανοικεί

— μὲ δῆλην τὴν οἰκογένειαν.

παράμαλλο

— ἔκαστον τῶν νημάτων τοῦ παραγαδιοῦ τῶν φερόντων τὰ ἄγκιστρα.

πάρωρα

— πέραν τῆς κανονικῆς ὥρας.

περιδινοῦμαι

— περιστρέφομαι κυκλοτερῶς καὶ ταχέως, στροβιλίζομαι, στριφογυρίζομαι.

περίτεχνος

— ό κατεσκευασμένος μὲ μεγάλην τέχνην.

πιχάει

— ἐπιχύνει, ρίππει πηγὸν ή ἀσβεστον.

πόρος

— πέρασμα, διαβατὸν μέρος ποταμοῦ.

προαίρεσις

— πρόθεσης, θέλησης, ἐπιθυμία.

πυρίκαυστος

— πεπυρακτωμένος, ἐν πυρὶ κεκαυμένος.

Ρ

ράκος

— ἔνδυμα ἐφθαρμένον.

ραμαζάνι

— νηστεία τῶν μωαμεθανῶν κατὰ τὴν ἡμέραν.

ρίψασπις

— ό ἀπορρίψας τὴν ἀσπίδα εἰς τὴν μάχην καὶ τρεπόμενος εἰς φυγὴν, φυγόμαχος.

ρομφαία

— εἶδος εὐθείας, μεγάλης καὶ πλατείας σπάθης.

ρωγμή

— σχισμή εἰς μῆκος καὶ βάθος, ρῆγμα, σπάσιμος ἀνοιγμα.

Σ

σαλαγῶ

— κατευθύνω μὲ φωνὰς τὰ βοσκήματα.

σέλας

— φῶς, φεγγοβολία, λάμψις.

σθεναρὸς

— πλήρης σθένους, πλήρης ἡθικοῦ, δυνατός, ρωμαλέος, ψυχωμένος,

σκέλεθρον

— σκελετός.

- σικῆπτρον** — ράβδος δηλοῦσα ἀξίωμα ἢ ἀρχήν.
σικήτη — μικρὰ μονή, ἐρημητήριον μοναχῶν.
σκουτέλα — (ἰταλ.) πιατέλα, γαβάθα, πινάκιον (παρόψις).
σκῶμμα — πείραγμα.
σμῆνος — πλήθος πτερωτῶν ἐντόμων, ίδιως μελισσῶν.
σούρουπο — λυκόφως, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ νυκτώνῃ.
σπαράζω — (ώς ἀμετάβατον) κινοῦμαι.
σπάραχνα — βράγχια, τὰ ἀναπνευστικά σργανα τῶν ίχθύων.
σπινθήρ — σπιθία.
στόμφος — πομπῶδες ὑφος κατὰ τὴν ὄμιλίαν, καυχησιολογία.
στριγγιά — δξεῖα, διαπεραστική φωνή.
συνταχα — λίγο πρὶν φέξῃ.
συνωρὶς — ζεῦγος ἵππων ώς καὶ προσώπων.
Σφάξ — πόλις τῆς Τύνιδος.
σφρίγος — εύρωστία, ζωηρότης.
σφριγώ — ἔχω σφρίγος, ἔχω ζωηρότητα.

T

- τανύω** — τείνω, τεντώνω, ἀπλώνω ὅσο μπορῶ, ἀπλώνω διάπλαστα.
ταχὶα — αὔριον, λίαν πρωί.
τὶ ἢ τ' — διότι.
τορπιλλάκατος — πλοιάριον ὡπλισμένον μὲ τορπίλλας.
τραγάνα — ἔδαφος πετρῶδες, εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.
τρυφηλὸς — ὁ διάγων βίον γεμάτον ἀπὸ ἀνέσεις, ὃ ἔχων τρυφήν, δηλ. καλοπέρασιν.
τσελίκι — (τουρκ.) χάλυψ, ἀτσάλι, ἄνθρωπος ρωμαλέος, ὕγιεστατος.

Υ

- ὑπέρμαχος** — ὑπερασπιστής, προστάτης.
ὑπεροψία — ἀλαζονεία, ἀδικαιολόγητος ὑπερηφάνεια.
ὑπηχῶ — ἀντηχῶ βασιθι.
ὑποφώσκω — φέγγω ἀμυδρῶς, ἀρχίζω νὰ φέγγω, νὰ ξεφωτίζω (χαραυγή).

Φ

- φιλαυτία** — ἡ ὑπερβολικὴ καὶ ἐγωϊστικὴ ἀγάπη πρὸς τὸν ἑαυτόν μας.
φιλέκδικος — ἐκδικητικός.

- φιλοσοφίας** — ὁ ἀγαπῶν τὸ σκῶμμα, τὰ ἀστεῖα.
φιρμάνιον — διάταγμα βασιλέως ἢ σουλτάνου.
φλοκάτα — παχύ μάλλινον ἐπανωφόρι τῶν ποιμένων, ἔχει ἄφθονον χνούδι καὶ φλόκους, φουντωτούς θυσάνους, λέγεται ἄλλως καὶ κάπτα.
φρεγάδα — πολεμικὸν πλοίον.
φυκιάδες — μέρη γεμάτα ἀπὸ φύκη.

X

- χλαμύς** — κοντὸς μανδύας.

Ω

- ώμοισα** — (τοῦ ρ. ὅμνυμι) ὡρκίσθην.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ Αδαμάντιος. 'Εγεννήθη τὸ 1875 καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. 'Υπῆρξε καθηγητὴς τῆς βυζαντινῆς τέχνης εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

ΑΘΑΝΑΣ Γεώργιος. Είναι τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. 'Αθανασιάδου - Νόβα. 'Εγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Διετέλεσε καὶ ὑπουργός. "Εγραψε διάφορα ποιήματα.

ΑΝΝΙΝΟΣ Μπάμπης. 'Εγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. 'Ησχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ Γεώργιος. 'Εγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. 'Εσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς γυμνασίου. "Εγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος. 'Εγεννήθη εἰς Σύρον τὸ 1835. Κατέγινεν εἰς τὸ ἐμπόριον ζήσας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Διετέλεσεν εἰς τῶν πρώτων ὑποκινητῶν τῆς ἀνασυστάσεως τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. "Εγινεν ἰδρυτὴς τοῦ « Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὡφελίμων βιβλίων ». 'Απέθανε τὸ 1908. "Εγραψε ταξιδιωτικάς ἀναμνήσεις, διηγήματα, ἐν οἷς καὶ τὸν « Λουκῆν Λάραν » κ.λ.π.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ Στέφανος. 'Εγεννήθη ἐν Γρανίτσῃ τῆς Εύρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Διάφορα πεζὰ ἔργα του ἔξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον : « Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἥμερα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου ».

ΔΑΛΑΜΒΕΡΓΗΣ Ἰωάννης. 'Εγεννήθη εἰς Κρήτην τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. 'Ἐκ τῶν ἔργων του τὸ κυριώτερον είναι ἡ συλλογὴ τῶν διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον : « Οἱ Κρῆτές μου ».

ΔΑΦΝΗΣ Στέφανος. Είναι φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωιοπούλου. 'Εγεννήθη εἰς τὸ Ἀργος τὸ 1882 καὶ ἀπέθανε τὸ 1947. Συνέθεσε ποιήματα.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γεώργιος. 'Εγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1859 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. 'Από τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. "Εξέδωκε ποιητικάς συλλογὰς καὶ πεζά.

ΕΛΑΤΟΣ Νώντας. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ παιδαγωγοῦ 'Ἐπαμεινώνδου Παπαμιχαήλ. 'Εγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. "Εγραψε διηγήματα καὶ ποιήματα διὰ τὰ παιδιά.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Χρίστος. 'Εγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1895. "Εγραψε καὶ ἐδημο-
σίευσεν ἔργα ὑπὸ τίτλους : «Η Πίνδος», «Τὸ Ροῦπελ» κλπ.

ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ Δημήτριος. "Ελλην διπλωμάτης. 'Εγεννήθη τὸ 1872. "Εσπούδα-
σε φιλολογίαν καὶ νομικά. 'Αρχισυντάκτης καὶ διευθυντής πολλῶν ὀδηγητικῶν
ἔφημεριδών καὶ περιοδικῶν. 'Απέθανε τὸ 1942. "Εγραψε φιλολογικά ἀρθρα καὶ
μελέτας.

ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ Ιωάννης. 'Εγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1824 καὶ ἀπέθανε τὸ 1873.
"Εγραψε ποιήματα.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ Ἀνδρέας. 'Εγεννήθη εἰς Λεχαινά τῆς Ηλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέ-
θανε τὸ 1922. 'Ησχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μὲ τὸ διήγημα. "Εγρα-
ψε καὶ ἐδημοσίευσεν ἔργα «Ο Ζητιάνος», «Λόγια τῆς πλώρης» κ.ἄ.

ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ Ἀντώνιος. Καθηγητής ἀρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ἀ-
θηνῶν, ἀκαδημαϊκός. 'Εγεννήθη ἐν Βλάστῃ τῆς Δ. Μακεδονίας τὸ 1870 καὶ ἀπέ-
θανε τὸ 1960.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ Διονύσιος. 'Εγεννήθη τὸ 1884. "Εξέδωκε τὴν 'Ιστορίαν τῆς 'Ελλη-
νικῆς ἐπαναστάσεως. 'Ακαδημαϊκός.

ΚΟΡΑΗΣ Ἀδαμάντιος. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Χίον. 'Εγεννήθη τὸ 1748 εἰς τὴν Σμύρ-
νην καὶ ἀπέθανε τὸ 1833 εἰς Παρισίους, ὅπου ἔζησε· 'Εξέδωκε 66 τόμους ἀρχαίων
'Ελλήνων συγγραφέων καὶ πλῆθος ἀλλων συγγραμάτων. Εἶναι δι μεγαλύτερος
φιλόλογος τῆς νέας 'Ελλάδος καὶ ἐπέδρασε πολὺ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς νέας
γραφομένης γλώσσης.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ Ἀριστοτέλης. 'Εγεννήθη εἰς Μυριόφυτον τῆς Θράκης τὸ 1858
καὶ ἀπέθανε τὸ 1918. "Εσπούδασε εἰς Γερμανίαν φιλοσοφίαν καὶ παιδαγωγικήν.
"Υπηρέτησεν ὡς καθηγητής καὶ διευθυντής διδασκαλείου. "Εγραψε κυρίως διη-
γήματα.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ Κωνσταντίνος. 'Εγεννήθη εἰς Συρράκον τῆς Ηπείρου τὸ 1868
καὶ ἀπέθανε τὸ 1894. "Εγραψε πεζὰ καὶ ποιήματα, διὰ τῶν δρποίων ὑμητε
ἀγροτικὴν καὶ ποιητικὴν ζωήν.

ΚΥΡΟΥ Ἀχιλλεύς. 'Εγεννήθη τὸ 1898 καὶ ἀπέθανε τὸ 1950. Διηγήθη τὴν ἐφη-
μερίδα «Ἐστία». 'Ησχολήθη καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουὴλ. 'Εγεννήθη εἰς Ναύπλιον τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924.
"Εκαλλιέργησε τὸ διήγημα.

ΜΑΝΟΣ Κωνσταντίνος. Πολεμιστής καὶ ποιητής (1869 - 1913). Μετέσχε τῆς

Κρητικής ἐπαναστάσεως 1896. Ἀρχηγὸς σώματος, μέλος τοῦ Μακεδονικοῦ κομιτάτου (1904). Συνετέλεσεν ἐπὶ κεφαλῆς 300 Κρητῶν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρεβέζης (1912). Ἐγραψε ποιήματα.

ΜΑΡΚΟΡΑΣ Γεράσιμος. Ἐγεννήθη εἰς Κεφαλληνίαν (1828 - 1911). Ἡσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσε ποιήματα.

ΜΕΛΑΣ Λέων. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1812. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης. Ἀπέθανε τὸ 1879. Συνέγραψε πεζογραφήματα. Τὸ κυριώτερον τούτων «Ο Γεροστάθης» ἔχρησίμευσεν ἐπὶ δεκάδας ὡς ἑτῶν προσφιλές ἀνάγνωσμα τῶν 'Ελληνοπαίδων.

ΜΕΛΑΣ Σπυρίδων. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1883. Ἡσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων ζώντων χρονογράφων, βιογράφων, θεατρικῶν συγγραφέων καὶ κριτικῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε πλείστα ἔργα: «Ο μπαμπάς ἐκπαιδεύεται», «Ο Παπαφλέσσας», «Ο Γέρος τοῦ Μοριᾶ», «Ο Ναύαρχος Μιαούλης», «Ματωμένα ράσα» κ.ἄ.

ΜΗΤΣΑΚΗΣ Μιχαήλ. Ἐγεννήθη τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1916. Κύριον ἔργοι του ἦτο ἡ δημοσιογραφία. Ἐδημοσίευσε χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, διηγήματα.

ΜΟΔΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς Μοναστήριον τῆς Μακεδονίας τὸ 1890. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἡσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΜΩΡΑ·Ι·ΤΙΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη εἰς Σκίαθον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Φίλος τοῦ Παπαδιαμάντη, μετὰ τοῦ ὅποιου συνέψαλλεν ἐνίστε εἰς ναὸν τῶν Ἀθηνῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε διηγήματα θρησκευτικά, πατριωτικά, ἡθογραφικά καὶ ταξιδευτικά ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μὲ τοῦ βοριὰ τὰ κύματα».

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Παναγιώτης. Παιδαγωγὸς γεννηθεὶς τὸ 1852. Διηγήθυνε πολλὰ διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους καὶ διετέλεσε Διευθυντὴς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ὑπουργείου Παιδείας. Ἐδημοσίευσε πολλάς παιδαγωγικάς πραγματείας. Ἀπέθανε τὸ 1931.

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ Σπύρος. Ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος ἀθηναϊκοῦ τύπου. Ἐγεννήθη τὸ 1856 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933.

ΠΑΛΑΜΑΣ Κωστής. Ἐγεννήθη εἰς Πάτρας τὸ 1859 καὶ ἀπέθανε εἰς Ἀθήνας τὸ 1943. Ὑπηρέτησε ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀπό τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἡσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ποίησιν. Ἐγραψεν, δόμως, καὶ διηγήματα, δράματα καὶ κριτικάς μελέτας. «Τραγούδια τῆς πατρίδος μου», «Ο τάφος», «Ο δωδεκάλογος τοῦ γύφτου», «Η

φλογέρα του βασιλιά», «Η Ασάλευτη Ζωή» κλπ. Θεωρεῖται μετά τὸν Σολωμὸν ὁ καλύτερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν.

ΠΑΛΛΗΣ 'Αλέξανδρος. 'Εγεννήθη τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933. "Έχει μεταφράσει τὴν Ἰλιάδα τοῦ 'Ομήρου καὶ ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ 'Αλέξανδρος. 'Εγεννήθη εἰς Σκίαθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. 'Εσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος τῶν νεωτέρων 'Ελλήνων διηγηματογράφων. Τὰ ἔργα του εἶναι πολλά. 'Εκ τῶν ἔργων του σπουδαίότερα εἶναι: «Η Φόνισσα», «Χριστουγεννιάτικα διηγήματα», «Πασχαλινά διηγήματα» κ.ἄ.

ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος. 'Εγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1815. 'Ο πατέρης του ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, μάλις ἔξερράγη ἡ 'Ελληνικὴ ἐπανάστασις. 'Εξαετής τότε ὁ Κωνσταντίνος κατέφυγε μετὰ τῆς μητρός του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς 'Οδησσόν, δόπου ἔξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπότροφος τοῦ τσάρου 'Αλεξάνδρου Α'. Τὸ 1830 συνέχισε τὰς σπουδάς του εἰς τὴν ἐν Αιγαίνη σχολὴν τοῦ Γενναδίου καὶ ἔπειτα εἰς εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια. Τὸ 1851 ἔξελέγη καθηγητής τῆς ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἔξεδωκε τὸ μνημεῖον ἔργον του, τὴν ἱστορίαν τοῦ 'Ελληνικοῦ 'Εθνους, εἰς 5 τόμους. 'Απέθανε τὸ 1891. 'Ο Κ. Παπαρρήγοπουλος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς νεωτέρας 'Ελλάδος.

ΠΑΡΑΣΧΟΣ 'Αχιλλεύς. Ποιητής (1838 - 1895).

ΠΕΖΟΠΟΡΟΣ Αναστάσιος. Ψευδώνυμον τοῦ λογογράφου καὶ δημυσιογράφου Μήτου Χατζόπουλου. 'Εγεννήθη εἰς τὸ 'Αγρίνιον τὸ 1877 καὶ ἀπέθανε τὸ 1936.

ΠΕΡΓΙΑΔΙΤΗΣ Γιάννης. 'Εγεννήθη τὸ 1866 καὶ ἀπέθανε τὸ 1945. 'Υπήρξεν ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός. "Έγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ—ΛΑΥΡΑΣ Νικόλαος. 'Εγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1873 καὶ ὑπηρέτησεν ὡς ἀξιωματικός. 'Ησχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. 'Απέθανε τὸ 1952.

ΠΟΛΕΜΗΣ 'Ιωάννης. 'Εγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. 'Ησχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μὲ τὴν ποίησιν. 'Εδημοσίευσε ποιητικὰ ἔργα ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Σπασμένα μάρμαρα», «Παλιό βιολί», «Χειμώνανθοι», «Ἀλάβαστρα», «Ἐσπερινός» κ.ἄ.

ΠΟΛΙΤΗΣ Νικόλαος. 'Εγεννήθη τὸ 1852 καὶ ἀπέθανε τὸ 1921. 'Υπήρξε καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας καὶ μυθολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Εἰσήγαγε πρῶτος εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν λαογραφίαν ὡς ἐπιστήμην. 'Απέκτησε διεθνῆ φήμην

μεγάλου ἐπιστήμονος. Ἔργα του είναι: «Παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ», «Παροιμίαι», «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ», «Λαογρα-
φικὰ σύμεικτα».

✓ **ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ** 'Αριστομένης.' Εγεννήθη εις Σίφνον τό 1850 καὶ ἀπέθανε τό 1935. Διετέλεσε βουλευτής καὶ μέλος τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν. 'Εδημοσίευσε ποιήματα καὶ θεατρικά ἔργα : « Φαιδρά », « Νικηφόρος Φωκᾶς » κ.ἄ.

ΠΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1809 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπέθανε τὸ 1892. Διετέλεσε πολιτικός, ὑπουργός, πρεσβυτής καὶ καθηγητής τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἡτο πολυμάθεστας. Τὰ λογοτεχνικά του «Ἄπαντα» ἔξεδόθησαν εἰς 20 τόμους.

ΡΟ·Ι·ΔΗΣ 'Εμμανουήλ. Λογογράφος (1835 - 1904). "Εγραψε ιστορικά μυθιστορήματα, διηγήματα, μελέτας. 'Υπήρξεν έξεχουσα φυσιογνωμία των έλληνικών γοναίμων και συνετέλεσεν εις τὴν ἐκτίμησιν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

ΣΚΙΠΗΣ Σωτήριος. 'Εγεννήθη το 1881. Λογοτέχνης, δημοσιογράφος και άκαδημαϊκός. 'Εξέδωκε πολλάς ποιητικά συλλογάς. 'Απέθανε το 1951.

ΣΟΛΩΜΟΣ Διονυσίος. 'Εγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798 καὶ ἀπέθανεν εἰς Κέρκυραν τὸ 1857. 'Αναγνωρίζεται ως ὁ μεγαλύτερος τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας 'Ελλάδος. "Εγραψεν ἑκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὸν «"Υμνον εἰς τὴν 'Ελευθερίαν», δόσις ὡρίσθη ως ὁ ἔθνικός μας ὕμνος μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου. Τὰ ἔργα του ἔξεδώκεν ὁ φίλος του καὶ λόγιος 'Ιάκωβος Πολυλᾶς μὲ βιογραφικάς καὶ κριτικάς στημειώσεις. 'Εκ τῶν ποιημάτων του μνημονεύετα τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους: «"Υμνος εἰς τὴν 'Ελευθερίαν», «'Ελεύθεροι πολιορκημένοι», «'Ωδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Μπάιρον», «'Ο Λάμπρος».

ΣΟΥΡΗΣ Γεώργιος. 'Έγεννήθη τὸ 1853 εἰς Σύρον. 'Ηκολούθησε φιλολογικά μα-
θήματα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν, μάλιστα τὴν σατιρικήν. 'Ἐπι-
35 ἦτη ἐδημοσίευε τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἔμμετρως συντασσόμενον ἔβδομαδιάστον «Ψω-
μιόν», εἰς τὸν δόποιον ἐκαυτηρίαζεν ὅλα τὰ κοινωνικὰ τρωτὰ τῆς ἐποχῆς του. 'Ἀπέ-
θανε τὸ 1919.

ΣΟΥΤΣΟΣ Παναγιώτης. 'Έγεννήθη εις Κωνσταντινούπολιν τὸ 1806. Διετέλεσε διοικητικός ύπαλληλος καὶ σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας. Ἐξέδωκε συλλογάς ποι- πιάτων καὶ δράματα. Ἀπέθανε τὸ 1868.

✓ **ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ** Στέλιος. 'Εγενήθη εις Σμύρνην τό 1888 και δρέθανε τό 1962. Τό 1933 διωρίσθη καθηγητής της ἐν Ἀθήναις Ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς. 'Εδημοσίευσε πολλάς ἑπιστημονικάς και φιλολογικάς μελέτας και πόλλας ποιητικάς συλλογάς.

ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ Γεώργιος. 'Εγεννήθη τό 1860 και ἀπέθανε τό 1938. Διετέλεσε δη μόσιος ύπαλληλος. "Εγραψε ποιήματα, διηγήματα και θεατρικά έργα.

ΤΑΝΑΓΡΑΣ Αγγελος. Φιλολογικόν ψευδώνυμον τοῦ 'Αγγέλου 'Αποστολίδη. 'Εγεννήθη ἐν 'Αθήναις τό 1877. 'Ησχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Συνέγραψε λογοτεχνικά έργα: «Σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου» κ.ἄ.

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Σπυρίδων. Λόγιος, ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων ἀνδρῶν τῆς πρώτης μετὰ τό 1830 πεντηκονταετίας. Διετέλεσε πολιτικός, συγγραφέος, ἐπιστήμων, ιστορικός. 'Ητο πατήρ τοῦ ἔζοχου πολιτικοῦ Χαριλάου Τρικούπη. Κυριώτερον ἔργον του: «Ἡ Ιστορία τῆς 'Ελληνικῆς ἐπαναστάσεως».

ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος. 'Εγεννήθη τό 1871 και ἀπέθανε τό 1923. 'Υπῆρξε δημοσιογράφος και λογοτέχνης."Εγραψε θεατρικά έργα, ιστορικὰς μελέτας κ.ἄ.

ΤΣΟΥΝΤΑΣ Χρίστος (1857 - 1934). 'Ακαδημαϊκὸς 'Ελλην ὅρχαιοιλόγος ἐκ Στενημάχου, Καθηγητής τοῦ 'Εθνικοῦ Πανεπιστημίου. 'Ενήργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, ἐδημοσίευσε δὲ ἀρκετὰς διατριβὰς ὅρχαιοιλογικοῦ περιεχομένου.

ΦΩΤΙΑΔΗΣ 'Αλέξανδρος. 'Εγεννήθη τό 1870 εἰς τὴν 'Αλεξάνδρειαν και ἤσχολήθη μὲ τὴν ποίησιν. 'Απέθανε τό 1942.

ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ Νικόλαος. 'Εγεννήθη τό 1872 και ἀπέθανε τό 1942. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητής τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν 'Αθηνῶν. Παραλλήλως ἔγραψε λογοτεχνικά έργα, ίδιως ποιήματα.

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ Χρίστος. 'Εγεννήθη τό 1861. 'Ητο σουλιωτικῆς καταγωγῆς και ἀπέθανε τό 1937. 'Ησχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν και λογοτεχνίαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

Α'. Εκ τῆς Συλλογῆς Χ. Δημητρακοπούλου

1.	Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἐθνους, Ἀδ. Κορσῆ	7
2.	Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Π. Οἰκονόμου	8
3.	Τρεῖς γνεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	10
4.	Αὐτὸς ἥτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσον	19
5.	Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	20
6.	Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	33
7.	Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	45
8.	Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	47
9.	Ἐσπερινὸς (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	69
10.	Στὴν Παναγίᾳ (ποίημα), Ἀχ. Παράσκου	79
11.	Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	81
12.	Ἐξοχικὴ Λαμπρή, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	86
13.	Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροΐδου	93
14.	Ἡ βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	100
15.	Στὸ φαρολίμαχο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	101
16.	Ο Φοῖνξ, Ἐμμ. Λυκούδη	121
17.	Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	131
18.	Ἡ Ἀθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	131
19.	Ἡ ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν ἡρώων τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου	133
20.	Ἀγῶνες πανελλήνιοι καὶ αἱ διεθνεῖς δύλυμπιάδες, Ἀντ. Κεραυνοπούλου	150
21.	Ο Όλυμπιακὸς Ύμνος (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	153
22.	Ο στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	153
23.	Ο Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	187
24.	Ἡ χαρά (ποίημα), Ἀλ. Ραγκαβῆ	191
25.	Τὸ μάργο σας φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	205
26.	Ο καπετάν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασίλη	205
27.	Τὸ μιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικὸ)	207
28.	Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικὸ)	211
29.	Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικὸ)	214
30.	Τὸ τραγούδι τοῦ ἥλιου (ποίημα), Κ. Μάνου	221
31.	Ἡ κοιλάς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	222
32.	Ἡλιόφωτα μεσάνυκτα, Ἀν. Πεζοπόρου	224
33.	Ἡ Ἀγλα Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	226
34.	Ο ταλαιπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	242
35.	Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	243

Β'. Εκ τῆς Συλλογῆς Θ. Παρασκευοπούλου

1. Αἱ διχόνοιαι δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἀδ. Κοραῆ	12
2. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Διον. Σολωμοῦ	14
3. "Τυμνος πρὸς τὴν σημαῖαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
4. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκιτη	25
5. Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
6. 'Ο παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
7. Τῆς Κοκώνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	48
8. 'Αποχωρισμός. 'Η μάνα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	56
9. Τὸ παιδὶ (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	56
10. 'Αρατε πύλας, Ἀλ. Μωραΐτιδου	69
11. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	75
12. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	80
13. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	82
14. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	83
15. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἴγαλου, Ἀγγ. Τανάγρα	97
16. 'Η φαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
17. 'Η ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	106
18. Τὸ ἀλώνισμα, Ἀλ. Μωραΐτιδου	107
19. Ψωμὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη.	109
20. 'Ο Πρίλαμος καὶ ὁ Ἀχιλλέας, μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	139
21. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσούντα	173
22. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἀριστ. Κουρτίδου	189
23. 'Ο Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελᾶ	202
24. Μικαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελᾶ	205
25. Τὸ "Ἄγιον" Ὀρος, Γ. Μόδη	220
26. 'Ο κόσσυφας, Στ. Γρανίτσα	233
27. Τὸ ἀγριομελίσσι, Στ. Γρανίτσα	239
28. Παροιμίαι, Ν. Γ. Πολίτου	255
29. 'Ο πεζόδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Γ. Πολίτου	258
30. 'Ο θάνατος τοῦ ἀμπελουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Ποιλέμη	259

Γ'. Εκ τῆς Συλλογῆς Κ. Ρωμαίου

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. 'Η νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
3. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	28
4. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	30
5. 'Η ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χαρ. Ἀννίνου	31
6. 'Η σημαῖα ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
7. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	45

8.	Νανούρισμα (δημοτικό)	57
9.	Κοιμᾶται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	57
10.	Νὰ ἡμουνα παππούς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	58
11.	Για τὴν προίκα τῆς ἀδερφῆς, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα	61
12.	Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζηνοῦ	64
13.	'Η ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	93
14.	Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	97
15.	Τὸ χωριό μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
16.	Τὸ χωριό (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	99
17.	Οἱ δύο μικροί, Μ. Μήτσάκη	114
18.	'Η ὁραιοτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιάς, 'Αρ. Κουρτίδου	118
19.	'Η σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. 'Ελατου	123
20.	'Η ἔρις 'Αθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	158
21.	Φαέθων, υἱὸς 'Απόλλωνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	162
22.	Εἰς τὴν Κάλυμνον, 'Εμμ. Λυκούδη	223
23.	'Ο χρασοπούλος, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα	229
24.	Πτερωτοί μετανάσται, 'Εμμ. Λυκούδη	231
25.	Οἱ πονηρίες τῆς σουπιᾶς, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα	235
26.	Αύτομσία μάνας, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα	247

Δ'. Εκ τῆς Συλλογῆς Σ. Σπεράντσα — Σ. Δουφεζῆ

1.	'Η γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, 'Αχ. Κύρου	23
2.	'Ο πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελᾶ	29
3.	Δὲν εἶναι ἐδῶ ἢ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
4.	'Αποχαιρετισμός, Δ. Κοκκινού	38
5.	Τραγούδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	39
6.	Τὸ ἀτυμητό μου φυλαχτό (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	42
7.	'Αθῶι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκορᾶ	59
8.	'Η ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικό)	60
9.	'Η καμπάνα (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδου	75
10.	'Ο Αἰνεῖας καὶ ὁ πατήρ του, Λ. Μελᾶ	81
11.	Θεός καὶ θάνατος (ποίημα), 'Ιω. Καρασούτσα	89
12.	Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζηνοῦ	101
13.	Μὲ τὸ παραγάδι, 'Εμμ. Λυκούδη	102
14.	'Η θημωνιά (ποίημα), Γ. Στρατήγη	109
15.	'Αετὸς στὸ κοτέτσι (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδου	123
16.	'Ο ἀναποδιασμένος, 'Αλ. Μωραΐτιδου	123
17.	'Αγώνις ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρφάδα, Π. Ι. Θεοδωροπούλου	141
18.	"Εκτωρ καὶ 'Ανδρομάχη (ποίημα), μετάφρ. 'Αλ. Πάλλη	146
19.	'Η ὁρχαία 'Ολυμπία, Δ. Βικέλα	148
20.	Λυκούργος, Λ. Μελᾶ	163

21. Ὁ Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, Ἄδ. Ἀδαμαντίου	167
22. Ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, Ἄδ. Ἀδαμαντίου	169
23. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	172
24. Τῆς Ἀρτας τὸ γιοφύρι (δημοτικὸ)	175
25. Νικόλαος Γύζης, Στ. Σπεράντσα	193
26. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	208
27. Ὑδραιοί, Σπετσιῶται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρρηγοπούλου	209
28. Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν, Δ. Σολωμοῦ	210
29. Ὁ Ἀθως (ποίημα), Π. Σούτσου	222

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

1. Τυρταίου : Η ολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ "Εθνους", Ἀδ. Κοραῆ	7
3. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οίκονόμου	8
4. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	10
5. Αἱ διχόνοιαι δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἀδ. Κοραῆ	12
6. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	14

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

1. "Τύμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Σπ. Δάφνη	19
2. Αὔτὸς ἡτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσον	19
3. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	20
4. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
5. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου	23
6. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	25
7. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελᾶ	26
8. Δὲν εἰναι ἐδῶ ἡ παταρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
9. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	28
10. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	30
11. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χαρ. Ἄννινου	31
12. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	33
13. Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
14. Ὁ παπάς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
15. Ἀποχαιρετισμός, Δ. Κοκκίνου	38
16. Τραγούδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Σπ. Σπεράντσα	39
17. Ἡ σημαία ἐνδὲς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
18. Τὸ ἀτέμητό μου φυλαχτὸ (ποίημα), Σπ. Σπεράντσα	42

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	45
2. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	45
3. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	47
4. Τῆς Κοκώνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	48
5. Ἀποχωρισμός. Ἡ μάνα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	56
6. Τὸ παιδὶ (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	56
7. Νανούρισμα (δημοτικὸ)	57

9. Κοιμᾶται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	57
10. <u>Νέ</u> όμουνα παππούς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	58
11. 'Αθῶι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκοράδ'	59
12. 'Η ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικό)	60
13. Γιὰ τὴν προίκα τῆς ἀδερφῆς, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα	61
14. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	64

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. 'Εσπερινὸς (ποίημα), 'Αρ. Προβελεγγίου	69
2. "Αρατε πύλας, 'Αλ. Μωραΐτίδου	69
3. 'Η καμπάνα (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδου	75
4. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, 'Ιω. Δαμβέρηγη	75
5. Στὴν Παναγία (ποίημα), 'Αχ. Παράσχου	79
6. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	80
7. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	81
8. 'Ο Αινεῖας καὶ ὁ πατήρ του, Λ. Μελᾶ	81
9. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), 'Αρ. Προβελεγγίου	82
10. Παιδικὴ Πασχαλιά, 'Αλ. Παπαδιαμάντη	83
11. 'Εξοχικὴ Λαμπρή, 'Αλ. Παπαδιαμάντη	86
12. 'Η ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	89
13. Θεδς καὶ θάνατος (ποίημα), 'Ιω. Καρασούτσα	89

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(οἰκονομικὸς - γεωργικὸς - ναυτικὸς)

1. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	93
2. Εἰς τὴν ὁδὸν 'Αδριανοῦ, 'Εμμ. Ροΐδου	93
3. Τὸ χωρὶ μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	95
4. Τὸ χωρὶ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	95
5. Οἱ σπογγαλεῖς τοῦ Αλγαίου, 'Αγγ. Τανάγρα	97
6. 'Η ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
7. 'Η βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περγιαλτῆ	100
8. Στὸ ψαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	101
9. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	101
10. Μὲ τὸ παραγάδι, 'Εμμ. Λυκούδη	102
11. 'Η ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη (ποίημα), 'Αρ. Ι. Ζελεγγίου	106
12. Τὸ ἀλώνισμα, 'Αλ. Μωραΐτίδου	107
13. Ψωμὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	109
14. 'Η θημωνιά (ποίημα), Σ. Στρατήγη	109
15. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	110
16. <u>'Η</u> ωραιοτέρα ἀπὸ δλας τὰς φορεσιάς, 'Αρ. Κουρτίδου	114
17. <u>'Η</u> σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. 'Ελατου	119
18. 'Ο Φοίνιξ, 'Εμμ. Λυκούδη	121

19. 'Αετός στὸ κοτέτσι (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδη	123
20. 'Ο 'Αναποδιασμένος, 'Αλ. Μωραϊτίδου	123

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. 'Ακρόπολις τῶν 'Αθηνῶν (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	131
2. 'Η 'Αθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	131
3. 'Η ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν ἡρώων τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετάφρ. Μ. Κωνσταντινίδου	133
4. 'Ο Πριάμος καὶ δὲ 'Αχιλλεὺς (ποίημα), μετάφρ. Μ. Στασιωπούλου	139
5. 'Αγῶν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδωροπούλου	141
6. 'Ἐκτώρ καὶ 'Ανδρομάχη, μετάφρ. 'Αλ. Πάλλη	146
7. 'Η ἀρχαία 'Ολυμπία, Δ. Βικέλα	148
8. 'Αγῶνες πανελλήνιοι καὶ αἱ διεθνεῖς ὀλυμπιάδες, 'Αντ. Κεραμοπούλου	150
9. 'Ο 'Ολυμπιακὸς 'Τύμνος (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	153
10. 'Ο στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	153
11. 'Η ἔρις 'Αθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	154
12. 'Φαέθων, υἱὸς 'Απόλλωνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	158
13. 'Λυκοῦργος, Λ. Μελᾶ	163
14. 'Ο Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	167
15. 'Ο Βυζαντινὸς στρατιώτης, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	169
16. 'Ο Διγενὴς 'Ακρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	172
17. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσούντα	173
18. Τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι, (δημοτικὸ)	175

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

1. 'Ο Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	181
2. 'Η χαρὰ (ποίημα), 'Αλ. Ραγκαβῆ	185

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

1. Εὐάγγελος Ζάππας, 'Αρ. Κουρτίδου	189
2. Νικόλαος Γύζης, Στ. Σπεράντσα	193

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Τὸ μάγο σας τὸ φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	199
2. 'Ο καπετάν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασίλη	199
3. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημ. ττικὸ)	201
4. 'Ο Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σ-. Μελᾶ	202
5. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικὸ)	205
6. Μιαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελᾶ	205
7. Εὐαγγελίζου γῇ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	208

8. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικό)	208	
10. Ὑδραῖοι, Σπετσιώται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρρήγοπούλου	209	
11. Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	210	
 10. ΤΟΠΙΑ — ΦΥΣΙΣ (Περιγραφαὶ)		
1. Τὸ τραχυόδι τοῦ ἥλιου (ποίημα), Κ. Μάνου	213	
2. Ἡ κοιλάς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	214	
3. Ἡ λιόφωτα μεσάνυκτα, Ἀν. Πεζοπόρου	216	
4. Ἡ Ἄγια Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	218	
5. Τὸ "Ἄγιον" Ορος, Γ. Μόδη	220	
6. Ὁ Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	222	
7. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	223	
 11. ΖΩΑ — ΠΤΗΝΑ (Διηγήσεις — Περιγραφαὶ)		
1. Ὁ κρασοπούλος, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	229	
2. Πτερωτὸι μετανάσται, Ἐμμ. Λυκούδη	231	
3. Ὁ κόσσουφας, Στ. Γρανίτσα	233	
4. Οἱ πονηρὶες τῆς σουπιᾶς, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	235	
5. Τὸ ἀγριομελίσσι, Στ. Γρανίτσα	239	
6. Ὁ ταλαίπωρος ἄπομψχος, Ἐμμ. Λυκούδη	242	
7. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	243	
8. Αὐτοθυσία μάνας, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	247	
 12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ — ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ — ΜΥΘΟΙ		
1. Παροιμίαι, Ν. Γ. Πολίτου	255	
2. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαραθώνα, Ν. Γ. Πολίτου	258	
3. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	259	
 Λεξιλόγιον		261
Βιογραφικὰ σημειώσεις	269	
Περιεχόμενα κατὰ συλλογὰς	275	
Πίναξ περιεχομένων	279	

'Εξώφ. ΕΛΕΝΗΣ Δ. ΖΗΚΑ

1

v

s

c

B

Z

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουσι τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

‘Αγτίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψύτυπον. ‘Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸν διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (’Εφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Ζ', 1966 (IV) - ΑΝΤ. 55.000 - ΣΥΜΒ. 1391/29-4-66 - 1354/14-4-66

Έκτιπωσις - Βιβλιοδεσία : ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑ Ο. Ε. - Φιλαδελφεία 4 - ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής